

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

**TERCEME-İ KİYÂFET-NÂME-İ TARTÛŞÎ
(METİN-İNCELEME-İNDEKS)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENA ALPER

İSTANBUL, 2024

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

**TERCEME-İ KIYÂFET-NÂME-İ TARTÛŞÎ
(METİN-İNCELEME-İNDEKS)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SENA ALPER
(220101006)**

**Danışman
(Prof. Dr. Dursun Ali Tökel)**

İSTANBUL, 2024

28/06/2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi 220101006 numaralı Sena ALPER'in hazırladığı "Kıyâfet-nâme Türü ve Bir Örneği: Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Tartûşî" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 28/06/2024 Cuma günü saat 10:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çaldığı/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının TERCEME-İ KİYÂFETNÂME-İ TARTUŞİ (İNCELEME-METİN-İNDEKS) şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) .Prof. Dr. Dursun Ali TÖKEL.....	Kabul
2. .Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK.....	Kabul
3. ..Doç.Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ.....	Kabul
4.	
5.	
6. (İkinci Danışman)*.....	

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sena Alper

TEŐEKKÜR

Çalışmanın yürütölmesi aşamasında zorlandığım anlarda "Külfetsiz nimet olmaz," diyerek bana hakikati hatırlatan, insanın soruları olması gerektiğini öğütleyen, her anlamda bana rehber olan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Dursun Ali TÖKEL'e; klasik Türk edebiyatına dair ilmî bakış açımı destekleyen, ders döneminde verdikleri bilgiler ile tez aşamasında birer başvuru kaynağı niteliğinde defterler tutmamı sağlayan çok değerli hocam Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK'a; Osmanlı Türkçesini okuma, transkript etme ve anlama noktasında tecrübeleriyle karanlıkta kalmış eserleri tuttuğu müşfik ışıkla ortaya çıkarmamıza vesile olan değerli hocam Prof. Dr. Kemal YAVUZ'a kalbî teőekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın her safhasında yanımda olan ve beni destekleyen anneannem şükriye ÖZBEK ve annem Dilek ÖZBEK'e; telaşlandığımda beni teskin eden kardeşim İrem ALPER'e teőekkür ederim.

Ayrıca teknik açıdan benden desteğini esirgemeyen, motive eden canım arkadaşım Gülşah ELDEMİR'e kıymetli vaktini ayırdığı ve sabrı için sonsuz teőekkürler.

Sena Alper

TERCEME-İ KİYÂFET-NÂME-İ TARTUŞI (METİN-İNCELEME-İNDEKS)

Sena Alper

ÖZET

Bu çalışmada "Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Tartuşı" adlı el yazması eser incelenmiştir. Üç bölümden oluşan çalışmada hem genel anlamıyla kıyâfet-nâme ve kef-nâme hakkındaki bilgiler toparlanmaya çalışılmış hem de örnek bir eser üzerinden metin tahlili yapılmıştır. Birinci bölümde kıyâfet-nâmenin tanımı, tarihi gelişimi ve günümüze kadar yazılmış başlıca eserler ortaya konmuştur. Ayrıca çoğunlukla müstakil bir eser olarak görülmeyip hep başka eserlerin yedeğinde anlatılan kef-nâmenin tanımı ve tarihi gelişimi kısıtlı kaynaklarla da olsa ele alınmıştır. İkinci bölümde ise yazmanın ve eserin genel özelliklerinden bahsedilmiş, asıl olarak transkripsiyonu yapılan eserin muhtevası incelenmiştir. Muhtevayı tahlil ederken çoğunlukla müellifin yaptığı tasnife sadık kalınmış, fakat ayrıca incelenmek istenen başlıklar da açılmıştır. Bu bölüm bir nevi eserin günümüz Türkçesine aktarımı olmuştur da denilebilir. Üçüncü bölümde ise eserin transkripsiyonlu metni ve orijinal metni sunulmuştur. Çalışmanın amacı kıyâfet-nâme ve çoğu zaman onun bir alt başlığı olarak incelenen kef-nâmenin tarihsel serencâmını ortaya koymak, incelenmemiş bir yazma eseri aydınlığa kavuşturmak ve literatür yazma sürecinde karşılaşılan tespitleri sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Kıyâfet-nâme, Kef-nâme, Fizyonomi, Şiromansi, Firâset.

TERCEME-İ KIYÂFET-NÂME-İ TARTUŞI (TEXT-REVIEW-İNDEKS)

Sena Alper

ABSTRACT

In this study, the manuscript named "Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Tartuşı" was examined. In the study, which consists of three chapters, an attempt was made to collect information about kıyâfet-nâme and kef-nâme in general terms, and a text analysis was made on a sample work. In the first chapter, the definition of kıyâfet-nâme, its historical development and the main works written until today are presented. In addition, the definition and historical development of kef-nâme, which is mostly not seen as an independent work but is always described as a substitute for other works, has been discussed, albeit with limited resources. In the second chapter, the general characteristics of the manuscript and the work were mentioned, and the content of the transcribed work was examined. While analyzing the content, the author's classification was mostly adhered to, but the headings that were wanted to be examined were also opened. It can be said that this chapter is a kind of transfer of the work into today's Turkish. In the third chapter, the transcribed text and the original text of the work are presented. The aim of the study is to reveal the historical background of kıyâfet-nâme and kef-nâme, which is often studied as a subtitle of it, and to bring to light an unexamined manuscript. And to present the findings encountered in the process of writing literature.

Keywords: Kıyâfet-nâme, Kef-nâme, Physiognomy, Chiromancy, Firâset.

ÖN SÖZ

Kıyâfet-nâmeler, bedeni insan ruhunun bir giysisi olarak gören, bu dış görünüşten insanın içini, karakterini, neye meyilli olduğunu gösteren metinlerdir. Kıyâfet-nâmelerin çoğunlukla olumsuz nitelikleri tavsif ettiği görülse de, aslında esas amaç en iyi insanın bile hangi olumsuz huya meyli olduğunu ortaya dökmesi, bu vesileyle insanın tedbirli olmasına belki kendine çekidüzen vermesine yarayabilir. Ayrıca çoğunlukla kıyâfet-nâmeler içinde bölüm olarak geçen kef-nâmeler de insanın karakter yapısını el çizgilerinden yola çıkarak ortaya koymakta; bu ilim günümüzde fal olarak nitelendirilse de geçmişte önemli bir ilimdi. Hatta Batı'da çeşitli teknolojik gelişmelerin altında şîromansi denilen klasik Türk edebiyatındaki adlandırmasıyla kef-nâmeler yatmaktadır.

Araştırmamıza çalışılmamış yazma bir eseri inceleme niyetiyle başlamak, başta harf inkılabı olmak üzere siyasi, sosyal ve kültürel çeşitli sebeplerle inkıtaya uğrayan klasik Türk edebiyatının anlam ve kavram dünyasına daha yakından bakmaktı. Özellikle Osmanlı Türkçesini okumamızı geliştirmek, eski metinleri tararken klasiklerle daha fazla ünsiyet kurmak amacımızdı. Çalışmamıza konu olacak yazma eserleri tararken Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Nuruosmaniye koleksiyonunda 04101/178112 No.lu mensur "Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Tartuşi" eserinin çalışılmamış olduğunu gördük. Ayrıca taramalar sırasında "Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Aristotales" adlı yine aynı koleksiyonda 04101/178113 No. da kayıtlı nüshası farklı fakat muhtevası aynı başka bir eserle de karşılaştık.

Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Tartuşi'yi incelemeye geçmeden önce birinci bölümde kıyâfetnâme nedir, tarihsel gelişimi nasıldır, günümüze kadar yazılmış eserler nelerdir ve bu türün diğer alanlarla ilişkisi nedir sorularını mesele edinerek okuduğumuz kaynaklardan cevaplar derledik. Yine birinci bölümde çoğunlukla ayrı bir tür olarak ele alınmasa da kef-nâme nedir, tarihsel gelişimi nasıldır sorularına yanıt bulmaya çalıştık. Çalıştık diyoruz, çünkü maalesef kef-nâme hakkında çok kısıtlı bir literatürle karşılaştık. Ayrıca "el falı" olarak basite indirgendiğine de şahit olduk. İkinci bölümde ise Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Tartuşi eserinin şekli özelliklerini

inceledikten sonra muhtevasına dair bir inceleme yaptık. Müellifin yaptığı tasnife bağlı olarak başlıklar oluşturduk. Üçüncü bölüme ise transkripsiyonlu metni ve orijinal metni koyduk. Hiç bilinmeyen bir eseri gün yüzüne çıkartıp tanıtarak klasik Türk edebiyatının zenginleşmesine katkı sağladığına inandığımız bu çalışmanın, bundan sonra alanla ilgili yapılacak akademik araştırmalara kaynak oluşturmasını temenni ediyoruz.

Haziran, 2024

Sena Alper

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. KİYÂFET-NÂME	3
1.1. KİYÂFET İLMİNİN TANIMI, TASNİFİ, DELİLLERİ	3
1.2. KİYÂFET-NÂMENİN TARİHİ GELİŞİMİ.....	8
1.3. DİĞER ALANLARLA İLİŞKİSİ	15
1.3.1. Kiyâfet İlminin Şemâil-i Şerîf ile İlişkisi.....	15
1.3.2. Kiyâfet İlminin Eğitim ile İlişkisi.....	17
1.3.3. Kiyâfet İlminin Edebiyat ile İlişkisi.....	18
1.3.4. Kiyâfet İlminin Siyaset ile İlişkisi	18
İKİNCİ BÖLÜM	20
2. KEF-NÂME	20
2.1. KEF-NÂMENİN TANIMI	20
2.2. KEF-NÂMENİN TARİHİ GELİŞİMİ	21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	23
3. METİN İNCELEMESİ.....	23
3.1. NÜSHA TAVSİFİ, MÜELLİF VE ESER ÖZELLİKLERİ.....	23
3.2. METİN İNCELEMESİ.....	26
3.2.1. Kişiler ve Harflendirme.....	26
3.2.2. Yer ve Kavim Adları.....	27
3.2.2.1. Ehl-i Mısır	27
3.2.2.2. Ehl-i Berber	27
3.2.2.3. Ehl-i Şam.....	27
3.2.2.4. Ehl-i Hicaz	27
3.2.2.5. Ehl-i Rum.....	27
3.2.2.6. Ehl-i Irak.....	27
3.2.2.7. Ehl-i Hind.....	28
3.2.2.8. Ehl-i Çin	28
3.2.2.9. Ehl-i Yemen	28
3.2.2.10. Ehl-i Habeş.....	28
3.2.2.11. Ehl-i Nûbe	28
3.2.2.12. Ehl-i Sevhil.....	29

3.2.2.13.	Ehl-i Mağrib	29
3.2.2.14.	Ehl-i Meşrik	29
3.2.2.15.	Ehl-i Yunan.....	29
3.2.3.	İnsan Tipleri	29
3.2.3.1.	Hilekâr Kimse.....	29
3.2.3.2.	Zina Eden Kimse	30
3.2.3.3.	Zayıf Kalpli Kimse	30
3.2.3.4.	Filozof Kimse	30
3.2.3.5.	Dinen Hayırlı Kimse	31
3.2.3.6.	Cesur Kimse.....	31
3.2.3.7.	Korkak Kimse	32
3.2.3.8.	Hayâsız Kimse	32
3.2.3.9.	Katı Kalpli Kimse.....	32
3.2.3.10.	Hırslı Kimse	32
3.2.3.11.	Yalanla Hemhâl Kimse	33
3.2.3.12.	Aklı Zayıf Ömrü Uzun Kimse.....	33
3.2.3.13.	Anlayışı Zayıf Kimse.....	33
3.2.4.	Bedenin Alametleri.....	33
3.2.4.1.	İtidalli Beden	34
3.2.4.2.	Hararetli Beden	35
3.2.4.3.	Soğuk Beden (Barîd).....	35
3.2.4.4.	Yaş Beden (Ratb)	35
3.2.4.5.	Kuru Beden (Yâbis)	35
3.2.4.6.	Kuru Sıcak Beden (Yâbis ve Hâr)	35
3.2.4.7.	Yaş Soğuk Beden (Ratb ve Bârid)	36
3.2.5.	Baştaki Unsurlar	36
3.2.5.1.	Baş	36
3.2.5.2.	Beyin Yeri	36
3.2.5.3.	Saç.....	36
3.2.5.4.	Alın	37
3.2.5.5.	Kaşlar	37
3.2.5.6.	Gözler	38
3.2.5.7.	Kulaklar	39
3.2.5.8.	Burun.....	40
3.2.5.9.	Ağız	40
3.2.5.10.	Yüz.....	41
3.2.5.11.	Ses	41
3.2.5.12.	Gülüş	41
3.2.5.13.	Nefes	42
3.2.5.14.	Renk.....	42
3.2.5.15.	Sakal	42
3.2.5.16.	Boyun.....	43
3.2.6.	El Haricindeki Uzuvar.....	43
3.2.6.1.	Gögüs.....	43
3.2.6.2.	Arka.....	43
3.2.6.3.	Bel	43
3.2.6.4.	Kol	44

3.2.6.5.	Zeker.....	44
3.2.6.6.	Ayak.....	45
3.2.6.7.	Boy	45
3.2.7.	Eldeki İzler ve Hudutlar	45
3.2.7.1.	Elin Bölümleri ve El Hatları.....	45
3.2.7.2.	Şekl-i Evvel	46
3.2.7.3.	Elin Nişanları ve Hükümleri	48
3.2.7.4.	Cimâ ve Gıda Hatları.....	49
3.2.7.5.	Ömür Hattı	50
3.2.7.6.	Baş Hattı.....	51
3.2.7.7.	İnsanın Bahtı	51
3.2.7.8.	Şekl-i Sâni	52
3.2.7.9.	Cüziyata Dair Delaletler	53
3.2.7.10.	Şekl-i Sâlise	56
3.2.7.11.	Şekl-i Râbia'	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		64
4. TRANSKRİPSİYONLU METİN		64
4.1. ORJİNAL METİN		112
SONUÇ.....		143
KAYNAKÇA		145
İNDEKS		149

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḏ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
3.2.7.2: Şekl-i Evvel	43
3.2.7.8: Şekl-i Sâni'.....	49
3.2.7.10: Şekl-i Sâlise	51
3.2.7.11: Şekl-i Râbia'	55

KISALTMALAR

a.e.	Aynı eser/yer
a.g.e.	Adı geçen eser
a.y.	Yazara ait son zikredilen yer
b.a.	Eserin bütününe atıf
bkz.	Bakınız
bkz.: aş.	Eserin kendi içinde aşağıya atıf
bkz.:yuk.	Eserin kendi içinde yukarıya atıf
C.	Cilt
çev.	Çeviren
ed. veya haz.	Editör/yayına hazırlayan
k.g.	Karşı görüş
karş.	Karşılaştırınız
s.	Sayfa/sayfalar
t.y.	Basım tarihi yok
v.d.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
y.y.	Basım yeri yok

GİRİŞ

Kendi kendine sorulmuş bir soru olarak dünyaya gelen insanın en büyük huyu merak, ilimlerin doğmasına böylelikle eşyanın tasnif edilmesine ve tasnif edilenlerin tahlil ve tavsif edilmesine sebep olmuştur. Bu bakımdan firâset olarak nam salmış ve hep bu başlığın altında incelenmiş olsa da "kıyâfet" ilmi insanın dış yüzünden iç yüzünü okuma ilmi ya da sanatı olarak bundan sonra bu adla zikredilecektir.

Kıyâfet ilmi, kendisinin bir alt başlığı olarak kef-nâme ilmiyle ilgili çeşitli tartışmalar yaşanmış; kimisi bu iki ilmi bir fal türü olarak değerlendirmiş kimisi ise ilim olarak kabul etmiştir. Fal, insanın kendisinin bir soru olduğunu unutup hayatta başına gelenleri bir soru olarak görüp onlara cevap bulma, bu soruyu yorumlatarak kaderinin gidişatını elinde tutmak isteği ve merakının bir aracıdır.

Şüphesiz ki insan gerek bedensel özellikleri gerekse el çizgileriyle biricik ve benzersizdir. Fakat sınırlı aklıyla benzersizi tasniflemek, benzersizlikler arasında bir ortaklık bulup tavsif etmek ister. Örneğin el çizgileri elde mevcuttur. Yani her insan elini açıp baktığında onları görür. Fakat onlardan geleceğe dair kehanette bulunulacak biçimde fal bakmak haram kılınmıştır. Bir nevi imtihan aracı ya da hakikatten incelenince faydası görülecek bir sebeptendir. Nitekim bugün parmak izi denilen şey teknolojiyle insanın arasında bir köprü gibidir. İlk olarak Batı'da meydana çıksa da daha çok Doğu medeniyetleri tarafından bulunduğu söylene de en çok Doğu medeniyetlerinde kullanılmış olan kıyâfet ilmi; bugün en çok Batı tarafından fizyonomi ve şiomansi adıyla kullanılmaktadır. Özellikle suç bilminde büyük faydasını görmektedirler. Söz gelimi bu konuda çekilmiş "Lie to Me" adında bir Amerikan dizisi de bulunmaktadır. Dizide bir dedektiflik bürosu olan Dr. Lightman ilkel kabileler dahil olmak üzere pek çok insan jest ve mimiğini tecrübe ederek bu yeteneğini polisin ve savcılarının yetersiz olduğu durumlarda kullanmakta ve suçluları tespit edebilmektedir.

Kıyâfet ilminin günümüzde insan yüzündeki estetik işlemler, insanın kilo alıp vermesi gibi sebeplerden dolayı sağlıklı hükümler çıkaramayacağı düşünülmektedir. Fakat neredeyse her evde bulunan Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın kıyâfet-nâmesi, ne olursa olsun bu ilme saygı duyulduğunu göstermektedir. Nitekim bazı romancıların, eserlerindeki karakterleri kıyâfet-nâmelerdeki tavsiflere uygun inşa ettiği de bilinmektedir.

Kıyâfet ilmi ayrıca bugüne kadar ele alınan bir konu olmasa da iyi veya kötü yönde manipülasyon yapmak amacıyla kullanılabilir. Bu ilme sahip bir kişi, karşılaştığı bir insanın neye meyilli olduğunu, karakterinin hangi sıfatlara yakın olduğunu tespit edip onu yönetmeye çalışabilir.

Pek çok farklı açıdan ele alınabilen ve farklı alanlarla ilişki içinde olan kıyâfet ilmi, özellikle geçmişteki kullanım alanlarının incelenmesi ve araştırılması gereken mühim ilimlerden biridir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KIYÂFET-NÂME

1.1. KIYÂFET İLMİNİN TANIMI, TASNİFİ, DELİLLERİ

Arapça kökenli bir kelime olan "kıyâfet"in sözlük anlamı "insanın yüz hatlarından ve dış görünüşünden yaradılışı, huyu suyu ve davranış özellikleriyle ilgili sonuçlar çıkarma bilgi ve yeteneği"dir (Tulum, 2013). Kelime, Türkçede galat-ı meşhur olarak akla gelen ilk anlamı, terim anlamı verilmeksizin "giysi" ve "Bir yer, meslek veya döneme has giyiniş tarzı, kılık" şeklinde yer bulmuştur (TDK, Kubbelatı Lugatı). Farsçada da Türkçedeki meşhur anlamında (giysi, kılık) kullanılan kıyâfet kelimesi, Farsçadan Türkçeye geçmiş olmalıdır (Çelebioğlu, 1979). Bugünkü folklor dilinde "yüz falı, el falı" olarak anılmaktadır (Macdonald, t.y.).

Kıyâfet ilmine genel anlamda ilm-i sîma, ilm-i kıyâfet veya gerekli durumlarda bir şemsiye terim olarak ilm-i firâset denmektedir.

Arapçada ise kavf kökünden türeyen kıyafe(t) "iz sürüp gitmek, takip etmek, peşi sıra gitmek" anlamlarına gelmektedir (Mengi, 2022). Arapçada "firâset" kelimesi de aynı anlamı taşıdığından dolayı ilm-i kıyâfetten çok ilm-i firâset terimi kullanılmıştır (Dikkaya ve Ak, 2022). Ayrıca ilim dalı olarak ilm-i firâset, ilm-i kıyâfeti kapsamaktadır (Gümüş 2021). Yani bir alt başlık olarak kıyâfet ilmi anılmaktadır. Araplardaki yalnızca Arap medeniyeti ve coğrafyasıyla ilgili olan ibnü'l-ektaf, ilmü'l-irafe, ilmü'l-ihida, ilmü'r-riyafe, ilmü nüzü'l-gays, ilmü kıyâfetü'l-eser ilimler yerine, insanın bedensel ve ruhsal yapısıyla ilgili ilimler ilmü'l-kef, ilmü'l-esar'ir, ilmü'l-ihitlac, ilmü kıyâfeti'l-beşer Türklerde yaygınlaşmıştır. Bu nedenle eserlerde daha ziyade "kıyâfet" terimi kullanılmıştır (Mengi, 2022). Kıyâfet ilmi zamanla ilm-i firâseti kapsayacak kadar geniş bir anlam kazanmıştır (Efe, 2022). Galat-ı meşhur anlamıyla düşünülürse, bedeni ruha giydirilen bir kıyâfet olarak yorumlama ilmine ilm-i kıyâfet, bu ilimle uğraşan kişiye "kâyif" ya da "kıyâfetşinâs" denilmiştir. Bu ilim kendi içinde iki başlığa ayrılır (Pala, 2004).

Kıyâfet ilmi, hükmi firâsetle yani eğitimle ve çalışılarak öğrenilen ilimlerden biridir. Genel olarak kıyâfetü'l-beşer ve kıyâfetü'l-isr olarak ikiye ayrılır. Birincisi, insanların ve hayvanların ayak ve tırnak izinden yola çıkarak hüküm verir (Sarıçiçek, 2021). İkincisi "kıyâfetü'l-insaniyye, kıyâfetü'l-ebdan" olarak da bilinir. İnsanın zâhirî özelliklerinden yola çıkarak nesebini ve karakter özelliklerini tespit etmeye çalışmaktır (Mengi, 2022).

Ramazan Sarıçiçek'in hazırladığı (2021) Mustafa b. Bali'ye göre firâset veya kıyâfet ilmine yaklaşan diğer ilimler şunlardır:

İlm-i sîmâ: Yüzün alametleri ile insanın iç yüzünde saklı olanları göstermek iddiasında olan ilimdir (Uşaklıgil, 2023).

İlm-i Kef: El ve avuç çizgilerine bakarak karakter, gelecek ve talih hakkında hüküm çıkarma.

İlm-i İrafet: Şimdiki zamanda yaşanan olaylardan hareketle gelecek olaylar hususunda akıl yürütmek.

İlmü'l-ihtilac: İnsanın organlarında tabii olarak görülen seğirme, çarpıntı gibi hâllerden yola çıkarak ileride gerçekleşecek olaylara dair bir netice çıkarma.

İlmü'l-Ektaf: Keçi ve koyunun kürek kemiğine bakarak savaş, kıtlık ve bolluk konusunda fikir yürütme.

İlmü Nüzulü'l-Gays: Bulut, gökyüzü ve şimşegi araştırıp yağmurun yağıp yağmayacağı hakkında tahmin yürütme.

İlm-i Riyafe: Yer altı sularını arayıp bulma ilmidir.

İlmü İstinbatü'l-Ma'adin: Madenlerin yerlerinin tespit edilip sonra da çıkarılması.

Bütün bu ilimler düşünüldüğünde, bugünkü teknik icat edilemese de ilme ne kadar meraklı olduğunu, bir yolunu bulup tabiattaki hareketliliğin kontrol altına alınmaya çalışıldığını göstermektedir.

Taşköprizâde ilimleri tasnif ederken firâseti, Aynî Vücutları Bulunan Şeyleri İnceleyen İlimler ana başlığında ele almıştır. Tabiattaki cisimleri ve bu varlıkların arazlarını inceleyen bilim dalı olan İlmü't-Tabi'î adında yeni bir başlık açmış, burada İlmü'l-Firâset'i alt başlık olarak zikretmiştir: İnsanın İnsanın fizikî ve uzvî

özelliklerinden hareketle huy ve karakterinin bilinmesinden, tabiattaki birtakım belirtilerden hareketle yağmur, fırtına vb. olaylardan bahseden bir ilimdir. Birçok dalı olup tecrübe ve rûhî arınma ile elde edildiği söylenir (Çaldak, 2005).

Hz. Mevlânâ Mesnevî'sinde:

"Bil ki oldu rûha ten gūya libās

Bí-libās ol lābisi kıl iltimās"

“Bil ki bu ten ruha elbise gibidir. Elbiseyi bırak! Onu giyineni ara” diyerek maddî olandan manevî olana ulaşmanın gerekliliğine vurgu yapmıştır (Çelebioğlu, 1979). Bu sözü tam anlayamamışlar, yüzden insanın siretine dair anlamlar çıkarma ilmine farklı yaklaşımlar da mevcuttur. Çoğunlukla mensur yazılan kıyâfetnâmeler çoğu araştırmacılarca (Canım, 2010; Akkuş, 2006; İsen, 2020) "edebi bir tür" olarak tavsif edilmiştir. Yapılan başka bir çalışmada ise edebi türler tasnif edilirken kıyâfet-nâme "Yorum ve Tahminlerde Bulunulan veya Bilmece Niteliği Taşıyan Türler" olarak falnâme, muamma ve lugaz ile birlikte anılmıştır (Mermer, 2009).

Kıyâfet ve firâsetle alakalı metinler, insanlara zâhirî görünüşlerinden hareketle kendi iç dünyalarını, karakterlerini ve neye meyilli olduklarını söyleyerek, onların kendilerine çekidüzen vermelerini sağlamaktır. Yoksa buradaki amaç, kişiye değiştirilemez bir yazgı gibi çeşitli evsafı söyleyerek onu umutsuzluğa mahkum etmek değildir (Çavuşoğlu, 2009).

Hatta bu "meyil" hakkında bir anektod aktarılır: Jüpiter, Sokrates'in yüzünü inceledikten sonra sîmâsından hareketle onun olumsuz eğilimlerini "İçgüdülerine düşkün, ayyaş," diyerek dile getirmiş. Sokrates ise onu dinledikten sonra "Ben, içgüdülerine düşkün bir ayyaş? Meylim bu olabilir; fakat bunu ben iradem altına aldım." diyerek karşılık vermiştir (Uşaklıgil, 2023).

Kıyâfetnâme türünde Türk edebiyatında birçok eser verilmesinin nedeni insanların yüzyıllar boyunca "bilinmeyi bilmek arzusu"na ilgi duymasıdır. İnsanın bilinmeyenlerini bilmenin önemli yollarından biri kıyâfet ilmi olmuş, dolayısıyla kıyâfet-nâmeler çokça rağbet görmüştür. İnsanın siretiyle onun bir anlamda kıyâfeti

olan sureti arasında bir ilişki olduğuna inanılmıştır (Türk, 2007). Söz gelimi Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Mârifet-nâme adındaki eserinde pek çok farklı ilim mevzu bahis iken, halk arasında en çok kıyâfet-nâme'ye ayırdığı bölüm rağbet görmüş ve konuşulmuştur (Yılmaz, 2003).

İslam anlayışında bir ilmin kitap ve sünnetçe tasdiklenmesi ve desteklenmesi adeta bir zaruriyet gibidir. İlk olarak Kur'an-ı Kerim'den ardından sünnetten, sahabilerden ve İslam âlimlerinden delillerle birlikte firâset ilmine dair yaklaşım ortaya konmuştur. Kimin cennetlik kimin cehennemlik olacağını yüz aklığı ve karalığından bilecek olanları belirten Araf Suresi 46.ayet-i kerimesini delil olarak sunulur: A'râf ehli, sîmâlarından tanıdıkları birtakım adamlara seslenerek derler ki: 'Ne topladığınız güç ne de taslamakta olduğunuz büyüklük size bir yarar sağladı.'" Üçüncüsü ise " İşte bunda ibret alacak olanlar için dersler vardır." Hicr/75 ayetidir. Müfessirlerin çoğu bu ayette geçen "mütevessimin" kelimesini "müteferrisin" olarak açıklamışlardır. Burada derinlere inerek eşyanın görünmeyen yüzünü işaretlerden yola çıkarak bilenler; yani firâset sahipleri kastedilmiştir, denilmiştir (Sarıçiçek, 2021).

Dördüncü delil ise "İstersek şüphesiz onları sana gösteririz de yüzlerindeki işaretlerden kendilerini tanırısın. Kuşkusuz konuşma tarzlarından sen onları bileceksin. Allah bütün yaptıklarınızı bilir." (Muhammed/30) Beşinci delil ise "Onları, Allah'ın lütuf ve rızasına talip olarak hep rükûda ve secdede görürsün. Secdenin tesiriyle yüzlerine sîmâları oturmuştur." (Fetih/29)

Ayrıca "Kendilerini sîmâlarından tanırısın." (Bakara/273); "Günahkârlar sîmâlarından tanınır, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar." (Rahman/41) ayetleri de delil gösterilir.

Kuşeyri'ye göre firâset sahibi insan müstenbit, mütevessim ve müteferristir. Müstenbittir çünkü daima gaybı düşünür, "...elbette onun yayılıp yayılmaması gerektiğini onlardan öğrenirlerdi." (Nisa/83) Mütevessimdir yani kalplerin derinlerinde yatanı bilendir: "Elbette bunda keskin anlayışlılar için ibret alametleri vardır." (Hicr/75) Müteferristir yani Allah'ın nuruyla bakar: "Rabbanîler olunuz." (Al-i İmran/79) (Kuşeyri, 1980).

Sünnete dayandırılan deliller de mevcuttur:

"Sizden önceki ümmetlerde muhaddesler, ilhama mazhar olanlar vardı. Bunlar peygamber olmadıkları hâlde hakkı dile getirirlerdi. Eğer ümmetimde bunlardan biri varsa o da Ömer'dir."

"Mü'minin firâsetinden korkun. Muhakkak ki o Allah'ın nuruyla bakar"

"Hayrı güzel yüzlüden talep ediniz."

Sahabeden de deliller getirilir. Enes b. Malik'ten şöyle rivayet edilir: Hz. Osman'ın yanına gittim. Yolda giderken gördüğüm bir kadının güzelliğini düşündüm. Bunun üzerine Hz. Osman "İçinizden biriniz gözlerinden zina alametleri zuhur ede ede, beni ziyarete gelmektedir." dedi. Kendisine "Resulullah'tan sonra vahy ile mi karşılaşıyorum?" diye sordum, fakat "Buna tabsıra, bürhan ve sadık firâset, derler." diye cevap verdi. (Sarıçiçek, 2021)

Büyük İslam âlimlerle ilgili de anektodlar aktarılır. Söz gelimi İmam Şâfiî ve Muhammed bin Hasan Mescid-i Haram'da bulunurlardı, bu esnada bir kişi içeri girdi. Muhammed bin Hasan, o kişinin marangoz olduğunu feraset ettiğini belirtti. İmam Şafîî heddad (demirci) olduğunu feraset etti. Bunun üzerine gelen kişinin mesleğini sordular. Adam "Bundan önce demirci idim, şimdi marangozum," dedi (Kuşeyrî, 1980).

Hamdullah Hamdi'nin kıyâfet-nâmesinde de bu ilmin manevî bir boyutunun olduğu, ayet ve hadislerden deliller getirilerek yorumlandığını ifade eder:

Sûretler Beyânı Ki Sîretlere Nişândur

Hak yaratdı çü nev-i insanun

(Allah insan türünü yarattığında)

Kıldı efrâdını muhâlif anun

(Fertlerini birbirinden farklı kıldı)

Gerçi birdir kamusu surette

(Gerçi hepsi görünüşte benzer)

Bir değüldür ve lîki hilkatte

(Fakat yaradılışları ayırır)

Lütfunu âleme âyân itdi

(Allah iyiliğini dünyaya açıklamak için)

Sûreti sîrete nişân itdi

(Görünüşi karaktere işaret olarak yarattı). (Çelebioğlu, 1979)

Son olarak kıyâfet ilmi hakkında anlatılan nükteli bir hikâyeyi aktaralım:

Bir gün bir adam bir kıyâfet-nâme eseri okuyormuş. Sakal bahsine gelmiş, "Sakalı bir tutamdan uzun olan aptaldır," yazıyormuş. Adam sakalını tutmuş, bakmış bir tutamdan daha uzun. Yanmakta olan muma sakalını yaklaştırmış ki fazlasından kurtulsun. Ne ki bütün yüzü tutuşmuş. Sonra sakal ve aptallık bahsinin yanına not düşmüş: Tecrübeyle sabittir.

1.2. KIYÂFET-NÂMENİN TARİHİ GELİŞİMİ

Çok eski dönemlerden beri beden ile karakter yapısı arasında bir irtibat olduğu düşüncesi kabul görmüştür. Bu konuyla ilgili değişik düşüncelere neredeyse her kültürde rastlanmaktadır (İsen, 2020). Kıyâfet-nâmeler, kültürlerin birbirinden farklı kabullerinin olduğunu gösteren değer yargılarıdır (Akkuş, 2006). Kıyâfet ilmi ilk olarak hangi kültürde ortaya çıkmış tam anlamıyla bilinemese de pek çok kültürde izini sürmek mümkündür. Arap edebiyatından gelişip Türk edebiyatına tercüme vasıtasıyla giren ve klasik Türk edebiyatının türleri arasında yer alan kıyâfet-nâmeler beden ile edebiyatın iç içeliğini gösteren mühim eserlerdir (Durak, 2022).

Batı Kültüründe:

Kıyâfet ilmi Batı literatüründe "fizyonomi" terimiyle karşılık bulur. İnsanın dış görünüşünden karakter analizi yapma bilimidir. Eski Yunanca *fysis* (doğa) ve *gnomon* (yorumlayıcı) kelimelerinden meydana gelmiş *fysiognomonía* sözcüğünden türetilmiştir (Aydın, 2022).

İnsanı tiplerine göre tasnif etmeyi ilk olarak M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış Yunan hekimi Hipokrat akıl etmiştir. Hipokrat'ın tasnifine göre insanı oluşturan dört unsur mevcuttur: kan, safra, balgam, sevda (Çelebioğlu, 1979). Bu sıvıların vücuttaki oranı, dengesizliği veya uyumsuzluğu insanın kişiliğini belirlemede önemli ipuçlarıdır. Söz gelimi, kan heyecanlı; kara safra melankolik; balgam kayıtsız karakter özelliklerine yol açmaktadır (Bozkurt, 2008). M.S. 2. yüzyılda yaşamış Bergamalı hekim Galien de yine Hipokrata benzer bir şekilde insanın kişilik özelliklerini belirleme de bu dört sıvının önemine vurgu yapmıştır (Çelebioğlu, 1979).

Bir diğerk mühim isin İflimun'dur. İflimun'un ile Hipokrat'ın resimle şahsiyet tespiti hakkında yaptıkları atışma kaynaklarda ve bilhassa Türkçe kıyâfet-nâmelerde şöyle geçer:

Firâset ilminde üstat olan İflimun adında birisi, insanın terkinde ahlakına dair delil getirilebileceğini iddia etmiştir. Bukrat'ın talebeleri bunu imtihan etmeyi düşünürler. Bukrat'ın bir resmini yaparak İflimun'a verirler. İflimun resim üzerinde derin derin düşünür ve "Bu resmin sahibi zinaya düşkün birisidir," der. Bunun üzerine Bukrat'ın talebeleri "Yalan söylüyorsun. Bu Bukrat'ın resmidir," derler. İflimun da "Bukrat'a gidiniz, ona sorunuz, şüphesiz benim ilmimi tasdik edeceksiniz," der. Bukrat'a gidip denileni söylediklerinde ise Bukrat "İflimun doğru söylemiştir. Ben zinayı severim, lakin nefsim malik bir insanım," der (Çelebioğlu, 1979).

Bir dağın başında otururken dağın aşağısına bir ressam görevlendiren ve kendisini ziyarete gelenlerin portresini bu ressama çizdirip sonra o resme bakıp gelenin iyi niyetli mi kötü niyetli mi olduğunu tespit ederek önceden tedbir alan Eflatun, insanları karakter bakımından derin ve sathî diye ikiye ayırmıştır (Çelebioğlu, 1979). Eflatun'dan sonra Aristo, hocasının ayırımını kabul etmekle birlikte, insan karakterinin özelliklerini tespit etmede fizyolojik özelliklere yoğunlaşmıştır (Bozkurt, 2008). Bazı kaynaklar Aristo'yu biyolojik psikolojinin kurucusu olarak kabul etmektedir. Aristo'ya göre fizyonomik çalışmalar için üç yöntem izlenmelidir: 1. İnsanlar ve hayvanlar arasındaki fizikî ve mizaca dayalı benzerliklerin üzerinde durmak, 2. İnsanları etnolojik yöntemle ırklara ayırmak, 3. Duyguların insan yüzünde oluşturduğu yüz ifadelerini irdelemek (Çelebi, 2016). Aristo, Batı'da bir bilimin kurucusu olmakla beraber, İslam medeniyetlerinde yazılmış kıyâfet-nâmelerde de kültür dairesine dair noktalarda farklılıklar olsa da başucu kaynağı olarak görülmüş, eserlerde çoğunlukla adı anılmıştır. Kaynaklarda Aristo'ya atfedilen *Physiognomonica* adlı eserin muhtemelen Aristo'ya ait olmadığı söylenmektedir. Eserin Aristo'nun bir öğrencisine yahut Aristo'dan çok faydalanmış bir fizyonomi uzmanına ait olabileceği düşünülmektedir (Aydın, 2022). Tüm bunlara rağmen Padişahlar ve Fizyonomi kitabının ön sözünde Aristo'nun böyle bir eserinin olmadığına dikkat çekilse de, kitabın içerisindeki bir bölümde Aristo'nun mezkur eserinin altı bölümden oluştuğu söylenir. Daha sonraki eserlerde Aristo'nun

etkisi görülür. Söz gelimi Polemon 70 bölümlük bir eser kaleme almıştır. Ardında Yahudi fizikçi ve sofist Adamantius, iki bölümden oluşan eseriyle fizyonomi ilimiyle yapılan tespitlerde yaş ve bölgesel farklılıkların etkisi olabileceğini ifade etmiştir. Milattan sonra 4. yüzyılda Pysiognomonía Latina adlı üç bölümlük bir anonim eser de mevcuttur (Çelebi, 2016).

Aristo'nun neredeyse her ilm-i kıyâfette anılmasının bir sebebi var. Aristo'ya ait olduğu iddia edilen bir eserin Yuhannâ b. Bıtrık tarafından Arapça'ya çevrilmesi (Sırru'l-Esrar) üzerine İslam toplumunda kıyâfet ilmine dair anlayışı büyük oranda etkilemiştir (Sarıççek, 2021). Rivayete göre Aristo bu eserde talebesi İskender'e nasihatlar etmiş, savaşta hangi tarafın galip olacağını önceden tahmin etmenin yollarını ve savaş tekniğini öğretmiştir. Bundan dolayı Müslüman hükümdarların kıyâfet-nâmelere olan ilgisi artmıştır (Uludağ, 1996).

Galen'den yaklaşık bin beş yüz yıl sonra Avrupa'da Giambattista Della Porta, 17. yüzyılda İnsan Fizyonomi Okulu'nu kurarak insan suretinin özellikleriyle davranışları arasındaki ilişki incelemiştir (Çelebi, 2016). Bu alanda çığır açan en mühim çalışmalardan biri de Zürihli din insanı Johann Casper Lavater'dir. Kendisi hakkında pek çok nükteli anekdot aktarılmaktadır (Uşaklıgil, 2021). Aristo'nun etkisinde yirmi binden fazla ünlü kişinin sîmâlarının tahlilini içeren eseri, zaman geçtikçe pek çok ressamın, mimarın, karikatüristin, yazar ve filozofun başvurduğu kaynaklardan biri olmuştur (Çelebi, 2016). Beden yapısı ile karakter özellikler arasında sistematik bir ilişki kuran ilk isim Joseph Gall, kafatasında görülen girinti ve çıkıntılarının tahlil edilmesiyle karakter özelliklerine dair bir tasarrufta bulunmanın imkân dahilinde olduğunu düşünmüştür. Bu alanda ismi zikredilen bir diğer bilim insanı Ernest Kretschmer, insan bedenini üç tipe ayırarak tasnif ve tavsif etmiştir: astenik, atletik ve piknik. Bu kişilik tiplerini fizikî özelliklerini sıralamış, hangi hastalıklara yatkın olduğunu belirtmiştir. Söz gelimi, astenik tip ile (zayıf bedenli kişi ile) şizofrenlerin beden yapıları arasında bir benzerlik olduğunu belirtir (Çelebi, 2016).

Doğu Kültüründe:

Mien (yüz) Shiang (okuma) ilmi, M.Ö. 6000 yıllarına kadar uzanmakta olup Çin tıbbında insanın yüzünü inceleyerek zihin, beden ve ruh hastalıklarına yatkınlıklarını ve mevcut hastalıklarını teşhis etme yöntemidir. Taocu filozoflar ağaç, ateş, toprak, metal ve sudan oluşan beş elementi kainattaki her şeyin ilişkisini, etkileşimini ve değişimini açıklamak amacıyla kullanmışlardır (Oltulu, 2017). Çinliler akupunktur denilen noktaların, meridyenlerin yüzde bulunduğu inanırlardı. Bu nedenle bir insanın yüzünden karakterini, eğilimlerini, ailesinden kalan mirası, ruhsal ahvalini hatta DNA'sını anlamak mümkündür (Altınışık, t.y.).

Ayrıca Hind âlimlerinin de bu konuyla ilgili oldukları bilinmektedir. Söz gelimi manzum kıyâfet-nâme yazarı Visali aşağıdaki beyitte bundan bahsetmiştir (Çelebioğlu, 1979):

"Hind diyarında var idi bir pir

Hayl-i ilm-i firâset ile şehir

İslam dairesindeki gelişimine bakacak olursak, Halid Ziya Uşaklıgil'in dediği gibi "İlm-i sîmâya ilk itibar verenler Yunanlar ise de onlardan sonra bu ilmi ihya edenlerin en büyüğü Araplardır." (Uşaklıgil, 2023).

Sarıççek'e göre (2021), "Arap ve Fars edebiyatındaki kıyâfetnameler ayrıntılı bir şekilde sıralanmıştır" (s.51-54):

Arap Edebiyatı'ndaki firâset-nâmeler/kıyâfet-nâmeler:

1. İslam dünyasında ilk kıyâfet-nâme sahibinin İmam Şafi olduğu rivayet edilmektedir. Elde herhangi bir nüshası bulunmamaktadır. Fakat pek çok eserde şahsına böyle bir eser atfedilir (Canım, 2010). *El-Kafâ* adlı kitap günümüze ulaşmamıştır. Bununla birlikte Gevrekzade Hafız Hasan'ın *Firâset* adlı eserinin bu kitabın tercümesi olduğu söylenir.
2. El-Kindî lakabıyla meşhur Ya'kub ibni İshak *Risâle fi'l-Firâse* eseri vardır.
3. Yuhanna b.Bitrik'in Aristo'dan Arapçaya tercüme ettiği on makalelik *Kitâbü's-Siyâse fi Tedbîri-i-Riyâse'sinin* ikinci makalesinin son bölümü firâsete dahildir.
4. Muhammed ibni Zekeriya Er-Razî'nin tıbbâ dair el-Mansûrî adlı on makalelik kitabının ikinci makalesi firâset konusundadır. Bu eser önemli eklemelerle birlikte Aristoteles'in kitabının özetidir.

5. Katip Çelebi, Keşfü'z-Zünun'da İbni Sînâ'nın bu konuda Risâletü'l-Firâse adlı bir risâlesi olduğunu söylemektedir. Fakat eser günümüze ulaşmamıştır.

6. Gevrekzâde'nin kıyâfet-nâmesinde bildirdiğine göre İbni Sînâ'nın çağdaşlarından Ebû Sehl Mesîhî'nin Arapça bir firâsetnamesi vardır. Ancak nüshası şu an elde yoktur.

7. Aynı asır müelliflerinden Ebu'l-Kâsım Abdülkerîm İbni Havâzim Kuşeyrî'nin Etvâru Selâtini'l- Müslimîn adlı eserinin bir bölümü firâsetle ilgili genel bilgileri içermektedir.

8. Fahreddin er-Razi'nin Kitâbü'l-Firâse'si de Arapça yazılmış firâset-nâmelerin en iyilerinden biridir. Yûsuf Murad tarafından Fransızca tercümesiyle birlikte yayımlanmıştır.

9. Muhyiddin ibnü'l-Arabî'nin Et-Tedbirâtü İlâhiyye fî Islâhi'l-Memleketi'l-İnsâniyye adlı adlı eserinin sekizinci bâbı ile;

10. El-Fütühât-ı Mekkiyye'nin yüz kırk sekizinci bâbı firâset konusundadır.

11. Ebî Abdillâh ibni Muhammed ibni ebî Tâlibi'l-Ensârî ed-Dımişkî'ninde Kitâbü'l-Âdâb ve's-Siyâse fî 'İlmi'n-Nazarî ve'l-Firâse adlı eserinin bir bölümünde firâsete yer verilmiştir.

12. Tam adı Şemsuddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Burhânuddîn İbrâhim b.Sâid el-Ensârî el-Sincârî el-Misrî el-Sehâvî olan ve İbn El-Efkânî'nin İkmâl el-Siyâse fî İlm el-Firâse adlı eseri firâset ilmini kökenleri ile beraber incelemiştir.

Fars Edebiyatı'ndaki firâset-nâmeler/kıyâfetnâmeler:

1. Sasaniler döneminde Nüşîrevân-ı Âdil'in devrin ileri gelen âlimlerine yazdırdığı firâset-nâmedeki hükümlerle ülkesini yönetmesi akla gelen ilk eser örneğidir. Ancak eserin nüshası mevcut değildir.

2. Kemâledîn Abdürrezzak Kâşânî'nin elde olmayan kıyâfet-nâmesi;

3. Derviş Abdurrahman Mîrek'in Sultan Ebû Said Bahâdîr'a ithaf ettiği Tuhfetü'l-Fakîr adlı eseri;

4. Sürûrî'nin Türkçeye çevirdiği Seyyid Ali Hemedânî'nin Zahîretü'l-Mülûk'ünün beşinci bâbının sonları;

5. Hüseyin Vâiz Kâşîfî'nin Ahlâk-ı Muhsinî'sinin bir bölümü sayılabilir.

Türk Kültüründe:

Türkler, gördüğünden görmediğini çıkarma ilmi olan ilm-i kıyâfetten, pek çok alanda faydalanmışlardır (Uşaklıgil, 2023). İlk elde siyasette, saraya birini alırken veya esir ticaretinde kullanılmakla birlikte giderek tıp alanında da başvurulan bir alan olmuştur. Türk padişahları bizzat bu ilme alaka göstermiştir. Bu sebeple denilebilir ki Türkçe kıyâfet-nâmeler manzum ve sanatkârâne örnekler olmuştur (Pala, 2004).

Kıyâfet-nâmelerdeki aşırı benzerlik, verilen hükümlerin şahsi değil, tespit edilememiş olsa bile belirli ve sağlam bir kaynaktan beslendiğini göstermektedir. Bazıları müstakil bir eser, bazıları bir eserin içinde bir bölüm olup bazıları ise ilgili bölümün tekrar ele alınıp genişletilerek telif hâline getirilmesiyle edebiyat tarihinde yerini almıştır. Türk edebiyatında kıyâfetnâme eserlerinin sıralanışı aşağıda verilmiştir: (Sarıçiçek, 2021)

1. Firâsetten bahseden ilk eser Bedr-i Dilşâd'ın Murâd-nâme'si olsa da, kıyâfet ilmine ilk olarak bir siyaset-nâme ve nasihat-nâme olan Kutadgu Bilig'de değinilmiştir. Yusuf Has Hacib, özellikle yöneticilerin karşılaştıkları insanları tanıyabilmeleri için kıyâfet ilmine sahip olmalarını bir gereklilik olarak görür: "İnsanın iç tabiatı onun dış görünüşüne eştir; yüzü ve kıyâfeti ile hareketi birbirine denktir." (Çavuşoğlu, 2009).

2. Bedr-i Dilşâd bin Muhammed Oruc'un II.Murad'a ithaf ettiği 1426 yılında yazmaya başladığı Murâd-nâme isimli mesnevisidir. Eserin mûsikîyle ilgili 34. bâbında birkaç beyitte cilt ve göz rengi ile mûsikî arasında bir bağlantı kurulmuş, ayrıca 40. bâbın başlarında da köle ve cariye almaktan bahsederken yer yer bu konuya değinilmiştir.

3. Fatih Sultan Mehmed devri vezirlerinden Mahmut Paşa'nın musahibi ve 1490'da tamamlanan Selâtin-nâme adlı eserin müellifi Sarıca Kemâl, adı geçen "Ki düzdüm/ Türkî dilden iki nâme/Firâset-nâmedür bir Sûz-nâme" beyitiyle iki kitabını daha haber vermektedir. Ancak bu eserin firâset-nâme yerine atla, binicilikle ilgili olan feraset-nâme olması da muhtemeldir.

4. Nüshası elde mevcut olan ilk müstakil Türkçe kıyâfet-nâme ise Akşemseddin Humduallah Hamdî'nin manzum Kıyâfet-nâme'sidir. Kâtip Çelebi bu eserin imam Şafîi'den tercüme olduğunu söylemektedir.

5. Firdevsî-i Rûmî Sultan II. Bâyezid devrinde yazdığı müstakil bir Firâset-nâme'si vardır.

6. Şeyh Baba Yusuf'un Kıyâfet-nâmesi. Bu eser müellifin Mevhûb u Mahbûb adlı eserinin içinde Nasihat-i Dil-pezîr başlığıyla yer almaktadır. Eser İbn-i Arabî'nin Fütûhat-ı Mekkiyye adlı eserinden istifade edilerek yazılmıştır.

7. Şâbân Sivrihisârî'nin 1531'de Damat İbrahim Paşa'nın emriyle kaleme aldığı manzum mensur karışık tercümesi de müstakil kıyâfet-nâmelerde adı zikredilen Ebî Abdillâh ibni Muhammed ibni ebi Tâlibi'l-Ensârî ed-Dımsıkî'nin Kitâbü'l-Âdâb ve's-Siyâse fî 'İlmi'n-Nazarî ve'l-Firâse adlı eserinin firâsete ayırdığı bölümünü müstakil bir eser olarak tercüme etmiştir.

8. Bayramiye meşâyihinden İlyas ibni İsâ-yı Saruhanî'nin Kıyâfet-nâme'si vardır.

9. Abdülmecid ibni Şeyh Nasûh'un manzum Kıyâfet-nâme'si vardır.

10. II. Selim devrinde yaşayan Mustafa ibni Evranos'un kaleme aldığı Kıyâfet-nâme'si. Ancak nüshası elde yoktur.

11. Mustafa bin Bâlî'nin 1576'da tamamlayıp III. Murad'a ithaf ettiği mensur Firâset-nâme'si. Eseri diğerlerinden ayıran en önemli yanı konu üzerinde yazılmış akademik nitelikte bir eser olmasıdır. Müellif tamamen insan uzuvlarının tavsifini yöneltmemiş, firâset ilminin temellerini araştırmıştır.

12. Mustafa bin Bâlî ile aynı asırda yaşayan Nesîmî'nin de Kıyâfetü'l-Firâse'si vardır.

13. Niğdeli Visâlî'nin 1595'te yazıp Sultan III. Mehmed'e ithaf ettiği Vesîletü'l-İrfân adlı eseri.

14. Seyyid Lokman Çelebi bin Hüseyinî el-Urmevî el-Abûrî'nin 1588'de yazdığı Kıyâfetü'l-İnsâniyye fî Şemâilî'l-Osmâniyye adlı eseridir. Uzun süre şehnâmecilik yapan müellif, Osman Gazi'den itibaren padişahların gerçeğe yakın minyatürleri üzerinden dış görünüşlerinin özelliklerini, saltanat yıllarındaki olayları; beden alametlerini, vasıflarını tespit etmiştir (Çelebi, 2016).

15. Şeyh İbrahim Kûrânî'nin Risâle-i Muhtasar-ı Eşkâl ve Kıyâfet Terceme-i Şeyh İbrâhim Kûrânî adlı İmam-ı Gazâlî'den tercüme ettiği mensur kıyâfet-nâmesi.

16. Şeyh Ömerü'l-Halvetî'nin 1620 tarihli Kıyâfet-nâme'sinin İmam Şafîî'nin eserinin manzum çevirisi olduğunu Kâtip Çelebi Keşfü'z-Zünûn'unda bildirmektedir.

17. Ömer Fânî Efendi'nin Kıyâfet-nâme'si.

18. Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Marifet-nâme'sinden bir bölüm olan Kıyâfet-nâme'si.

19. Gevrekzâde Hâfiz Hasan'ın tercüme olan Firâset adlı eseri vardır. Bu eser Aristo'nun Büyük İskender için yazdığı ve sonradan Arapçaya tercüme edilen Te'sîsü's-Siyâse fî Tedbîrür-Riyâse adlı eserinin dördüncü makalesinin Türkçe tercümesidir.

20. Mevlânâ Ömer b. Es-Seyyid Halil b. Es-Seyyid 'Aliyyü's Selekâniyyü'l-Mekkiyyü'l-Hüseyinî; Kitâb-ı Zübdetü'l-İrfân fî 'Alâmeti'l-Ebdân, El-Cevâib Matbaası s.57. Eser müellifin Keşfü'l-Beyân fî Firâseti'l-İnsân adlı eserinin tercümesidir. Mütercim belli değildir. Firâsetin gerekliliğinden bahseden bir girişten sonra köle ve cariyelerini kadınların ve daha sonra da insan azalarının özelliklerinden bahseden manzum-mensur birlikte yirmi bâbı içerir. Esere Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın baş ve boyun hakkındaki bir manzumesi eklenmiştir. Yirminci bâb da bir seğir-nâmedir.

21. Dımışkî; Kıyâfet-nâme, 47 sayfalık bu eser Ebi Abdillâh ibni Muhammed ibni ebi Tâlibî'l-Ensârî ed-Dımışkî'nin Kitâbü'l-Âdâb ve's-Siyâse fî 'İlmi'n-Nazarî ve'l-Firâse adlı eserinin tercümesidir.

22. Mustafa Hâmî Paşa'nın Fenn-i Kıyâfet adlı eseri.

23. Yusuf Halis Efendi'nin Kıyâfet-nâme-i Cedîde'si. İsviçreli yazarlardan Johann Caspar Lavatar'ın İngilizce ve Fransızca'ya da çevrilen Almanca olarak yazdığı "İnsanın Kişiliğini Tanıma ve İnsan Sevgisi Üzerine Fizyonomi Denemeleri" adlı mensur ve resimli kıyâfet-nâmesinin Türkçeye özetle tercümesidir.

24. Avan-zâde Mehmed Süleyman; Musavver ve Mükemmel Kıyâfet-nâme. Yüz doksan iki sayfalık eser kıyâfet-nâmeler arasında en hacimli ve detaylı eser konumundadır. Batı ile

Doğu'nun ilm-i kıyâfet anlayışı eserde harmanlanmış; Batı kaynaklarının tercümelerinin bulunması müellifin konuya hâkim olmasını kolaylaştırmıştır (Akın, 2022).

25. Hüseyin Şâkir'in Firâsetü'l-Hikemiyye fi Kıyâfeti'l-İnsâniyye'si.

26. Âkif Mehmed Paşa Yozgatî'nin Terceme-i Risâletü'l-Firâset ve's-Siyâset.

27. Halid Ziya Uşaklıgil'in İlm-i Sîma'sı. Yazar, "Sîmâ öyle bir konuşan suskundur ki en açık ve düzgün bir ruh lisanıdır," diyerek yüzdeki her bir organı mütâlaa etmiş; insanları tavsif ederek eserini tamamlamıştır (Uşaklıgil, 2023).

28. Son olarak Abdullah Demir'in "Bir Manzum Kıyâfet-nâme Denemesi: Yüznâme" adlı makalesinde günümüz Türkçesinde manzum bir kıyâfetnâme kaleme aldığını da eklemekte fayda var (Demir, 2017).

Kıyâfet-nâme, İstanbul Üniversitesi (Eski Eserler) kütüphanesi, T.Y. Nu.2765 Sultan Selim namına yazılmış bir eser; Çorum İl Halk Kütüphanesi'nde 3165 Nu.lu mecmuanın 8a-16a varaklar arası; İzmir Halk Kütüphanesi, Yazma Eserler Böl. 1373/1'de kayıtlı firâset-nâme; İstanbul Selimağa Kütüphanesi, Emir H. Kemankeş Bölümü, Nu. 458 Arapçadan tercüme; Kıyâfet-nâme-Hâzâ Risâle-i Kimyâ-yı Saâdet, İstanbul Üniversitesi (Eski Eserler) Kütüphanesi, T.Y. Böl. Nu. 4015 manzum-mensur karışık bir kıyâfet-nâme; Kıyâfet-nâme-i Türkî, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Şehit Ali Paşa Böl. Nu.1836; Firâset-nâme, Manisa İl Halk Kütüphanesi Nu. 1858/5; kıyâfet-nâme, Manisa İl Halk Kütüphanesi Nu:1506/1; Kalbî Kutbî ve Kalbî Lübnânî Sivri Hazzi ve İsi İrfânî Aklî ve Kelîmî Ruhî ve Hevâyî Hamânî-Kıyâfet-nâme isimli müellifi belli olmayan kıyâfet-nâmeler mevcuttur.

Tez konumuz için çalışılmamış bir kıyâfet-nâme tararken karşılaştığımız üzerinde çalıştığımız nüshadan başlığı farklı olmakla birlikte aynı muhtevaya sahip Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Aristotales adlı mensur bir kıyâfet-nâme Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Nuruosmaniye koleksiyonunda 04102/178113 numarada kayıtlıdır.

1.3. DİĞER ALANLARLA İLİŞKİSİ

1.3.1. Kıyâfet İlminin Şemâil-i Şerîf ile İlişkisi

Nasıl ki Kur'an ve kâinat okunması gereken Allah'ın yaratılmış ayetleri ise, kıyâfetnâme de bir mahlukat olan insan kitabını okumayı sağlayan ilimdir. İslam âlimleri ilm-i kıyâfetin var olan işaretlerden yola çıkarak belirli sonuçlara ulaştığını ve fal niteliği taşımadığını söylemektedir. Söz gelimi Cüneyd-i Bağdâdî "Firâset,

isabet kaydetmektedir, gaybı bilmek değildir. Firâset isabetli düşünmektir." demiştir (Şenocak, 2017).

Kıyâfet-nâmelerin mihenk taşı olan şey şemâil-i şeriftir. Mutedil olan budur. Çünkü Hz. Peygamber'in bedensel ve karakterî özellikleri aşırılıklardan berî, mutedil ve mükemmeldir (Demir, 2017).

Her zaman itidalli özelliklerin makbul kabul edildiği zaman zaman bu özelliklerle ters düşen durumlarda "Evet, peygamberde de böyleydi fakat bu bir istisnadır," denilmiştir. Sözelimi incelenilen eserin boy bahsinde "Hz. Muhammed, hem etli hem zekiymiş. Fakat böylesi nadirdir. Nadirin hükmü yoktur. Orta boy hikmete, zekâyâ ve batın sıfatlarına itidaline işarettir." denmiştir.

Nitekim İbn-i Arabî Tedbirât-ı İlâhiyye ve Fütuhât-ı Mekkiye eserinde kıyâfet ilmiyle ilgili bölümler mevcuttur: Orada İbnî Arabî, şemâil-i şerîfe adeta atıf yaparak makbul olan dış görünüşü tasvir ettikten sonra yaratılmışların arasında hilkâti en güzel ve ölçülü olanın Hz. Peygamber olduğundan bahsetmektedir: "İşte hakîmlerin hilkatin en dengelisi ve en sağlamı olarak dediği budur. Ve Efendi'miz Muhammed Resûlullah (Sav), kendisinin zâhiren ve bâtınen kemâlinin sâbit olması için, bu hilkatte halk edildi." (Şenocak, 2017).

Şemâil-i Şerif ile ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bir tanesini aktarmak gerekirse:

Hz. Hasan'ın dayısı Hind b. Ebû Hâle'ye sorup aldığı cevap şudur: "Peygamber irice yapılı ve heybetliydi. Yüzü ayın on dördü gibi parlardı. Uzuna yakın orta boylu, büyükçe başlı, saçları hafif dalgalıydı. Saçı bazan kulak memesini geçirdi. Rengi nûrânî beyaz, alını açık, kaşları hilâl gibi ince ve gürdü. İki kaşı arasında öfkelenildiği zaman kabaran bir damar vardı. Burnu ince, hafifçe kavisliydi. Sakalı sık ve gür, yanakları düzdü. Ağzı geniş, ön dişlerinin arası seyrek ve pek hoştu. Boynu gümüş gibi berraktı. Bütün organları birbiriyle uyumlu idi. Göğsü ile karnı bir hizada olup ne zayıf ne de şişmandı. Göğsü ile iki omuzunun arası genişçe, mafsalları kalıncaydı. Bedeni nur gibiydi. Göğüs çukurundan göbeğine kadar ince bir tüy şeridi uzanırdı. Memelerinde ve karnında kıl yoktu. Kolları, omuzları ve göğsünün üst tarafında kıllar vardı. Bilekleri uzun, avucu genişti. El ve ayak parmakları etli ve uzunca idi. Ayaklarının altı hafifçe çukur, üstü ise son derece düzgün ve pürüzsüzdü. Yürürken öne meyilli düz yürür, ayaklarını yere sert vurmaz, sakın, ama hızlı ve vakarlı yürür, meyilli bir yerden iniyormuş

görünümü verirdi. Bir tarafa döndüğünde bütün vücuduyla dönerdi. Konuşmadığı zaman gökten çok yere bakar ve düşünceli görünürdü. Arkadaşlarıyla yürürken onları öne geçirir, kendisi arkadan yürürdü. Yolda karşılaştığı kimselere önce o selâm verirdi. Resûlullah çok defa hüzünlüydü ve hep Allah'ı düşünürdü. Gerekmedikçe konuşmaz, çoğu zaman sükût ederdi. Sözü'nün başından sonuna kadar her kelimenin hakkını vererek konuşurdu. Az sözle çok mâna ifade eder, açık seçik konuşurdu. Sözünde ne fazlalık ne de eksiklik bulunurdu. Kibar ve yumuşak huyluydu. Etrafındakilere kaba davranmaz, onları hor görmezdi. Ne kadar az olursa olsun Allah'ın nimetlerine saygı gösterir, onları asla küçümsemezdi. Yenilen, içilen şeyleri lezzetsiz diye kötülemez, aşırı şekilde övmezdi. Dinin bir emrini uygulayacağı sırada buna aykırı bir şey söylendiğinde son derece öfkelenir, gerekeni yapıncaya kadar da öfkesi yatışmazdı. Öte yandan kendisine yapılan kaba ve haksız bir davranıştan dolayı öfkelenmez, onun intikamını almaya kalkışmazdı. Bir şeye işaret edeceği zaman parmağıyla değil eliyle işaret ederdi. Bir şeye hayret ettiği zaman elinin içini semaya doğru kaldırır. Konuşurken sözüyle uyumlu olarak elini hareket ettirir ve sağ elinin baş parmağını sol elinin avucuna vururdu. Birine öfkelenildiği zaman başını ondan çevirirdi. Sevindiği zaman bakışlarını yere indirirdi. Gülmesi çoğunlukla tebessüm şeklindeydi. O gülerken dişleri dolu tanesi gibi bembeyaz görünürdü.” (Kandemir, 2010)

Hz. Hüseyin'in bâbasına sorarak öğrendiği Resûlullah'ın şemâili ise daha çok Hz. Peygamber'in davranış kalıpları bugünün tabiriyle rutinleri hakkında uzunca bir rivayettir.

1.3.2. Kıyâfet İlminin Eğitim ile İlişkisi

Yanlış ve körü körüne bir kadercilik anlayışına karşı insanın kendindeki kusurları, aşırılıkları düzeltme imkânı vermesi açısından kıyâfet ilmi önem arz etmektedir. Erzurunlu İbrahim Hakkı da ne insanın kendisinin ne de karşısındakinin incinmesi için kıyâfet ilminin öğrenilmesi gerektiğini söylemektedir. Ona göre kişi bu ilimle kendi nefsinin eğitebilir, kötü hasletlerinden uzaklaşabilir, meyilli olduğu şeyleri öğrenebilirdi. Aynı şekilde arkadaşını dostunu da bu yolla seçebilirdi (Şimşek, 2019).

Aslında insan hayatının akışında imtihan olarak karşılaşılacak kötü tecrübeler sonunda öğreneceği şeyleri; karakteristik özelliklerini ya da kendini tanımayı, bilmeyi kıyâfet ilmi sayesinde öğrenebilir, tedbirini alabilir.

Osmanlı Devleti'nde kıyâfet ilmi eğitim öncesinde kullanılırdı. Hatta bu sistem sayesinde Osmanlı'nın yüzyıllarca hüküm sürdüğü bile söylenmektedir. Devşirilen oğlanlar, İstanbul'a getirildi. Beden yapısı ve karakteristik özellikleri en iyi olanlar seçilerek Enderun'a alınırdı. Saray ağası saray için düşünülen oğlanların muayenesini bizzat yapardı. Bu muayenede saray ağasının yanında bir kıyâfet-şinas bulunur idi. Çocukların yüzünü özellikle de alınlarını inceleyerek karar verirlerdi. Bu muayeneye göre bedeni sağlam ve kusursuz olanların karakterlerinin de öyle olacağına îtimat edilirdi. Saray için ayırdıkları bu gençler, Kapı ağasından sonra bizzat padişahın da denetimin geçerek uygunsuz saraya alınırlardı (Akkaya ve Özkan, 2020).

1.3.3. Kıyâfet İlminin Edebiyat ile İlişkisi

Divan şiirinde, mesnevilerde hatta modern edebiyatımızda kahraman oluşturulurken yüz ve vücut yapıları ile mizacî özellikleri arasında bağlantı kurmada kıyâfet ilminden faydalanılmıştır. Söz gelimi sinemamızda özellikle komedide de şişman tipte, iyi yürekli bir aptallık mevcuttur. Aşırı zayıf tip ise dedikoducu, sinsî olarak tavsif edilmektedir. Hatta korku filmlerinde ilk ölen tip, şişman gözlüklü ya da çirkin olmaktadır. Klasik Türk şiirinde ideal bir güzellik anlayışı vardır. Sevgili tipi neredeyse tüm uzuvlarıyla tasvir edilmiştir. Kıyâfet-nâmeler incelendiği zaman Osmanlı toplumunun beğenilen insan tipi mutedilli yani ortalama ölçülerdedir. Ramazan Sarıçiçek'in incelediği şiirlerdeki sevgilinin bedensel özellikleriyle kıyâfet-nâmelerde geçen beden özelliklerini karşılaştırarak oldukça fazla benzerlikler bulmuştur (Sarıçiçek, 2021).

Romanlarda ise özellikle Batılılaşma serüveninin izini sürmek adına "fizyonomi" başlığı ile olsa da kıyâfet ilmine dair çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Söz gelimi, başta "İlm-i Sîmâ" hakkında bir eser yazmış Halit Ziya Uşaklıgil'in romanları incelenerek karakterlerin geleneksel dünyadan ayrılarak modern bir hayata yönelişi fizikî tavsiflerden hareketle tespit edilmiştir (Lüleci, 2020).

1.3.4. Kıyâfet İlminin Siyaset ile İlişkisi

Saraya köle, cariye veya memur alımlarında kıyâfet ilmi kullanılırdı. Kıyâfet ilmi incelemelerinde elenen, saraya alınmayanlar kapıcılık ve askerlik görevlerinde

değerlendirilirlerdi. Bu da fizikî olarak ortalamanın dışında kalan tiplerin dışlanmadığının, toplumda yer bulabildiğinin bir göstergesidir. Ayrıca kıyâfet-nâmelere göre görünüşleri mutedil olmayan insanların karakterlerinin güzel olması onların toplumda yer alabilmesini, istihdam edilmelerini sağlamıştır. Osmanlı toplumunda her insanın farklılıklar gösterebilir de istihdam edilip sisteme entegre edildiği söylenebilir. Hatta kimi zaman kimi meslekler veya alanlar için ortalama insan tipinin dışında kalmak bir avantaj olarak da görülebilir (Yiğit, 2023).

Bu başlıklar haricinde kıyâfet ilmine; nesep belirlemede, hukukta, tıpta, köle ve cariye alımlarında ve memur alımında başvurulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KEF-NÂME

2.1. KEF-NÂMENİN TANIMI

Genellikle kıyâfet-nâmelerin içinde bir alt başlık olarak bulunan kef-nâme, "kişinin el, ayak ve yüz hatlarına bakarak huyunu ve şahsiyetini anlamaya çalışma" anlamına gelmektedir. Hakkında başka müstakil bir bilgi bulunmamaktadır. Kıyâfet-nâme ve fal-nâme başlığı altında adı geçmektedir (DİA, 2024).

İlm-i kefin, günümüzde gelecekte haber vermeye "şiomansi (chiromancy)" denilirken; elin biçimi ve yapısını ele almaya "şironomi"; elin çizgileri ve aralarındaki boşluklarla ilgilenmeye "şirozofi" denmektedir (Uygun, 2005).

Bazı kaynaklarda ilm-i yed, kef-nâme ile aynı anlamda sunulmaktadır. Yusuf Gökkaplan'ın üç bölüme ayrılan "Neticetü's-Sülûk Fi Nasihati'l-Mülûk" adlı yazma eserde ilm-i kef ve ilm-i yed olarak iki farklı ilimden bahsedildiği görülmüştür. İkisi de müstakil bölümlerde ele alınmıştır. İlm-i yed, ibrişim yardımıyla hükümler veren bir fal yahut ilim çeşididir (Gökkaplan, 2022).

İnsanın el şekli ve çizgileri her insanın şahsına özel, eşsiz ve biriciktir. Parmak izinin benzersizliği düşünülecek olursa, el insanın kimliği niteliğinde bir organ olarak yaratılmıştır. Elin çizimine yer verilen ve yanında alametlerin yazılı olduğu ilm-i kef kitapları zamanında yüksek fiyatlarla satılmıştır. İlme olan bu rağbetin onun faydası olduğunun delili olmuştur (Sarıççek, 2021).

Kimi çalışmalar ilm-i kefi, fal-nâme türünden bir el falı olarak değerlendirir ve hakkında yeterli açıklamayı yapmazken; kimi kaynaklar, kendi başına bir ilim olarak ele almaktadır. Fakat müstakil bir ilim olarak hakkında yeterince malumat bulunmamaktadır. Söz gelimi kefnâmelerin, sadece karakter analizi yapmakta kullanıldığı görüşü küçümsenmiş; ilm-i kefi hem geleceğe dair hükümler veren hem de karakter analizi yapan bir ilim olarak tanıtmışlardır. İslamiyetin ilk dönemlerinde sadece hayra yorulan işaretler dizisi olarak görülen ve öyle olması emrolunan fal,

sonraki dönemlerde hem hayırlı hem şerli gelecek tahminine dönüşmüştür (Sümbüllü, 2010).

Ancak "El Falı" adında müstakil bir çalışma yapmış olan Azize Uygun, kehanette bulunma amacı olmadan ellere bakılarak karakter analizi yapılabileceğini tespit etmiş olduğunu tezinin özetinde belirtmiştir (Uygun, 2005).

Konuyla ilgili güncel bir kef-nâme yazarı olan Mehmet Ali Bulut, modernizmle birlikte, sadece gözlemciliğin ve tamamen tekrar edilebilirliğin bilimsel sayıldığını ve tecrübelerle dayanan bilimlerin önemsizleştiğini belirtmektedir. Referansları ve prensipleri yok edilmiş her ilim kaçınılmaz olarak anlamsızlaşmaktadır. İlm-i kef, cahillerin eline geçmeden önce bugünkü tabiriyle insan kaynakları alanı oluşturmada önemli bir yardımcıydı.

Kef-nâmeler, gaybden haber vermez. İşaretlerin dilini okumayı öğrenen birisi için bunlar gayb olmaktan çıkar, anlaşılabilir bir dil olur. Çizgilerin yorumlanmasının bir kader değildir, hatta bazı insanların elindeki hâlden farklı yapıda olması insanın akıl, iman, irade ve din yardımıyla kendini makbul seviyeye çekmiş olmasıdır. Kef-nâmeler, eğitilmeyen ve kendi hâline bırakılan fitratların bilgisini gösterir ve onlara hâl olarak daha iyiye hangi vasıfları üzerinde çalışıp ulaşabileceğinin ipuçlarını verir (Bulut, 2023).

Kef-nâme nevinden müstakil veya başka bir türün alt başlığı olarak kaydedilen eserlerde el çizimleri görülür. Bu çizimlerde her bir parmak, avuçtaki her bir hat harflendirilmiş veyahut isimlendirilmiştir ki, okuyan kişi metinde geçen hükümleri çizime bakarak doğru bir şekilde tespit edebilsin (Yapıcı, 2020). Ayrıca surh ya da lâl renginde mürekkep kullanılarak eldeki işaretlerin daha anlaşılır okunması sağlanır.

2.2. KEF-NÂMENİN TARİHİ GELİŞİMİ

İlm-i kefin tarihi fazla ele alınmamıştır. Genellikle kıyâfet-nâmenin bir alt başlığı olarak kısaca tanımı verilmiş ve geçilmiştir. Ancak "el falı" başlığıyla tarandığında bazı bilgilere ulaşılmıştır. Eldeki işaretleri yorumlama, Hindistan ve Antik Yunan'da bilinmekteydi. Hinduların üç bin yıl önce yazılan "Vedalar"

kitabında da geçtiği söylenmektedir. Batı'ya Bohemyalı çingeneler aracılığıyla taşındığı tahmin edilmektedir. Hindulardan sonra Çin, Tibet, İran, Mısır ve daha sonra Antik Yunan'da kullanılmıştır. Eldeki çizgileri yorumlama çağdaş biçimine Ortaçağ'da kavuşmuştur denilebilir. El falını, fal ve bilim olarak ayırmışlar, bu fal çeşidine önem vermişlerdir. Bazı Kilise mensuplarına göre bilim olarak görülürken, bazılarına göre dinsizlik olarak tavsif edilmiştir (Uygun, 2005).

Genel olarak fal tarihine bakacak olursak İslamiyet'ten öncesi Türkler, fala epey rağbet etmiş; koç, keçi, at, sığır ve geyiklerin kürek kemiği, aşık kemiği, fasulye, nohut, ok ve yay, köpük gibi nesnelere fal aracı olarak kullanmışlardır. "İrk Bitig" adında Uygurca bir fal kitabının yazılmış olması da Türklerin fala olan ilgisinin çok eskilere dayandığını gösterir. Fal baktırmak Şamanizm felsefesine göre; bütün kişioğlunun ruhunda bıraktığı ve tedavi olmayan hastalıklardan biridir. Bir şamanın görevleri arasında "fal bakarak gelecekte haber verme" vardır (Sümbüllü, 2010).

İlm-i kef ister bir ilim olarak ister bir fal çeşidi olarak algılsın, merak duygusunu içinde taşıyan insanın bunu her tarihsel dönemde yeniden üreteceği düşünülmektedir. Benzersiz bir kıyâfette yani bedende yaratılmış insan bu biricikliği tavsif edip tasnif etmek ve kontrol altında tutmak isteyecektir. Kısacası ilim ile falın ortak bir özelliği varsa o da merak duygusundan beslenmeleridir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN İNCELEMESİ

3.1. NÜSHA TAVSİFİ, MÜELLİF VE ESER ÖZELLİKLERİ

İncelenen mensur yazma eser, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Nuruosmaniye koleksiyonunda 04101/178112 no.lu müellifi belirsiz fakat Musazade el-Hac Ömer'in olduğu tahmin edilen "Terceme-i Kıyâfetnâme-i Tartûşî" adıyla kayıtlıdır. Ayrıca aynı koleksiyonda 04102/178113 no.lu muhteva açısından aynı fakat yazı stili, başlık ve biçim olarak farklı yani eserin başka bir nüshası da mevcuttur. Bu nüshanın kef-nâme bölümündeki el çizimleri şeklen, bizim ele aldığımız eserin çizimlerinden farklı olup metinler birebir aydır.

Terceme-i Kıyâfetnâme-i Tartûşî eserinin yazı tipi rikadır. Ana metin siyah mürekkeple yazılmış; ana ve ara başlıklar ile hurûf-i mermûzeler surh yahut lâl denilen kırmızı renkli bir mürekkeple yazılmıştır. Baştan üç tane vikâye sayfası mevcuttur.

Mühür Sultan I. Mahmud'un vakıf mührüdür. Nuruosmaniye, Fatih ve Ayasofya koleksiyonları onun döneminde kurulduğu için hep bu mühür vardır. Mührün içeriği şöyledir: "el- Hamdü lillâhillezî Hedânâ li-hâzâ ve mâ Künnâ li-Nehtediye lev lâ en Hedânallah Vakf-ı Mahmûd Han b. Mustafa Şah el-Muzaffer Dâ'imâ"

1b olan ilk sayfasında besmele ve eser adı mevcuttur fakat mihraplı bir serlevhâ çizimi yoktur. Cetvel, sütun ve derkenar yoktur. Her sayfanın b yüzünün sol alt köşesinde, a yüzünün sağ üst köşesinde reddâde kaydı bulunur. Satır sayısı 13'tür. Sayfa yapısında metni okumayı zorlaştıracak bir deformasyon yoktur.

Hâtîme bölümü mevcuttur. Burada eseri Mûsâzâde adıyla bilinen Hüseyin İbn Hacı Ömer'in eseri telif ettiği belirtilmektedir. Ayrıca 1134 yılının Saferu'l-Hayr ayında tamamladığını söylenir. Yani, Milâdî 1721 yılının Kasım ayında, 18. yüzyılın başlarında tamamlanmıştır.

Eser besmele ile başlar, mukaddime ve fihrist niteliğinde yazmanın içeriğine dair bâbların tasnifini yapar ve bu belirttiği sırayı gözetir; sonu hatime ile biter. Dolayısıyla bu eserin "mürettep bir eser" olduğunu söylemek mümkündür.

Müellifin hayatına dair tezkireler ve vefâyet-nâmeler taranmış, herhangi bir bilgi bulunamamıştır. Bilhassa Mirzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi'nin Tezkiretü'ş-Şuârâ'sındaki miladî 1688-1722 tarihleri arasında yaşamış şairler; miladî 1722'den Sultan Abdülmecid zamanına kadar olan şairlerin derlendiği Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi); miladî 1787 yılında vefat eden Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin Vefeyât-ı Ayvansarâyî eseri incelenmiştir (İnce, 2018; Çiftçi, 2017; Ekinci, 2017).

Hâtime bölümünden sayılabilecek bir sonraki sayfada belirli sayılarla belirli sûrelerin ve zikirlerin kaç kere okunacağı yazar ve dua istenir:

Hatm-i hâcegân rahmetu'llâhi Teâlâ

Besmele ile Fatiha	Salavat-ı şerif	Besmele ile	Besmele ile	Besmele ile
7	100	Elem-Neşrah	İhlas-ı Şerif	bâde Fatiha
		79	1001	7

İbtidâ hazret-i kevneyn el-evlâd, ashab, ezvaca
sâniyen hâcegân-ı Nakşibendiye salikâne girüye

âşıkâne nûr-i mucîr hazretlerine

dua ideler

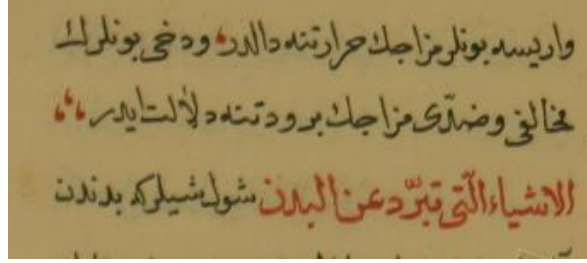
ba'de arz-ı hacet

ide

Eser, Tartûşî adlı bir âlimin kıyâfetnâme tercümesidir. Fakat Tartûşî namı bir yazara rastlanılmamıştır. Sadece Suriye'nin Tartuş ilçesinde yaşayan bir âlim olduğu tahmin edilmektedir. Metnin içeriğinde bu isim hiç geçmemektedir. Eser kıyâfet-nâmenin yanında kef-nâme de içermektedir. Kef-nâme bölümünde el çizimleri

mevcuttur. Ayrı bir bölüm olarak olmasa da kendince içindekiler yahut fihrist oluşturulacak şekilde bir iç tertibi vardır. Muhtevası mukaddime haricinde yedi makaleye ayrılmıştır. Bu yedi bölümün üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci makalesi kendi içlerinde fasıllara bölünmüştür. Son makale kef-nâmenin başladığı makedir.

Eserde noktalama işareti yerine geçen bazı uygulamalar mevcuttur. "Ve" bağlacı çoğunlukla virgül görevindedir. Bunun haricinde gerçekten de bugünkü noktalama sistemini andıran işaretler kullanılmıştır:

Bu işaretler şu durumlarda kullanılır. Üstten yazılmış tek virgüllü andıran işaret, cümle sonlarında nokta niyetine kullanılmıştır. Bölüm sonlarını belirtmek için ise üstten üç noktaya benzeyen bir işaret kullanılmıştır. Biz transkripsiyonu yaparken bu işaretleri kullanmadık. Eserin 18. yüzyılın başlarında telif edilmesine rağmen noktalama sistemi kullanması açısından 19. yüzyılda noktalamaları ilk defa kullandığı söylenen İbrahim Şinâsi'nin aslında bir ilki gerçekleştirmediği sonucuna belki ulaşabiliriz.

Eserde neredeyse her bölümün sonunda Allah'a sığınma görülür. Şu şudur, bu budur diyerek hükümleri verdikten sonra "vallahu a'lem" diyerek yeni bir konuya geçmektedir. Bu da müellifin hükmî firâsette bulunduğunu yani tecrübeyle çalışılarak elde edilen ve başkasına da öğretilen bir firâset anlayışına sahip olduğunu göstermektedir. Çünkü bu firâset çeşidinde verilen hükümler zann-ı gâlip olup kesin değildir (Sarıççek, 2021).

Eserde kıyâfet unsurlarını anlatırken yapılan tavsifler çoğunlukla benzer veya aynı olup her biri farklı uzuvlar için olsa da tekrar edilmektedir. Ayrıca özellikle kef-nâme bölümünde elle ilgili hükümleri verirken yaptığı tasvirler yetersizdir.

Yani, bir kişinin sadece bu esere bakarak insanın görünüşünden hareketle bânını anlaması için başka kaynaklara da başvurması gerekmektedir. Tavsif etmede kullanılan sıfatlar çoğunlukla ilk ve gerçek anlamıyla verilirken mecazî anlamlarına da işaret eden bir yapıdadır.

Eserde metin içi kafiye yani seci yoktur. Tekrar değil tekrar vardır, söz gelimi "dâldur, delâlet eder" şeklinde cümle sonu tekrarlar çoktur.

Kısacası "Terceme-i Kıyâfet-nâme-i Tartûşî" adlı mensur eser, sanatsal açıdan güçlü olmasa da akademik ve kısmen edebî bir değere sahip, daha çok öğretici bir metin türü olarak nitelendirilebilir.

3.2. METİN İNCELEMESİ

3.2.1. Kişiler ve Harflendirme

Metnin girişinde bazı âlimlerin, filozofların ismi yerine harf atanmıştır. Görüşü verilecek bilir kişinin adı yerine bir harf koyulmuştur. Böylece o cümlelerin veya bölümün onun görüşünden alındığı anlaşılmaktadır. Metindeki harflendirme şöyledir: ط Aristo, ن İflimun, ص Mansuriyye, م imâme, س İlâdus, ع Şâfîî, ه cemâ'at. Benzer harflendirme ve şahıslar Şaban Sivrihisârî'nin Kıyâfet-nâmesi'nde de bulunmaktadır (Bozkurt, 2008). İmâme, Mansuriyye, Cemaat ile ne kastedildiği bulunamamıştır. Mansuriyye hakkında peygamberlik iddiasında bulunan "aşırı Şiîler'den Ebû Mansûr el-İclî'nin (ö. 123/741 [?]) mensuplarına verilen ad" (DİA, 2024) olarak bir bilgi geçmektedir. Fakat bu şahsın kıyâfet-nâmelerle bir ilgisi kurulamadığından muhtemelen başka bir şey kastedilmektedir.

Metindeki adı geçen diğer isimler şunlardır: İmam Muhammed (as), Âdem (as), İmâmeyn (Ebû Yûsuf ve Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî), Calinus, Batlanyus.

3.2.2. Yer ve Kavim Adları

3.2.2.1. Ehl-i Mısır

Mısır ehlinin gafleti çoktur. Anlayış, idrak, gayret ve cimriliği azdır. Gayretsiz, isteksiz verirler. Sevinirler. Dilleriyle verirler, ellerinden olmayanı. Gördüklerini hikâye edicidirler. Zarar ve faydayı düşünmeksizin, hakikate vakıf olmaksızın.

3.2.2.2. Ehl-i Berber

Berber ehli akıllıdır ve âlimlerdendir. Güzel, doğru, düzgün söz söylerler. Ama kabalık, hırs, cimrilik ve malı sevme vardır. Ezberlemek son mertebede şanlarına lazımdır. Aldatma ve hileleri azdır. Kadınlarının muhabbeti ve lütfu pahalıdır.

3.2.2.3. Ehl-i Şam

Şam ehlinin gafleti, kibri ve güzel mizaçı vardır. Ama vefaları azdır. Kerem ve cömertlikleri çoktur. Ama yerinde lütuf etmezler. Batınları hayr üzeredir ama zahirleri onun zıddıdır.

3.2.2.4. Ehl-i Hicaz

Hicaz ehlinin oynamayı ve şaka yapmayı severler. Şevk, aşık olma, fesat, aç gözlülük, fesahat, idrak, kerem ve vefaları çoktur. Kadınlarının şehveti güçlüdür. Erkeklerine meyl ve muhabbet çoktur. Bir sözü hemen anlayıp ezberlerler.

3.2.2.5. Ehl-i Rum

Rum ehlinin kibirlenmesi, şöhreti, cimriliği, vefa, şevk, cesaret, mala ve memurluğa eğilim ve muhabbet vardır. Çoklukla yiyip içmek ve çirkinlik itibarlarına lazımdır. Ama düşünüş ve anlayışları oldukça güzeldir. Kadınlarının şöhret ve şehvetleri güçlüdür.

3.2.2.6. Ehl-i Irak

Irak ehlinin hile, cimrilik, hile, kibir, ihtişam, alaycılık ve vefasız çoktur. Aklı, zekâsı, idraki ve hızlı anlamak zatlarına lazımdır. Kadınlarının şehveti ve meylî güçlüdür.

3.2.2.7. **Ehl-i Hind**

Hint ehlinin gaflet, cesaret, hıyaneti, yalanı, hırsızlığı, vefasızlığı, sabırsızlığı ve şevki fazladır. Azıcık yiyip içne, aşk ve aşkın meşakkatli, zahmetli emrine katlanmak itibarlarına lazımdır. Hikayet olunur ki, ehl-i Hint'ten bir kimse bir cariyeye âşık olur. Anlaşırılar ve cariyeye bunun şehriden göçüp bir başka şehre intikal etmesi gerekince, cariyeyi gönderip Hind-i Veda'da ağlattı ve inletti. Ama bir gözünden akan yaş oldu ve bir gözünden hiçbir damla inmedi. "Sen benim sevgilimsin veda gününde ağlamadın," diye ağlamayan gözünü intikam duygusuyla seksen dört yıl yumdu, hiç açmadı. Bu rubaiyi nazmetti: Ertesi sabah gözlerim yaşlarla doluydu ağlamaktan, öyle ki ağlaya ağlaya bizi perişan ettin. Bu sebepten bize karşı cimri davranan kimseyi, tanıştığımız gün kendisine gözümü kapatarak onu cezalandırdım.

3.2.2.8. **Ehl-i Çin**

Çin ehlinin hile, haset, arabozuculuk, alçaklık ve vefasızlığı çoktur. Akıl, zekâ ve idrakleri çoktur. Sanatta mahirdirler ve ustadırlar. Her emir ve ahkam itibarlarına lazımdır ve korkaklık bile son mertebede şöhretlerindedir.

3.2.2.9. **Ehl-i Yemen**

Yemen ehlinin itibarlarında gaflet, korkaklık, emre itaat, sadakat, selamet, irade zayıflığı, şevk ve garibe muhabbet çoktur.

3.2.2.10. **Ehl-i Habeş**

Habeş ehli dindar, vefalı ve güvenilirdir. Ama düşünceleri ve anlayışları çok kısadır. Hatta derler ki çok uzun yaşayanı kırk yıl yaşar.

3.2.2.11. **Ehl-i Nûbe**

Nûbe ehlinde eğlence, oyun, cimrilik, hıyanet, şevk ve yaramaz niyetleri çoktur. Gayretleri azdır. İtibarlarında hiç şüphe yoktur ki, her ne olursa olsun boyun eğen ve itaatkardırlar.

3.2.2.12. Ehl-i Sevahil

Sevahil ehli (kıyı ehli) güvenilir, vefalı, zeki olurlar. Ama gayret ve şöhretleri oldukça azdır. Anlamaları çabuk ve ezberleri oldukça yavaştır. Suretleri etsiz ve zayıf olur.

3.2.2.13. Ehl-i Mağrib

Mağrib ehli (Batı ehli) cimri, kaba tabiatlıdır. Her emrin meydana gelmesinde çabalama, özen gösterme ve ezberlemeleri çoktur. Ama akıllıları eksiktir, nakıstır.

3.2.2.14. Ehl-i Meşrik

Meşrik kumunda akıl, zekâ, kibir, cimrilik, tedbir ve tasarruf, siyaset çoktur. Ama himmetleri yüce ve hızlıdır. Onların hâli ahmaklıktan eksik olmaz.

3.2.2.15. Ehl-i Yunan

Yunan halkının itibarları ilim, yumuşak huyluluk, akıl, idrak, zekâ ve anlayıştadır. Ama kibirlidirler.

3.2.3. İnsan Tipleri

3.2.3.1. Hilekâr Kimse¹

Aldatma ve hile ehli insanın alametinde ittifat edip dediler ki: Gözleri açık mavi ve piruze renginde ya da siyahtır. Siyahsa sarı noktalar olur veya kedi gözüne benzer. Bulanık ve karışık olursa yebkunehu bakılınca bölük bölük birisi de gözüne toplanmış gibidir. Kulakları oldukça küçük ve başı küçük lekeye yakındır. Beyin yeri alçaktır. İki yanı ki boynuz yerleridir, içeri girmiştir. Saçı mey renginde ve boynu oldukça kısadır. Ensesi kalın ve yüzünün rengi yeşil veya sadece sarı olur. Kalay renginde olur, beyaza benzer. Alnının yumru olması şartıyla yüzü zayıf, etsiz olur ekşi deva olur. Sesi yüksek ve şiddetli, mahreçleri uzak olur. Sesinde gunne ve inleme zayıftır; sesi boğazından kesik kesik çıkar. Arkası eğridir. Omuzları, başı süri (?) olur. Kolları ve parmakları oldukça kısa olur. Ayaları küçüktür. Tırnakları

¹ Metinde "el-Mekârim" yani "şerefli kimse" olarak geçmektedir. Açıklamada ise "el-mâkir" diyebileceğimiz "hileci kimse" anlamı olduğu için bu şekilde tashih edilmiştir.

yassıdır. Belinden aşağısı ve uylukları oldukça etsizdir, zayıftır. Ayakları küçüktür. Ayakları parmakları artuk (?) olur. Bir kimsede bu vasıfların hepsi ya da çoğu bulunurda sen ona hilekâr ve kıskanç, hile ehli ve yaramaz niyetlidir diye hüküm vermelidir.

3.2.3.2. **Zina Eden Kimse**

Zina edenlerden olan kimsenin vasıflarında ittifak edip dediler ki: Gözleri şehla olup oldukça ak ve yıldırıcı olur. Ya sürmelenmiş gibi olur ve oldukça küçük olur ya da büyük olup kirpikleri incedir. Zayıf olup başının derisi büzülmüştür ve bir yere toplanmıştır. Yüzü nurludur. Ya sadece kızıl ya da beyaza benzer kızıl olur. Sesi zayıf olup gunnesi inilti ve nefesi yüce olur. Karnı büyüktür ve kılı çoktur. Göğsü düz ve yassı olup çukur ve yumru değildir. Kolları kısadır ve elinin ayası eğridir. Sarhoşluğu çoktur. Yani her kimde bu nitelikler ve bu emarelerin hepsi ya da çoğu bulunursa o kimseye zina eden ve kadınlara sevgi duyan, nikaha istekli ve cimâyâ taliptir diyerek hüküm vermelidir.

3.2.3.3. **Zayıf Kalpli Kimse**

Kalbi zayıf ve kendisi zelil olan kimsenin niteliklerinde ittifak edip dediler ki: Başı küçük ve boynu ince ve uzun güçsüz olup yumuşaktır. Yani sağlam olup doğru durmaz. Kâh bir tarafa meyleder kâh bir tarafa. Yüzünün rengi siyah ve buğday rengi ya da sâfi beyaz, ya kalay renginde ya da alçı renginde olur. Sesi zayıf ve sözü nahiftir. Ama hiddetiyle söyler. Sesi kuş avazına benzer. Teni güçsüz ve zayıf, boynu uzun olur. Saçı yumuşak olur. Karnı küçük ve yumuşak olur. Uylukları kısa ve hassas olur. Ayakları küçük ve yumuşak; hoş tırnakları yumuşak ve zayıf olur. Ayaklarının baş parmakları başından fazla olur. Her kimde bu niteliklerin çoğu bulunursa o kimsenin nefsi aşağı; kalbi zayıf ve korkaktır.

3.2.3.4. **Filozof Kimse**

Nefsi güzel, mizacı ölçülü; aklı, anlayışı ve tedbiri güzel kimsenin alametlerinde ittifak edip dediler ki: Endamı doğru olup orta boylu olur. Diğer pek az azası ortalama olup kendi beynine uygundur. Ne oldukça etli ne oldukça zayıftır. Kılı ne oldukça çok ne de oldukça azdır; ne oldukça siyah ne de oldukça kızıldır. Belki

vasattır. Gözleri şehladır ve yaşı çoktur. Ama akıcı değildir. Ne oldukça yuvarlak ne oldukça çukurdur. Kapakları ne oldukça etli ne de oldukça zayıftır. Beyazı ne fazlasıyla çok ne de fazlasıyla azdır. Hareketleri ne oldukça hızlı ne de oldukça yavaştır. Hareketleri zamanında aşağıya ve yukarıya dönmüş olup akı çok görünmez. Belki bu nitelikte ve çok güzel olup berraktır. Yüzünün rengi beyazdır. Kızıla yakın veya buğday rengidir. Yüzünde aydınlık, ağırbaşlılık ve sevinç vardır. İtidallidir. Ne oldukça büyük ne oldukça küçüktür. Dudakları ne oldukça ince ne de oldukça kalındır. Dişleri ne fazlasıyla iri ne de fazlasıyla ufaktır. Ne fazlasıyla sık ne de fazlasıyla seyrek. Belki vasattır. Kaşları uzun olup kulaklarının yanları ince hatta yüksek ve kulakları itidallidir. Latif ve küçüktür. Dili hoş olup davranışları hızlıdır. Sakalı yuvarlak ve kare şeklinde olup ağarması yanağındadır. Başı ne oldukça büyük ne de oldukça küçük olur. Belki vasat olup büyüklüğe yakın ve yuvarlak olur. Boynu ne çok uzun ne de çok kısa olur. Belki vasat olup kalın olmaz. Ekeki (iki çene kemiğinin birleştiği yer) küçücük, göğsü geniş ve elleri hoş olur. Parmakları uzundur. Araları açıktır. Tırnakları ak ve kızıla yakındır. Yani bir kimsede bu alametlerin çoğu bulunursa o kimsenin nefsi hoş, akıl ve tedbiri güzel ve zihni pak ve yaratılışı latiftir. Mizacı mutedildir.

3.2.3.5. **Dinen Hayırlı Kimse**

Kalbi sağlam, nefsi güvenilir abit zahit kimsenin belirtilerinde ittifak edip dedikler ki: Başı büyük ve yuvarlak olup iki tarafında çukur vardır. Alnı etli ve şişmiştir. Ama hastalıktan ve zahmetten şişmemiştir. Gözlerinde yaş olup bakışında sevinç ve sefa vardır. Yüzünün rengi beyazdır. Kızıla yakın ya buğday renkli ya da siyahtır. Kızıla yakın olanın hayâsı, yüz güzelliği galiptir. Karnı ve göğsü dışarıda olmaz. Ne çok etli ne çok zayıftır. Belki vasattır. Sesi ince ve alçaktır. Parmakları hoş ve uzundur. Bir kimsede bu vasıfların hepsi veya çoğu bulunsa bu kimsenin hayrına, kurtuluşuna, islamına ve kalbinde olanın selametine hüküm verilir.

3.2.3.6. **Cesur Kimse**

Cesaretli, önde gelen ve yiğit olan kimsenin niteliklerinde ittifak edip dediler ki: Kılı çok iri, sert ve kavidir. Endamo doğru olup bağı yassı olur. Kemikleri iri ve ekeklere; büyüktür. Eti ne çok katı ne de çok yumuşaktır. Belki vasat olup mutedildir. Alnı düz

olur; çukuru olmaz. Ama damarları çok olup kaşları çok uzun olur. Yüzünün rengi kızıl beyaza, buğday rengi kızıla yakın olur. Göğsünde ve omzunda kılı çok olur. Kını ve öfkesi oldukça çok olur. Baldırının iç yüzünde eti çok olup aşağı sarkmış olur. Etinde ve derisinde kuruluk çok olur. Her kimde bu sıfatların çoğu bulunursa o kimse kavi ve cesur yüreklidir diye hüküm verilir.

3.2.3.7. **Korkak Kimse**

İmame ve Mansuriyye: Kalbi zayıf, kendi korkak ve yavaş olan kimsenin alametinde ittifak edip dediler ki: Kılı yumuşaktır ve boyu eğridir. Yüzünün rengi ya sâfi sarı veyahut aktır. Sarıya yakındır. Gözleri zayıf olup bakışı zayıftır. Baldırının iç yüzünde et az olup yukarıya gelmiştir. Elleri ayakları hoş, nazik ve zayıftır. Bir kimsede bu belirtilerin hepsi veya çoğu bulunursa o kimsenin kalbi zayıf ve kendi korkaktır diye hüküm verilir.

3.2.3.8. **Hayâsız Kimse**

İmame, Mansuriyye: Hayâsız ve anlaması kıt olan kimseyi nitelendirirken dediler ki: Gözleri piruze renginde olup kapakları kalın ve kendisi oldukça açıktır. Hareketi hızlıdır. Yüzü yuvarlaktır. Üç taraflıdır. Rengi safi kızıl ya da beyaza yakın kızıldır. Boyu kısadır. Azıcık önüne eğridir. Hareketi hızlı ve kesindir. Ekekinde (iki çene kemiğinin birleştiği yerde) ve yanağında kıl azdır. Bir kimsede bu niteliklerin hepsi veya çoğu bulunursa o kimseye hayâsızdır diye hüküm verilir.

3.2.3.9. **Katı Kalpli Kimse**

İmame ve Mansuriyye: Yaratılışı çirkin ve kendi kötü olan kimsenin belirtilerinde ittifak edip dediler ki: Rengi oldukça beyaz buğday renklidir. Yüzi çok yuvarlak, yanakları dahil kulaklarının ve ayaklarının eti çoktur. Alnı bile top gibi yuvarlaktır. Sakalı ve karnı oldukça büyüktür. Parmakları kısadır. İncikleri uzundur. Bir kimsede bu niteliklerin hepsi veya çoğu bulursa o kimsenin yaratılışı çirkin ve kendi kötüdür.

3.2.3.10. **Hırslı Kimse**

İmame, İflimun: Hırslı ve aç gözlü kimsenin belirtilerinde ittifak edip dediler ki: Kılları kısadır. Uzamaz. Yüzünün rengi kül rengi olur. Kolları büyük olur ve başının

beyin yeri alçak olur. İki yanındaki tolunları (kulak ile kaş arası) içeriye girmiştir. Boynu sağ yanına bir miktar eğilmiştir. Bir kimsede bu belirtilerin tümü veya çoğu bulunursa o kimse hırslı ve aç gözlüdür. Aç gözlülüğü sebebiyle hiçbir zaman bela tuzağından kurtulmaz.

3.2.3.11. **Yalanla Hemhâl Kimse**

İmame, İflimun: Gayretsiz ve tembel kimsenin alametlerinde ittifak edip dediler ki: Gözleri büyük ve yıldırıcı olur. Ya da keçi gözüne benzer, açık mavi, büyük ve akı çok olur. Alnı büyük ve yüzü etli olur. Her kimsede bu niteliklerin hepsi veya çoğu bulunursa o kiöse gayretsiz, tembel, ahmak, eşek, lanetli ve işe yaramaz hantaldır.

3.2.3.12. **Aklı Zayıf Ömrü Uzun Kimse**

İmame, İflimun: Aklı az kimsenin sıfarlarında ittifak edip dediler ki: Başı küçük ve kulakları büyük ve yuvarlak olup ensesi tarafına çekiktir. Ekeki ve boynu uzun, damarları aşıkardır. Yüzünün rengi kızıldır. Burnun ucu ince ve uzun olur. Bedeni sıcak olup boyu uzun ve hareketi hızlıdır. Omuzları incedir. Bir kimsede bu niteliklerin hepsi veya çoğu bulunursa o kimsenin aklı ve fikri azdır. Hoppalığı uzun, öfkesi çoktur.

3.2.3.13. **Anlayışı Zayıf Kimse**

Aristo, İflimun, İladus: Anlayışı ve idraki az olan kimsenin alametlerinde ittifak edip dediler ki: Arkasında ve karnında kılı çoktur. Gözü gök mavisi olup akı çoktur. Keçi gözü gibi rengi sâfi beyaz ya da alçı rengindedir. Buğday renklidir, siyaha yakındır. Burnunun ucu kalın; kendisi büyük ve dolgun kulaklıdır. Sesi ince ve güzel; ayakları etli ve hareketi geçtir. Bir kimsede bu belirtilerin hepsi veya çoğu bulunursa o kimse idraksizdir.

3.2.4. **Bedenin Alametleri²**

Mizaca ve bedene ait bütün kelimeler hakkındadır. İmame ve mansuriyye dediler ki: İnsanın renginin beyaz olması ya da kalay renginde olması mizacının soğukluğuna

² Bu bölümde tabiattaki dört rükun ve esastan bahseder. Bürûdet, Yübûset, Rutûbet ve Hararet. Bu esasların anasır-ı erbaaya işaret ettiğini söylemek mümkündür.

işarettir. Sâfi kızıl veya beyaza yakın kızıl ya da buğday renkli olması mizacın hararetine/sıcaklığına işarettir. Beyaz renk ince ve sâfi kızıl renge karışmış olsa mizacın itidaline işarettir. Eğer kızıllık fazla veya az olursa kanın üstün gelmesine işarettir. Eğer kızıllık eksik olursa kanın azlığına ve balgamın üstün gelmesine işarettir. Eğer beyaz yeşil renge karışık olursa sıcaklığı az ve sevdaya oldukça meyilli mizaçtır. Eğer beyaza yakın sarı olursa ya hastalıktan kalkmış ya da bedeninden kan akmış insan renginde olursa kanın oldukça azlığına işarettir. Eğer sarıya yeşil ya da gül rengi karışmış olursa o beden, bedenlerin en şerlisidir. Mizaç hususunda, ağırlığımdan ve boşanmasından hastalık ve zahmet eksik olmaz. Sözün kısası eğri olan az olur. Beden sıcak olursa mizacın sıcaklığına işarettir. Bedenin soğuk olması mizacın rutubetine işarettir. Bedenin yumuşak olması mizacın rutubetine işarettir. Bedenin katı/kalın olması mizacın yübûset/kuruluğuna işarettir. Eğer beden yumuşak ve sıcak olursa mizacın sıcaklığına ve rutubetine işarettir. Eğer beden sıcak ve sert olursa mizacın sıcaklığına ve kuruluğuna işarettir. Eğer beden soğuk olup yumuşak olursa mizacın soğukluğuna ve rutubetine işarettir. Eğer beden soğuk ve katı olursa mizacın soğukluğuna ve kuruluğuna işarettir. Eğer beden soğuk ve sert olursa az meydana gelir. Tabiatın fiilleri; yemek yeme arzusu, sindirim ve nabızdır. Bunların emsali varsa eğer bunlar sağlam, zayıf ve yavaş olursa soğukluk galiğtir. Nefsin filleri; zekâ, sözde ve harekette çabukluk ve hız üzerine olmaktır. Yiğitlik ve sürekli çabadır. Bunların emsali olarak ehr ne varsa mizacın hararetine işarettir. Bunların muhalifi ve zıddı mizacın soğukluğuna işaret eder. Vücutu soğutan şeyler şunlardır ki bedende açığa çıkar: Dışkı, kıl ve deri bile bunların örneği her ne varsa kıl çok ve siyah, iri ve kalın olmak mizacın sıcaklığına işarettir. Bunların zıtlarının olması soğukluğuna işarettir. Az olup kokması mizacın sıcaklığına işarettir. Çok olması rutubetine işarettir. Az olup kokması kuruluğuna işarettir. Çok renkli olması, kokması ve dışkının bile kuru ve az olması mizacın sıcaklığına işarettir. Bunların zıtlarına sahip olmak soğukluğuna işarettir.

3.2.4.1. İtidalli Beden

Sıcaklıkta, soğuklukta, kurulukta ve rutubette orta hâlli olan bedenin alametleridir ki: Yüz rengi, benzi beyaz olur. Kızıla yakındır. Beden soğuk olmaz ve oldukça sıcak da olmaz belki harreti rutubetine üstün gelir. Eti ne çok yumuşak ne de çok sert olur. Kılı ne yoğun, kalın ne de ince olur. Ne kara ne kızıl olur. Ne kıvrıcık ne uzun olur.

Damarları ne dar olup gizli olur ne de geniş olup aşikâr olur. Sesi ne yüksek ne de alçak olur. Hareketi ne çabuk ne de yavaş olur. Bu işler ortalamadır. Tabiatın fiilleri zikredildi. Adalet üzerine olsunlar.

3.2.4.2. **Hararetli Beden**

Sıcaklığı üstün olan alameti şunlardır: Büyümesi oldukça çabuk olur ve bedeni sıcak olup nahif olur. Damarları aşikâr olur ve hareketleri hızlı olur. Uykusu az olur. Kılı oldukça kıvrıkcık, kara ve çoktur. Benzi buğday renkli ve kendisi hızlı olur.

3.2.4.3. **Soğuk Beden (Barîd)**

Soğukluk üzerine olan bedenın alametleridir ki bedeni soğuk ve şehveti zayıf olur. Cimâsı az olur ve uykusu çok olur. Sözüñ kısası yukarıda (Hararetli Beden başlığında) zikredilenlerin zıddı olur.

3.2.4.4. **Yaş Beden (Ratb)**

Islaklığı üstün gelen bedenın alametidir ki siniri ve eti oldukça yumuşak, gevşek ve zayıftır. Kemikleri ve damarları eneleri (yanağın alt tarafı, çeneyi örten kemik) gizlidir. Etinde ve derisinde kuvvet ve sağlamlık olmadığından dolayı zahmete, belaya ve meşakkate doymaz. Yaratılışı oldukça yaramazdır.

3.2.4.5. **Kuru Beden (Yâbis)**

Kuruluğu üstün gelen bedenın alametidir ki, gövdesi çok sert ve çelimsiz olup kuvveti çoktur. Derisi de dayanıklıdır. Kemikleri ve enleri aşikârdır. Kılı çoktur. Zahmete ve meşakkate sabredicidir.

3.2.4.6. **Kuru Sıcak Beden (Yâbis ve Hâr)**

Sıcaklıkla kuruluğun bir arada olduğu bedenın alameti şudur ki, kılı oldukça siyah, kör (keskin olmayan), zayıftır. Derisi kalın ve serttir. Sinirleri kavi ve dayanıklıdır. Kemikleri ve enkeri aşikârdır. Bedeni sıcak ve uykusu azdır. Nabzının ve hareketlerinin cesareti ve çabası çoktur. Hızlı ve çabuktur.

3.2.4.7. Yaş Soğuk Beden (Ratb ve Bârid)

Soğuklukluk ve ıslaklığın bir arada olduğu bedenın alametidir ki, gövdesi sıcaktır. Kılı uzundur. Damarları dar ve kemikleriyle enleri gizlidir. Yağı, uykusu, tembelliği ve gevşekliği çoktur. Hareketleri yavaştır. Ama soğuk ve kuru beden ile dıcak ve yaş beden birleşiktir. Müfredattandırlar, onların her birinin müstakil alametleri zikredilmiştir.

3.2.5. Baştaki Unsurlar

3.2.5.1. Baş

Büyük baş ama gereğinden fazla büyük olmamalı. Himmeti yüksek olmaya, güzel düşünmeye ve itaat etmeye işaretler. Ama gafleti üstün gelir. Aşırı büyük baş eblehliğe ve ızdıraba işaretler. Küçük baş hoppalığa yani başın küçüklük miktarı gafletin de eksikliğine işaretler. Yani baş ne kadar küçük olursa o kadar gafleti az olur. İflimun der ki: Küçük baş zelil ve düşkün olmaya işaretler. Meğer ki bedene uygun olur, rutubet çokluğuna ve şekil güzelliğine işaretler. İmame ve İladus der ki: Başının derisi buruşmuş olur ve bir yere toplanması hayâ azlığına işaretler.

3.2.5.2. Beyin Yeri

Beyin yerinin çukur olması hırsla işaretler. Şâfî: hor görülmeye ve insanlara muhalefet etmeye işaretler. Boyun yerinin çukur olması kötülüğe, hayatın tadını çıkarmaya işaretler. Başın enseden tarafı çok olup ensede bir sürü kemik olması akla ve hainliğe işaretler. Ama itidalli ve övülmüş olan başın işaretleri filozofların ittifakıyla biçimi ve ölçüsü itidalli olup büyüğe yakın ve kendi beynine uygun olup yuvarlak biçimindedir. Bütünü bir toptur. Alnı üzerinde ense tarafına birer parmak kıl çıkmıştır. İki yanından içeri girmiştir. Alnı enseden azıcık büyük ve ensede bir sürü kemik vardır. Ensenin çukur olması şartıyla bu üçgen baş akla, anlayışa, doğru fikre, salih amellere, salih yolda yürümeye, fazlasıyla hafızaya ve bir şeyi çabuk anlamaya işaretler.

3.2.5.3. Saç

İmame ve Mansuriyye: Kalın, iri ve kısa saç hırsla ve yaramaz anlayışa işaretler. İflimun: Sözde yetersiz olmaya işaretler. Sık, uzun saç kabalığa ve yaramaz düşünmeye

işarettir. Dört ayaklı hayvanların kılına benzediğinden dolayı, yumuşak saç yüksek derecede korkaklığa, hileye, kim tutmaya ve hasete işarettir. İtidalli saçın, nitelikleri de itidallidir. İmame ve Mansuriyye: Siyah kıl menfaatçiliğe işarettir. Aşırı fazla kızıl hırsla, yaramazlığa ve yaramaz anlayışa işarettir. İladus, İmame, Şâfiî, İflimun: Geri yatmayıp duran kıl çabuk dökülür. Deliliğe, ahmaklığa ve kuşkuculuğa işarettir. Aristo, İflimun, Şâfiî: Cesarete işarettir. Boz kıl keten rengindeyse fazlaca zelil, düşkün olmaya, sabırsızlığa işarettir. Karında kılın çok olması, anlama eksikliğine işarettir. Boyunda kılın çok olması kuvvete, şiddete, kibre ve cürrete işarettir. Aslana benzediğinden dolayı kirpiklerin çok olması kahramanlığa ve akla işarettir. Şâfiî: Arkada ve uyluklarda kılın çok olması şehvete işarettir. Tekeye benzediğinden dolayı ittifak edip dediler ki: Kılların övülmüşüdür. Akla, hayra, hoşluğa, taze huya işarettir. Çünkü çokluk, azlık, uzunluk, kısalık, kalınlık ve incelik konusunda ortalamadır.

3.2.5.4. **Alın**

Yassı alında damarlar ve sinirler olmaz. Savaş ve husumeti sever, düzensizdir. Küçük alın cahilliğe ve cimriliğe işarettir. Büyük alın tembelliğe işarettir. Alnın yol yol olması laf vurup övünmeye, hadsizliğe ve hoş huya işarettir. Şâfiî: Alnın dolgun olması düşkünlüğe işarettir. İmame, Mansuriyye: Damarların çok olması cürrete ve sürekli çabaya işarettir. Şâfiî: Kulaktan kulağa varıncaya kadar alnın buruşması zekiliğe işarettir. Orta alın itidale işarettir.

3.2.5.5. **Kaşlar**

Kaş kılının çok olması öfkeye, soğuk ve bozuk sözlere işaret eder. Şâfiî, Mansuriyye: Uzun kaş, kulak tarafına kadar çekilmiş olsa, kibre ve laf vurup övünmeye işarettir. Özellikle burun tarafı aşağıya meyleder; kulaktan tarafı yukarıya meyleder. İflimun: Kemer kaş alçaklığa ve şevke işarettir. Çatık kaş dostluğa, muhabbete, huzura ve temaşa oyununu sevmeye işarettir. Kaşın burundan tarafının ince olması husumete, fitne koparıcılığa işarettir. Şunda ittifak edilir ki: Kaşların övülmüşü, makbulü; yüksek yüce tabiata ve güzel sıfatlara işarettir. Vaziyeti güzel olup ortalama olur, burundan tarafı yüksek olur.

3.2.5.6. Gözler

İmame, Mansuriyye derler ki: Yıldırıcı büyük göz tembelliğe, zinaya ve muhabbete işaretler. Çukur göz, kötülüğe işaretler. Maymun gözüne benzediği için küçücük açık mavi göz titreten ve yıldırır hileye, hayâsızlığa ve kadınlara muhabbete işaretler. Küçücük çukur göz, hileye ve hasede işaretler. Yengeç gözüne benzer küçücük, fırlak göz cahilliğe ve kadınlara meyilli olmaya işaretler. İmame, Mansuriyye: Göz hızlı hızlı hareket eder ve hiddetle bakarsa hileye, kötülüğe ve hırsızlığa işaretler. Yavaş yavaş hareket ederse ve açıp yumarsa hileye ve öfkeye işaretler. Kara göz korkaklığa işaretler. Zira karalık, sevdavî maddesidir. Korkaklığına sebeptir. İmame, Mansuriyye: Kor gibi kızıl göz şer çıkarmaya ve kahramanlığa işaretler. Çaba göstermeye, öfkeye ve çok cimâ etmeye işaretler. Açık mavi göz, sarıya benzerse safran gibi olur. Çok yaramaz sıfatlara işaretler. Çünkü gönlün tembelliğine işaretler. Sarılık korkuya işaret eder. Bu ikisinin toplanmasında oldukça yaramaz sıfatlar meydana gelir. Göz bebeğinin çevresinde noktalar olması oluşuna işaretler. Eğer göz açık mavi olup etrafında noktalar olsa şerre hatta ehl-i şer olmasına işaretler. Göz sığır gözüne benzerse sığır gibi bakarsa ahmaklığa işaretler. Kara göz, altın rengine benzer olsa fetanlığa, kan döküp katil olmağa işaretler. Kızıl gözün akı hareketli, yukarı ve kapağa bakardır. Sığır gözü gibi cahilliğe, kibre, zinaya ve gaflete işaretler. İladus, İflimun: Küçük erkek çocuklar gibi bakan göz sahibi ferah, mutlu ve güler yüzlüdür. Ömrü uzun ve sağlam ruhlu, çok ferahdır. "Bakışı erkek çocuklarına benzeyen göz. Nazarında ruhun gücü ve çok ferahlık vardır. O endişesiz bir ömre delalet eder." Atlar gibi bakan göz kalleşliğe, kibre ve övünmeye işaretler. Keçi gözüne benzeyen göz fazlasıyla cahildir. Büyük ve yuvarlak göz ahmak olup bazen yiğitlik ve insalık gösterir. Etrafı çıkık ve büyük göz yaramaz sıfatlara işaretler. Göz yıldırıcı ve titrek olursa kötülüğe işaretler. Eğer küçücük olursa şerri fazla olur. Eğer büyük olursa şerri az ve ahmaklığı fazla olur. İmame, Mansuriyye, İflimun: Piruze gibi olan yeşil göz şerre ve habisliğe işaretler. Hızlı hızlı açılıp yumulan gözün ışığı, hareketi fazla olmak şartıyla veya sürme çekecek yeri sürmelenmiş gibi siyah olması şartıyla işaretler. Gök yani açık mavi göz beyaza yakın olursa korkaklığa işaretler. Çünkü beyaz balgam galabesine işaretler. Balgamda korku sebebinden ateş rengine benzer olan göz hayâsızlığa işaretler. Köpek gözüne benzediğinden dolayı sarıyla yeşil ortasında vasita olan göz korkaklığa

işarettir. Nuru, ışığı çok olup şimşek çakar gibi parlayan göz şevke işarettir. Küçücük göz ün kirpikleri birbirine dokunur. Yaradılışı aldanmaya ve yaramaz sıfatlara işaret eder. "Bu kinaye içeren bir mektuptur. Dokuz haslet, dokuz adamda mevcuttur. Kötülük sarışındadır. Ve inatçılık şaşındadır. Ve uğursuzluk tek gözlüdedir. Ve aptallık şişmandadır. Ve kurnazlık kötürümdedir. Ve maharet kamburdadır. Ve zerafet kısadır. Ve gaflet uzundur." Utanma ve hicab yerlerinden başka yerlerde yere bakıyorsa bütün kötü halli sıfatlar onda kınanmıştır ve mevcuttur dersek yalancı olmayız, çünkü tecrübe edilmiştir. Eğer yere bakan kimsenin yaramaz hareketler yaptıkça "terk et" diye bütün uzuvlarını budasan, terk etmeye kabiliyeti yoktur. Kara göz akla ve zekâyâ işarettir. Şehla göz, gözlerin iyisidir ve övülmüştür. Sahibinden lütuf ve ihsandan başka şey başa gelmez. Elden başka uzuv, yüz ile göz fazlasıyla şeye işaret eder. Ama elin delaleti hepsinden fazladır. İnşallah ayrıntılarıyla açıklamak üzerine hatırlanır ve gözün sıfatlarına işaret edenlerden yüzün sıfatlarına işaret edenler daha fazla olduğundan üç vech açıklanmıştır. Vech-i evvel: Güzelliğin olgunluğuna, çirkinliğin noksanına işaret eder ki şüphe yoktur. Güzelliğin ve çirkinliğin mahali yüzdür. Kalan âzâların güzelliğine ve çirkinliğine fazlaca iltifat etmezler. Vech-i Sâni: Bir kişi utansa ve öfkelenirse veya öfkesi sönse, boynu bükük olsa yüzünde bir hâl meydana gelir; kalan âzâda olmaz. Vech-i Salise: İnsanın ulu ve güzel şeyleri akıl, anlayış, fikir, ezber kuvveti ve bunların cevheri dimağdır. Çünkü baş havâsın ve fikrin tapınağıdır. Sonra yüzün delaleti faydalı mı faydalıdır. Bu vechten bilindi ki yüzün delaleti elden başka âzâdan faziletli ve çoktur.

3.2.5.7. Kulaklar

Başa uygun olmayan aşırı büyük kulak, ahmaklığa, yalana, yaramaz düşünmeye ve yaramaz yardıma işarettir. İladus, Aristo: Kulağın büyük olduğu gibi bir de kalın olması hırsla ve ihsan azlığına işarettir. Kulağın küçücük olması düşünmeye, şerre ve vefasızlığa işarettir. İladus, Aristo, İflimun: Büyük, ince kulak cahilliğe ve zinaya işarettir. Özellikle deliğinde kıl varsa. Eğilmiş ve yatmış zayıf kulak, gaflete, tembelliğe ve yalana işarettir. Yuvarlak kulak, başa yapışmışsa fazlaca huzura işarettir. Kıllı kulak, uzun ömre ve cahilliğe işarettir. Ömrü uzun olduğu, kuruluşu üstün olduğundan dolayı kıl çıkan eşek kulağına benzediğinden ötürü cahil olduğuna işarettir. "Kulaktaki saç ömrün uzunluğu ile anılır. Cehalet ömür uzayıp gitse de

kaybolmaz." Kulakların makbulü şudur, diye ittifak edip dediler ki: Biçimi güzel olup başın büyüklüğüne uygundur. Büyüklükte, küçüklükte, incelikte, kalınlıkta ve (boyna) yapışmada ortalama olup yumuşakları küçüktür.

3.2.5.8. **Burun**

İmame, Mansuriyye: Kalın ve dolgun burun aklın ve düşünmenin azlığına ve söz söylemede aciz olduğuna işarettir. Burnun uzun, ucunun ince olması ahmaklığa hatta kötülüğe işarettir. Delikleri geniş burun hasete, hıza ve hiddete işarettir. Delikleri dar burunda insaniyyet çoktur. İflimun: Burnun yay gibi olması cesarete, hileye ve aceleciliğe işarettir. Eğri burun yaratılıştan yaramazlığa işarettir. Şâfiî: Kısa burun haydutluğa, hırsızlığa işarettir. Burnun siniri alın ile beraber olsa hileye ve kötülüğe işarettir. Ucu ince ve kendi yay gibi olan burun sözünde sağlam durmaz, cesaretlidir, husumeti sever ve insanlara ihtiyacı vardır. Burnun üstünün yassı olması, sözünde durmamaya, kalleşliğe ve güzel mizacın azlığına işarettir. Yukarıya ince ve kanatları dışarıda burun, tam olup on oluktur; laf vurup övünmeye işarettir. Burunların sevileni, bütünüyle güzeli ve hayır üzerine olanı şudur, diye ittifak edip dediler ki: Bu bahsedilen niteliklerde ortalama hâller saçının görünüşüne uygun olur.

3.2.5.9. **Ağız**

Geniş ağız cesarete ve düşünmeye işarettir. Küçük ağız zekiliğe, hilekâr olmaya, zihin uyanıklığına, korkaklığa ve oldukça çekingenliğe işarettir. Orta ağız salih, dindar, şeriate uyan ve insaniyyetinin fazla olmasına işarettir. Kalın dudak ahmaklığa, tabiatının yoğunluğuna işarettir. İnce dudak düşünmeye ve tabiatın güzelliğine işarettir. Zayıf dudak renksiz olursa, hastalığai yaramaz huya ve güvenisizliğe işarettir. Kızıl dudak tatlılığa ve iyiliğe işarettir. Ağızın içeride olması, dudakların eşit olması veya dudakların ikisinin içeri çekik olması cesarete işarettir. Şâfiî, İflimun: Üst dudağın alt dudağın üzerine çıkması düşünme ve idrake işarettir. Alt dudağın üst dudağın üzerine çıkması hasete, kim tutmaya, kalbin kasavetine ve yaramaz düşünmeye işarettir. İmame, Mansuriyye: Arası açık, zayıf ve küçük dişler zayıf bedene ve ömür azlığına işarettir. Küçük, sık dişler fazlaca yalancılığa, gammazlığa ve çok unutmaya işarettir. İri ve uzun dişler, şirrete, kötülüğe ve fitneye işarettir.

İflimun: Birbirinden farklı dişler, korkaklığa işarettir. Ortalama dişlerin ortası açık olursa gerçekleri söylemesine ve hayra işarettir. Eğri dişler, hileye işarettir.

3.2.5.10. **Yüz**

İladus, İflimun: Etili yüz tembelliğe ve cahilliğe işaret eder. Yanakları etli olmak tabiat yoğunluğuna işarettir. İladus, Şâfiî: yüzü zayıf olmak düşünmeye, yardıma, her emrin olmasına özen göstermeye ve hırsla işarettir. Sert, yuvarlak yüz ahmaklığa ve cahilliğe işarettir. Eğer etli olup yuvarma olursa fazlaca yaramazlığa işarettir. Şâfiî, Aristo: Yüzün büyük olması başın küçücük olmasına, şevke işarettir. Yüzün üçgen olması ahmaklığa, cehalete ve hayâsızlığa işarettir. Damarlarının şişmesi fazlaca gama işarettir. Kakgın yüzlülük gama işarettir. İflimun: Sarhoş yüzlülük günahkarlığa işarettir. Utangaç yüzlülük hayâya işarettir. Gamlı yüzlülük boynu bükük ve mahzun olmaya işarettir. Korkak yüzlülük takvaya işarettir. Bir kimsenin yüzü yuvarlak ve rengi oldukça safi beyaz yahut kara olur, yanakları etli olursa o kimse cahil, ahmak, eşek düşünceli ve huyu fazlasıyla yaramazdır.

3.2.5.11. **Ses**

Kalın ve yüksek ses cesarete işarettir. Alçak ve kalın ses akıl çokluğuna işarettir. İnce ve kelimeleri tiz tiz söyleyen ses cehalete, iyilikliğe, kibirlenmeye ve hızlı düşünmeye işarettir. Yüce sesiyle pek pek söylemek; ivmeye, yaramaz huylara ve öfkeye işarettir. Şâfiî: Ses kalın olup sözlerde aciz olmaya, cehalete ve tabiat yoğunluğuna işarettir. İnce, güzel ses ahmaklığa, akıl eksikliğine işarettir. Ağır ses gurbet etmeye, yeme ve içmeyi sevmeye işarettir.

3.2.5.12. **Gülüş**

Gülmek düşünme azlığına, cehalete, gama, sivriliğe, muhalefete ve kimsenin işine razı olmamaya işarettir. Şâfiî: Az gülmek akla, fikre, çok düşünmeye, gama ve kedere işarettir. Hem de zevke ve eğleneye düşkün olur. Bir kimse güldüğü vakit elini burnuna koyarsa akli eksiktir ve ahlakı kötüdür. İladus, İflimun: Gülerken yüzün kızarması akla ve hayâya işarettir. Gülerken nara atıp haykırmak ahmaklığa ve gaflete işarettir.

3.2.5.13. Nefes

İmamei Mansuriyye: Uzun nefes, yaramaz himmete işarettir. Yüce ve yüksek nefes yaramaz filleri düşünüp yapmaya işarettir. Hafif nefes övülmüş ve methedilmiştir ama öfke vaktinde değil.

3.2.5.14. Renk

İmame, Mansuriyye: Rengi bulanık siyah olmak gama ve kedere hatta korkaklığa işarettir. Ayrıca düşüncesinin, huyunun yaramaz olmasına işarettir. Siyah olup yeşile yakın renk ne zaman ki saçında kıl az olsa yaramaz yaratılışa ve anlama azlığına işarettir. Şâfiî: Kızıl nurlu ve parıltılı renk fazlasıyla öfkeye işarettir. Beyaza yakın olan kızıl renk çaba göstermeye, şevke ve hoppalığa işarettir. Cemâ'at: Ateş yalını gibi olan renk deliliğe işarettir. Bedenin renginin kızıl olması kuvvete, şenliğe ve yüce himmete işarettir. Oldukça sarı olması yaramaz ahlaklara işarettir. Siyah ile karışık sarı renk kendi nefesine olan öfkesinden dolayı her ne ortaya çıkarsa söylemeye işarettir. İmame, Mansuriyye: Alın kızıl olup yüzünün diğer yerlerinin kızıl olmaması şarap içip sarhoşluğuna işarettir. Beyaza yakın kızıl renk, gözleri açık mavi ve alını yumru olmak şartıyla kötülüğe, vefasızlığa ve fışk ü fücra işarettir. Kalay rengine benzeyen renk hayâsızlığa, kötü düşünmeye işarettir. Karışık renk, sahibinin hastalığa yakın olup gam ve kederinin çok olduğuna işarettir.

3.2.5.15. Sakal

İmame, Mansuriyye: Yuvarlak ve kılı güzel sakal, anlayış ve huy güzelliğine işarettir. Sakalın enli, geniş ve dört köşeli gibi olması faydaya ve akla işarettir. Kılı oldukça az olması yani köse olmak kötülüğe ve cürrete işarettir. Oldukça uzun sakal akıl azlığına ve cehalete işarettir. Azıcık uzun olması ahmaklığa ve yaramaz niyetlere işarettir. İflimun: Sakal uzun ve dağınık olması yaramaz fikirlere ve aklın noksanlığına işarettir. Sakal teke sakalına benzerse cahilliğe ve ahmaklığa işarettir. Şâfiî: Akla, anlayışa ve hoş huya işaret eden sakalı şöyle tarif edilir. Ne fazlasıyla çok ne fazlasıyla az belki ortalama olan çokluğa yakın fakat ne çok uzun ne çok kısa olan belki bir tutamdan azıcık uzun ve kıvrıktır.

3.2.5.16. **Boyun**

İmame, Mansuriyye: Kalın boyun neşeye, şenliğe, fazlaca kuvvete ve öfkeye işarettir. İnce boyun, zayıf nefise hatta kendini hor görmeğe işarettir. İladus, İmame, İflimun: Kısa boyun hileye, alçaklığa işarettir. Eğer kısa olup dolu ve kalın olursa öfkeye ve şirrete işarettir. İnce uzun boyun korkaklığa, fazlaca kin tutmaya ve hasete işarettir. Eğer boyun ince uzun olup baş küçücük olursa ahmaklığa, korkaklığa ve ağırlığa işarettir. Ayrıca her isteği acele edip yerine getirmeye, yaramazlığa ve yalancılığa işarettir. İmame, Mansuriyye: Yüzü güzel olup en güzel tarzda (vech-i ahsen) olmaya işarettir. Şâfiî: Kibre ve övünmeye işarettir. İladus: Damarları büyük ve önu şişmiş gibi olmak öfkeye, kin tutmaya ve cehalete işarettir. Boyun kalın olup damarlarının aşikâr olması anlayış azlığına işarettir. Gevşek olup kâh bir tarafa eğilip kâh bir tarafa eğilmesi beden ve nefsin zaafına işarettir.

3.2.6. **El Haricindeki Uzuvar**

3.2.6.1. **Göğüs**

Sanatlı göğüs büyük olup memeleri etlidir. Tembel ve ahmak olmaya işarettir. Göğsün etsiz, tahta gibi olması zeki olup orta hâlli olmaya işarettir. İladus dedi ki: Kötü himmetli olup yapmaya giriştiği şeyleri sona erdirmez. Göğüs ne etli ne zayıftır. Ortalama olabilir. Zayıflığa yakın olmak marifetei yumuşak huyluluğa, sabra, ihsana, insaniyete ve hoş yaratılışa işarettir. Büyük karın nikah çokluğuna işarettir.

3.2.6.2. **Arka**

İmame, Mansuriyye: Yassı arka kuvvete ve öfkeye işarettir. Şâfiî: Kibirleşmeye işarettir. İmame: Arkanın eğri olması yaramaz huylara işarettir. İladus: Fikre, zekâyâ işarettir. Arkanın doğru olması yaratılış iyiliğine işarettir. Eğer doğru olup ince olursa oldukça iyiliğe işarettir. Arkanın çıkık olması neşeye, komikliğe ve mutluluğa işarettir.

3.2.6.3. **Bel**

İmame, Mansuriyye: Belin ince ve zayıf olması nefsin zayıf olmasına delildir. Belin ince olup göğüsten tarafının yassı ve kısa; ayaktan tarafının uzun olması oldukça

kuvvetli ve yorgun olmaya işarettir. İmame, Mansuriyye: Eğer belin eneleri itidalli olsa nefsin zaafima işaret eder.

3.2.6.4. **Kol**

Eğer kol uzun olursa bağışlamaya, kibre ve yüksek mevkiye muhabbet duymaya işarettir. Kolun aşağısının ince, pazusunun kalın olması kuvvete işarettir. İmame, Mansuriyye: Katmerli, cahil olduğunu bilmeden cahil olmaya işarettir. Eğer kolun yukarısı ve aşağısı kalın olursa kabiliyete ve cesur olmaya işarettir. Eğer kolun yukarısı ve aşağısı birbirine uygun olup ince olursa fazlaca yetenekli, marifete ve el açıklığına işarettir. Eğer uzun olup dar olup ardına yaslanır gibi olursa, olmaz yere el vurmaya, boş lakırdı vurmaya, az şeyi çok yapmaya ve az sözü çok eylemeye işarettir. Şâfiî: Parmağın etli, şişman olup doğru düzgün olması, ahmaklığa işarettir. Parmağın kısa ve şişman olması, kalınlıkta ve incelikte ortalama olması bazen el açıklığına, insanlığa ve yumuşak huylu olmaya işarettir. Eğer uzunlukta, kısalıkta, incelikte, kalınlıkta ve şişmanlıkta, zayıflıkta orta derecede olursa zekâyâ, el açıklığına, kuvvete, devlete ve hoş yaratılışa işarettir. Şâfiî: Kısa parmak bönlüğe işarettir. Ayası uzun olup parmaklarının kısa olması hasete işarettir. Aya kısa, parmak uzunsa zekiliğe, cömertliğe işarettir. İmame, Mansuriyye: Deliliğe işarettir. Eğer ayak parmağa ve parmak ayaya uygun olursa fikre, ferasete, insanlık etme, yumuşak huyluluğa ve kalbin merhametine işarettir. Parmak uzun veya kısa olursa ucu kendiliğinden kalın olursa fazlaca hırsla ve ahmaklığa işarettir. Yuvarlak olması ilme, yumuşak huyluluğa, sabırsızlığa ve haddini aşmaya işarettir. Sanatlı parmak ufak ve arkasına doğru eğri olsa bazı sözlere, laflara ve olmadık yere el açıklığına işarettir. İmame, Mansuriyye: Tırnak ince olsa, çok konuşmaya ve bazen hasete işarettir. Eğri, kalın olsa cehalete işarettir. Eğer tırnak kalın ve yuvarlak olursa ilme ve kemalata işarettir. Tırnağın ak ve kalın olması mübarekliğe işarettir.

3.2.6.5. **Zeker**

Zeker kalın ve uzun olursa fazlasıyla lezzete, zevke, ahmaklığa ve cehalete işarettir. Eşeğe benzediği için eğer kısa olup kalın olursa şehvet-perestliğe, gaflete ve akla işarettir. Ayrıca laf vurup bir şeyleri kendisinin öğrenmesi inatçılığına işarettir. Eğer

kısa olup ince olursa oldukça zeki ve insafli olmasına işarettir. İmame, Mansuriyye: İnatçı olmayıp yabancıların ayıplamasından kaçmayan ve oldukça cümma' (?) olmasına işarettir. Eğer testisleri geniş olup ama yumurtası büyük olursa hayâsızlığa işarettir. Yumurtasının daha küçük olması gaflete, akla ve yumuşak huya işarettir. Eğer görünen kabı geniş olursa ahmaklığa, tembelliğe ve bazen yiğitliğe işarettir. Eğer orta hâlli olursa iyi huylara işarettir.

3.2.6.6. **Ayak**

Sanatlı ayağın oldukça büyük olması ince akla, kuvvete işarettir. Ayağın oldukça küçük olması mutluluğa işaret eder. Ayak ve topuk sınırları etli ve sert olursa anlayışlı olmasına işaret eder. Ayak ve topuk etsiz ve sınırlı olursa kuvvete işarettir. Büyük parmağın orta parmaktan kısa olması marifete, öfkenin çabuk gelip gitmesine işarettir. İladus, İmame, Şâfiî: Baş parmağın başının yuvarlak olması tırnağın boş tarafının alçak, parmak tarafından yüksek olması zekâyâ, cömertliğe, öfkesinin az olup çabuk gelip geç gitmesine, fikre ve bazen hileye işarettir. Eğer bunun aksi olsa pintiliğe işarettir. Baş parmaktan küçük parmağa varınca bir de bedenden aşağısı doğruluk üzerine olursa cömertliğe, kalbi temiz olmaya ve insafli olmaya işarettir.

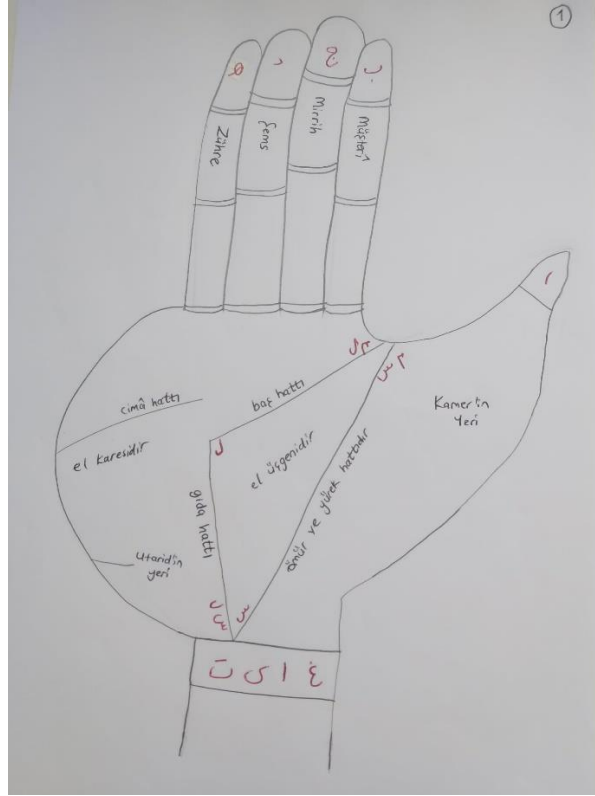
3.2.6.7. **Boy**

Boyun uzun olması mutluluğa ve mübarekliğe işarettir. Ama gaflettedir. Kısa boy düşmanlığa, fitneye, kin, husumet gibi yaramaz sıfatlara işarettir. Fazla şişman olmak fazla ahmaklığa işarettir. Fazla zayıf olmak bazen zekâyâ ve zaafa işarettir. Hz. Muhammed, hem etli hem zekiymiş. Fakat böylesi nadirdir. Nadirin hükmü yoktur. Orta boy hikmete, zekâyâ ve batın sıfatlarına itideline işarettir.

3.2.7. **Eldeki İzler ve Hudutlar**

3.2.7.1. **Elin Bölümleri ve El Hatları**

Baş parmak yüksektir, yüksek yıldıza yani Zuhâl'e nispet olunur | parmak diye isim vermişlerdir. Yanındaki şehadet (işaret) parmağıdır; Müşterî'nin hükmündedir ٢ parmak diye isim vermişlerdir. Yanındaki parmak, orta parmaktır Mirrih'in hükmündedir ج diye isim vermişlerdir. Yanındaki parmak-ona Arapça'da "binser"

Ama bil ki eğer hat manidar olursa, vaziyeti büyük ve parçaları bütüştük olur. Hatın rehberliği çok sağlam olur. Bunların aksi, bunların hükmünün aksidir. Erlerin hükmü çoğunlukla sağ elden anlaşılır. Kadınların sol elinden bilinir. Avratların ellerinin hükmen mizacının kendi hâlinde olması şartı vardır. Kişi soyunmuş, çok hareket etmiş ve ellerinin vaziyeti nesne tutmak ile tabir olunmuş olmamalıdır. Elleri itidalli istekte görmek şartıyla, çok soğuk ve sıcak olmamalı. Nitekim nabız görmek de şartlardan biridir. Her hüküm mahkûm-ı 'aleyhanın itibarıyla ve ona göre olur. Mesela bir Yahudi bir bahtı doğsa da sultan ve vezir olmaya yol görünse, o sultan ve vezir olur demek olmaaz. Zira Yahudi taifesinden, yıldızların hükümlerinde sultan veziri olmak yoktur. Hâlleri adî olmak üzeredir. Zira görmez misin ki her milletin kendilerinden müstakil beyleri ve vezirleri olur. Ama bu taifede olmaz. Takdirce demelidir ki, sultanlar vezirler ile karşılıklı konuşur olup yakın olur. Ta ki Yahudiler itibarlarıyla kendilerine sultan ve vezirler gibi olur. Habeşî hükmünde görsek ki çok yaşamaya işaret eder. "Çok yaşaya!" denmez çünkü İflimun'a göre onlar çoklukla kırk yıl yaşarlar o dahi kırk yıl yaşat demektir.

3.2.7.3. Elin Nişanları ve Hükümleri

Bil ki kolları öyle o kadar uzun olursa hatta elleri dizlerine yakın yetişirse yüreği kuvvetlidir. Yürekliliğine, cömertliğine, izzetine ve nefis iyiliğine sözün kısası güzel ahlaka işaret eder. Eğer kolları kısa olursa kavgacı ve korkaktır. Aristoteles feraset kitabında demiştir ki: Ağlayan filozof, kolları kısa kimse nefsin inceliğine ve arzusunu elde etmeye kavî olduğuna işaret eder. Eğer kolları uyluğunun yarısına dek yetişirse yaramaz nesneyi tercih edip kimse öyle dost olduğuna işaret eder. Filozoflar demişlerdir ki: Ne zaman ki bir kişi ellerinin iki yanına doğru örtse eğer göbeğinden ileri ج parmağının baş tarafı uzun gelse göbeğinden ayağının orta parmağından doğru hırsız ve haydut olmaya işaret eder. İnsanlar arasında deyimdir. Hırsıza "eli uzun" derler. Göbekten ayak tarafından eli tarafı uzun vaziyettedir. Eğer bir kişinin alışkanlığı yürürken avcunun yumup kolunu sala sala yürümekse işlerinde hızlıdır, işlerini ciddi yapar ve aslan gibi cesurdur. Eğer bir kişi bir nesneyi tuttuğu zaman eli titrese çabucak sakın olmasına işaret eder. Nadirü'l-Hindî der ki: Ne zaman elleri açılssa ب ج parmakları bitişik olursa aralığında aydınlık görünse ömrü boyunca dirliği huzur üzerine olur. Ne zaman ki parmaklarının hepsinin arası bitişikse aralarından aydınlık görünmezse daima iyilik ve hoşlukta olur. Eğer parmak başları kalın olup etlü olursa ve ucu ince ve zayıf olursa ömrü zahmetle ve emekle geçer. Eğer parmaklar ardına kayık olup araları yarık olsa- Allah korusun- insanlara muhtaç olmaya işaret eder. Eğer ellerin büyüklüğü gövdesine uygun olup bazı kısımları bazısına uygun ve münasip olur. Huylarının güzelliğine ve hoşluğuna işaret eder. Aksi dahi bunun aksidir. Eğer eller bedene göre çok büyük olup gövdesi ince olsa mizac sıcaklığına ve çok konuşkan olduğuna işaret eder. Ama Filozof Calinus der ki: Bağrın büyüklüğüne işaret eder. Eğer eller kısa olursa hatta parmaklar ellere göre bile küçük olsa fitne ve hırsızlık olduğuna işaret eder. Eğer kendi uzuvlarına göre çok kısa olsalar kuvvetli ve sohbet zeki olduğuna işaret eder. Kadınlarınki kısa olursa yarıkları dar olur. Oğlanı zahmetle doğururlar. Çünkü oranın genişlik miktarı, orta parmağın ikinci bölümüne varınca ikisinin genişliği beraberdir ve ayanın uzunluğuna iki kadardır. Eğer avuç uzun olup parmaklar kalın ve kısa olursa deliliğe, tembelliğe ve gayretsizliğe işaret eder. Eğer avuçlar ve parmakları uzun olup birbirine uyum olursa sanatlarda zeki olmasına işaret eder. Eğer parmaklar ve avuçları uzun olup kalın olsa bönlüğe, balgam-ı mizaç

olduğuna işarettir. Eğer parmakların tahrik etmek alışkanlığı olsa muhalif ve yaramaz fikirlere işarettir.

3.2.7.4. Cimâ ve Gıda Hatları

Eğer cimâ hattının rengi kızıl, bitişik ve büyük olursa cimâ uzuvlarının hoşluğuna ve iyi huylara işaret eder. Cimâ hattı yürek hattıyla bitişik olursa hatta bunların içinden üçgen gibi geçse bunun sahibi o kadar tehlike ve korkuya düşer ki kendinden pişman olup "Ne olaydı ben doğmayaydım," der. Eğer bu hat budaklardan hâli olup ب parmağının dibine dek varmazsa nasipsiz, malsız olup kötü irinin oluşmasına işarettir. Eğer adı geçen hat ب parmağının dibine dek varır. Onda sabitlenir ve bir taraftan avucundan biraz budaklarına ا parmağının dibini gözetir. Saadetli, cömert ve devletli bir insan olmasına işarettir. Eğer hattın ayağı ve budakları baş hattına varsalar yalancı ve aldaticı olmaya işarettir. Ayrıca insanların yüzüne gülüp arkasından fenalıklar yaparlar. Eğer bu hat ömür hattıyla bitişik olursa ve onlar köşe oluşturursa tiz başının kesilmesine ya da büyük yarası olmaya işarettir. Eğer bu hat baş hattını gözetse ölüm korkusu sarar. Ama kurtulur. Eğer bu hat uzunluğu ب parmağının ortasına ileriye varsa sarhoşluğa ve ittirmeye işarettir. Özellikle hat kızıl olursa eğer bu hat doğru ve denk budakları olur. ب parmağının dibinden yana uzanır. İzzet ve mertebe bulup mal kazanmasına, ulu olmasına ve sözünden çıkmadığına işarettir. Eğer hattın ucu orta parmağın altına varsa asla kavgasız ve usançsız olmaz. Eğer bu hat orta parmağın dibine yakın yerde ikili bulunsa biri ب parmağının dibine varsa ve birisi orta parmağın dibine varsa şuna işarettir: Onun dirliği eksilmez, fikirsiz, yani yüve Allah beklenmedik yerlerden rızkını kolay yolla ihsan eder ve kadınlara canlılığı olmaz. Eğer bu hattın ucu heman orta parmağa varırsa ömrü tehlikeli ve zahmetli olur. Eğer bu hattın ucu ب parmağına yakın olursa zahmetli olup zahmetler çeker. Ama adı sanı bilinen ve belli olan biri olur. Eğer hattın ucu veya bir budağı ب ve ج parmağının aralığından tamam olarak çıkarsa ishâlden helak olunacağına ve hamile kadının doğururken mahvolacağına işarettir. Özellikle bu hat büyük ve kızıl olur. Ama hat س ل bazen mevcut bazen mevcut olmaz. İnsanın ahvali çeşitli olduğu için eğer bu hat ne kadar büyük ve rengi ortalama olup bitişik olursa o kadar göğsün hoşluğuna ve ferah olmaya işarettir. Eğer bu hattın rengi şakakı ve eczaları olmaz. Midenin ve göğsün zyıflığına işaret eder. Eğer bu hattın üzerinde ya da yanında küçücük noktacıklar

bulunursa yaratılışının kabzına ve hırsızlığa işarettir. Eğer bu eski hat miktarınca bir başka hat kesse mideden ortaya çıkar. Baş ağrısına işaret eder. Eğer baş hattının yanında kızıl olursa göğüs zahmetlerine işaret eder.

3.2.7.5. Ömür Hattı

Nefs-i hayvaniyyeyle ilgilidir. Bu yayda ömrün müddeti ve ömür içinde olan çeşitli hastalıklara açıklama getirilir. Ömrün uzunluğu ve kısalığı ömür hattının uzunluğuna ve kısalığına göredir. Ömür hattının başlangıcı م tarafından. Aristoteles Kitab-ı Hayvanatta demiştir ki: İnsanın elinde üç hat vardır. Büyük olursa ömür uzunluğuna işarettir. Ömür içinde meydana gelen hastalıklara bu açıdan işaret eder. Bu hattı ne kadar hat keserse o hatlar kadar hastalıklar olur. Aşağı çizilmiş olan şekilden bilinebilir. م س hattı م ا ع erişir. Bu köşenin ömrü alışkanlıklarında gayet çok yaşar. Eğer ömür hattını kesen hatlar م tarafına yakın olursa çok küçük oğlanken hasta olur. Eğer م س ortasında olursa orta yaşta hasta olur. Diğerlerini de buna kıyas etmelidir. Eğer م hattı ne kadar eski köşeye yakın kesse o kadar hastalığı çok olur. Hatta eski köşe üzerinde olsa tehlikelidir. Eğer kesen hat ne kadar büyük ve uzun olursa o kadar hastalığın da uzunluğu ve kuvveti olur. Ama hastalığın sebebi kesen hattın geldiği ve bittiği yerden bilinir. Bu hat baş hattı tarafından yana olursa ve orada kalınlığı س tarafından yana olan kalınlıktan zayıf olursa her kişiyle dost olup iyi nasihatler veren kişiye işaret eder. Eğer س tarafından yana bunun gibi budaklar olursa

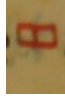
derviş olup kullarından yalan sözler söylemeye işarettir. Eğer م tarafından yana

bunun gibi budaklar olursa mal sahibi ve izzet sahibi olmaya işarettir. Eğer bu hat ne kadar م tarafından yana incelse o kadar aklın ziyadeliğine işarettir. Eğer bu hattın س tarafından yana olan kızılık م tarafından yana ن د olan kızılıktan çok olursa hiç kimseye merhameti şefkati olmayıp sarhoşluğa işaret eder. Eğer bu hat م tarafından yana budakları bitse fikirlerinin yahut nasihatlerinin bozuk olduğuna işaret eder. Eğer

bu hatlardan üçgen ل س içinde bunun gibi budaklar bitse hattına dokunsa iyilikleri

olur. Yaramazlığından sonra eğer bu hattın başında avucu geçerek hatlar bitse-

bibirbirine bitişik olsa bu şekilde cüzzam olacağına işarettir. Eğer hattın yanında

 bir gözü fesatçı olur. İki bulunsa iki gözü fesatçı olur. Eğer adı geçen ömür hattından bir kızıl hat çıkarsa ♣ parmağına yakın varırsa tehlikeli yarası olur. Eğer ömür hattını bir küçürek hat keserse sözü doğrusuna gidip bir büyük belaya uğramaya işaret eder. Eğer bu hat م ل hattı dokunduğu yerden bir hat çıkarsa م ل hattına erse aşağıya bakar olursa mızraktan ya da oktan yaralanmaya işarettir. Eğer م hattına yakın iki hatlar ömür hattının sağ yanına uzunluğuna ölseler kendi eceliyle tabî yolla olurç

3.2.7.6. Baş Hattı

Nefse ait kuvvetlerle alakalıdır. Eğer م ل hattı doğru olursa zihne, dimağa ve iyi huylara işarettir. Eğer hat غ ا ی ت hattına yakın gelirse her nesnenin eksikliğine işarettir. Eğer غ ا ی ت hattına baş hattı ulaşırsa yaramaz nasibe işarettir. Eğer bu hat kısa olup orta parmağın karşısında dikine gelirse yiğit iken eceli gelir. Özellikle orta parmağın ortasına doğru dikine haç gibi gelirse bu hattın ucunda iki küçük hat yapışıktır. Demirden gövdesinde yara olmasına işarettir. Eğer bu hat eğri olup pare pare olsa haydutluğa ve kakganlığa işarettir.

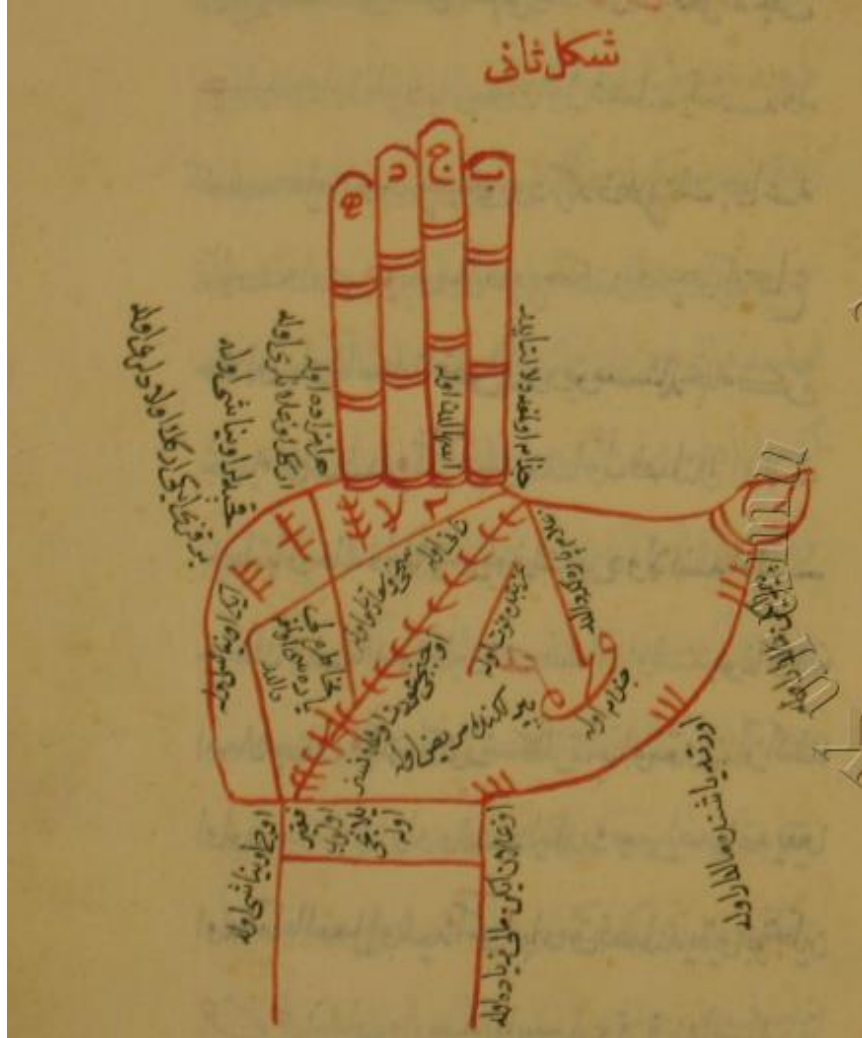
3.2.7.7. İnsanın Bahtı

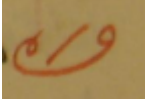
Yıldızı Zuhâl olanın ellerinin işareti büyüktür. Orta parmağında artık hatlar vardır. Özellikle elinin غ ا ی ت sathının bir ucundan geçer ج parmağına dek gelir. Yıldızı Müşterî ب parmağında hatları çoktur. Özellikle cimâ ve baş hattının budaklarından ب parmağının dibine dek varırlar. Yıldızı Mirrih olanlar baş ve ömür hatları doğrudur, düzgündür. Yıldızı Şems olanlar د parmağının dibinde çok hattı olur. Yıldızı Zühre olanlar, Zühre yerinde çok hatlar olur. Yıldızı Utarid olanlar, Utarif yerinde çok hatları

olur. Yıldızı Kamer olanların elinin karesinde bu şekil iz olur. Kamer yerinde çok hatlar vardır. O hatların çizilmiş işaretleriyle insanın yıldızları bilinir. O hâlde yalnız yıldızı bilmekle bu iş imkânsızdır. Benzerlikten hâlî olmaz. Ama bu bâbın evvelinde yazılmış ve çizilmiş olunan yani mizacından, ahvâlinde ve firâsetinden

diye zikir ettik. Nesnelere tıp ilminin, hikmet ilminin ve ahkâm ilminin içinde bulunur ve bilinir. Bu mahalde hemen ellerinin hatlarıyla açıklandı. Çünkü sözü uzatmak gerekir. Daha kısa ifade etmek istenilendir. Zikredilenlerin şekli budur.

3.2.7.8. Şekl-i Sâni

gibi işaret varsa annesiyle ve kız kardeşiyle zina ettiğine işaret eder- Yüce Allah korusun- Eğer ب و ا parmağının arasında ömür hattı yakınına Kamer'in yerinin tarafından aşağı kol tarafına bir hat olursa oğlancılığa işaret eder. Filozof Batlanyus der ki: Eğer bu hat غ ا ت ي ا غ hattına varsa bütün ömrü boyunca malı eksik olur. Eğer sonunda eksik olsa, bu hatta göre kıyas edilsin. Firâset ilminde meşhur delaletler bulmuşlardır. Örneğin iki kaşın arasında kıllar bitse oğlancılığa veyahut kadınlar ile zina ettiğine işaret eder. Ama gövdesi sert kıllı olmaz. Allah'ın acayip hikmetlerindendir ki bir kişi bunun gibi haram cimâya başlasa çabucak işaretleri görünür olmaya başlar. Çünkü bu nesnelere yaratılışa muhalif, karşıttır. Filozof Batlanyus der ki: Bunlar gibilerine ahkâm ilminde hüküm vermek yoktur. Çünkü yıldızlar yansımasıdır. Yaratılışları bile alışkanlıklarının dışındadır. Eğer bilmek istersen bir kimsenin kadınların, küçük oğlan çocukların değeri anlaşılır. Zühre yerinde çizilmiş olan hatlardan bilinir, oraya bakılsın. Eğer ♣ parmağının dibinden elin sol tarafından geçerek, hatlar elinin uzunluğuna inerse o kadar küçük erkek çocuklarına işaret eder. Eğer eğricek olursa küçük kız çocukları olmaya işaret eder. Hatların adetince sayıları olur. Mümkündür. Eğer hangisi önce doğru bil. ♣ parmağının tarafından olan öne doğru mertebe ile doğrular hatlarının mertebesinden ve doğruluğundan ve eğriliğinden önce ve sonra erkek ve dişi olanları bil. Küçük erkek çocuklarının hangisi yaşar hangisi vefat eder bilmek istersen o hatlara bak. Hattı kesik, aralıklı olan vefat eder. Eğer kesik olmazsa vefat etmez. Küçük erkek çocuklarının bile hangisinin ömrü kısa olur, bilirsin. Eğer hattı uzun olursa ömrü uzundur. Eğer kısa olursa ömrü kısa olur. Eğer ♣ parmağının dibinden ♣ parmağının yassılığını ne kadar hat keserse bir kadın alır. İki keserse iki kadın alır. Ona göre kıyas edilir. Eğer kadın hatları ♣ parmağının yassılığına doğru olursa bakire kız almaya işaret eder. Eğer eğri olursa dul kadın almaya işaret eder. Yahut bakire kız diye aldığı bakire çıkmayacağına işaret eder. Eğer hatlar birbirinden uzak olursa alacağı kadını çok zaman sonra alacağına işaret eder. Sözün kısası, hatların mesafesi kadar zamanı belli olur. Küçük erkek çocuklar (oğlancıklar) hatları inip avratlar hatlarına ulaşırsa o kadından o kadar küçük erkek çocuklarının olmasına işarettir. Eğer avrat hattı kızıl olursa akrabasından kız almaya işaret eder. Eğer küçük erkek çocuklar hatları inip

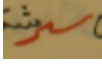
avrat hattına ulaşmazsa o erkeğin kadından oğlu kızı olmaz. Avratın hattı uzun olursa yaşlı kadın almaya işaret eder. Eğer avrat hattı kısa olursa genç yaşlı kadın almaya işaret eder. Sözün özü, avratın yaşının büyüklüğü hattına göre olur. Eğer bu adı geçen hatlar kadın ellerinde olursa yukarıda zikredilen açıklama üzerine varacakları, evlenecekleri erlerin sayısına işaret eder. Erkeklere göre de kıyas olunur. Kadının zikredilen hatlardan başka elin dışından yana hatları olursa kahpe olmasına ve oynaşlarının sayılarına işaret eder. Eğer istersen bilmelisin, kişi oğlan iken mi evlenir veya yiğit yani genç iken mi evlenir veyahut orta yaşında mı yaşlılığında mı evlenir? Eğer erkekte avrat hattı ♣ parmağının dibine yakın olursa oğlan iken evlenir; uzak ise ort ayaştı; daha çok uzaksa yaşlıyken evlenir. Sözün kısası, hattın uzaklığına ve yakınlığına göredir. Eğer غ ا ی ت hattına yakın ömür hattının sağ yanına paralel hat olursa gurbette vefat eder. Mevlidinde vefat etmeye işarettir. Eğer ömür hattının sol yanında ömür hattına paralel hat bulunsa ki غ ا ی ت hattına yakın yerde tabî olmaya işarettir. Bazı filozoflardan rivayet edilir. غ ا ی ت hattı yanında elin yassılığına dört paralel hat olursa ömrünün başında devlet ve yüksek makama işaret eder. Eğer bu hatlar غ ا ی ت hattına uzak olursa yaşı kadar malı olur. Eğer adı geçen hatlar ا parmağıyla غ ا ی ت hattının ortasında olurlarsa orta yaştaiken malı çok olur. Anlatılan şekliyle eğer Kamer'in hükmettiği yerde aşağıya çizilmiş olan işaretlerin birisi bulunsa kendi kadınlarına kıyıp haram olan kadınlarla zina edip yaramaz fikirlere kapılmaya işaret eder. Eğer Utârid yerinde bulunsa ağır hastalığa ve öksürüğe işarettir. Eğer Mirrih yerinden aşağı çizilmiş şekillerin birisi bulunsa bozuk hâllere ve hastalıklara uğramaya işarettir. Eğer Şems yerinde bulunsa çabuk aceleciliğe ve kurtulmaya işarettir. Eğer Müşterî yerinde bulunsa çok rızık ve mal kazanmaya işarettir. Ama en öncekisi yaşlığı (?) olmasıdır. Eğer Zühre yerinde bulunsa söz söyleme kolaylığı (kelam-ı yûsr) yani söz söylemede zahmet çekip deprenir. Ama ehl-i akıl olup cevabında kâmil, dürüst, salih, âbid, zâhid, derviş ve fakirleri çok sevip onlara karışıp görüşmesine işarettir. Eğer üçgen içinde bu adı geçen sıfatlar bulunursa, yaramaz huylar ve kötü talihli kişi olur. Ama cömert ve eli açık olmasına işaret eder. Zikredilenlerin şekli budur:

3.2.7.10. Şekl-i Sâlise

pişman olur. Üçgen içinde م yanında bunun gibi iz olursa alacağı kadından mirasçı olmasına işaret eder. Eğer adı geçen yerinde bunun gibi işaret olursa ve kızıl olursa bir yıl boyunca hasta olmasına işaret eder. Eğer س köşesinde açığa çıkıp kızıl olursa gönlün, aziz sıcaklığının ve güçlülerin hoşluğuna işaret eder. Eğer adı geçen köşe olursa haydut kimse olacağına işaret eder. Eğer geniş açılı olursa bunun aksidir. Eğer bu köşe olursa adamlığı ve insaniyeti olmaz bozuk hâlli olur. Eğer köşe bunu gibi iz olsa ve kadınlarda olsa erkek çocuğuna gebe olduğuna işaret eder. Eğer dar açıdaysa fitneliğe işaret eder. Eğer adı geçen geniş açı olsa ahmak olup insaniyeti olmadığına işaret eder. Eğer köşe olmazsa midenin ve göğsün zayıf olmasına işaret eder. Eğer adı geçende bununun gibi iz olsa yatlıdur. Eğer elin karesinde haç gibi olursa dindar, şeriate uyan ve salih kimse olup dünyayı terk etmeye, huzursuz şeyh gönüllü kişi olup izzetli olmasına işaret eder. Eğer adı geçen haç eğri olup hoş nişanlanmış olursa yatlıdur. Eğer iki üçgen olsa birinin hattı birisinin üzerine olsa iyi olmaya işaret eder. Eğer üç olursa yatlıdur. Eğer dört olursa iyidir. Eğer adı geçen yıldız gibi bunun gibi izi olup kızılrsa adil ve güvenilir olmaya işaret eder. Eğer elin karesinde üçgen gibi dar açı olup م ج hattının ortasında meydana gelse büyük düşmanları olduğuna işaret eder. Eğer adı geçen ج ve ه aralığı karşısında haç gibi olsa seferler görüp, zahmetler görmeye işaret eder. Eğer iki hat parmağın dibinden çıkıp ömür hattının keserse uzun sefere çıkıp çok velayetler görmeye işaret eder. Eğer Kamer hükmü yerinde bir yıldız şekli olsa yani bunun gibi sevinip ferah olmaya işaret eder. Eğer Kamer hükmü yerinde bunun gibi iz olsa sahibi devletli ve izzetli olur. Eğer Kamer hükmü yerinde ömür hattı yanında bunun gibi şekil olsa arkasından gelecek hastalıklara işaret eder. Eğer cimâ hattında bir budak bitip ج parmağının dibine dek gelse çok şeylere çalışıp fazlasıyla zahmetler çekmeye işaret eder. Eğer ج parmağının dibinden iki kısacık budak hatlar bitse işinin eri olup işler bitirdiğine işaret eder. Eğer adı

geçen hatlar birbirini kesse emek çekip zahmetler görmeye işaret eder. Eğer ج parmağının üçüncü boğumu dibinden avuç geçerek hatlar bitip aşağısına inerlerse boğazında hastalık ve verem olmasına işaret eder. Eğer د parmağın dibinden iki doğru hat bitip elin uzunluğuna doğru gitseler -ama bu gelmiş beya kesilmiş gibi olmamalıdır, aklın zekâsına, anlaşılması güç ilimleri inceleyip ince fikirler edip ilim çeşitlerini bilmeye işarettir. Bir bakarsın çok sevilir, bir bakarsın az sevilir. Bunun gibi bir kişi olduğuna işarettir. Eğer adı geçen iki hatlar kesilmiş olursa adı geçenlerin tersinin olacağına işarettir. Eğer Utarid yerinde aşağıdan yukarıya yani elin karesinde bir eğri şekil hat çıkarsa yabancı kimselerle dost olmaya işarettir. Eğer Utarid'in hüküm

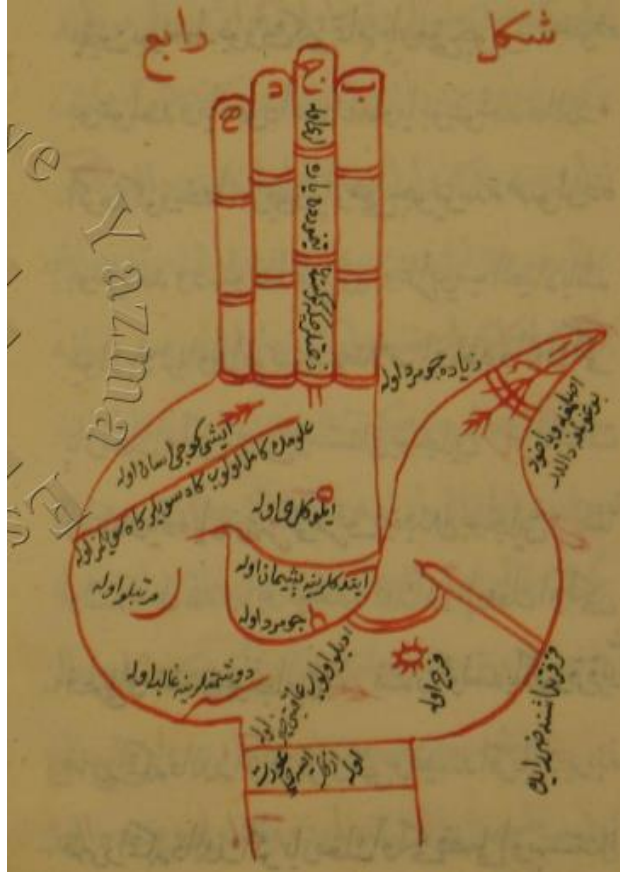
yerinde bunun gibi şekil olursa düşmanların ona üstün gelmesine işarettir. Eğer Utarif yerinden geçerek ve karışmış hatlar olursa küçük çocukken terbiyeli tabiatlı olmaya işarettir. Eğer adı geçen hatlar غ ا ی ت yakın yerde olursa soğuk balgam-ı mizaç olup huyu da daima yumuşaklık üzerine olur. Eğer Utarid yerinde bunun gibi

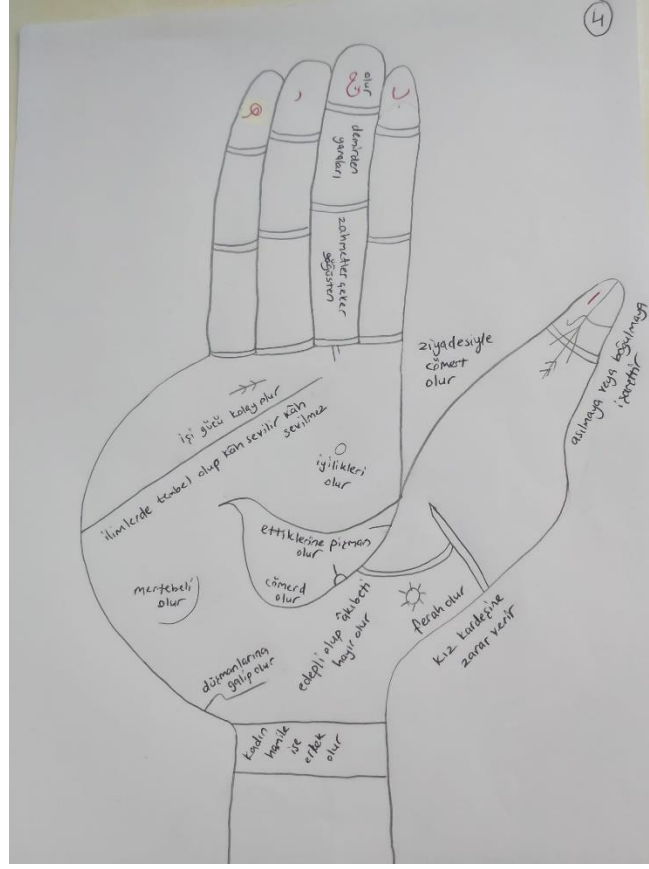
 şekil olursa ileri gelen bilinen bir kimse olmaya işarettir. Eğer ا parmağının ilk boğumuna yakın bu hat bozuk gibi tamamen parmağı çevirse suda boğulmaya veyahut asılmaya işarettir. Eğer adı geçen hat adı geçen parmağı çevirse sularda boğulmaya ve türlü tehlikeye uğrayıp yine de kurtulmaya işaret eder. Eğer parmağın evvelki boğumu

bunun gibi iz olsa fazlaca yaramazdır. Eğer tırnak dibinden bunun gibi işaret olsa asılmaya veya boğulmaya işarettir. Eğer parmağın evvelki boğumu

üstünden bunun gibi iz olsa yalnız kız kardeşine zarar vermeye işarettir. Eğer k1 kardeşi yoksa akrabadan birine zarar vermeye işarettir. Eğer parmağın evvelki boğumu üstünde yıldız gibi bunun gibi nişan olsa kimselerle cimâ etmesine işarettir. Adı geçenlerin şekli budur:

3.2.7.11. Şekl-i Râbia'

Eğer Müşterî yerinde doğru hatlar elin uzunluğuna erişse, ne kadar parmağın dibine yakın olup çok olursa o kadar malları çok ve iyilikleri olup mertebeleri olur, hayır sahibi olur. Ama şartı şudur ki bu hattı başka hat kesmiş veya bükülmüş olursa adı geçenlerin tersine işaret eder. Bazıları demiştir ki: Müşterî yerinde haç gibi veya üçgen hatları renkli olursa, resmi manidar olur, izzere ve hürmete işaret eder. Eğer Müşterî

yerinde bunun gibi işaret olursa beyni zayıf olup hareketleri zahmetli olur ve dirliği olmaz. Eğer bir doğru incecik hat elin karesinde iyi renkli ♣ parmağının dibinden varsa bu hat erkeklerde olsa insanıyeti olup haydut kişi olduğuna işaret eder. Eğer bu hat kadınlarda olsa ululuğa veya iyiliğe işaret eder. Eğer bu hat eğri ve kalın olsa erkeklerde cömert olmaya ama kadınlarda olsa cimâyı sevmeye işaret eder. Eğer Zühre yerinde hatlar kimi geçerek kimi ortalasa doğru olmayıp savsaklayanlarla samimi olup muhabbet eder ve haramı kabul eder, cimâyı fazla iştahı olmaz. Eğer adı geçen hatlar doğru olsa izzetle bahta işarettir. Eğer ♣ parmak dibinden Zühre yerinde eğri ve kızıl hatlar olursa yalancı olup hırsız olmasına işarettir. Eğer eğri ve kızıl olursa karesinde

Zühre yerinde olurlar ama parmağın dibine varmazlar. Kollarında ve ellerinde yarası olmaya işarettir. Eğer ا parmağının dibinde yarım daire olup orta yaka mertebenin iyiliklere muhtelif olduğuna işarettir. Ama aşağı baksa eksilmeye bozuk hâle işaret eder. Eğer غ ا ت hattı doğru ve bitişik olup rengi bile manidar olup yukarı tarafa meyletse özellikle budakları doğru olup eğilmiş olmaz. Devletlilerde olursa iyiliğe işarettir. Eğer غ ا ت hattından bir doğru bitişik hat çıkıp م ل hattına varsa ömrünün başında dirliği dar, zahmetli olur. Sonrasında devlet ve huzur üzerine olup hayır olmasına işarettir. Eğer adı geçen hat orta parmağa varmazsa maşûk olduğuna işarettir. Eğer adı geçen hat ب parmağına varırsa uzak seferlere gitmeye işaret eder. Eğer adı geçen hat ا yahut د parmağına yakın ulaşırsa gayrete, büyük nasibi olmaya işarettir. Eğer adı geçen hat bitişik ve iyice renkli olup ا parmağının dibine veya ömür hattının yanına çıkarsa vakti hoş ve güzel olur. Eğer غ ا ت hattının üstünde kadınlarda ömür hattına yakın üç, dört ya da daha çok yıldızlar olsa laf yetiştiren ve yaramaz bir erkeğe varıp/erkekle evlenip sonra yine kurtulmaya işaret eder. Eğer kolun ortasında bir hat غ ا ت dış yüzünden geçip Utarid hükmü yerinde dursa kendisi dostlarına sadakat gösterip dostlarının ona sadakat ve insanlık göstermemesine işarettir. Eğer adı geçen hat kolun dibinden çıkıp eğri ve asılsız olursa kul olup kendi seçim hakkı elinde

olmamasına işaret eder. Eğer cimâ hattının ucundan bunun gibi bir hat bitse-ki parmakların dış tarafınan yine parmaklarına bakarsa düşmanını katlettiğine işaret eder. Eğer kolun ortasından bir hat çıkıp غ ا ت dış yüzüne geçerse bir yerde durmayıp her yerde misafir olup seyyah olmasına işaret eder. Eğer adı geçen hat geçip ömür hattına ya da baş hattına dokunsa defalarca bol rızkın eline girmesine işaret eder. Eğer adı geçen hat Kamer hükmünün yerindeyse denizlerde sefer edip vardığı yerde yerleşik olup amacının tamam olmasına işarettir. Eğer غ ا ت hattı üstünde haç gibi olsa iyi nasip eline girer. Eğer غ ا ت hattı uzun bir hat çıkıp orta parmağa yakın gelirse tabiatı sevdâî olup çok cömert olmasına işarettir. Eğer Zühre yerinde üçgen veya kare olsa hâli gayet iyi hoş olur. Eğer Utarid yerinde yıldız gibi olsa kadından mal elde etmeye işarettir. Eğer ب ve ج parmaklarının arasından bir hat çıkıp yay şekli gibi eğilip ا parmağına varırsa yara olduğuna ya da olacağına işarettir. Eğer ب ve ج parmaklarının arasından bir hat çıkarsa ا parmağının dibine varsa mahpus olduğuna işarettir. Eğer ج parmağının dibinden yani Mirrih hükmü yerinde yarım daire gibi bir hat olsa- ki

yukarıya bakar hâldedir, zindana girmesine işaret eder. Eğer Zühre yerinde adı geçen hat gibi olsa hırsız olmasına işarettir. Eğer elde kıl az olsa kadın tabiatlı olup bozuk hâlde olmasına işaret eder. Eğer elde kıl olmazsa yaramaz huylara, büyükmeye ve akılsız olmaya işarettir. Eğer kılın miktarı, rengi, yoğunluğu, eğriliği ve doğruluğu itidalli olsa güzel huylara işaret eder. Filozof Aristotaleys Kitab-ı Nefise'sinde demiştir ki: Tırnakların ahvâlinde aklın zekâsı ve bölüğü bilinir. Eğer tırnaklar ince, renkli, güzel olursa veya kızıl renk olup uzun olursa aklın ve huyların hoşluğuna işaret eder. Eğer tırnaklar çok kısa olursa insana karışmayıp hatırnak kimse olmasına işarettir. Ayrıca filozoflardan bazıları demişlerdir ki: Eğer tırnak üzerinde akça akça noktalar olursa o kadar dostlarının olup bereket bulmasına işarettir. Halk içinde noktalar kadar elbiseleri olması veya halktan o kadar fayda bulmasına işarettir. Eğer tırnak üzerinde noktalar olsa o kadar düşmanları olup yeni zararları olmaya işarettir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TRANSKRİPSİYONLU METİN

[1b]

Hazā Risāle-i Kıyāfet-nāme-i Tartūşī

(1)Bismillāhirraġmānirraġīm

(2)Bi-ġamdellahillezi ce'ale zāhire'l-insāni ũnvāne'l-bāşini fi'l-vücūdi (3)ķale "simāhum fi vücūhihim min eşeri's-sücūd" ġamden yelīķu (4)bi'l-ġamīdine ve hüvellezi ũalā ġāzirati'l-mechūd ve nuşalli (5)ũalā nebiyyinā ellezī mebni bünyānūd-dīn ve seyyidinā ellezi (6)erkānū'l-yakīn ũalaten mütevāliye fi külli vaķtin ve hīn (7)ve ũalā ũalihī ve aşġābihī ve enşāri'l-mürselīn el-muā'dīn fī (8)iżhārū'd-din ve 'alā men ķale āmīn amma ba'd bu kitābuñ (9)tertibi bir muķaddime ve yedi maķāle üzerinedür **MUĶADDİME** Ğurūf-ı (10)mermūzu beyānundadır **MAĶĀLE-İ' EVLĀ** ũilm-i firāsetün ta'rifī beyānundadır (11)**MAĶĀLE-İ' SĀNİYE** eşraf-ı ũālemde olan ũehirlerün ehl-i ahlāķı (12)ve evsāfī beyānundadır **MAĶĀLE-İ' SĀLİŞE** ricālin ahlāķı ve evsāfī

[2a]

(13)beyānundadır **MAĶĀLE-İ' RĀBİA** ũmizāca ve bedene müte'alliķ kelimāt-i (14)camia ũ beyānundadır **MAĶĀLE-İ' HĀMSE** insānun başında (15)olan ũazā-i besti beyānundadır **MAĶĀLE-İ' SĀDİSE** insānun (16)elden gayrı ũazasınun beyānundadır **MAĶĀLE-İ' SĀBİ'A** elde (17)olan imāret ve ġudūd beyānundadır ve'l-kelām (18)fi'l-makşūd ve't-tevekkül ũala ũamed'ül-ma ũbūd Ve billahi tevfiķ (19)ve'l-hidāye minhu eş-şifā ve'l-kifāye **MUĶADDİME** ġurūf-ı mermūzu (20)beyānundadır ve ba'de bilgil ki ulemādan ve hikemādan raġimehumullāh ki bu (21)ũilmün ehilleridür ve hem her bir sene bu ũilm-i firāsetde bir ġüküm (22)mensūbdur anlaruñ her birisinüñ ismine ġurūf nehcinden bir (23)ġarfıyle işāret olundu tā ma ũlüm ola ki her bir ġüküm kimin (24)mezhebi üzerinedür ve kime mensubdur ol ġarfler bunlardur: (25)Tā ve nūn ve şād ve mīm ve sīn ve ũayn ve he

[2b]

(26) ط Aristo'ya işâretdür ن İklimüne³ işâretdür ص (27) Mansûriyye işâretdür م İmâmeye işâretdür س İlâdusa (28) işâretdür ع Şâfiî'ye işâretdür ▲ cemâ'ate işâretdür **MAKÂLE-İ'** (29) **EVLÂ'** ilm-i firâsetün ta'rifindedür firâset lügatde zeyreklik (30) dirler muşarra' firâset zeyregi dān hem-i der hem-i hāl amma işşilâğda ve (31) hiye 'ibâret 'an istidlāl bi'l aġvāl-i žāhire alā el-aĥlāk el-bāşın ya'nı aġvāl-i žāhiri ile aĥlāk-ı (32) bāşınına istidlāl (33) etmekden ibâretdür eger su'āl olunursa ki aĥlāk-ı žāhiri (34) aĥlāk-ı bāşınıyyeye nice delīl olur vēririz ki (35) nefis yāhūd mizācdur ya mizāc nefsuñ altıdur her kınkısı (36) olursa e'âlde mizāc 'illeti olur žāhirün ve bāşınun (37) aġvāline göre öyle olsa žāhir ve bāşın iki ma'lūldur (38) mizāca bir ma'lūl hāşıl olduġu vaġtinde bir ma'lūl dahı

[3a]

(39) istidlāl-i қаәiyye-yi müsellemedendür ve'z-žāhir 'unvān'ul-bāşın (40) şāhiddür şûret-i žāhirden síret-i bāşına istidlāl-i (41) şarīķı dürüstdür enbiyā ve evliyā ma'rifetidür amma 'ilm-i kıyāfet ve (42) 'ilm-i riyāfet ve 'ilm-i siyāfet küllisi bu 'ilm-i firâsete müşābih 'ulūmdandur (43) belki andan kıkımdır evvelkisi ma'rifet beşer içündür ikinci ma'rifet (44) mā içündür üçüncü ma'rifet eşer içündür amma kıyāfet lügatde ma'rifet-i (45) işāra dirler anı bilen kimseye fāyık dirler cem' kıāfe/kayıf gelür (46) bāyebē'ahu geldüġi gibi işşilâğda hi ye şınā'ah yestedilluhā (47) 'alā ma'rifet'ül-insān ya'nı bu bir 'ilmdür ki bunuñla istidlāl (48) olunur insanuñ ma'rifetine buña kıyāfet-i beşer dirler andan (49) ötürü ki bu fenüñ ehl-i nāsuñ beşerlerine vesā'ir 'ažasınuñ (50) hey'et-i žāhirasına nażar eylerler bu aġvāl ile aĥlāk bāşınasına (51) istidlāl éderler ve ġuşül-i nisbede istidlāl-i šārīġ šaġıġdür

[3b]

(52) Zırā mebāhi's-i şayyibe müşbetdür ki evlād ile vālideyn (53) mābeyninde baġsden lā-būddur az olur 'ömr-i ĥafıyyede (54) olur ki anı idrāk itmez illā kıvvet bāşırada ve ġāfiżda (55) temām kemāl-issi olan idrāk éder ammā riyāfet fehiye (56) ibâret 'an ma'rifet er'rāif'il-me'l-müseccen fi'l-arē ya'nı (57) riyāfet ġabs olmuş şuyı bilmekden ibâretdür bu fennüñ (58) ehli turābuñ rayiġāsını şetm étmekle şuyıñ yaķınıġın ve (59) ırāķlıġın fehm ve idrāk éderler ammā siyāfet fehiye ibâret (60) 'an tettebbu es-seif ešare'l aķdem ve'l-aĥfef ve'l-ġavefir (61) fi's-šarīķ ya'nı siyāfet ayaķ izlerin ve şırnaķlar (62) izlerin şaraf kıabilde ya'nı şol

³ Orijinal metinde bu şekilde yazılsa da muhtemelen kastedilen fizyonomi alanında meşhur İflimun'dur.

yerdeki ayak şekliyle müştekil ⁽⁶³⁾olmağa kâbil ola tetebbu' idüp bilmekten 'ibâretdür nâs ⁽⁶⁴⁾bu fennün ehliyle fâidelenürler zîrâ bunuñ sebebi ile vuşûl

[4a]

⁽⁶⁵⁾bulurlar ayrıķ yerlerde anda nâsdan hâriķ ve sâriķ ⁽⁶⁶⁾ve ğayvân gitmüştür bunu idrâķ etmez illâ kuvvet bâsırada ve ⁽⁶⁷⁾hâyâliyyede ve hâfızada tamam-i kemâl üzerine olan éder ⁽⁶⁸⁾**MAKÂLE-İ SÂNİYE** ešraf-ı 'âlemde olan şehirlerün ehlinün ⁽⁶⁹⁾ahlâķı ve evšâf beyânındadır **طنمس** dediler ki cemîi ⁽⁷⁰⁾şehirlerün ehlinün ağlâķı ve šabâyî birbirlerine muhâlifdür ⁽⁷¹⁾zîrâ hiçbir şehir bulunmaz ki anuñ ehlinün ağlâķı ve šabâyî ⁽⁷²⁾añir şehrün ağlâķına ve šabâyî'ne muhâlif ve muğâyir olmaya ⁽⁷³⁾**Evvel Mısır** Mısır ehlinün ğafleti çok fehm ve idrâķ ⁽⁷⁴⁾ve ğayret ve buğl azdır dün-himmet ve riş-handân olurlar ⁽⁷⁵⁾dilleriyle verirler ellerinden olmayanı ve gördüklerini ğikâyet ⁽⁷⁶⁾édicilerdir zarar ve fâ'ide fikr itmezsiniz ve ğaķıķate muššali' ⁽⁷⁷⁾olmaķsızın **İkinci Ehl-i Berberdir** berber ehli 'aķıl ve dânalardur

[4b]

⁽⁷⁸⁾ve fašiglerdir amma ğılżat ve ğırš buğl ve kizb ve mâlı ⁽⁷⁹⁾sevip ziyâde ğıfż itmek nihâyet mertebede šanlarına lâzımdır ⁽⁸⁰⁾mekr ve ğîle azdır ve nisâlarınıñ muğabbeti ve lüšfu ğâlıdır ⁽⁸¹⁾**Üçüncü Ehl-i Şamdır** Şam ehlinün ğaflet ve kibr ve mizâc-ı ⁽⁸²⁾lašife ziyâdedir amma vefâları azdır ve kerem ve seğaları ⁽⁸³⁾çokdur ama yerinde etmezler bâşınları hâyra mušia' ve munķâd ⁽⁸⁴⁾üzerebilir amma žâhirleri ana muhâlifdir **Dördüncü Ehl-i** ⁽⁸⁵⁾**Ğicâzdır** Hicâz ehlinün oynamâķ ve lašife éylemek Őevķ ⁽⁸⁶⁾te'ašşuķ ve fesâd ve šama' ve fešâğat ve idrâķ ve kerem ve vefâ ⁽⁸⁷⁾çokdur ve nisâlarınıñ Őehveti ğâlıdır erkeklerine meyl ⁽⁸⁸⁾ü muğabbeti ziyâdedir ve bir kelâmı tiz fehm idüp hıfż éderler ⁽⁸⁹⁾**Beşinci Ehl-i Rumdur** Rum ehlinün tekebbürlük ve Őöhreti buğl ⁽⁹⁰⁾ve vefâ ve Őevķ ve Őecâ'at ve mâla ve manšıba meyl ve muğabbet

[5a]

⁽⁹¹⁾ve kešret ekl ü Őürb ve ğılżat Őanlarına lâzımdır ⁽⁹²⁾amma fehm ü idrâķleri ğâyetle hûbdur nisâlarınıñ Őöhret ⁽⁹³⁾ve Őehvetleri ğâlıdır **Altıncı Ehl-i Irakdır** Irak ehlinün ⁽⁹⁴⁾mekr buhl ü hüd'a ü kibr ü 'azamet ü riş-hand ü bí-vefâ ⁽⁹⁵⁾çokdur 'aķl u žekâvet ü idrâķ ve bir Őey tiz fehm éylemek ⁽⁹⁶⁾žâtlarına lâzımdır ve nisâlarınıñ Őehveti ve meyli ğalıdır ⁽⁹⁷⁾**Yedinci Ehl-i Hinddir** Hind ehlinün ğaflet ü Őecâ'at ü hıyânet ⁽⁹⁸⁾ü žâhir ekzeb ü uğruluk ü vefâsızlık ü Őabırsızlık ⁽⁹⁹⁾ü Őevķ ziyâdedür ķillet-i ekl ü Őürb ü 'iŐķ ü

ıřıkuñ ⁽¹⁰⁰⁾meşakkatlı vü zağmetlü emri ihtiyār etmek řānlarına lāzımdır ⁽¹⁰¹⁾**Çikāyet** olunur ki ehl-i Hind'den bir kimse bir cāriyeye ıāřık ⁽¹⁰²⁾olup ittifāk idüp cāriye bunuñ şehrinden göçüp ⁽¹⁰³⁾bir ahir şehre intikāl lāzım geldikde cāriyeyi gönderi çıkup

[5b]

⁽¹⁰⁴⁾Hın-i vedā'da girye ü zārılık eyledi amma bir gözünden eřk-i ⁽¹⁰⁵⁾revān olup ve bir gözünden hiçbir şamla inmedi sen benüm ⁽¹⁰⁶⁾ğabıbmüñ vedā'ı gününde ağlamadıñ deyu ol ağlamıyan ⁽¹⁰⁷⁾gözini intikām idüp seksen dört yıl yumdı ⁽¹⁰⁸⁾hiç açmadı ve bu rubā'iyyenin ğağkında naẓm itdi ⁽¹⁰⁹⁾**Naẓm** bekat ıaynı gadātu beyni demān ve uhrā bi'l-bukā beħalet ⁽¹¹⁰⁾ıaleynā feā'kabtu elleti tağatta ıaleynā bi en ğammaēēuhā yevme el-takaynā ⁽¹¹¹⁾**Sekizinci Ehl-i Çindir** Çin ehlinüñ mekr ü ğased ü nifāk ⁽¹¹²⁾ü ħabāset ü bı-vefālık çoğdur ıağl ü zekāvet ü idrāk ⁽¹¹³⁾ziyādedür ü řinā't-ı ceriyyede māhirlerdür ve kāmillerdür ⁽¹¹⁴⁾ve her emr ü aĝkām řānlarına lāzımdur ü ğorĝaklık daħı ⁽¹¹⁵⁾yēni çigel(?) nihāyet mertebede řānlarındandır **Tokuzuncu** ⁽¹¹⁶⁾**Ehl-i Yemendir** Yemen ehlinüñ řānlarında ğaflet ü ğorĝaklık

[6a]

⁽¹¹⁷⁾Ve emre iřā't ü şıdğ ü selāmet řadr ü za'f ü nefis ⁽¹¹⁸⁾ü emānet ü şevğ ğaribe muğabbet ziyādedir **Onuncu Ehl-i** ⁽¹¹⁹⁾**Çabeřdir** Çabeř ehli dındār ü vefādār ü emın olup ⁽¹²⁰⁾amma fehmleri vü idrākleri ğāyetle ĝařırdır ğatta dēdiler ki ⁽¹²¹⁾ĝāyet çoğ yaşayanı kırğ yıl yaşar vallahu a'lem ve ahkem ⁽¹²²⁾**On Birinci Ehl-i Nübe** Nübe ehlinde lehv ü lü'ub ⁽¹²³⁾ü buħl ü ħıyānet ü şevğ yēni çañlılık(?) ve yaramaz niyyetleri ⁽¹²⁴⁾ziyādedir ğayretleri azdır ve řānlarında hiç muħālefet ⁽¹²⁵⁾yoğdur her ne olursa muř'lerdir ve münĝādlardır **On** ⁽¹²⁶⁾**İkinci Ehl-i Sevāğildir** Sevāğil ehli emın ü vefādār ü zekı ⁽¹²⁷⁾olurlar amma ğayret ü şöhretleri ğāyetde az ve añlamaları ⁽¹²⁸⁾tız ü ğıfzları ğāyetde geç olur ve şüretleri lāğar ⁽¹²⁹⁾ü za'f olur **On Üçüncü Ehl-i Mağribdir** Mağrib ehlinüñ

[6b]

⁽¹³⁰⁾buħl ü yaramaz añlamak ğılzat-ı şab' nihāyet mertebede her ve her ⁽¹³¹⁾emrüñ ğuşülünde sa'y ve ihtimām ve feřāğat ve ğıfz étmek ⁽¹³²⁾ziyādedir ammā ağılleri nāķıřdır **On Dördüncü Ehl-i** ⁽¹³³⁾**Meşriğdir** Meşriğ ĝumunda ıağl ü zekāvet ü kibr ü buħl ⁽¹³⁴⁾ü tedbır ü taşarruf ü siyāset ziyādedir ammā himmetleri 'ālı ⁽¹³⁵⁾ü tızlıkdir añlarıñ ğāli

gamâkatden olmazlar hâlí **On Beşinci** ⁽¹³⁶⁾**Ehl-i Yunandır** Yunân halkınıñ şanlır ʔilm ü gilm ü ʔaql ⁽¹³⁷⁾ü idrâk ü zekâvet ü fehm ziyâdedür ammâ mütekebbirlerdir maqşûd-ı ⁽¹³⁸⁾aşliyye bu maqâlenüñ zikrinde bî-nihâye fâide vardır ehl-i ⁽¹³⁹⁾başîret olun bî-gaff ü pûşîde degildir ol ecelden taqđím ⁽¹⁴⁰⁾olundu **MAQĀLE-İ ʔALİSE** Raculüñ ahlâkı vü evşâfi ⁽¹⁴¹⁾beyânındadır **Er-Raculu'l-Mukerim** ehl-i mekr ü ehl-i gîle racilün ⁽¹⁴²⁾alâmetinde ittifağ idüp dédiler ki gözleri gök

[7a]

⁽¹⁴³⁾Ya pîrûze renginde ola yâhûd siyâh yâ şaru nuğşalar ⁽¹⁴⁴⁾ola ya kedi gözüne müşâbih ola bulanık ü qarışık ⁽¹⁴⁵⁾olmağda gatta yebkunehu nažar olunduğda bölük bölük birisi de ⁽¹⁴⁶⁾cem ʔ olmuş gibi gözüne ve kulaqları gâyetle küçüçük ⁽¹⁴⁷⁾ola ve başı küçüçük leke qarîb ola ya beyni yeri alçağ ⁽¹⁴⁸⁾ola ve iki cânibi ki boynuz yerleridir içeri girmiş ⁽¹⁴⁹⁾ola şacı mey renginde ola ve boynu gâyetde kışa ⁽¹⁵⁰⁾ola eñsesi yoğun ola ve yüzünüñ rengi yağtı yeşil ⁽¹⁵¹⁾ya şâfi şaru ola ya qalay renginde ola beyâza mâʔil ⁽¹⁵²⁾ola alnı yumru olmağ şarşıyla ya yüzi lâğar olup ⁽¹⁵³⁾turş deva ola ve avâzı bülend ü şedíd mañârici ⁽¹⁵⁴⁾baʔid ola ya avâzında ğunne ve enín ola ya zaʔif ve ⁽¹⁵⁵⁾şakıl ola bogâzından kesik kesik çıka arqası egri

[7b]

⁽¹⁵⁶⁾Olup omuzları başı süri ola ve kılları ve barmaqları ⁽¹⁵⁷⁾ğayetde kışa ola ayaları küçüçük ola ve dırnaqları ⁽¹⁵⁸⁾yaşîsî ola ve belinden aşâğası ve uyluqları anca lâğar ⁽¹⁵⁹⁾ola ve ayakları küçük ola yâhûd ayakları barmaqları ⁽¹⁶⁰⁾artuğ ola bir kimsede bu evşâfun küllisi ya ekşerî ⁽¹⁶¹⁾bulunsa sen aña mekkâr ve ğasûd ve ehl-i hudʔa ve yaramaz ⁽¹⁶²⁾niyetlüdür deyu ğükm eyle vallahu aʔlem ve aĝkem

⁽¹⁶³⁾**Er-Raculu'z-Zâni**

⁽¹⁶⁴⁾Zinâ ehli olan racilüñ evşâfında ittifağ idüp dédiler ki ⁽¹⁶⁵⁾gözleri şehlâ ola yâhûd gâyetde ağ olup berğ ⁽¹⁶⁶⁾édici ola ve yıldırıcı ola ya sürmelenmiş gibi ola ⁽¹⁶⁷⁾ya gâyetde küçüçük ola ya büyük olup kirpükleri ⁽¹⁶⁸⁾yufka ola ya zaʔif olup yaşı akçı ve başınıñ

[8a]

(169)Derisi munğabiz olup bir yere cem' olmuş ve yüzi (170)nürüla ola ve berk édici ola ya şâfî kıızıl ya beyâza (171)mâ'il kıızıl ola ve avâzı za'if olup gunnesi enin (172)ve nefesi 'âlî ola ve ħarnı büyük ve kılı çok ola göğsü (173)düz ve yaşşı ola çuğur ve yumru olmaya ve ħolları kışa (174)olup ve elinüñ ayası yoğun barmağları uzun ola (175)belinden aşığası ve uyluğları lâğar olup uzun ola (176)ve incikleri egri olup sekrleri çok ola ya'nî (177)her kimsede bu evşâfuñ ve bu emârâtuñ kellisi ya ekserî (178)bulunsa ol kimseye zânîdir ve nisâya muğib ve nikâğa (179)râğib ve cimâ'a şâlibdir deyu gükm eyleye vallahu a'lem

(180)Er-Raculu'd-Ēa'ifu'l-Ķalb

(181)Ķalbi za'if ve kendisi zelîl olan racülün evşâfında

[8b]

(182)ittifâğ edip dédiler ki başı küçüçük ve boynu (183)ince ve uzun süst olup yumuşağ ola ya'nî (184)muğkem olup şoğru şurmaya kâh bir şarafa meyl éde (185)kâh bir şarafa ve yüzünün rengi siyâh ve gendümgün ya şâfî (186)beyâz ya ħalay renginde ya alçı renginde ola avâzı (187)za'if ve kelâmı nağîf ola amma ħiddetiyle söyleye (188)ya avâzı ħuş avâzına müşâbih ola teni arığ ve za'if (189)ve boynu uzun ola ve şacı yumuşağ ola ve ħarnı küçüçük (190)ve yumuşağ ola ve uyluğları kışa ve nağîf ola ve ayakları (191)küçüçük ve yumuşağ ve laşîf dırnağları yumuşağ ve za'if (192)ola ve ayaklarının başı barmağları başından artuk ola (193)her kimsede ki bu evşâfın ekserî bulunsa ol kimesnenin (194)nefsi zelîl ve ħalbi za'if ve ħorğakdır vallahu a'lem

[9a]

(195)Er-Raculu'l-Feylesof

(196)Nefs nefis ve mizacı mu'tedil ve aql fehmî ve tedbiri güzel (197)kimesnenin 'âlâmetlerinde ittifâğ edip dédiler ki ħâmeti (198)şoğru olup orta boylu ola vesâ'ir a'zâ-yı cüziiyesi (199)i'tidâl üzerine olup kendü beynisine münâsib ola (200)ne ħâyet etlü ve ne ħâyet arığ ola ve kıllar ne ħâyet çok (201)ve ne ħâyet az ve ne ħâyet siyâh ve ne ħâyet kıızıl ola (202)belki vaşâş ola gözleri şehlä olup ruşübeti çok (203)ola amma akıcı olmaya ve nağarından zâhk ve sürür aklına (204)ne ħâyet büyük ve ne ħâyet küçüçük ola ne ħâyet

yumru ⁽²⁰⁵⁾ve ne ġāyet çukur ola ve kıpıkları ne ġāyet etlü ve ne ⁽²⁰⁶⁾ġāyet arık ola ve beyāzı ne ziyāde çok ve ne ziyāde ⁽²⁰⁷⁾az ola ve ġareketine ġāyet serī ve ne ġāyet beī ola

[9b]

⁽²⁰⁸⁾ve ġareketi zamānında aīaıya yukarıya münalib olup ağı ⁽²⁰⁹⁾çok görünmeye belki bu evīāfda evīāī ve ağsen olup ⁽²¹⁰⁾berrak ola ve yüzünün rengi beyāz ola kızıla māīl yāhd ⁽²¹¹⁾gendümgün ola yüzünde mehābet ve vağar ve srr aīlına ⁽²¹²⁾ve dāī mā tebessüm edici ola femn vađī ve miđdārı ⁽²¹³⁾muğtedil ola ve ne ġāyet büyük ve ne ġāyet kk ola ⁽²¹⁴⁾ve dudakları ne ġāyet yufka ve ne ġāyet ġalıđ ola ⁽²¹⁵⁾ve diīleri ne ziyāde iri ve ne ziyāde ufağ ve ne ⁽²¹⁶⁾ziyāde īlık ve ne ziyāde seyrek ve belki vaīāī ola ⁽²¹⁷⁾kaīları uzun olup klakları cānibleri ince dağı ⁽²¹⁸⁾yüksek ve klakları muğtedil olup ve laīf kk ⁽²¹⁹⁾ola ve dili laīf olup ġareketi serī ola ve īađalı ⁽²²⁰⁾degirmi veyā murabbā īekl olup ağarması ārızında ola

[10a]

⁽²²¹⁾Ve baīı ne ġāyet büyük ve ne ġāyet kk ola belki ⁽²²²⁾vaīāī olup byklge māīl ve degirmi ola ve boynu ⁽²²³⁾ne ġāyet uzun ve ne ġāyet kıīa ola belki vaīāī ⁽²²⁴⁾olup yoğun olmaya ve ekeki kk ve göğsü geyn ⁽²²⁵⁾ve elleri laīf olup barmakları uzun ola ve araları ⁽²²⁶⁾açık ola ve īrnađları ağ ve kızıla māīl ola yađnī ⁽²²⁷⁾kimsedeki bu ālāmātın ekīerī bulunsa ol kimsenin ⁽²²⁸⁾nefs-i nefis ve ağl ve tedbīri güzel ve zihni pak ⁽²²⁹⁾ve īabī laīf ve mizācı muğtedildir vallahu ālem

⁽²³⁰⁾Er-Raclu'l-Ĥayru'd-Dīn

⁽²³¹⁾Kalbi selīm ve nefis-i emīn ābid-i zāhid olan kimsenin ⁽²³²⁾emārātında ittifak edip dēdiler ki baīı büyük ⁽²³³⁾ve degirmi olup iki īaraflarında çukur ola ve alnı

[10b]

⁽²³⁴⁾Etl olup īīīmiī ola amma āilletden ve zağmetden īīīmiī ⁽²³⁵⁾olmaya gözlerinde ruībet olup nağarında srr ⁽²³⁶⁾ve īafā eglene ve yüzünün rengi beyāz ola kızıla māīl

(237)ya gendümgün ya siyāh ola kızıla mā'il ğayāsı cemāli (238)ġālib ola arnı ve göġsü ŐaŐradan olmaya ne ğāyet (239)semüz ve ne ğāyet arı ola belki vaŐaŐ ola avāzı (240)ince ve ala ola ve barmakları laŐıf olup uzun ola (241)bir kimsede bu evŐāfın kellisi veyā ekŐerı bulunsa ol (242)kimsenin ĥayrına ve Őalāġına ve dınine ve islāmına ve (243)albininkinden selāmetine ġükm oluna v'allāhu a'lem

(244)Er-Raculu'Ő-Őucea

(245)Őecıā' ve muaddem ve bahādır olan kimsenin evŐāfında (246)ittifā edip dēdiler ki ılı ğāyetde iri ve ĥaŐın

[11a]

(247)Ve avı ola ve āmeti Őoġrı olup baġrını yaşŞı ola (248)ve kemükleri iri ve ekekleri büyük ola eti ne ğāyet (249)atı ve ne ğāyet yumuŐa ola belki vasaş olup mu'tedil (250)ola ve alnı düz ola uurı olmaya amma Şamarları ok (251)ola aŐları ğāyet uzun ola ve yüzünñ rengi (252)ızıl beyāza gendümgün kızıla mā'il ola göġsünde ve (253)omzunda ılı ok ola kini ve ġāzabı ğāyet ok (254)ola baldırınıñ iç yüzünde eti ok olup aŐaġa (255)ŐarmıŐ ola etinde ve derisinde yübüset ziyāde ola (256)her kimsede bu Őıfātuñ ekŐerı bulunsa ol kimse avı (257)ve Őābitü'n-nefsi ve Őecı'dür deyu ġüküm eyleye v'allāhu a'lem

(258)Er-Raculu'l-Cebān

(259)مص albi za'ıf ve kendi ora ve yavaş olan kimsenüñ

[11b]

(260)'alāmetinde ittifā ēdüp dēdiler ki ılı yumuŐa ola (261)ve āmeti egri ve yüzünñ rengi ya Őāfı Şaru veyāĥüd (262)a ola ya Őaruya mā'il ve gözleri za'ıf olup (263)naŐarından za'ıflik eglene ve baldırınıñ iç yüzünde (264)et az olup yuaruya gelmiş ola ve elleri ayakları (265)laŐıf ve naġıf ve za'ıf ola bir kimsenüñ bu emārātuñ (266)küllisi veyā ekŐerisi bulunsa ol kimesnenüñ albi (267)za'ıf ve kendi oradır deyu ġüküm oluna v'allāhu a'lem

(268)Er-Raculu'l-Levg

(269)مص bÍ-ġayā ve bÍ-idrāk olan kimsenüñ evşāfında (270)dédiler ki gözleri pírúze renginde olup қаpaқları (271)қалın ve kendüsi ġayet açıқ bilerci olup ġareketi (272)serf̄ ola ve yüzi degirmi ya üç şaraflu ola rengi

[12a]

(273)Şāfí kızıl ya beyāza māʿíl kızıl ola ve boyu kıśa ola (274)azacıқ öñüne egri ola ve ġareketi serf̄ ve қатí çok (275)ve kelāmı қати ola ve ekekinden ve yañağında қıl az ola (276)bir kimsede bu evşāfuñ küllisi veyā ekserí bulunsa (277)ol kimseye bÍ-ġayādır deyu ġükm eyleye vʿallāhu aʿlem

(278)Er-Raculuʿl-Ġalízüʿl-Қalb

(279)مص šabʿ ġalíz ve kendü ġabís olan ricālün emārātinde (280)ittifāқ edip dédiler ki rengi ġāyetde beyāz gendümgün (281)ola ve yüzi ġāyetde degirmi olup yañakları daĥı (282)қулақlarınıñ ve аyaқlarınıñ eti çok ola ve alnı daĥı (283)degirmi ola šop gibi ve šaқalı ve қарнı ġāyetde büyük (284)olup barmaқları kıśa ola incikleri uzun ola (285)bir kimesnede bu evşāfuñ küllisi veyā ekserí bulunsa

[12b]

(286)Ol kimsenüñ šabí ġalíz ve kendü ġabísdür vʿallāhu aʿlem

(287)Er-Raculuʿl-Ġaríś

(288)سن ġaríś ve šamaʿkār olan racülün evşāfında (289)ittifāқ édip dédiler ki қılları kıśa ola uzamaya (290)ve yüzinüñ rengi kül rengi olup қolları büyük ola (291)ve başınun beynisi yeri alçaқ ola iki cānibi šoluñları (292)içerüye girmiş ola ve boynu šağ cānibine bir miқdār (293)eklemüş ola bir kimsede bu emārātuñ küllisi veyā ekserí (294)bulunsa ol kimse ġaríś ve šamaʿkār ve her zamānda (295)šamaʿ sebebiyle belā dāmından қurtulmaz vʿallāhu aʿlem

(296)Er-Raculuʿl-Kesbu Lāne

(297)سن kāhil ve tenbel kimsenüñ ʿalāmetinde ittifāқ édip (298)dédiler ki gözleri büyük ve yıldurıcı ola ve yāĥūd

[13a]

(299)Keçi gözine müşābih gök ve büyük olup ağı çok ola (300)alnı büyük ve yüzi etlü ola her kimsede ki bu evşāfuñ (301)küllisi veyā ekserí bulunsa ol kimse kāhil ve tenbel (302)ve ağmağ ve eşek ve mel'ün başşaldur v'allāhu a'lem

(303)Er-Raculu'l- Ķalílu'l-~Aql ve Keśíru'l-~Aşr

(304)سن ~aql az ve beyni ...(?) éden kimsenüñ evşāfında (305)ittifāk édüp dédiler ki başı küçüçük ve kulaqları (306)büyük ola ve degirmi olup eñsesi cānibine çekilmiş (307)ola ekeki ve boynu uzun şamarları aşikāre ve yüzünñ (308)rengi kızıl olup burnunuñ ucu ince ola ve uzun (309)ola bedeni ıssı olup ĵāmeti uzun ve ĵareketi ser' (310)ola ve omuzları ince ola bir kimsede bu evşāflaruñ (311)küllisi veyā ekserí bulunsa ol kimsenüñ ~aqlı ve fikri

[13b]

(312)Az ve ĥiffet uzun ĵāzabı çoğdur v'allāhu a'lem

(313)Er-Raculu'l-Ķalílu'l-Fehm

(314)طنس fehm ve idrāki az olan kimsenüñ ~alāmetinde (315)dédiler ki arĵasına ve ĵarnında kıllı çok ola ve gözü (316)gök olup ağı çoğ ola keçi gözü gibi rengi šāfí (317)beyāz ya alçı renginde ola ya gendümgün ola siyāha (318)mā'il ve burnunuñ ucu yoğun ve kendü büyük ve šolu (319)ve kulaqlı ola avāzı inçe ve ĵüzel ve ayaqları etlü (320)ve ĵareketi geç ola bir kimsede bu emārātuñ küllisi veyā (321)ekserí bulunsa ol kimse bí-idrākdur v'allāhu a'lem

(322)MAĶĀLE-İ~RĀBİA~

(323)Mizāce ve bedene müte'allığ kelimāt-ı cāmia~ beyānundadır (324)مص dédiler ki ādemüñ rengi beyāz olmağ ya ĵalay renginde

[14a]

(325) Olmağ mizācuñ şovuğluğuna dāldur şāfī kızıl ya beyāza (326) mā'il kızıl ya gendümgün olmağ mizācuñ ġarāretine dāldur (327) beyāz renk inçe ve şāfī kızıl renge qarışmış ola (328) mizācuñ itidāline dāldur eger kızıllık artuğ ve şāfī (329) az olursa řanuñ ġalebesine dāldur ve eger kızıllık (330) eksik olacağ olursa řanuñ kılletine ve balğamuñ ġalebesine (331) dāldur eger beyāz yeşil renge mağluş olursa ġarāreti (332) az ve sevdāya ġāyet mā'il mizācdur eger beyāza mā'il (333) řaru olursa ya ġastalığdan kalkmış yāhūd (334) bedeninden řan akmış ādem rengine olursa ġāyetde (335) řanuñ kılletine dāldur eger şaruya yeşil ya gül rengi (336) qarışmış olursa ol beden bedenlerüñ ġāyetde şerlūsüdür (337) mizāc cihetinde ve çerkerinden ve şalağından marāz ve zağmet

[14b]

(338) hāli olmaz ve'l-ğāşil müteğannī az olur **el-lems** beden ıssı (339) olacağ mizācuñ ġarāretine dāldur beden şovuğ olmağ (340) mizācuñ ruşūbetine dāldur beden yumuşağ olmağ (341) mizācuñ ruşūbetine dāldur bedeni şatı olmağ mizācuñ yübüsetine (342) dāldur eger beden yumuşağ ve ıssı olursa mizācuñ ġarāretine (343) ve ruşūbetine dāldur eger beden ıssı ve şatı olursa mizācuñ (344) ve ġarāretine ve yübüsetine dāldur eger beden şovuğ olup (345) yumuşağ olursa mizācuñ şovuğluğuna ve ruşūbetine dāldur (346) eger beden şovuğ ve şatı olursa mizācuñ şovuğluğuna ve (347) yübüsetine dāldur eger beden şovuğ ve şatı olmağ az vāķi (348) olur ...(?) şabi'atuñ fi'lleri iştihā ve hażm ve namzdur (349) ve bunlaruñ emsāli var-ise eger bunlar řavī ve za'if ve (350) başı olursa bürüdeti ġālibdür nefsüñ fi'lleri

[15a]

(351) Żekāvetde ve sözde ve ġareketde tizlik ve sür'at üzerine (352) olmağ ve şecā'at ve iğdāmdur ve daħı bunlaruñ emsāli her ne (353) var-ise bunlar mizācuñ ġarāretine dāldur ve daħı bunlaruñ (354) muhālifi ve zıddı mizācuñ bürüdetine delālet eder (355) el-eşyā' u'l-letī teberrede 'ani'l-bedeni şol şeyler ki bedenden (356) āşikāre olur bol ve ġā'iş ve kıl ve derü daħı bunlaruñ (357) emsāli her ne var-ise kıl çoğ ve siyāh ve iri ve yoğun (358) ve koyvéreceğ olmağ mizācuñ ġarāretine dāldur ve bunlaruñ (359) muhālifleri olmağ

bürüdetine dâldur ve der çoğmaq mizâcuñ ⁽³⁶⁰⁾ğarâretine dâldur ve çoğ olmaq ruşûbetine dâldur ⁽³⁶¹⁾ve az olup çoğmaq yübüsetine dâldur bol renklü olmaq ⁽³⁶²⁾çoğmaq ve ğā'ış dañı quru olmaq ve az olmaq mizâcuñ ğarâretine ⁽³⁶³⁾dâldur ve bunlaruñ muhâlifleri olmaq bürüdetine dâldur

[15b]

⁽³⁶⁴⁾Alâmetu'l-Bedeni'l- Mu'tedil

⁽³⁶⁵⁾Ğarâretde bürüdetde yübüsetde ruşûbetde i'tidâl üzerine ⁽³⁶⁶⁾olan bedenüñ 'alâmetleri oldur ki levn beyâz ola ⁽³⁶⁷⁾kızıla mâ'il ve bedeni şovuk olmaya ve ğâyet ıssı dañı olmaya ⁽³⁶⁸⁾belki ğarâreti ruşûbetine ğâlib ola ve eti ne ğâyet ⁽³⁶⁹⁾yumuşaq ve ne ğâyet qatı ola kılı ne yoğun ve ne ince ⁽³⁷⁰⁾ola ne qara ve ne kızıl ola ne kıvırcıq ve ne uzayıcı ⁽³⁷¹⁾ola ve şamarları ne şar olup gizli ola ve ne geyñ ⁽³⁷²⁾olup âşikâre ola ve avâzı ne bülend ve ne alçaq dañı ⁽³⁷³⁾ğareketi ne tız ve ne geç ola bu umürda vasaş ola ⁽³⁷⁴⁾şabi'at fi'llerindeki zıkr olundular 'adâlet üzerine olalar

⁽³⁷⁵⁾Alâmetu'l-Bedeni'l-Ğâr

⁽³⁷⁶⁾Ğarâreti ğâlib olan kimsenüñ 'alâmeti oldur ki

[16a]

⁽³⁷⁷⁾Büyümesi ğâyetde tız ola ve bedeni ıssı olup nağíf ⁽³⁷⁸⁾ola şamarları âşikâr olup ğarekâti tız ola ⁽³⁷⁹⁾ve uyñusı az ve kılı ğâyetde kıvırcıq ola ve qara olup ⁽³⁸⁰⁾çoğ ola ve levn gendümgün ve kendüsi ... ve tız ola

⁽³⁸¹⁾Alâmetu'l-Bedeni'l-Bârid

⁽³⁸²⁾Bürüdet üzerine olan bedenüñ 'alâmetinde dâdiler ki bedeni ⁽³⁸³⁾şovuk ve şehveti za'íf olup cimâ'ı az ola ve uyñusı ⁽³⁸⁴⁾çoğ ola muğaşşal beden (yu)ñârda zıkr olunanlara muhâlif ola

⁽³⁸⁵⁾Alâmetu'l-Bedeni'l-Raşb

(386)Ruşūbeti gālīb olan bedenüñ ŗalāmeti oldur ki siñiri (387)ve eti gāyet yumuŗađ ve süst ve za'íf olup kemükleri (388)ve ŗamarları eñleri gizlü ola etinde ve derisinde kuvvet (389)ve istiğkām olmaduđundan ötürü zağmete ve belāya

[16b]

(390)Ve meŗađđate doymayup çör ola ve hūlķı gāyetde yaramaz ola

(391)ŗAlāmetu'l -Bedeni'l-Yābis

(392)Yübūseti gālīb olan bedenüñ ŗalāmeti oldur ki gövdesi (393)gāyetde kıatı ve nağıf olup kuvveti çok ola ve derisi (394)dañı çok ve muğkem ola ve kemükleri ve eñleri āŗikāre (395)olup kılı çok ve zağmete ve meŗađđate ŗabr ēdici ola

(396)ŗAlāmetu'l -Bedeni'l-Ėari'l- Yābis

(397)Ėarāretle yübūset cem' olan bedenüñ ŗalāmeti oldur ki (398)kılı gāyetde siyāh ve künd ve arığ ve derisi kıalıñ ve hāŗin (399)ve siñirleri kıavı ve muğkem ve kemükleri ve eñleri āŗikāre (400)ve bedeni ıssı ve uyñusu az ve namz ve Ėarekātı ve ŗecā'ati (401)ve iđdāmı çok ola ve tız ve serf' ola

(402)ŗAlāmetu'l -Bedeni'l-Bārid ve'r-Ruŗab

[17a]

(403)Bürudet ve ruŗūbet cem' olan bedenüñ ŗalāmeti oldur ki (404)gövdesi ıssı ve kılı uzun ve ŗamarları ŗar ve kemükleri ve (405)eñleri gizlü ve yađı ve uyñusu ve kāhilligi ve süstlüğü (406)çok ve Ėarekātı geĖ ola amma beden-i bārid ve yābis ve beden-i (407)ğār (v) raŗb bu ikisi mürekkebdür müfredātdan ki anlaruñ (408)her birinüñ müŗađķil ŗalāmetleri źikr olunmuŗdur anlardan (409)mürekkebolunlarda anlara kıyās eyleye ma'lūm olduđuna (410)binā' bu irāde ŗalāmetleri źikr olundu inne'l-Allāhu 'ılme'l Ėakım

(411)MAKĀLE-İ ĤĀMSE

(412)İnsanuñ başında cevāriği ve aẓā-i ceriyyesi delālet (413)étdügi nesneleruñ maʿrifetide der ki her ʿuzvun keyfiyyeti (414)ne şifata delıldür ve her ʿuzuv bir faşilla mübeyyen kılinmıştır (415)**Faşlu'r-Ruʿūs** yañı başlar beyānundadır طس büyük

[17b]

(416)Baş amma ifrāşla büyük olmaya himmeti ʿāliyye ve güzel (417)fehme ve inķiyāda delıldür amma ğafleti ğālib olur ifrāşla (418)büyük baş eblehlige ve ızşırāba delāletdür küçüçük (419)baş ĥıffete yañı şāġibinuñ yini çigligine ve başınuñ (420)küçüklüğüne miķdārı ğafletüñ dañı eksüklüğüne (421)delıldür yañı baş ne ķadar küçük olsa o ķadar ğafleti (422)dañı eksük olur ن eydür küçüçük baş taġavvün dāldur (423)meġer ki bedene münāsib ola dañı ruşübet çoķluġuna (424)ve şekil güzelliğine delıldür مص eydür başınuñ derisi (425)munķabız olup ve bir yire cemʿ olmaķ ķillet-i ġayāya delıldür (426)**ümmu'r-ruʿūs** yañı beyni yeri çoķur olmaķ ġırşā (427)delıldür ع taġavvün ve nāsa muĥālefete delıldür boynun (428)yerleri çoķur olmaķ ĥabāsete ve ʿayşe delıldür ن

[18a]

(429)Baş subu olmaķ yaramaz niyyete ve ĥabāsete delildir (430)başuñ eñseden yanı çoķ olup eñsede bir süri (431)kemük olmaķ ʿaķla ve vücüt şabʿa ve ĥayna delıldür amma (432)muʿtedil ve memdüġ olan başuñ emārātı ġükemānuñ ittifāķıyla (433)vaẓı ve miķdārı muʿtedil olup büyüklüġe māʿil reg (434)ve kendü beynisine münāsib olup müstedıruʿş-şekl (435)ola kāffe bir şöpdur ve alnı üzerinde eñse cānibine (436)bile birer barmaķ kıll bitmiş ola iki cānibden içeru (437)giymiş ola ve alnı eñseden azcık büyük ve eñsede (438)bir süri kemük ola eñse çoķur olmaķ şarşıyla (439)bu mişilli baş ʿaķla ve fehme ve fikr-i şāġiġe (440)ve şāliġ aʿmāle ve şāliġ revişe ve ziyāde ġafıza ve bir şeyʿ tız añlamaġa (441)delıldür **Faşlu'ş-Şuʿūr** yañı baş kılları beyānundadır

[18b]

(442) مَص katı iri ve kısa şac gırşa ve yaramaz anlamağa (443) delildir ن sözde ěaciz olmağa delıldür طس şıķ (444) uzun şac gılzete ve yaramaz anlama delıldür behāyim kılına (445) müşābih olduğundan ötürü ve yumuşak şac kemāl (446) mertebe korķaklığa ve mekre ve kın şutmağa ve gasede (447) delıldür muĥtedil şac şifatların iĥtidāline delıldür (448) مَص siyāh kıl menfaĥat sevmeye delıldür ifrāşla kızıl (449) gırşa ve yaramazlığa ve yaramaz anlamağa delıldür مَص yatmayup (450) şuran kıl dökölücü ola delülüge ve gamākate delıldür (451) ve daĥı kuşķuluğa delıldür طع şecāate delıldür boz (452) kıl keten renginde ola ziyāde tağavvün ve şabr azlığına (453) delıldür ĥarnında kıl çok olmaķ anlamak eksikliğine (454) delıldür boyunda kıl çok olmaķ kuvvete ve şiddete kibre

[19a]

(455) Ve cürĥete delıldür arslana müşābih olduğundan ötürü ve (456) kirpik çok olmaķ bahādırlığa ve ěaķla delıldür ع arķada (457) ve uyluķlarda kıl çok olmaķ şehvete delıldür tekeye (458) müşābih olduğundan ötürü ittifaķ edip dediler ki (459) kılların memdūgu ki ěaķla ve ĥayra ve cevdet şabĥa (460) delil ola oldur ki çokluķdan ve azlıķdan ve uzunluķdan (461) ve kışalıķdan ve yoğunluķdan ve incelikten vasaş ola (462) **Faşlu'l-Cihān** yaĥnı alınlar beyānundadır yaşşı alın ki (463) uruķ aşşāb olmaya cenk ve ĥuşūmet sevmeye (464) ve düzensiz olmağa delıldür küçüçük alın nādānlığa (465) ve ĥissete delıldür büyük (466) alın kāhillige delıldür Alın yol yol olmaķ lāf urup ögünmege ve foēulluğa (467) ve cevdet şabĥa delıldür ع alın şolu olmaķ tağavvün dāldur

[19b]

(468) مَص şamarları çok olmaķ cürĥete ve iķdāma delıldür ع Alın (469) buruşmaķ ĥulaķdan ĥulağa varınca zeyreklige delıldür orta (470) alın iĥtidāle delıldür **Faşlu'l-Ėavācib** yaĥnı kaşlar beyānundadır (471) kaşun kılı çok olmaķ gażaba ve kelām-ı bārid ve fāsid (472) olmaķlığa delālet eder مَص uzun kaş ki ĥulaķ şarafına (473) çekilmiş ola kibre ve lāf urup ögünmege ĥuşūşa ki (474) burundan cānibi aşıya mā'il olup ĥulaķdan cānibi (475) yuķarıya mā'il ola ن kemer kaş alcaķlığa ve şevķe dāldur (476) çatuķ kaş ülfete ve muğabbete ve ve ĥuzūra ve oyun-ı temāşā (477) sevmeye delıldür kaşun burundan cānibi

ince olmak ⁽⁴⁷⁸⁾hüşümete ve fitneye kıparıcı olmağa delıldür ittifâk ⁽⁴⁷⁹⁾édilir ki kışlaruñ memdüğü ki şab-ı celîle ve vaşf-ı ⁽⁴⁸⁰⁾cemîle delıldür ki vaz-ı güzel olup her ciheti güzel olup

[20a]

⁽⁴⁸¹⁾Vaşâş ola ve hem burundan cânibi yüksek ola v'allâhu a'lem ⁽⁴⁸²⁾**Faşlu'l-Uyün** ya'nı gözler beyâundadır مص dédiler ki ⁽⁴⁸³⁾yıldurıcı büyük göz kâhillige ve zinâya ve muğabbete delıldür ⁽⁴⁸⁴⁾çuçur göz habâsete delıldür maymün gözüne müşâbih olduğı ⁽⁴⁸⁵⁾içün küçüçük göz ditreyici ve yıldurıcı ğleye ⁽⁴⁸⁶⁾ve bí- ğâyâya şavratlara muğabbete delıldür küçüçük çuçur ⁽⁴⁸⁷⁾göz mekre ve ğasede delıldür küçüçük şomalıç göz ki yengeç ⁽⁴⁸⁸⁾gözine müşâbih ola câhillige ve şavratlara mâ'il olmağa ⁽⁴⁸⁹⁾delıldür مص göz tız tız ğareket étmek ve ğiddet ile nazâr étmek ⁽⁴⁹⁰⁾mekre ve ğleye ve habâsete ve uğrılığa delıldür ve geç geç ⁽⁴⁹¹⁾ğareket étmek ve açup yummaç mekre ve ğazaba delıldür kıtı kıra ⁽⁴⁹²⁾göz kıorķaklığa delıldür zırâ kıaralık madde-i sevdâviyye ⁽⁴⁹³⁾kıorķaklığı mücibdir مص kıor gibi kıızıl göz şer kıparıcı

[20b]

⁽⁴⁹⁴⁾Ve bahâdırlığa delıldür ve içdâma ve ğazaba ve çok cimâ ⁽⁴⁹⁵⁾etmege delıldür göz göz şaruğa mâ'il ola za'ferân gibi ola ⁽⁴⁹⁶⁾çok yaramaz şıfatlara delıldür zırâ gönülüñ kâhilligine delâlet ⁽⁴⁹⁷⁾éder şaruluç havfa delâlet éder bu ikisinüñ ictimâ'ında ⁽⁴⁹⁸⁾ğâyetde yaramaz şıfatlar ğâşıl olur göz bebeginüñ çevresinde ⁽⁴⁹⁹⁾noķşalar olmaç oluşuna delıldür eger göz göz olup ⁽⁵⁰⁰⁾eşrafı noķşalarla olsa ne'zu billâhi te'âlâ şerre ğâyetde ⁽⁵⁰¹⁾ehl-i şer olmağa delıldür göz şıgır gözine müşâbih olup ⁽⁵⁰²⁾şıgır gibi bakmaç ğamâķata delıldür kıra göz ki altun rengine ⁽⁵⁰³⁾müşâbih olsa fi'l-cümle fettânlığa ve kıan döküp âdem ⁽⁵⁰⁴⁾öldürücülüğe delıldür kıtı kıızıl göz ağı deprenici ⁽⁵⁰⁵⁾ve yukaru ve kıpağa baķıcı ola şıgır gözi gibi nâdânlığa ⁽⁵⁰⁶⁾ve kibre ve zinâya ve ğaflete delıldür سن oğlancıklar gibi

[21a]

(507)Başan göz řahibinũ ferag ve şadlık ve gũlegen olmasına (508)ve ōmri uzun ve ruh-ı kavı ve çok ferag olmağa delıldür (509)**nażm** el'aynu'lleti'yuşbihu nazaruhā nazare's-şabiyyāni fī nazarihā (510)ķuvvetũ'r-rũhi ve kesretu'l-ferehi hiye delĩlu'l-'umuri bilā tereh atlar gibi (511)başan göz muğannes olmağa ve kibre ve ōgũnmege delıldür keçi gözine (512)müşābih olan göz ğāyetle cehle delıldür büyük ve řomālıç (513)göz ağmaķ olup ba'zı mürũvveti ve ādemliđi olmağa delıldür (514)eşrafı çıķık ve büyük göz yaramaz şıfatlara delıldür (515)göz ki yıldırayıcı ve titreyici ola şerre delıldür eđer (516)küçũcũk olursa şerri ziyāde olur eđer büyük olursa (517)şerri az ve ğamāķatı ziyāde olurمصن pırũze gibi olan (518)yeşil göz şerre ve řabāsete delıldür tiz tiz açılıp (519)yumulan göz řu'lesi ve yıldırması ve ğareketi ziyāde olmaķ

[21b]

(520)Şarşıyla yāhũd sũrme çekecek yeri sũrmelenmiş (521)gibi siyāh olmaķ şarşıyla delıldür gōk göz ki (522)ađa mā'il ola ķorķaķlıđa delıldür zırā beyāz ğalebe-i (523)balğama dāldur balğamda řavf mũcibinden ateş rengine (524)müşābih olan göz bĩ-ğayālıđa dāldur kelb gözine (525)müşābih olduğundan ōtũrũ şaruyla yeşil (526)ortasında mũtevessĩş olan göz ķorķaķlıđa delıldür (527)nũri çok olup berk uran göz şevķe delıldür (528)küçũcũk göz ki kirpiklerin řoķuşdurđan ola (529)hũlkı aldamağa ve yaramaz şıfatlara delālet éder şaşı göz (530)gũnlũge/kevnliğe(?) delıldür hāzā mektũbun fi't-tevriyeti tis'a řiřālin (531)mevcũdun fī tis'a rical el-şabişu fi'l-eşķar ve'l-lecācetu (532)fi'l-aşvel ve's-şũmu fi'l-a'ver ve'l-řamāķetu fi's-semĩn

[22a]

(533)ve'l-kiyāsetu fi'l-keseh ve's-şetāretu fi'l-aşdeb (534)ve'z-zerāfetu fi'l-ķařĩr ve'l-ğafletu fi't-tavĩl ve şol (535)göz ki şerm ve ğicāb mağallinden ğayrı mağalde yere baķa cemĩ (536)evşāf-ı zemĩme anda mezmũmdur ve mevcũddur dēsek (537)kāzĩb olmayasĩn zırā tecrũbe olunmuşdur ki eğer yere (538)başan kimsenũn yaramaz fi'l eyledikçe terk ét deyu cũmle (539)a'zāsĩnı budasañ terk étmeđe ķābiliyyet yoķdur ķara göz (540)amma iken ķara olmaya řaķla ve zeyreklide delıldür řehlā göz (541)gözlerũn iyũsũdũr ve memdũđdur

şâhibinden in'âm (542)ve iğsândan ğayrı nesne şâdır olmaz kendü ğâline (543)koyıçak amma bilgelige a'zâ-yı ceriyyeden her 'uzuv (544)ahılâķ-ı ğamıdeye ve zemímeye delâlet éder amma elden (545)ğayrı a'zâdan yüziyle göz ziyâde delâlet éder amma

[22b]

(546)Elüñ delâleti cümlesinden ziyâdedür in-şâa'llâh er-Rağman (547)tafşîl üzerine zıkr olunur ve gözüñ evşâfı delâletinden (548)yüziñ evşâfı delâleti ziyâde olduğundan üç vech (549)beyân étmişler **vech-i evvel** budur ki kemâlât-ı hûbluğa ve noķşan-ı (550)ziştlige delâlet éder şek yoķdur ki mağall-i ğüsn (551)ve ķabığ yüzdür kıalan a'zânuñ ğüsnüne ve ķabığine ziyâde (552)iltifât etmezler **vech-i şâni** budur ki bir kişi utansa veyâ (553)ğazaba gelse veyâ sönse veyâ melül olsa yüzde (554)bir ğâlet ğâşıl olur ki kıalan a'zâda olmaz **vech-i** (555)**şâlişe** budur ki insânuñ ulu ve ğüzel nesneleri 'aķl (556)ve fehme ve fikr ve ğıfz'dur ve bunlaruñ ma'dini dimâğdur (557)zırâ baş havâşuñ ve fikrüñ şavma'asıdur pes yüziñ (558)delâleti fevâide fevâiddür bu vechden ma'lüm oldu ki

[23a]

(559)Vechüñ delâleti elden ğayrı a'zâdan evceh ü efēaldur (560)**Faşlu'l-uzunân** ya'nı kulaķlar beyânundadır ifrâşla büyük (561)kulaķ ki başa münâsib olmaķdan hâric ola ğamâķata (562)ve kizbe ve yaramaz fehme ve yaramaz himmete delıldür س ط kulaķ (563)büyük olup hem kıalıñ olmaķ ğırşâ ve himmet azlığına delıldür (564)kulaķ küçüçük olmaķ fehme ve şerre ve bî-vefâliğa delıldür (565)سطن büyük yufķa kulaķ cehle ve zınâya delıldür hûşüşâ ki (566)delüğünde kııl bitirici ola egilmiş ve yatmış kulaķ ki za'if (567)ola ğaflete ve kâhillige ve kizbe delıldür degirmi kulaķ (568)başâ yapışmış ola ziyâde yēni çañlığa(?) ve ğuzūra (569)delıldür kıılı kulaķ uzun ömre ve cehle delıldür ömri (570)uzun olduğü yübüseti ğâlib olduğundan ötürü (571)kııl bitmege daħı sebep oldur ki ğimâr kulağına müşâbih olduğundan

[23b]

(572)Ötürü cehle delîldür **Naẓm** eş-şa'ru fi'l-uzuni muşa'arun (573)bi-ṭūli'l-'umur ve'l-cehlu'llezī leyse yezūlu fi'l-'umuri fe-ṭūlu'l-'umur (574)li-es'ilāi'l-lūbsi fi'l-mizāc ve lüzūmu'l-cehli şibhu bi'l-ḥimāri'l-(575)muhtāc İttifāk édüp dédiler ki kulaqlarun mergūbi (576)oldur ki vaẓ'ı güzel olup başun miqdārına münāsib (577)olup büyüklükde ve küçüklükde ve yufkalıkda ve çalnılıkda (578)ve yapışmada vasaş olup yumuşakları küçüçük ola (579)**Faşlu'l-Unūf** ya'nı burunlar beyānundadır مص yoğun daḥı (580)şolu burun ʔaql ve fehm az olmağa ve kelimātda āciz olmağa (581)delîldür burun uzun ve ucu ince olmağ ağmaqlığa daḥı (582)şerirliğe ve yēni çañlığa(?) delîldür delikleri geyñ burun (583)ğasede ve sürʔate ve ğazaba delîldür delikleri şar burun (584)insāniyyet çokluğuna delîldür ʔ burun yay gibi olmağ

[24a]

(585)Şecā'ate ve ğileye ve tızlige delîldür egri burun ḥulḳ (586)yaramazlığına delîldür ʔ kışa burun ğarāmılığ hırsızlığa (587)delîldür burnun siñiri alnı ile beraber olsa mekre (588)ve şerre delîldür ucu ince ve kendü yay gibi olan (589)burun sözünde ḳavı olmağa ve şecā'ate ve ḥuşūmete (590)ve nāse iġtiyāca delîldür el-'iyāzu bi'llāhi te'ālā burnun (591)üstü yaşşı olmağ ʔahdsizliğe ve ḳallāşlığa ve ğüsn-i (592)ḥulḳ azlığına delîldür yukarusı ince ve ḳanatları (593)şaşra burun cüreyce(?) kemāl olup on oluğdur lāf (594)urup ögünmege delîldür ittifāk édüp dédiler ki (595)burunlarun maġbūbu ve maşbū'ı küllide ḥayr üzerine dāl (596)ola oldur ki bu zıkr olunan evşāflarda evsaş olup (597)şacunun vechine ve yinesine(?) münāsib ola v'allāhu a'lem

[24b]

(598)**Faşlu fi'l-Afvāh** ya'nı ağızlar beyānundadır مص geyñ (599)ağız şecā'ate ve fehme delîldür küçüçük ağız zeyreklige (600)ve ğilekār olmağa ve ferāsete ve yüreksizliğe ve ğāyetle (601)iġtirāz édicilige delîldür orta ağız şālīg ve mütedeyyin (602)ve müteşerri' olup insāniyyeti ziyāde olmağa delîldür (603)ḳalın dudak ağmaqlığa ve şab'at yoğunluğuna delîldür (604)yufḳa dudak fehme ve şabi'un leşafetine delîldür za'if (605)dudak renksiz olmağ ḥastalığa ve yaramaz ḥūya ve (606)daḥı emānetsizliğe delîldür kızıl dudak şatluluğa

ve iyülüğe ⁽⁶⁰⁷⁾delîldür ع ağız içeri olmak dudakları müsâvî olup ⁽⁶⁰⁸⁾şaşra sozulmak yaḥūd dudakların ikisi bile içeri ⁽⁶⁰⁹⁾çekik olmak şecāʿate delîldür عن yukar(ı) dudak aşğa ⁽⁶¹⁰⁾dudak üzerine çıkmak fehm ve idrāke delîldür alt

[25a]

⁽⁶¹¹⁾dudak üst dudak üzerine çıkmak ğasede ve kîn ⁽⁶¹²⁾şutmağa ve kalbün kasāvetine ve yaramaz fehme delîldür مص ⁽⁶¹³⁾zaʿîf ve ḥurde diş ki arası açık ola zaʿîf ⁽⁶¹⁴⁾bedene ve kılet-i ʿömre delîldür ḥurde şık diş ğāyetle ⁽⁶¹⁵⁾yalançılığa ve kovuculuğa ve nisyān çoĝluĝuna delîldür ⁽⁶¹⁶⁾iri ve uzun diş şirrete ve şerre ve fitneye dāldur ⁽⁶¹⁷⁾ن muhtelif diş korçaĝluĝa ve ādem incidicilige ⁽⁶¹⁸⁾delîldür orta diş ki ortası açık ola gerçek ⁽⁶¹⁹⁾söylemeye ve ḥayra delîldür egri diş mekre delîldür ⁽⁶²⁰⁾**Faṣlu fi'l-Vücūh** yaʿnî yüzler beyānundadır سن etlü ⁽⁶²¹⁾yüz kāhillige ve cāhillige delîldür yanaĝları etlü olmak ⁽⁶²²⁾şabīʿat yoğunluĝuna delîldür سع yüz arıĝ ve zaʿîf ⁽⁶²³⁾olmak fehme ve himmete ve her emrūn ĝuşūlüne ihtimām etmege

[25b]

⁽⁶²⁴⁾Ve ĝırsa delîldür ĝatı degirmi yüz ĝamāĝate ve ceĝle delîldür ⁽⁶²⁵⁾eger etlü olup degirmi olursa ziyāde yaramazlıĝa dāldur ⁽⁶²⁶⁾عط yüz büyük olmak baş küçüçük olmaĝa şevĝe ⁽⁶²⁷⁾ve yēni cañlıĝa(?) delîldür yüz müselleś olmak ĝamāĝata ve cehle ⁽⁶²⁸⁾ve ĝayāsızlıĝa delîldür şamarları şişmek ziyāde ĝuşşaya ⁽⁶²⁹⁾delîldür مص kaĝgın yüzölölük ĝuşşaya delîldür ن ⁽⁶³⁰⁾ser-ḥoş yüzölölük fışka delîldür utanur yüzölölük ⁽⁶³¹⁾ĝayāya delîldür ĝam-ĝın yüzölölük melül ve maĝzūn olmaĝa ⁽⁶³²⁾delîldür ĝorĝar yüzölölük taĝvāya delîldür ع bir kimsenün ⁽⁶³³⁾yüzi degirmi ve rengi ĝāyetde şāff aĝ yaḥud ĝara ⁽⁶³⁴⁾olup yanaĝları etlü olsa ol kimse cāhil ve aĝmak ⁽⁶³⁵⁾ve eşek fehmli ve ḥulĝı ziyādesiyle yaramazdur vʿallāhu aʿlem ⁽⁶³⁶⁾**Faṣlu fi'l-Aṣavāt** yaʿnî avāzlar beyānundadır مص

[26a]

⁽⁶³⁷⁾Yoĝun avāz ki bülend ola şecāʿate delîldür alçaĝ avāz ki ⁽⁶³⁸⁾yoĝun ola ʿaĝıl çoĝluĝuna delîldür avāz ki ince olup ⁽⁶³⁹⁾kelām tız tız söylemek ceĝle ve eyüceklilige ve yēni

çañlıga(?) ⁽⁶⁴⁰⁾ve tekebbürlüğe ve tız fehme delıldür yüce avāzıyla pek pek söylemek ⁽⁶⁴¹⁾ivmeye ve yaramaz hūylara ve ğazaba delıldür ع avāz yoğun ⁽⁶⁴²⁾olup kelimāta āciz olmak ve cehle ve šabī'at yoğunluğuna ⁽⁶⁴³⁾delıldür ince güzel avāz ğamākte ve yēni çañlıga(?) ve 'aql ⁽⁶⁴⁴⁾eksüklüğüne delıldür ت šakıl avāz ğurbet édüp yémek ü ⁽⁶⁴⁵⁾içmek sevmeye delıldür **Faşlu fi'd-dihk** yañi gülmek ⁽⁶⁴⁶⁾beyānundadır مص çok gülmek fehm azlığına cehle ve ğuŝŝa(ya) sivrilige ⁽⁶⁴⁷⁾ve muhālefete ve kimsenün işine rāzı olmamağa delıldür ع ⁽⁶⁴⁸⁾az gülmek ākla ve fikre ve fehm çokluğuna ve ğama ve ğuŝŝaya ⁽⁶⁴⁹⁾delıldür ve hem sefāhete dāldur bir kimse güldüğü vaqt

[26b]

⁽⁶⁵⁰⁾Elin burnuna kosa āklı eksük ve ahlākı beddür سن ⁽⁶⁵¹⁾gülmek vaqtinde yüzi kızarmak ākla ve ğayāya delıldür ⁽⁶⁵²⁾gülmek vaqtinde na'ra urup ğaykırmak ğamākte ve ğaflete ⁽⁶⁵³⁾delıldür **Faşlu fi'l-enfās** yañi nefesler beyānundadır مص ⁽⁶⁵⁴⁾uzun nefes yaramaz himmete delıldür yüce ve ālı nefes ⁽⁶⁵⁵⁾yaramaz fi'ller fikr édüp dañı vücūda getirmege delıldür ⁽⁶⁵⁶⁾hāff nefes memdüğ ve mağmüddur amma ğazab vaqtinde ⁽⁶⁵⁷⁾değil v'allāhu a'lem **Faşlu fi'l-Elvān** yañi renkler beyānundadır ⁽⁶⁵⁸⁾مص renk siyāh olup bulanmış olmak ğama ve ğuŝŝaya ⁽⁶⁵⁹⁾dañı qorqaklığa delıldür ve fehmi ve hūlkı yaramaz olmağa ⁽⁶⁶⁰⁾delıldür siyāh olup yeşile mā'il renk qaçan ŝacınun ⁽⁶⁶¹⁾bedeninde kıl az olsa yaramaz hūlka ve fehm azlığına dāldur ⁽⁶⁶²⁾ن kızıl nurlu ve ŝevklı renk ziyāde ğazaba delildir

[27a]

⁽⁶⁶³⁾Beyāza mā'il olan kızıl renk iqdāma ve cera'ate ⁽⁶⁶⁴⁾ve ŝevke hıffete delıldür ♠ od yalıñı gibi olan ⁽⁶⁶⁵⁾renk āciliye ve delülüğe delıldür getüri/kötüri(?) bedenün rengi ⁽⁶⁶⁶⁾kızıl olmak kuvvete ve ŝenlige ve yüce himmete delıldür ğāyet ⁽⁶⁶⁷⁾šāfī ŝaru olmak yaramaz ahlāklara delıldür siyāh ile ⁽⁶⁶⁸⁾mahlūš ŝaru renk nefsine ğazabından her ne ārız ⁽⁶⁶⁹⁾olursa söylemege delıldür مص alın kızıl olup yüzünüñ ⁽⁶⁷⁰⁾ğayrı yeri olmamak ŝarāp içüp mestlige delıldür ⁽⁶⁷¹⁾beyāza mā'il kızıl renk gözleri gök ve alnı yumru olmak ⁽⁶⁷²⁾ŝarŝıyla ŝerre ve vefāsızlıđa ve fiŝk ü fücūra delıldür ⁽⁶⁷³⁾qalay rengine müšābih olan rengi bī-ğayālīga ve bed-⁽⁶⁷⁴⁾fehme delıldür qarışık renk ŝāğibinün hastalığa ⁽⁶⁷⁵⁾yañın olup ğama ve ğuŝŝası çok olduğuna delıldür

[27b]

(676)**faşlu fi'l-lihyāt** ya'nı şağallar beyānundadır مص (677)degirmi ve kılı güzel şağal fehm ve şab'at güzelliğine (678)delıldür şağal enlü ve dört köşelü gibi olmak fā'ideye (679)ve 'aqla delıldür gāyet kılı az olmak ya'nı köse olmak (680)şerre ve cür'ete delıldür gāyet uzun şağal kılet-i (681)'aqla ve cehle delıldür azacık uzun olmak gamāqate (682)ve yaramaz niyyetlere delıldür ن şağal uzun ve perākende (683)olmak yaramaz fikirlere ve 'aqluñ noqşānlığına delıldür (684)şağal teke şağalına müşābih olmak cehle ve gamāqate (685)delıldür ع 'aqla ve fehme ve cevdet şaba' delālet (686)éden şağal oldur ki ne gāyet çok ve ne gāyet az (687)belki vasaş olup çoqluğa mā'il ola ne gāyet (688)şavıl ne gāyet 'arız ola belki bir qabzdan azacık

[28a]

(689)Artuq ola ve kılı kıvırcık ola **Faşıla fi'l-a nāq** (690)ya'nı boyunlar beyānundadır مص yoğun boyun neşāša (691)ve şenlige ve ziyāde kuvvete ve gāzaba delıldür ince (692)boyun nefsi za'if dañı kendü zelil olmağa dāldur (693)سمن kışa boyun mekre ve habāsete delıldür eger (694)kışa olup şolu ve yoğun olursa gāzaba ve şirrete (695)delıldür ince uzun boyun qorqaklığa ve gāyet kın (696)şutmağa ve gasede delıldür eger boyun ince uzun (697)olup baş küçüçük olursa gamāqate ve qorqaklığa (698)ve feryād-ı zār édici olmağa ve her murāda acele edip (699)vücūda getirmege yaramazlığa ve kizbe delıldür مص (700)yüzi güzel olup aksen vech olmağa delıldür ع (701)kibre ve tefāhurlenmege delıldür س şamarları büyük ve āşikāre

[28b]

(702)Öni şişmiş gibi olmak gāzaba ve kın şutmağa ve cehālete (703)delıldür boyun yoğun olup şamarları āşikāre olmak (704)kılet-i fehme delıldür boyun süst olup kāh bir şarafa (705)egilüp kāh bir şarafa egilmek bedenüñ ve nefesüñ za'fına dāldur (706)**MAKĀLE-İ SĀDİSE** insanuñ elden gayrı a'zāsınuñ (707)beyānundadır bu dañı birinci faşıldur **Faşl** göğüs (708)beyānundadır muşanna' göğüs büyük olup memeleri etlü olmak (709)kāhil ve ağmak olmağa delıldür gögsü etsüz ve tağta gibi (710)olmak zeyrek olup vasaşu'l-gāl

olmağa delîldür س (711)eydür fenâ himmetli olup mübâşeret étdiği nesneleri (712)başa çıkarmamağa delîldür göğüs ne etlü ne arık belki vasaş (713)olup arıklığa mâ'il olmak ma'rifete ve gılme ve şâbırlığa (714)ve ıgsâna ve insâniyyete ve cevdet şabi'a delîldür büyük

[29a]

(715)Karın nikâğ çoqluğuna delîldür **Faşıl** arka beyânundadır (716)مص yaşşî arka kuvvete ve gâzaba delîldür ع tekebbürlüğe (717)delîldür م arka egri olmak yaramaz hūylara delîldür س (718)fikre ve zeyreklige delîldür ve dañı arka şoğrı olmak (719)hulķ iylüğüne delîldür eger şoğrı olup ince olursa (720)ğâyet iylüğe delîldür arka çıkık olmak şetârete (721)ve hem muēğiklige ve şād-mânlığa delîldür **Faşıl** (722)bel beyânundadır مص bel ince ve za'if olmak nefsi za'if (723)olmağa delîldür bel ince olup göğüsden cânibi yaşşî (724)ve kışa ve ayağdan cânibi uzun olmak gâyet kuvvetlü (725)ve yorgun olmağa delîldürمص eger belüñ eñeleri mu'tedil (726)olsa nefesüñ za'fına delâlet éder **Faşıl** (727)kol beyânundadırمص eger kol uzun olsa ʿaşāya

[29b]

(728)Ve kibre ve manşıba muğabbet etmege delîldür kolun aşāğası ince (729)ve bazusu yoğun olmak kuvvete dâldur مص cehl-i mürekkep (730)ile cāhil olmağa dâldur eger kulun yuğarusı ve aşāğası (731)yoğun olsa kabiliyyete ve yüreklü olmağa delîldür eger (732)kolun yuğarusı ve aşāğası biribirine muvâfiķ olup (733)ince olursa ziyāde kabiliyyeti ve ma'rifeti ve seħāvete dâldur (734)eger uzun olup ensüz olup ardına kaykı olsa (735)olmaz yere el urmağa ve lāf (ü) güzāf urmağa ve az nesneyi (736)çoķ éylemege ve az sözi çok éylemege delîldür ع barmaķ (737)etlü olup doğrı olmak gamāķata dâldur barmaķ kışa (738)ve etlü olmak ve yoğunlukda ve incelikde vasaş olmak ba'zı (739)seħāvete ve insâniyyete ve galım olmağa dâldur ve eger kışa (740)olup uçları ince olursa ba'zı seħāvete dâldur

[30a]

(741)مص ya'ní ġamāḳate dāldur ve eger uzunluḳda ve kıśalıkda (742)ve incelikde ve yoğunluḳda ve etlülükde ve arıklıkda vasaş (743)olsa zekāvete ve seḥāvete ve kuvvete ve devlete ve cevdete (744)şab'a delıldür ع kıśa parmaḳ gevdenlige dāldur ayası (745)uzun olup parmaḳ kıśa olmaḳ ġasete dāldur (746)ve aya kıśa parmaḳ uzun olmaḳ zeyreklige seḥāvete (747)delıldür مص delülüge delildir eger ayak parmaḳa ve parmaḳ ayaya (748)münāsib olsa fikre ve ferāsete ve müvāsenete ve ġilme ve ḳalbün (749)merġametine dāldur barmaḳ uzun yāḥūd kıśa olup (750)ucı kendüden yoğun olsa ziyāde ġırśa ve ġamāḳate (751)ve ba'zı ādemlige dāldur müdevver olmaḳ ũilme ve ġilme (752)ve şabırsızlığa ve şabırsız olup ġadden tecāvüz eylemesine dāldur muşanna (753)parmaḳ ḥurde ve ardına egri olsa ba'zı kelāmata ve lāfa

[30b]

(754)Ve abeś yere seḥāvete delıldür مص dırnaḳ yufḳa daḥı (755)sebülüge(?) mā'il olsa lefāflığa ve ba'zı kemāle ġasede (756)delıldür egri ḳalıñ ve sebū olsa ceḥle delıldür eger (757)dırnaḳ ḳalıñ ve müdevver olsa ũilme ve kemālāta dāldur (758)dırnaḳ aḳ ve ḳalıñ olmaḳ mübāreklige delıldür **Faśıl** (759)zeker beyānundadır zeker yoğun ve uzun olmaḳ (760)cimā da ġayetde lezzete ve ġamāḳate ve ceḥle delıldür ġımāra (761)müşābih olduġıcün eger kıśa olup yoğun olsa (762)şehvet-perestlige ve ġaflete ve ũaḳla delıldür ve lāf (763)urup özinün müşşalī olmaḳa mu'ānidlige (764)delıldür eger kıśa olup ince olsa ġāyetde zekī (765)ve ehl-i inşāf olmasına delıldür مص mu'ānid olmayup (766)elün şa'nından ve teşfifinden ḳaçıcı olmaḳa ve ziyāde

[31a]

(767)cümma' (?) olmaḳa delıldür eger ḥāyası vāsi' olup amma (768)yumurşası büyük olsa bī-ġayālığa delıldür ve yumurşası (769)küçürek olmaḳ ġaflete ve ũaḳla ve ġilme delıldür eger žāhir (770)ḳabı vāsi' olursa ġamāḳate ve kāhillige ve ba'zı mürüvvete (771)delıldür eger vasaşu'l-hāl olsa eyüce ḥūylara delıldür (772)**Faśıl** ayak beyānundadır muşanna' ayak ziyāde büyük (773)olmaḳ yufḳa ũaḳla ve kuvvete delıldür ayak ziyāde küçük (774)olmaḳ şādlığa delālet éder ayak ve topuḳ siñirleri (775)etlü ve ḳatı olmaḳ fehm

yatluluğuna delâlet éder ayak ve topuğ (776)etsüz olmağ ve siñirlü olmağ ıuvvete delıldür büyük barmağ (777)orta parmağdan kıša olmağ maşifete ve ğazaba tız gelüp (778)gitmesine dâldur سمع baş barmağ başı müdevver olmağ (779)şırnağun hâli şarafi alçağ parmağlar şarafi cânibi yüksek olmağ

[31b]

(780)Zekâvete ve sehâvete ve ğazabı az olup tız gelüp geđ gitmesine (781)ve fikre ve bağı mekr ve hıleye dâldur eger bunuñ ıaksı (782)olsa buhle dâldur baş parmağdan küçüçük parmağa (783)varınca biri bedenden aşağalığı ıadl üzerine olursa (784)sehâvete ve ıalbi şâfi olmağa ve ehl-i inşâf olmağa dâldur (785)**Faşıl** boy beyânundadır مص boy uzun olmağ (786)şâdlığa ve mübâreklige delâlet éder amma ğafleti hâli (787)olmaz kıša boy düşmenlige ve fitneye ve kın ve ıadâvet (788)vesâir yaramaz şıfatlara delıldür ğâyet etlü olmağ ziyâde (789)đamâkate delıldür ğâyet lâğar olmağ bağı zekâvete ve zařa (790)delıldür İmam Muđammed rağmetullâh ğazreleri hem etlü ve hem zekı (791)imiş lakin böyle olmağ nâdirdir lâ ğükme'n-nâdir (792)orta boy ğikmete ve zeyreklige ve bâşın şıfatlarınıñ

[32a]

(793)İtidâline delıldür v'allâhu a'lem **MAĐÂLE-İ SÂBİA** Elden olan (794)emârât ve ğuşuşlar beyânundadır bilgil ki sâir a'zânüñ (795)şıfat-ı ğamıdiyyete ve zemímiyyeye delâletlerimden keffüñ efşâğ (796)ve evzağ olduğuna bina'en el için müstağbel bir mağâle (797)zıkr édüp tafşıl üzerine şekilleriyle huşuşuñ (798)vesâir cüz'ıyyâtuñ ağvâlin beyân kıldığ amma elüñ (799)evşâfa delâleti sâir a'zâdan ziyâde olduğuna (800)sebeb böyle buyurdılar ki ıibâdât ve ğasenât (801)ve ğayr veche me'âş elsüz olmaz her ıuzvuñ ele (802)ığtiyâcı vardır ve göz vesâir a'zâyı her vağitde (803)ğöre şurmaz amma Çađk sübgâne ve te'âlâ eli ğözün (804)manžürı kılmuşdur tâ kim âdem oğlanları elden (805)olan emârâtı ğörüp şıfat-ı mezmüme-i memdüğiye

[32b]

(806)tebdíl etsün için ve dañı birbirinüñ elin görüp mermer (807)şıfatlu keşlerden igtirâz ve a'râz etsünler için elde (808)illetler çokdur biñ eli birbirine cem' eyleseñ birinde olan (809)ñaşlar birine beñzemez zırâ her kişi bir dürlü evşâfla (810)ve bir dürlü ağvâliyle muttaşıfdur evvel zamânda kul (811)ve câriye elemelü olsalar elini görürlerdi şıfat-ı gamıde (812)öyle muttaşif ise alurlardı eger degil ise almazlardı (812)şimdi zamânda dañı ol zamâna taqlíd ederler amma (813)aşlını bilmezler Çakç sübhâne ve te'âlâ yedi kevâkib-i seyyâre'i ve cümle (815)mahlûka ve insânuñ aña yüz kırık sekiz yâ dañı ziyâde yâ dañı (816)eksük igtılâf üzerine a'zâsına mü'essir kılmışdur ki (817)Âdem-i 'Aliyye eşşalavat vesselâm gâzretleri vücûda geldikde (818)ol hinde kevâkib-i seyyârenüñ ağvâllerine yüzden

[33a]

(819)Bulunursa aña göre a'zâlarınıñ ağvâlleri olur (820)İmâmeyn velâdetde kevâkib ahvâlleri ma'lûm olmayup (821)kevkebi kıngı kevkebdür bilinmese a'zâsınıñ ağvâllerinden (822)kevkebi kınkısıdır bilünür huşûsan ki bu elden olan (823)ñaşlardan bu keffüñ ağvâli ve eşkâl gâkıkâtinde bir (824)risâle ve bu kitâbuñ eñeri degildir lakin bilinmesi lâzım (825)olduğı ecilden bu kitâba ilgâk édüp bir maķâle (826)kılduğ ve bu maķâle' dañı bir muķaddime ve altı bâb üzere (827)binâ édüp tertıb étdük nitekim aşıl risâle dañı (828)öylece idi **Muķaddime** elüñ aqsâmın ve dañı el ñaşlarınıñ (829)adlarınıñ bildirür **Bâb-ı Evvel** élüñ nişânlarınıñ ve ağkâmın bildirür (830)**Bâb-ı Şanı** cimâ' ve gıdâ ñaşlarınıñ delâletlerin bildirür (831)**Bâb-ı Şâlisé** ömr ñaştınıñ delâletlerin bildirür **Bâb-ı Râbia'**

[33b]

(832)Baş ñaşsınıñ delâletlerin bildirür **Bâb-ı Hâmse** âdemüñ (833)şâli'n ya'ñı elde olan ñaşlardan bildirür **Bâb-ı Sâdis** (834)cüziyyata müte'allık delâlâtların beyânınıñ bildirür dañı birinci (835)sırlar ehl kıatında ma'lûmdur beyân olunur **Muķkadime** (836)baş parmağ yüksekür yüksek kevkebe ya'ñı Zuğale (837)nisbet olunur | parmağ deyu ad vemişlerdir ve yanındağı (838)şehâdet parmağıdır Müşterí'nüñ gükmündedir ı parmağ (839)deyu ad

vérmişlerdür ve yanındağı parmağ ki orta ⁽⁸⁴⁰⁾parmağdur Mirrih'ün gükmündedür ج deyu ad vérmişlerdür ⁽⁸⁴¹⁾ve yanındağı parmağ ki aña arabça binşer dérler Şems'ün ⁽⁸⁴²⁾gükmündedür د parmağ deyu ad vérmişlerdür ve yanındağı ⁽⁸⁴³⁾parmağ ki şerçe parmağdur Zühre'nün gükmündedür ه ⁽⁸⁴⁴⁾parmağ deyu ad vérmişlerdür ve dañı avucun aharındağı

[34a]

⁽⁸⁴⁵⁾Küçürek hâş ki kol tarafından yaña kolu arğurı kesmişdir ⁽⁸⁴⁶⁾غ ا ی ت hâşşı deyu ad vérdiler ve ا ve ب parmağ arasında ⁽⁸⁴⁷⁾iki hâş geçer birisi غ ا ی ت hâşşı şarafından yaña varur ⁽⁸⁴⁸⁾bu hâş yürek ve ömr hâşşı deyu ad vérmişler ve birisi dañı ⁽⁸⁴⁹⁾ه parmağdan yaña varur baş hâşşı deyu ad vérmişlerdür ⁽⁸⁵⁰⁾kol şarafından yañadan üçünci bir hâş çıkar bir şarafı baş ⁽⁸⁵¹⁾hâşşına ve bir şarafı ömr hâşşına ulaşur bunlar küleh-i müselleş ⁽⁸⁵²⁾şeklen bağlar aña gıdā hâşşı deyu ad vérmişlerdür baş ⁽⁸⁵³⁾ve ömr hâşşı indügi zāviyeye م deyu ad vérmişlerdür ⁽⁸⁵⁴⁾ve gıdā hâşşı indügi zāviyeye ل deyu ad vérmişlerdür ⁽⁸⁵⁵⁾ömr ve gıdā hâşşı indügi zāviyeye س deyu ad vérmişlerdür ⁽⁸⁵⁶⁾ه parmağın dibinden bir büyük hâş çıkar ب parmağın ⁽⁸⁵⁷⁾şarafından yaña varur cima ʿ étdün ya nı cima ʿ hâşşı deyu ad

[34b]

⁽⁸⁵⁸⁾Vérmişlerdür ve cima ʿ hâşşı ve hâşşı-ı م ل aralığına elün ⁽⁸⁵⁹⁾murabba ʿı deyu ad vérmişlerdür gıdā hâşşının uzunluğuna ⁽⁸⁶⁰⁾olan şarafı ʿUşarid gükmündedür ömr hâşşunun şağ ⁽⁸⁶¹⁾yanındağı Kāmer gükmündedür bu şekilden maʿlūm oluna vʿallāhu aʿlem

(Şekl-i Evvel)

[35a]

(862) Amma bilgil ki eger hāš ma' ní-dār ola kemiyetde daħı büyük (863) ve eczāları muttaşıl ola hāš delāleti ziyāde qavı olur (864) ve bunlaruñ ĩaksı bunlaruñ hūkmünüñ ĩaksıdır ve daħı erlerün (865) ğükmü ekseriyya sāğ elde bilinür ve ĩavratlaruñ Őol elinde (866) bilinür ve ĩavratlaruñ ellerinüñ ğükmen étdügen ve qatında (867) mizāc kendü ğālinde olmağ Őarşdur ki kiŐi qakmıŐ soyunmuŐ (868) ve çoğ ğarekāt etmiŐ ve ellerüñ keyfiyyeti nesne Őutmağ ile (869) ta'bir olmuŐ olmaya ve daħı ellerüñ mu'tedil hevāda ğörmek (870) Őarşıyladur ziyāde Őovuk ve ıssı olmaya nitekim nabız ğörmekde (871) bunlar Őarşdur ve daħı her ğüküm mağküm-ı ĩaleyhanuñ i'tibāriyla (872) ola ve aña ğöre ola meşelā bir yahūdı bir Őālī'de Őoğsa ki (873) ol Őālī' sulŐān ve vezır olmağ delālet etse ol sulŐān (874) ve vezır olur demek olmaz zırā yahūdı Őā'ifesinden

[35b]

(875)Ağkām-ı nücūmda sulšān vezīri olmağ yoğdur ağıvālleri (876)ednā olmağ üzeredür zīrā görmez misinki her milletūñ müstaķil (877)kendülerden begleri ve vezīrleri olur amma bu šā`ifede olmaz (878)ve tağdırce démek gerekdir ki sulšānlar vezirler ile mušāğabe (879)olup yağın ola tā kim yahūdiler i`tibāri-yla kendülere sulšān (880)ve vezīrler nağarı gibi olur ve dağı bir Ğabešī ğūkmünde görsek (881)ki çoğ yaşamağa delāleti var ola çoğ yaşaya démek (882)yoğdur amma İflīmüne göre anlar ki ekseriyya kırğ yıl yaşarlar (883)ol dağı kırğ yıl yaşar démek gerekdir v`allāhu a`lem (884)**Bāb-ı Evvel** elūñ nišānları delāletūñ bildirür elūñ (885)ağkāmı ile me`ān beraber bilgil ki qolları öyle olğadar (886)uzun olsalar ki ğatta Ādem šoğrı šuruçağ elleri (887)dizlerine yağın yetiše yūregi kuvvetine vērür yūreklülüğüne

[36a]

(888)Ve cōmerdligine ve `izzetine ve nefis iylüğüne ve fi`l-cümle (889)ağlāğ-ı ğaseneye delālet éder eger qolları kıša (890)olsa ğavğacı ve qorğaqdur Aristoteles kitāb-ı (891)ferāsetinde zikr etmişdür ğakīm-i zārī qolları kıša kimse (892)nefsūñ incelüğüne ve ištihāsın ğāšıl etmesine qavī (893)olduğuna delīldür démiş eger qolları uyлуğūñ (894)yarusına dek yetiše yaramaz nesne iğtiyār édüp (895)kimesne öyle dost olduğuna delālet éder ve dağı (896)hikemā démişlerdür ki qağan bir kiři ellerin iki yanına šoğrı (897)uzatsa eger göbeginden ilerü ج parmağının baş šarafı (898)uzun gelse göbeginden ayagunun orta parmağından (899)uğrı ve ħarāmı olmağa delālet éder nās ortasında (900)meşeldür uğrıya eli uzun dērler göbekden ayadı šarafı

[36b]

(901)Cānibinden eli šarafı cānibi uzun olduğdan kifāyetdür (902)eger bir kiřinūñ `ādeti yüridüğü ve vağten avçun yumup (903)qolun šala šala yürür olsa işlerinde tız ve mücid (904)ve šır-merd olduğuna dāldur eger bir kiři bir nesneye (905)yapuşduğı ve vağten eli ditrese qağduğı ve qatuñ (906)tızcek sākin olmasına delīldür Nādirü'l-Hindī eydür (907)qağan elleri açıldığı ve vağten ب ج parmağları muttaşıl (908)olsa aralığdan aydınlığ görünse pírlik ve qatında (909)dirliği ğuzūr üzerine ola eger ج د parmağları (910)muttaşıl olup aralığdan aydınlığ görünse `ömri (911)ağirinde dirliği ğuzūr üzerine ola qaçankim

(912)parmağlarının cemîsinün arası muşâbık olup aralarından (913)aydınlık görünmese dâ'im eyülükde ve hoşlukda ola

[37a]

(914)Eger parmak başları yoğun olup etlü olsa ve ucu (915)aruğ ve etsüz olsa ʔömri zağmetle ve emekle geçe (916)eger parmağları ardına kaykayı olup araları ferce (917)olsa el-ʔiyāzu bi'llāhi te'ālā âdemlere muhtâc olmasına dâldur (918)eger elleri büyüklüğü gövdeye münâsib olup ve hem baʔzı (919)eczâları baʔzına muvâfık ve münâsib ola şabî'atuñ (920)ve hûylarun laşifliğine ve hoşluğuna delîldür ve hem (921)ʔaksı dañı bunun ʔaksıdır eger eller bedene göre (922)kâtı büyük olup gövdesi ince olsa mizâc ğarâretine (923)ve çok söylegen olduğuna delîldür amma Calinus (924)ğakım eydür bağrun büyüklüğüne delîldür eger eller kışa (925)olsa ve parmağlar dañı kışa ellere göre fitne (926)ve uğrı olduğuna delîldür eger kâtı kışa olsalar

[37b]

(927)Kendü azâlarına göre kuvvetlü ve bahiŝde zeyrek olduğuna (928)delîldür ve dañı ʔavratlarun kışa olsa (929)fercleri şar olur oğlanı zağmetle doğururlar (930)zîrâ ol mevzuñ geyñligi miğdârı ol miğdârdur ki (931)orta parmağın ikinci faŝından ع ا م ت faŝına (932)varınca ikisinün geyñligi beraberdür ve ayānuñ uzunluğuna (933)iki olkadardur eger avuc uzun olup parmağlar yoğun (934)ve kışa olsa delülige ve kâhillige ve ğayretsüzlige (935)delîldür eger avuclar ve ve parmağları uzun olup birbirine (936)münâsib olsa ŝinâ'tlarda zeyrek olmasına dâldur (937)eger parmağlar ve avuçları uzun olup yoğun olsa (938)kevdenlige ve balğamı mizâc hûylu olduğuna delalet éder (939)eger parmağların tağrık étmek âdeti olsa muhâlif

[38a]

(940)Veyā yaramaz fikirlere ve eyüttüğüne(?) delıldür **Bāb-ı Şānī** (941)cimā~ ve ل س ħaşlarınuñ delaletlerin bildürür eger (942)cimā~ ħaşşınıñ rengi kızıl ve muttaşıl ve büyük olsa cimā~ (943)ažalarınuñ hoşluğuna ve eyü ħūylara delâlet éder (944)cimā~ ħaşşı yürek ħaşlarıyla muttaşıl olsa ġatta bunlaruñ (945)içinden müselleş gibi olsa bunun şâğibi olkadar muğāşaraya (946)ve qorquya düş ola ki kendüden pişmān olup (947)ne olaydı ben şoğmayaydım diye eger bu ħaş budaqlardan (948)ħālī olup ب parmağunñ dibine dek varmaya nāşibsiz (949)ve malsız olup yavuz cerāğate uğramağā delâlet éder (950)eger mezkūr ħaş ب parmağunñ dibine dek vara anda muğkemplene (951)ve avucundan ol bir şarafdan biraz budaqlarına ۛ parmağun (952)dibini gözede saādetlü ve cömerd ve devletlü ādem olmağā

[38b]

(953)Delıldür eger ħaşşun ayağı ve budaqları baş ħaşşına (954)varsalar yalancı ve aldatıcı olmağā delâlet éder ola (955)ve ādemleruñ yüzine gülüp ve ardınca mesāvisin édici (956)olmağā delâlet éder eger bu ħaş ~ömr ħaşşıyla muttaşıl olsa (957)ve anlar zāviye ġādīs olsa tız başı kesilmege ve yāħūd (958)büyük yāresi olmağā dāldur eger bu ħaş baş ħaşşını (959)gözetse ölüm qorqusuna gele amma ħālāş ola (960)eger bu ħaş uzunluğū ب parmağunñ ortasına ilerüye (961)varsa esrikmege ve çok qağmağā delâlet éder ħuşūšen (962)ħaş kızıl ola eger bu ħaş şoğru ve muvāzī budaqları (963)ola ب parmağunñ dibinden yaña vara ~izzet ve mertebe (964)bulup māl ġāşıl etmesine ve ulu olmasına ve ikrarından (965)çıkmaduğına delıldür eger ħaşşuñ ucı orta

[39a]

(966)Parmağunñ altına varsa qaş~ān ġavğasız ve melâletsiz olmaya (967)eger bu ħaş orta parmağunñ dibine yakın yerde iki bulunsa (968)biri ب parmağunñ dibine varsa ve birisi orta parmağun (969)dibine varsa delıldür ki anuñ dirligi eksilmeye fikirsiz (970)yañı qağq subhāne teālā ġazretleri şanmaduğı yerlerden (971)rızqın āsān-ı vech üzere iğsān eyleye ve ~avratlara (972)zindeğānesi olmaya eger bu ħaşşuñ ucı heman orta (973)parmağun⁴ vara

⁴ Orijinal metinde "parmağduñ" şeklinde geçmektedir.

~ömri muhâşaralu ve zağmetlü ola ⁽⁹⁷⁴⁾eger bu hâşşuñ ucu ب parmağa qarıb ola zağmetlü ⁽⁹⁷⁵⁾olup ve zağmetler çeke amma adı şanı ma'rûf ve bellü ⁽⁹⁷⁶⁾olmağa delîldür eger bu hâşşuñ ucu veyâ bir budağı ب ⁽⁹⁷⁷⁾ve ج parmağın aralığında tamam çıka ishâlden helâk ⁽⁹⁷⁸⁾olacağına delîldür ve yüklü ~avrat doğurmağ üzerine

[39b]

⁽⁹⁷⁹⁾Helâk olacağına delîldür huşuşan bu hâş büyük ve kızıl ⁽⁹⁸⁰⁾ola amma hâş ل س ba'zende mevcûd ve ba'zende olmamağ ⁽⁹⁸¹⁾âdemin aġvâli muhtelif olduğı sebebdendir eger bu hâş ⁽⁹⁸²⁾neqadar büyük ve rengi mu'tedil olup muttaşıl olsa ⁽⁹⁸³⁾olqadar baġruñ ġoşluġuna ve feraġ olmağa delîldür ⁽⁹⁸⁴⁾eger bu hâş rengi şakağı ve eczâları olmaya mi'denüñ ⁽⁹⁸⁵⁾ve baġruñ za'iflüġüne delâlet éder eger bu hâşşuñ üzerinde ⁽⁹⁸⁶⁾veyâhûd yanında küçüçük noğşaçıklar buluna tabi' uñ ⁽⁹⁸⁷⁾qabzına ve uğrı olmağa delâlet éder eger bu hâşş-ı atık ⁽⁹⁸⁸⁾miqdarınca bir ġayrı hâş kesse mi'deden ġâşıl ⁽⁹⁸⁹⁾olur baş aġrısına delâlet éder eger baş hâşşinuñ yanında ⁽⁹⁹⁰⁾kızıl olursa ġögüs zahmetlerine delâlet éder **Bâb-ı** ⁽⁹⁹¹⁾**Şâlis** ~ömr hâşşinuñ delâletlerin bildirür nefsi ġayvâniyyeye

[40a]

⁽⁹⁹²⁾Müte'allıqđür bu yayda ~ömrüñ müddeti ve ~ömri içinde olan ⁽⁹⁹³⁾emrâz-ı muhtelif beyân olunur ~ömrüñ uzunluġı ve kışalıġı ⁽⁹⁹⁴⁾~ömr hâşşunuñ uzunluġuna ve kışalıġına ġoredür ve ~ömr hâşşinuñ ⁽⁹⁹⁵⁾ibtidâsı م şarafında Aristotaleys kitab-ı ġayvanâtda ⁽⁹⁹⁶⁾demişdür ki âdemin elinde üç hâş vardur büyük olursa ⁽⁹⁹⁷⁾~ömr uzunluġuna delâlet éder ve ~ömri içinde vâqıa' olan ⁽⁹⁹⁸⁾marâzlara bu vechle delâlet éder ki bu hâşşı neqadar ġaş ⁽⁹⁹⁹⁾keserse ol hâşlar qadar hastalıkları ola aşığa ⁽¹⁰⁰⁰⁾mersüm olan şekilden ma'lümdur م س hâşşı ت م ا ع ⁽¹⁰⁰¹⁾érişe bu köşenüñ ~ömri iklimünde ve ~âdetlerinde ġâyet çok ⁽¹⁰⁰²⁾yaşamış qadar yaşaya eger ~ömr hâşşını keser hâşlar م şarafına ⁽¹⁰⁰³⁾yaġın ola ziyâde küçüçük oġlan iken hasta ola ⁽¹⁰⁰⁴⁾eger م س ortasında ola orta yaşta iken hasta ola

[40b]

(1005)Vesā'irlere daħı buña kıyās édesün eger nekadar م (1006)ħaşşı zāviye-i qadīmiye yakın qaş eylese olkadar ħastalığı (1007)ziyāde ola ġatta ki zāviye-yi qadīme üzerinde (1008)olsa muħāşarasıdur eger keser ħaş nekadar büyük ve uzun (1009)ola olkadar ħastalığın daħı uzunluğu ve kuvveti ola (1010)amma marazuñ sebebi keser ħaşsuñ geldiği ve bitdüğü yerden (1011)ma'lüm olur bu ħaş baş ħaşşı şarafından yaña bulursa (1012)ve anda yoğunluğu س şarafından yaña olan yoğunluğdan artuq (1013)olursa her kişiyle dost olup eyü naşigatler vérür (1014)kişi olmağa delâlet éder eger س şarafından yaña buncaleyin (1015)budaqlar olsa derviş olup kullarından (1016)kizb sözler söylemege delıldür eger م şarafından yaña (1017)buncaleyin budaqlar olsa şāğib-i māl ve şāğib-i

[41a]

(1018)İzzet olmağa delıldür eger bu ħaş nekadar م şarafından (1019)yaña incelse olkadar aqluñ ziyādeligine dāldur eger bu ħaşsuñ (1020) س şarafından yaña olan kıızıllık م şarafından yaña ن د (1021)olan kıızıllıqdan ziyāde ola hiç kimseye merğameti şefkati (1022)olmayup esrikmege delâlet éder eger bu ħaş م şarafından (1023)yaña budaqları bitse fikirleri yāhūd naşigatleri müteğayyir (1024)olduğuna delâlet éder eger bu ħaşlardan müselleś س ل (1025)içinde bunuñ gibi budaqlar bitse ħaşşına şoqunsa (1026)eyülükleri ola yaramazlığından şöñra eger bu ħaşsuñ (1027)başında avuç geçerek ħaşlar bitse ki biri birine muttaşıl (1028)olsa bu şekilde cüzām olacağına delâlet éder (1029)eger ömr ħaşsuñ yanında غ ا غ ħaşşına yaqın buncaleyin (1030)bir şekil olsa bir gözi fāsıd ola iki bulunsa

[41b]

(1031)İki gözü fâsid ola eger mezkûr ʔömr hâşşından bir kızıl hâş (1032)çıkırsa ۞ parmağa yakın varsa muhâşaralu yâresi olmağa (1033)dâldur eger ʔömr hâşşını bir küçürek hâş kesse sözi şogrisına (1034)gidüp bir büyük belâya uğramağa dâldur eger bu hâş (1035) ۞ ۞ hâşşı şokunduğı yerden bir hâş çıkırsa ۞ ۞ hâşşına (1036)érse aşagaya baķar olsa gönderden veyâ oķdan yaralanmağa (1037)dâldur eger ۞ hâşşına yakın iki hâşlar ʔömr ğaşşınıñ sağ yanına (1038)uzunluğuna ölseler kendi eceliyle ölmege dâldur eger ʔömr ğaşşınıñ (1039)şol yanında ise kendi eceliyle şabî ile ola **Bâb-ı Râbia** (1040)baş hâşşuñ delâletlerin bildirür ķuvâ-yı nefsâniyyeye müteʔallikdür (1041)eger ۞ ۞ hâşşı şogrı ola zihnüñ ve dimâğüñ ve eyü ğüylara dâldur (1042)eger bu hâş ۞ ۞ hâşşına yakın varsa her nesnenüñ eksüklüğüne (1043)delîldür eger ۞ ۞ hâşşına baş hâşşı ulaşa yaramaz naşîbe dâldur

[42a]

(1044)Eger bu hâş kışa olup orta parmaķ muķabelesinde diküne (1045)yigit iken eceli yetiše hûşuşan orta (par)mağüñ ortasına şogrı (1046)dükine ğâc gibi ola eger bu hâşşuñ ucunda iki küçüçük (1047)hâşlar yapışmış ola teymurdan gövdesine yâre olmağa dâldur (1048)eger bu hâş egri olup pâre pâre olsa ğaramîlige ve ķaķganlığa (1049)delâlet éder **Bâb-ı Hâmse** âdemüñ yıldızı şoğduğı bilinmesine (1050)mizâcından ve ağvâlinde ve firâsetinden ve ellerinüñ hâşlarından ve (1051)eşhâ étdüğü şeylerden bilünür amma el-ân elleründe bulunan (1052)şeyleri zıkr édelüm ol kim yıldızı Zuhaldür ellerinüñ nişanı (1053)büyükdür ve orta parmağında artık hâşları vardır hûşuşan elnüñ (1054) ۞ ۞ saşğından bir ucından geçer ۞ parmağa dek gelür (1055)ol kim yıldızı Müşterîdür ۞ parmağında hâşları çoķdur hûşuşan (1056)cimâ ve baş hâşşınıñ budaķlarından ۞ parmağın dibine dek varalar

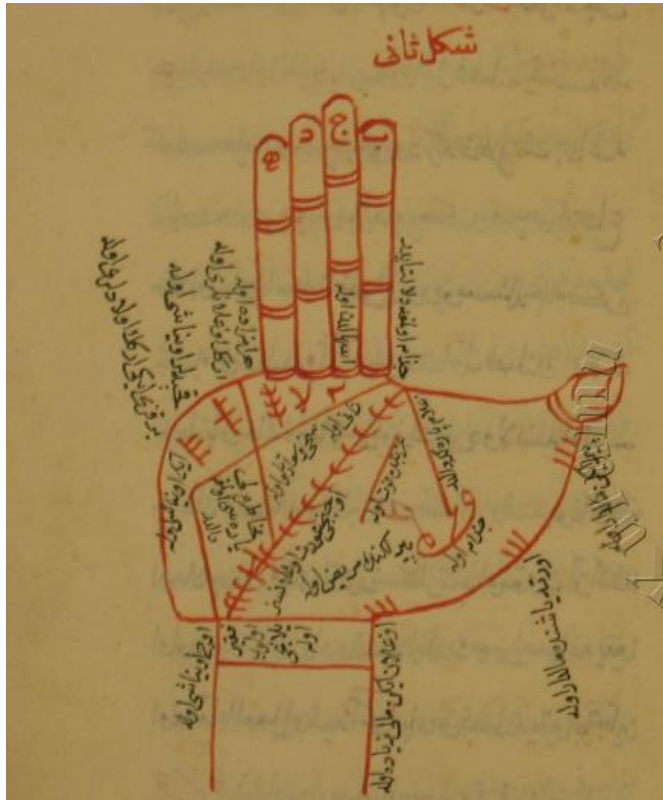
[42b]

(1057)Ol kim yıldızı Mirriğdür baş ve ʔömr hâşları şogrıdur ol kim yıldızı (1058)Şemsdür ۞ parmağüñ dibinde çoķ hâşşı ola ol kim yıldızı (1059)Zühredür Zühre yerinde çoķ hâşlar ola ol kim yıldızı ʔUşariddür (1060)ʔUşarid yerinde çoķ hâşları ola ol kim yıldızı Ķamerdür

elinüñ ⁽¹⁰⁶¹⁾murabba'nda bu şekil nişān bulunur ve Kāmer yerinde vāfir hāşlar ⁽¹⁰⁶²⁾vardur ve ol hāşlar mesşūr olan ʿalāmetleriyle insānuñ ⁽¹⁰⁶³⁾kevkebleri ma'lūmdur imdi yalnız kevkeb bilmek hāşlarıyla müteʿazzir ⁽¹⁰⁶⁴⁾ya'ní şebehden hālî olmaz amma bu bâbuñ evvelinde tağrír ve mestūr ⁽¹⁰⁶⁵⁾olunan ya'ní mizācından ve aǵvālinden ve firāsetinden deyu ⁽¹⁰⁶⁶⁾zıkr étdüñüz nesnelér ʿilm-i şıbda ve ʿilm-i ğıkmetde ve ʿilm-i aǵkāmda ⁽¹⁰⁶⁷⁾münderic ve ma'lūmdur bu maǵalde heman ellerinüñ hāşlarından ⁽¹⁰⁶⁸⁾beyān olundu zırā taşvıl-i kelām lâzım gelür iñtişār maşlūbdur ⁽¹⁰⁶⁹⁾mezkūrlaruñ şekil budur v'allāhu a'lem

[43a]

Şekl-i Sānı

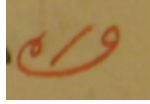

⁽¹⁰⁷⁰⁾Altıncı Bāb ceriyyāt delāletlerin bildirür ve bir neçe sırlar

[43b]

(1071)Beyān éder ki ehil atında meşh rdur **imdi** bilgil ki aan (1072)  parmağun uzunluğu  parmağun evvel-i faşlına yetişmese ol (1073)kimse ęar mz ded r sebebi budur ki Z hre'n n cim a (1074)teşsiri vardur  parmağ Z hre ę km nded r unki cimaş (1075)hel lden olmasa n s olur bu mese'le nie kere (1076)tecr be olunmuşdur eger  parmağun evvel-i faşlında olan (1077)hař parmağun dolayısı(sıyle) y ziň gibi dolansa ol

(1078)hařřuň  zerinde buncaleyin niř n olsa boęazından (1079)ařılacakdur eger meźk r řekiller tem m olmaędan az eksik (1080)olursa emin olduęuna delild r ya'ni ařılmaęa yaęın (1081)ola amma bi'l-fi'l olmaya eger  parmaę fařlına yaęın buncaleyin (1082)

niş n varsa anasıyla ve ız arındaşkıyla zin  (1083)etd ğine del let  der el- 'iy zu bi'll hi te' l  eger  ب و parmağun

[44a]

(1084)Arasında  mri hařřı urbına amer mevzi'i c nibinden ařaęı ol (1085)řarafına bir ęař olursa ęul m-p re olmasına del let  der (1086)Bařlanyus ęakim eyd r eger bu hař    hařřına varsa (1087)cemi  mriinde malı ve  mri evvelinde eksik ola eger řoňunda eksik (1089)olsa malı ve  mri evvelinde eksik ola eger řoňunda eksik olsa fi'l-c mle bu hařřa g re iy s  desin (1090)ve daňı  ilm-i fir setde meřh r del letler bulmuřlardur ki iki (1091)ařuň arasında ıllar bitse ęul m-p religine ve ya'ň d (1092) avratlar ile zin  etd ğine del let  der amma g vdesi (1093)atı ıllı olmaya ve daňı Taňrı te' l  ę zretlerin n  ac yib (1094)ęikmetlerindendir ki bir kiři bunuň gibi ęar m cim a bed'e'n (1095)bařlasa tizcek del letleri ř hir olmaęa bařlar zira ki (1096)bu nesnelere řab'iati muh lif alur Bařlanyus ęakim eyd r

[44b]

(1097) Bunların gibilere ʿilm-i aḡkāmda ġüküm etmek yokdur zîrâ ki (1098) yıldızlar münʿakis olmuşdur şabʿatler daḡı ʿâdetlerinden (1099) ḡâriç olmuşdur eger bilmek isterseñ bir kimsenin ʿavratları (1100) oḡlancıkları taḡdir ola Zühre yerinde mersûm olan (1101) ḡâşlardan maʿlûm olur naḡar oluna eger ♣ parmaḡun (1102) dibinden elün şol şarafi cānibinden geçerek ḡâşlar elün (1103) uzunluḡuna iner olsa olḡadar oḡlancılara delâlet (1104) éder eger ol ḡâşlar elün şoḡrusuna ḡatı şoḡru (1105) olursa erkek oḡlancıkları olmaḡa delâlet éder (1106) eger egricek olursa ḡız oḡlancıkları olmaḡa (1107) delâlet éder ḡâşlar ʿadedince ʿadedleri ola mümkündür (1108) eger ḡanḡı evvel şoḡrı bilesin ♣ parmaḡ şarafından olan (1109) öñ şoḡrı mertebe ile şoḡrılar ḡâşların mertebesinden

[45a]

(1110) Ve şoḡruluḡundan ve egriliginden evvel ve soñra erkek ve (1111) dişi olanları bilesin ve oḡlancıkların ḡanḡısı (1112) diri olur ve ḡanḡısı fevt olur bilmek dilerseñ ol (1113) ḡâşlara naḡar edesin ḡâşşı munḡaşıʿ olan fevt olur (1114) eger munḡatıʿ olmaya fevt olmaz ve oḡlancıkları daḡı (1115) ḡanḡısının ʿömri ḡıḡa ola ʿömri ḡıḡa olduḡun bilesin (1116) eger ḡâşşı uzun ola ʿömri uzundur eger ḡıḡa ola (1117) ʿömri ḡıḡa ola eger ♣ parmaḡın dibinden ♣ parmaḡun (1118) yaşşılıḡına neḡadar ḡâş keserse bir ʿavrat ala iki keserse (1119) iki ʿavrat ala aña göre ḡıyâş édesin eger ʿavrat (1120) ḡâşları ♣ parmaḡun yaşşılıḡına şoḡrı olursa (1121) ḡız oḡlan olmaḡa delâlet éder eger egrilirse (1122) dul ʿavrat olmaḡa delâlet éder ve yāḡūd ḡız oḡlan

[45b]

(1123) Deyu aldıḡı ḡız çıḡmaduḡuna delâlet éder eger biri birinden (1124) ḡâşlar ıraḡ olsa alacaḡı ʿavratı çok zamān soñra (1125) almaya delâlet éder muḡaşşal ḡâşlar mesāfesi ḡadar olur (1126) ʿavratlar almanuñ zamānı ḡadar ve müddeti eger oḡlancıklar ḡâşları (1127) inüp ʿavratlar ḡâşlarına ulaşa ol ʿavratdan olḡadar (1128) oḡlancıkları olmaḡa delâlet éder eger ʿavrat ḡâşşı (1129) ḡızıl olsa aḡrabasından almaya dāldur eger oḡlancıklar (1130) ḡâşları inüp ʿavrat ḡâşşına ulaşmazsa ol (1131) erk ol ʿavratdan oḡlı ḡızı olmaya ʿavratın ḡâşşı (1132) uzun olsa yaşlu ʿavrat olmaḡa delâlet éder (1133) eger ʿavrat ḡâşşı ḡıḡa olsa genc yaşlu

~avrat almağa (1134)dâldur ġāsıl-ı kelâm ~avrat büyüklüğü ĥašşına göre olur (1135)eger bu zıkr olunan ĥašlar ~avrat ellerinde olsa yukarı

[46a]

(1136)Zıkr olunan šafşıl üzere varacakları erlerüñ ~adedleri (1137)ġükmüne dâldur erlere göre bunlara daĥı kıyās oluna ~avratuñ (1138)zıkr olan ĥašlarından ġayrı elüñ šaşrasından yaña (1139)ĥašlar olsa qahbe olmağa delâlet éder ve oynaşlarınıñ (1140)~adedlerine dâldur eger dilersen bilesin kişi oġlan (1141)ikenmi evlenür ve yâĥüd yigit ikenmi evlenür ve yâĥüd (1142)orta yaşında mı ve yâĥüd pırlığında mi evlenür (1143)eger erde ~avrat ĥašşı ۞ parmaġun dibine kaşı yakın (1144)olsa oġlan iken evlenür eger daĥı ırāk ise (1145)orta yaşında evlenür eger daĥı ırāk ise pır iken (1146)evlenür muġašşal-ı kelâm ĥašşun bu ~duna ve qurbına (1147)eger غ ا غ ĥašşına yakın ~ömr ĥašşınıñ saġ yanına (1148)muvâzı ĥaš olsa ġurbetde fevt ola mevlüdünde vefât

[46b]

(1149)Etmeye dâldur eger ~ömr ĥašşınıñ Őol yanında ~ömr ĥašşına muvâzı (1150)ĥaš bulunsa ki غ ا غ ĥašşına yakın yerde šabı~ olmaga (1151)dâldur ve daĥı ba~zı ġikemâdan mervídür غ ا غ ĥašşı (1152)yanında elüñ yašşılıġına dört mevâzı ĥašlar olsa ~ömrün (1153)evvelinde devlet ve câhe delâlet éder eger bu ĥašlar غ ا غ ĥašşına ırāk olsa olqadar yaşına göre malı ola (1155)eger mezkür ĥašlar ۞ parmaġına yakın olsalar malı ve ni~meti (1156)pırlık ve qatında çok olmağa delâlet éder eger mezkür (1157)ĥašlar ۞ parmaġıyla غ ا غ ĥašşınıñ ortasında olsalar (1158)orta yaşında iken malı çok ola ve qusse ~alâ hazâ (1159)eger Qamer ġüküm etdüğü yerde ašaġa mersüm olan nişânlaruñ (1160)birisi bulunsa kendü ~avratlarun kıyıp ġarâm ~avratlara (1161)zinâ édüp ve yaramaz fikirler etmege delâlet éder eger Ušârid

2[47a]

(1162)Yerinde bulunsa ağır ĥastalığa veyâ öksürüğe dâldur (1163)eger Mirriĥ yerinden ašaġa mersüm şekillerüñ birisi (1164)bulunsa müteġayyir ġaller ve ĥastalıklara uğramağa

dâldur ⁽¹¹⁶⁵⁾eger Şems yerinde bulunsa tîz tağavvür ve kaçlanmağa dâldur ⁽¹¹⁶⁶⁾eger Müşterî yerinde bulunsa çok rızık ve mal kazanmağa ⁽¹¹⁶⁷⁾dâldur amma muqaddemdür yaşlığı ola eger Zühre yerinde bulunsa ⁽¹¹⁶⁸⁾kelâm-ı yüsr ya'nî söz söylemesinde zağmet çeküp ağırça ⁽¹¹⁶⁹⁾deprenür amma ehl-i ʿaql olup cevâbında kâmil ⁽¹¹⁷⁰⁾ve dürüst ve şâlih ve ʿâbid ve zâhid ve derviş ve fuqarâ'yı ğâyet ⁽¹¹⁷¹⁾sevüp anlarla muhteliş olup görüşmesine dâldur eger müselleś ⁽¹¹⁷²⁾içinde bu zîkr olunan şîfatlar bulunsa yaramaz hûylar ⁽¹¹⁷³⁾ve bed-baht şâli'lü kişi ola amma cömerd ve sahî olmasına ⁽¹¹⁷⁴⁾delâlet eder mezkûrlaruñ şekilleri budur v'allâhu te'âlâ a'lem

[47b]

⁽¹¹⁷⁵⁾Amma ba'de bilgil ki zâviyeleruñ aġkâmın zîkr ve beyân édelüm eger ki

Şekl-i Şâliśe

[48a]

(1176) م zāviyesi ب ve ج parmağlarıñ arasına şoğru ا olsa (1177)göñli miskín olup ve ġarām kazanmasınıñ ziyāde cehdine (1178)delālet éder eger bu zāviye ب parmağıñ ortasına şoğru ا (1179) olup zāviye-i ġādde dañı olsa zihin zeyrek olup saʿadetine (1180)delālet éder eger م س ve ل م ġaşlarından zāviye ġaşlarından zāviye hādís (1181)olsa biri birine şoğunmasalar aralıklar žāhir olsa kendüyi (1182)büyük görür ve ġayrıları esirgemez ve iyilik bilmez ve kıskanç ve yalancı (1183)ve ġammāz ġāşıl-ı kelām murdār hūyly ve ʿaķıbeti ġayr olmaz (1184)böyle bir kişi olduġuna delālet éder eger zıkr olan ġaşlarıñ (1185)aralıkları ġaşı ziyāde yakın olmaġla muttaşılıarı gibi olsa amma (1186)ġaķıķatde muttaşıl olsa muġāşaraya uğramaġa ve yāhūd (1187)teymurdan yāresi olmaġa delālet éder eger bu ġaşlarıñ (1188)arasında ġayrı ġaş م zāviyesinüñ dibinden çıkup

[48b]

(1189)Girü (gerü) egilüp م س ġaşşına şoğunsa aşıġa baķarsa aġu (1190)yemeden veyā ġarbdan helāk olmasına delālet éder eger م (1191)ġaşşı zāviyesinüñ üstüne gelen ġaş şaġ şarafından (1192)arası açılup gine egilüp ġavuşmaġa yakın olup (1193)varup م zāviyesinüñ altından ġavuşsa delıldür ki (1194)étdüġi ġarclara pişmān ola müselleś içinde م yanında

(1195)buncaleyin nişān olursa alacaġı ʿavratdan (1196)mírāşiyesine delālet éder eger

meżkūr yerinde (1197)buncaleyin nişān olursa ve kızıl olursa (1198)bir yıl tamam ġasta olmasına delālet éder eger م (1199)zāviye-i ġadimiye žāhir olup kızıl olsa göñlüñ (1200)ve ġarāret-i azizenüñ ve ġavilerüñ ġoşluġuna delıldür (1201)eger meżkūr zāviye olsa ġarāmí kişi olmaġa delıldür

[49a]

(1202)Eger zāviye-i münferice olsa bunuñ ʿaksıdır eger bu zāviye (1203)olsa ādemliġi ve insāniyyeti olmayup müteġayyirü'l-ġāl olduğuna (1204)delālet éder eger zāviye

buncaleyin nişān olsa (1205)ve ʿavratlarda olsa ġamli erkek olduğuna delālet éder (1206)eger ġādde ise fitnelige dāldur eger mezkūr-ı münferice olsa (1207)ag̃mağ olup dañi insāniyyeti olmadıġına delālet éder (1208)eger zāviye olmasa miʿde ve baġrı zaʿif olmasına

dāldur (1209)eger mezkūrde buncaleyin nişān olsa yatlıdur eger (1210)elüñ murabbaʿında hāc gibi olursa mütedeyyin ve müteşerriʿ ve šāliġ (1211)kimesne olup dünya terkin ihtiyār eyleyüp ve ġuzürsuz (1212)şeyh gönüllü kiři olup ʿizzetlü olmasına delālet éder (1213)eger mezkūr hāc egri olup ve hoş nişānlanmış olsa (1214)yatlıdur eger iki müselleş olsa biri birinüñ hāşši

[49b]

(1215)Birisinüñ üzerine olsa eyü olmaġa delālet éder (1216)eger üç olursa yatlıdur eger

dört olursa eyüdür (1217)eger mezkūrda yıldız gibi buncaleyin nişān olup (1218)ve kızıl olsa ʿadil ve emín olmaġa delālet éder eger elüñ (1219)murabbaʿında müselleş gibi ki zāviye-i ġādde ola م ل hāşşinuñ (1220)ortasında vāķiʿ olsa büyük düşmenleri olduğuna (1221)delālet éder eger mezkūrda ج ve ا aralıġı muķābelesinde (1222)hāc gibi olsa seferler görüp ve zaġmetler görmeġe (1223)delālet éder eger iki hāşlar parmaġuñ dibinden çıkup (1224)ʿömr hāşşını keserse uzun sefer çıkup ve çoğ velāyetler (1225)görmeġe delālet éder

eger Kamer ġükmi yerinde bir yıldız şekli (1226)olsa yaʿnı buncaleyin sevinüp feraġ

olmaġa delālet (1227)éder eger Kamer ġükmi yerinde buncaleyin nişān olsa

[50a]

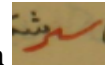
(1228)Şāgibine devlet ve izzet olmağa delâlet éder eger Kāmer (1229)gükmi yerinde ʿömr

ḥāšši yanında buncaleyin şekl-i ġādīs (1230)olsa ʿāqibince gelecek marāzlara delâlet éder eger (1231)cimāʿ ḥāšşında bir budak bitüp ج parmağın dibine dek (1232)gelse çok nesnelere çalışup ziyāde zaġmetler çekmege (1233)delâlet éder eger ج parmak dibinden iki kışacık (1234)budak ḥāşlar bitse eri olup maşlaġat bitürdüğüne (1235)delâlet éder eger mezkūr olan ḥāşlar biri birini kesse (1236)emek çeküp zaġmetler görmege delâlet éder eger ج parmağın (1237)üçüncü boġumu dibinden avuc geçerek ḥāşlar bitüp (1238)aşāġasına ineler gögsünde ya boġazında saġam ve verem (1239)olmağa dāldur eger د parmağın dibinden iki şoġrı (1240)ḥāşlar bitüp elün uzunluġuna gideler amma bu gelmiş veyā

[50b]

(1241)Kesilmiş gibi olmaya ʿaġluñ zeyrekligine ve ilm-i deġāyıka muşālaʿa (1242)édüp ince fikirler édüp ve envāʿ-ı ʿulüm bilmege vaġt (1243)olur ki çok sevilir vaġt olur ki az sevilür buncaleyin (1244)bir kişi olduġuna dāldur eger mezkūr iki ḥāşlar kesilmiş (1245)olursa mezkūrların ḥilāfı olduġuna dāldur eger (1246)Uşārid yerinde aşāġadan yuġaruya yaʿnı elün murabbaʿında (1247)bir egri şekil ḥāş çıksa yād kimesneler ile dost olmağa

(1248)dāldur eger Uşāridün güküm yerinde buncaleyin şekil olsa (1249)düşmenler aña ġalib olmağa dāldur eger Uşārid yerinden (1250)geçerek ve ġarışmış ḥāşlar olsa oġlan iken (1251)şabīʿatlu terbiyelü olmağa dāldur eger zıkr olunan ḥāşlar (1252)غ ت ی ا غ yakın yerde olsalar bārid ve balġamı şabīʿ mizāc (1253)olup şabīʿatı daʿimā līnet üzerine olduġuna dāldur

[51a]

(1254)Eger Uşārid yerinde buncaleyin şekil olsa ilerü gelüp (1255)bir ma'rūf kimesne olmağa dāldur eger ' parmağun evvel-i faşlına (1256)yağın bu hāş bozuğ gibi temām parmağı çevirse şuda (1257)boğulmağa ve yāhūd aşılmağa veyā boğulmağa dāldur (1258)eger mezkūr ğaş mezkūr parmağı çevirse şularda (1259)boğulmağa ve türlü muhātaraalara uğrayup el-'iyāzu bi'llāh (1260)büyük belālara uğrayup yine hālāş

olmağa dāldur eger (1261)parmağun evvelki faşlı üstünde buncaleyin nişān

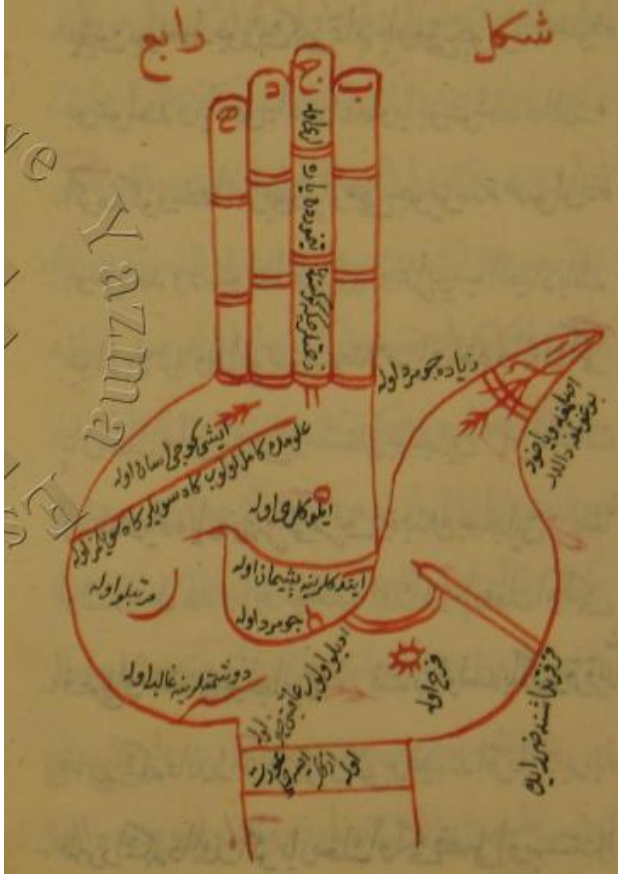
(1262)olsa ziyāde yaramazdur eger şırnağ dibinden buncaleyin nişān (1263)olsa aşılmağa ve yāhūd boğulmağa dāldur eger parmağun evvelki (1264)faşlı üstünden

buncaleyin nişān olsa yalnız kız qarındaşına (1265)zarar etmege dāldur eger kız qarındaşı yoğise aqrabadan birine (1266)zarar etmege dāldur eger parmağun evvelki faşlı üstünde

[51b]

(1267)Yıldız gibi buncaleyin nişān olsa efrātla cimā olmasına (1268)dāldur mezkūrlarun şekli budur v'allāhu a'lem

Şekl-i Rābia

[52a]

(1269)Eger Müşterî yerinde şoğrı hâşlar elüñ uzunluğuna érse (1270)neçadar parmağun dibine yakın olup çok olursa (1271)olçadar malları ziyâde ve iylikleri olup ve mertebeleri (1272)olup şâğib-i hâyır olmağa delâlet éder amma şarşı (1273)budur ki bu hâşşı gayrı hâş kesmiş veyâ bükülmüş (1274)olsa mezkûrlaruñ hilâfına delâlet éder ve dañı (1275)bağzılar démişdür ki Müşterî yerinde gâc gibi veyâ (1276)müselleş hâşları renkli olsa ve taşvîri mañidâr (1277)ola izzete ve gürmete delâlet éder eger Müşterî yerinde (1278)buncaleyin

nişân olsa beynisi za'îf olup (1279)ve gâreketleri zağmetlü dirliği olmağa delâlet éder eger (1280)bir şoğrı inçecik hâş elüñ murabbaında eyü renkli (1281) parmağun dibinden varsa bu hâş erlerde olsa

[52b]

(1282)İnsāniyyeti olup ġarāmī kiři olduġuna delālet éder (1283)eger bu ĥař avratlarda olsa ululuġa veyā eyülüġe (1284)delālet éder eger bu ĥař egri ve yoğun olsa erlerde (1285)cömerd ola amma avratlarda olsa cimā'ı sevmeġe dāldur (1286)eger Zühre yerinde ĥařlar kimi geçerek kimi orta olsa (1287)řoġrı olmayup mühmillerle hem-dem olup ve muġabbet éde (1288)ve ġarāmı řabūl cimā'a ziyāde iřtihāsı olmaġa dāldur (1289)eger meźkūr ĥařlar řoġrı olsa izzetle baġta dāldur (1290)eger ♣ parmaġ dibinden Zühre yerinde egri ve kıızıl (1291)ĥařlar olsa yalancı olup uğrı olmaġa dāldur (1292)eger egri ve kıızıl olsa elüñ murabba'nda Zühre yerinde (1293)olalar amma parmaġuñ dibine varmayalar şollarında ve daĥı (1294)ellerinde yāresi olmaġa delālet éder eger ♣ parmaġuñ

[53a]

(1295)Dibinde niřf da'ire olup orta yaġa mertebenüñ (1296)eyülüklere muĥtelif olduġuna dāldur amma ařaġa baġsa (1297)eksülmeġe müteġayyir hāl olmaġa dāldur eger ت ی ا غ ĥařşı (1298)řoġrı ve muttařıl olup rengi daĥı ma'nidār olup (1299)yuġarı řarafa mā'il olsa ĥuřūřan ki budaġları (1300)řoġrı olup egilmiř olmaya devletlülerde olsa (1301)eyülüġe delālet éder eger ت ی ا غ ĥařřından bir řoġrı (1302)muttařıl ĥař çıkup م ل ĥařřına varsa ömri (1303)evvelinde dirligi řar ve zaġmetlü olup soñra āĥiri devlet (1304)ve ġuzūr üzerine olup ĥayır olmasına dāldur eger (1305)meźkūr ĥař orta parmaġa varmasa mařūřsı (1306)olduġuna delālet éder eger meźkūr ĥař ب parmaġına (1307)varsa uzaġ seferlere gitmeġe delālet éder eger meźkūr

[53b]

(1308)Ĥař ♣ yāĥūd د parmaġa yaġın varsa ġayrete büyük (1309)nařıbi olmaġa delālet éder eger meźkūr ĥař muttařıl ve eyüce (1310)renklü olup ♣ parmaġuñ dibine ve yāĥūd ömr ĥařřınuñ (1311)yanına çıkarsa ġāyet de vaġti ġoř ve lařıf ola eger (1312)ت ی ا غ ĥařřınuñ üstünde avratlarda ömr ĥařřına yaġın (1313)üç ve dört ya daĥı ziyāde yıldız gibiler olsa ġammāz (1314)ve yaramaz ere varup soñra gene řurtulmaġa delālet éder (1315)eger řoluñ ortasında bir ĥař ت ی ا غ sařġın geçüp (1316)Uřārid ġükmi yerinde řursa kendüsi dostlarına

şadâķat edip dostları aña ⁽¹³¹⁷⁾şadâķat edüp dostları aña şadâķat ve âdemlik ⁽¹³¹⁸⁾etmemesine delâlet éder eger meżkür ĥaş ķolun dibinden ⁽¹³¹⁹⁾ķıķup egri ve aşilsiz ola ķul olup kendü ⁽¹³²⁰⁾iĥtiyarı elinde olmaduğuna delâlet éder eger cimâ

[54a]

⁽¹³²¹⁾Ĥaşşinuñ ucundan buncaleyin bir ĥaş bitse ki ⁽¹³²²⁾parmaķlaruñ şaşrasından şarafından yine parmaķlarına ⁽¹³²³⁾baķa ĥaşmını ķatl etdüğine delâlet éder eger ķoluñ ⁽¹³²⁴⁾ortasından bir ĥaş ķıķup غ ا ى ت saşđın geķe ⁽¹³²⁵⁾bir yérde oturaķ olmayup ķoķ yerlerde misâfir ⁽¹³²⁶⁾olup seyyâĥ olmasına delâlet éder eger meżkür ĥaş ⁽¹³²⁷⁾geķüp ۆömr ĥaşşına yâĥûd baş ĥaşşına şoķunsa defâten ⁽¹³²⁸⁾vâfir rızık eline girmege delâlet éder eger meżkür ĥaş Ķamer ⁽¹³²⁹⁾ğükmi yerinde olsa deryâ- sefret édüp varduğı ⁽¹³³⁰⁾yerde mütemekkin olup maķşûdı temâm olmasına dâldur ⁽¹³³¹⁾eger غ ا ى ت ĥaşşı üstünde ĥâc gibi olsa eyü ⁽¹³³²⁾naşîb eline gire aña delâlet éder eger غ ا ى ت ĥaşşı ⁽¹³³³⁾uzun bir ĥaş ķıķup orta parmağa yaķın varsa

[54b]

⁽¹³³⁴⁾Şabîati sevdâî olup ziyâde cömerd olmasına dâldur ⁽¹³³⁵⁾eger Zühre yerinde müselleş veyâĥûd murabbaĥ olsa ġâyetde ⁽¹³³⁶⁾ĥâli eyü ĥoş ola eger Uşârid yerinde yıldız gibiler ⁽¹³³⁷⁾olsa ۆavratdan mal ġâsıl etmesine delîldür eger ⁽¹³³⁸⁾ب ve ج parmaķlaruñ arasında bir ĥaş ķıķup ⁽¹³³⁹⁾yay şekli gibi egülüp ♣ parmağa varsa başında ⁽¹³⁴⁰⁾yâre olup yâĥûd olacağına delâlet éder eger ⁽¹³⁴¹⁾ب ve ج parmaķlaruñ arasında bir ĥaş ķıkısa ⁽¹³⁴²⁾♣ parmađuñ dibine varsa mağbûs olduğuna ⁽¹³⁴³⁾delâlet éder eger ج parmađuñ dibinden yaĥ ní Mirriĥ ⁽¹³⁴⁴⁾ğükmi yerinde nişf daĥire gibi bir ĥaş olsa ki ⁽¹³⁴⁵⁾yuķaruya baķar ola zindâna girmesine delâlet éder ⁽¹³⁴⁶⁾eger Zühre yerinde meżkür ĥaş gibi olsa uğrı

[55a]

(1347)Olmasına delıldür eger elde kııl az olsa ʔavrat (1348)şabıʔatlu olup muteğayyirü'l-ğāl olmasına delıldür eger (1349)elde kııl olmasa yaramaz hūylara ve büyüklenmege ve bı-ʔaql (1350)olmağa dāldur eger kıluñ kemiyyeti ve rengi ve yoğunluğu (1351)ve egriligi ve şoğruluğı iʔtidāl üzerine olsa güzel (1352)hūylara delālet éder Aristotaleys ğakım kitāb-ı (1353)neffisesinde demişdür ki şırnaqlaruñ aĝvālınden ʔaqluñ (1354)zeyrekligi ve kevdenligi maʔlūmdur eger dırnaqlar ince ve renklü (1355)ve lātıf olsa yāhūd kıızıl raķ olup uzun (1356)olsa ʔaqluñ ve hūylaruñ hoşluğuna delālet éder (1357)eger şırnaqlar ziyāde kıısa olsa ādeme ķarışmayup (1358)hāşırnāk kimesne olmağa delıldür ve daħı hikemādan (1359)baʔzıları démişlerdür ki eger dırnaķ üzerinde ovacaķ

[55b]

(1360)Aķķa akķa noķşalar olsa olķadar dostları olup (1361)berekāt bulmağa delıldür ve hāķ içinde noķşalar ķadar (1362)libāsları olup yāhūd hāķdan olķadar fāʔide (1363)bulmağa delıldür eger dırnaķ üzerinde ovacaķ noķşalar (1364)olsa olķadar düşmenleri olup ve yeñi ziyānları (1365)olmağa delıldür el-ʔiyāzu bi'llāhi teʔālā min şerri zālik (1366)zıkr olunan aĝvāller tafşil üzere mestūr olan (1367)şekillerden maʔlūmdur diķķat üzere nażar oluna (1368)va'llāhu teʔālā eʔlemu bi'ş-şevāb

(1369)ve'l-yedu'l-merciʔi ve'l-meʔāb

(1370)hārrerehu'l-faķıru'l-haķıru'l-muznibu'l-muhtāc ilā rahmeti rabbihi'l-ĝafūr
(1371)Hüseyin İbn el-Hācīʔ Umer el-maʔrūf bi-Mūsāzāde hūtimet (1372)fi't-tārıhi li-seneti
erbeʔa ve şelāsıne ve miʔe ve elf min Şaferu'l-hayr

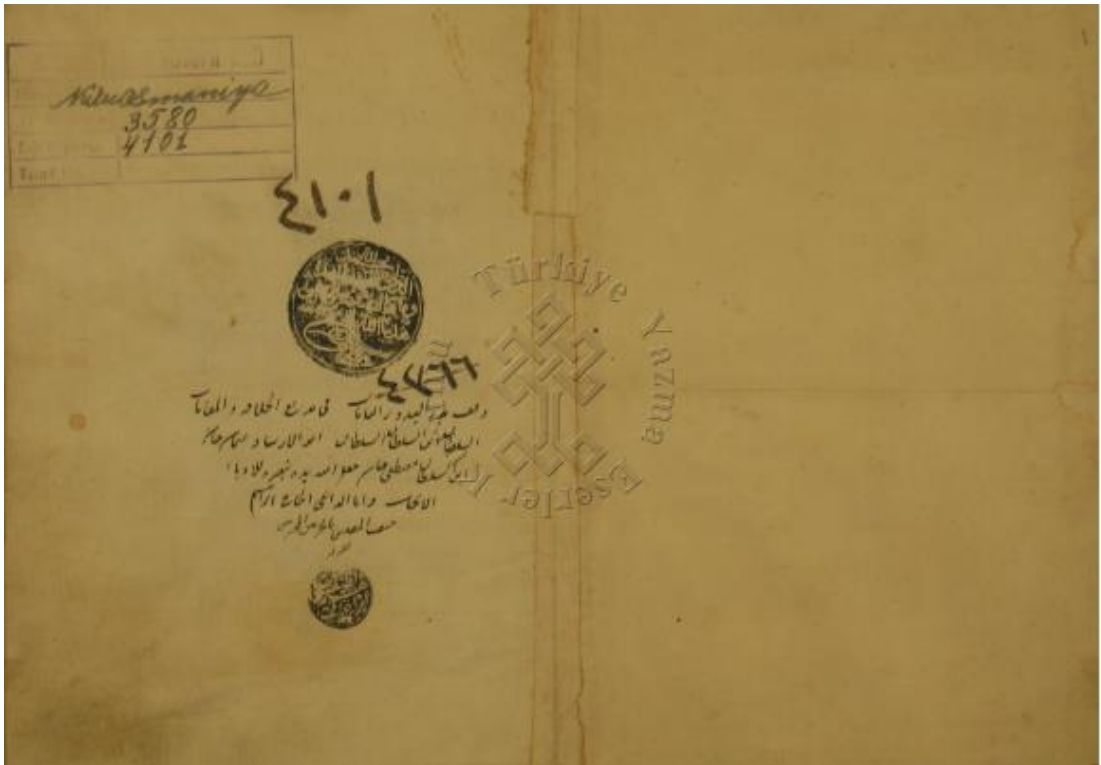
Hātm-i hācegān rahmetu'llāhi Teālā

Besmele ile Fatiha	Şalavat-ı şerif	Besmele ile	Besmele ile	Besmele ile
7	100	Elem-Neşrag	İhlās-ı Şerif	bāʔde Fatiha
		79	1001	7

İbtidâ ğazret-i kevneyn el-evlâd aŝġab ezvâca
ŝâniyen hâcegân-ı Naķŝibendiyye salikâne girüye
âŝıķâne nür-i mucır ğazretlerine
duâ~édeler
ba~de ~arz-ı hâcet
éde

4.1. ORJİNAL METİN

هزار ساله قیامت نامه بطر مشی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قال سبحانه في وجودهم من التوسيم
بالعلمين وهو الذي علا سامع الجبرود ونعملي
على نبيتنا الذي حتى بنين الذين وسيدنا الذي تشيد
اركان اليقين منلوته متواليه في الوقت وحسن
وعلى الله وامهاده وانصاف المرسلين المعادين في
الظهار الذين وتوالت قال امين اما بعد جوكتا بسب
توتيبين برقدته وادى مقاله اورينه در مقدمه حرف
مروزي بيانته در مقاله اوله علم فرستك ترمين بيانته در
مقاله ثانيه لطراف علمه اولان شمير لثا اهل اخلاق
واوصاف بيانته در مقاله ثالثه رجاله اخلاقي واوصاف

مسئله

بيانته در مقاله رابعه مزاجه وبدنه متعلق كلمات
جامعه بيانته در مقاله خامسه انسانك باشندن
اولان اعضا بسبق بيانته در مقاله سائسه انسانك
الذات غيري اعضا اسنك بيانته در مقاله سابعه الاله
اولان امارات وخطوط بيانته دره والكلام
في القصود والتوكيل على القدر للعبود وبالله التوفيق
والله اعلم منه الشفاء والكفايه مقدمه حرف مروزي
بيانته در وجود بل كل كه عبادن وحكادن وجمها اشك
كللك اهل رايدن وجم هر سنده بوهلم فرستك بر حكم
مسئله اوله حرف بر سلك اسنك حرفه وفتا تجريد بر
حرفها اشارت اولان وفتا معلوم اوله كه هر حرفك كملت
مذمبه اورينه در وكيمه مسؤديه اوله حرفن بونل در
الطا والنون والفتاد والميم والسين والعين والهاء

طرس طويه اشارت درنا اقبونه اشارت در ص
منصوبه اشارت در م اماميه اشارت در سابلاديه
اشارت در شافعيه اشارت در جماعته اشارت در مقاله
اوله علم فرستك ترمين در فراست لغتك ويزكله
ديلم معراج فراست زيكره جان هود در حال اما اسنك
وجو العبارة عن الاستدلال بالاحوال الظاهر على الاندلاق
الباطنة يعني الاحوال حو ابله اخلاق باطنيه باستدلال
انكلاين عبارته كرسؤال ونورسه كما اخلاق ظاهره
اخلاق باطنيه نجه دليل اولور جواب وبرد كره
نفس باخود مزاجه بر بازاج نفسك اليه هر قنقسي
اولورسه افعال مزاج علت اولور ظاهره وباطنه
احواله كورد ابله اواسه ظاهر وباطن ايكي معلول در
مزاجه بر معلول حاصل اولور وفتن بر معلول دخي

مسئله

استدلال قضيه مسيله نذر والظاهر عنوات الباطن
شاهور وصوره ظاهر وون سيرت باطنه استدلال
طريق در ستور انبيا واوليا مع فخر اما علم قياقت علم
ديافت و علم سياقت كليسي بوعلم فرسته مشابه علومه در
بلكه اين قسم در اوكسي معرفت بشير لجهنم اوكسي معرفت
مال لجهنم معرفت ان لجهنم در اما قياقت لغت سوز
انك و تير لرف بلن كسيه خاين در بروجي قافه كلور
بايو تاغه كار وكياهي اصلاصان هي صناعه بستد لها
بوعرفه لا انسان يعني بر علمه كه بونكله استدلال
اولور انسانك معرفته بونك قياقت بشير و بر اذات
اوتوروكه بوفتلك اهل ناسك بشير لرينه وسائر اعضا سنك
هييات ظاهره سنده نظر البرز و احوال ابله اخلاق باطنه
استدلال ابله بر و حصول سبب استدلال بر معجزه

نور با بحث طیبیه منقده که اولاد ایله وادیت
ما بینت و بخت اولور آواز اولور مورخینده
اولور که اولور اولور اولور اولور اولور
تمام کمال استی اولور اولور اولور اولور
عبارة عن معرفت الایمان المسبح فی الامن یعنی
ریاضت حسرت اولور صوفی بلکدن عبارت اولور
اهلی تریک دلجه سنی شتم انکار صوبک دیوین
وارا قلعن فرم واد اولور اولور اولور
عن تتبع الشایف انا اولور اولور اولور
فی الطریق العابد یعنی سیاحت اولور اولور
ایز لرین طرف قابل اولور اولور اولور
اولور قابل اولور اولور اولور
بوفتک اولور اولور اولور اولور

اولور

بولور اولور اولور اولور اولور اولور
و حیوان کتشد و بوفت اولور اولور اولور
و خیال اولور اولور اولور اولور اولور
مقاله ثانیه اطراف عالم اولور اولور اولور
اخلاق اولور اولور اولور اولور اولور
شهر اولور اولور اولور اولور اولور
زیر اولور اولور اولور اولور اولور
آخر شهر اولور اولور اولور اولور
الحکم اولور اولور اولور اولور
و غیرت اولور اولور اولور اولور
د یلدر اولور اولور اولور اولور
ایله بجز اولور اولور اولور اولور
اولور اولور اولور اولور اولور

و فیصله اولور اولور اولور اولور
سویب زیاده حفظ اولور اولور اولور
مکر و حیله اولور اولور اولور اولور
اولور اولور اولور اولور اولور اولور
لطیفه زیاده اولور اولور اولور
چوقه اولور اولور اولور اولور
اولور اولور اولور اولور اولور
عجاز اولور اولور اولور اولور
و عشق اولور اولور اولور اولور
چوقه اولور اولور اولور اولور
و عشق زیاده اولور اولور اولور
شعری اولور اولور اولور اولور
و وفا اولور اولور اولور اولور

کاور

و کتبت اولور اولور اولور اولور
اما اولور اولور اولور اولور
و شهر اولور اولور اولور اولور
مکر و حیله اولور اولور اولور
چوقه اولور اولور اولور اولور
ذات اولور اولور اولور اولور
بجز اولور اولور اولور اولور
و ظاهر اولور اولور اولور اولور
و شوق زیاده اولور اولور اولور
مشغول اولور اولور اولور اولور
حکایت اولور اولور اولور اولور
اولور اولور اولور اولور اولور
بر اولور اولور اولور اولور

حیث و دعای کریمه و زار لعل ایاری اما بر کوزن اشک
دوانا اولوب و بر کوزن اشک هیچ بر مله اندکی سن بنم
حبیب اولد و داعی کوندا اعلانلرک دیو اول اغلا سین
کوزینه انتقام ایوب سکسانه و دست میل یومدی
هیچ آجورچی و بور باغی آنک حقدنر نظم ایستدی
نظم بکت عیسی غداة البین معاه و اضری بالکما یحلت
علینا فما تبت التي تحت علینا بان غمضت ابرو الغینا
سکرخی اهل چین در چین اهلنک مکر و حسد و تفتان
و خباثت دی و فالنر جو قدر عقل و زکاوت و ادراک
زیاده در و صناعت جرتین ما هر لور و کمال مره
و عرار و احکام شانلرینه لایمه و غور قفلن دخی
ییدنر چکک نهایت مرتبه شانلرینه **در طغوزخی**
اهل چین در چین اهلنک شانلرینه غفلت و غور قفلن

دلم

و امر اطاعت و صدق و سلامت صدور و ضعف و شمس
و امانت و شوق و غریبه بخت زیاده **در اونق اهل**
حبش در حبش اهل دی نزار و وفادار و امین اولوب
اما فرم بری و ادراک لری غایتله قصیر و رحمتی دیلرکه
غایت جوق یشیاق فرقیل میل یشار و اشاعلم و احکم
اونق اهل نوبه در نوبه اهلنک لهو و لعب
و بخل و تحیانت و شوق و بدینر چککله و بر امر نیتلری
زیاده در غیر تلر آز در و شانلرینه هیچ مخالفت
ایوقود مره اولور سس طبعیلر در و منقاد لور **در اون**
ایکلی اهل سواد در سواد اهل امین و وفادار و زکی
اولور اما غیبت و شهر تلر غایتله آن و کلمه ملرچی
تیز و حقیقلر غایتله کچ اولور و صورتلری لایس
و ضعیف اولور **اونق اهل مغرب** در مغرب اهلنک

بخل و بر امر اکلن و غلظت طبع نهایت مرتبه در و ع
امرک حصولنر سعی و اتمام و ضیاحت و حفظ آنک
زیاده در اما با قلملر ناقص **در اونق اهل**
مشرق در مشرق قومند عقل و زکاوت و کبر و بخل
و تادیرو و نصیرت و سیاست زیاده در اما احتیاج علی
و تیز کلدر ائلرکصالیما قدون اولر لصالک **اونق اهل**
اهل یونان در یونان خلقنک شانلرینه علم و صلر عقل
و ادراک و زکاوت و فهم زیاده در اما متکبر لور در مقصد
اصلیه بو معاندلر کونند و نهاییه فالنر وار در اهل
بصیرت اولد خنی و پوشیدر دکدر اول امین تقدیم
اولدی **مقاله ناله** در حالک اخلاق و او صراف
بیاننر **در الخیل الکادم** اهل مکر و اهل حبیلر و صلک
علا مشنر اتفاق ایوب دیدیلرکه کوزلرچی کولک

مانعده

یا بر و زده دکنر اوله یا خود سیاه یا مباد و نقطه لور
اوله یا کفری کوزینه مشابه اوله بولنر و قار شوت
اولقنر حقی سکنه نظر اولنر قار بولر بولر بری
جمع اولنر کچ کوزک و قولا قلم غایتله کوچو چکک
اوله و باشی کوچو چکک لکه قریب اولد یا بدی بری بلن
اوله و ایکی جانینی که بو یوز بری در لچرچی کبر مش
اوله حجابی دکنر اوله و بو بدی غایتله قصه
اوله **انگسی** بو غوت اوله و یوزینک دکنر یا قیقیشل
ایضا قی صا دو اوله با قلا دکنر اوله بیاضه مال
اوله لکی بو مرچا اولق شریبله یا یوزی لایر اولوب
تورش در اوله و اوزی بلر و شریبله و خا دخی
بصیرت اوله با اوزنر غنه و اینت اوله یا ضعیف اولد
اوله بو غار نون کسک کسک کسک حقیقه و ارضی کچی

اولوب او زلری باشی سورده اوله و قوالری و بارقلری
 غایتن قصه اوله ایالری کوچولک اوله و درقلری
 یعنی اوله و لیله است آشفه سی و اولقلری لجه لاج
 اوله و ایقلری کوچولک اوله یا خود ایقلری برقلری
 ارفوق اوله برکسه ده بو و صافک کالیسی یا اکثری
 بولنسه سن کامکار و حسود و اهل ضایعه و برامن
 نیتلو مرد بو کولک اوله و الله علم واحکام
الرجل الزانی
 زنا اهل اولان رحمتک او صافک اتفاق اروب دیولک
 کوزلری شهل اوله یا خود غایتن آن اولوب برت
 اییچی اوله و یازدیچی اوله یا سورمه نمش کی اوله
 یا غایتله کوچولک اوله یا بولک اولوب کویکلری
 یوقفه اوله یا ضعیف اولوب باشی ایچی و بائسنک

دسی

دسی منقبض اولوب بری بر جمع اولمش و یوزدی
 نودلو اوله و برقی ایچی اوله یا صافی قزل یا بیاضه
 مائل قزل اوله و اوزی ضعیف اولوب غنمه سی اینت
 ونغسی علی اوله و قارقی بولک و قلی جوق اوله کوسی
 دوز و بستی اوله چغور و یومری اولمید و قولری قصه
 اولوب و لیلک آبه سی بو غوت برقلری اوزون اوله
 بلنه لیلک آشفه سی و اولقلری لاج اولوب اوزون اوله
 و الحظری ای کزی اولوب سکرلری جوق اوله یعنی
 هر کسه بو و صافک و بومار تانک کالیسی یا اکثری
 بولنسه اول کسبه زاقه و نسایه عیب و تکامه
 داعب و جماعه طالب دردی بولک اوله و الله علم
الرجل الضعیف القلب
 قلبی ضعیف و کند سیخ لیل اولان رحمتک او صافک

7

اتفاق اروب دیولک باشی کوچولک و بری
 لجه و اوزن و سست اولوب بو مشق اوله یعنی
 حکم اولوب طوفری طومیه کاه بر طرفه میل این
 کاه بر طرفه و یوزنک رخی سیاه و کندم کن یا صافی
 بیاض یا قلاهی و کنگار یا لجه و کنگار اوله اوزی
 ضعیف و کالای ضعیف اوله اما حد نیه سولیمیه
 یا اوزی قوش اوزینه مشابه اوله یعنی ارفی و ضعیف
 و بری اوزت اوله و صاجی بو مشق اوله و قارقلری
 و بو مشق اوله و اولقلری قصه و نجیضا اوله و ایقلری
 کوچولک و بو مشق و لطیعت و درقلری بو مشق و ضعیف
 اوله و ایقلری نیک باش برقلری بائسنک ارفوق اوله
 هر کسه که بو و صافک اکثری بولنسه اول کسسه نیک
 نفس لیل و قلبی ضعیف و قور قعدر و الله علم
الرجل السوف

دسی

نفس نفیس و مزاج معتدل و عقل نفی و زنده بری کوزل
 کسسه نیک علامت لیل اتفاق اروب دیولک قامتی
 طوغر اولوب اوزنه بولوا اوله و ساغر اعضای جز این
 اعتدال اوزرینه اولوب کتر و یعنی سنه مناسب اوله
 نه غایت تلو و نه غایت ارق اوله و قلی نه غایت جوق
 و نه غایت آرونه غایت سیاه و نه غایت قزل اوله
 بلکه و سطان اوله و کوزلری شهل اولوب و طوبی جوق
 اوله اما ایچی اولمید و نظر زدن خضک و سرور اکلنه
 نه غایت بولک و نه غایت کوچولک اوله نه غایت بومری
 و نه غایت چغور اوله و قبقلری نه غایت تلو و نه
 غایت ارق اوله و بیاضی نه غایت جوق و نه زیاده
 آن اوله و هر کتی نه غایت سرب و نه غایت بلی اوله

8

وهرکتی زمانه اشاعه بوقار و به منقلب اولوب آغی
چوق کوزیه بلکه جو اوصاف اول وسط و احسن اولوب
براق اوله و یوزینک ریکی سیاض اوله قزیه مال باخود
کنیم کن اوله یوزینک مهابت و وقار و سرور لکنه
و دالما نبتسما یا اچی اوله قنک وضعی و مقدا رچی
معتدل اوله و نه غایت بیولک و نه غایت کوچیک اوله
و دود قزیه نه غایت بوقمه و نه غایت غایط اوله
و دوشلری نه زیاده ایری و نه زیاده اوق و نه
زیاده صبیق و نه زیاده سیریک و بلکه وسط اولوب
قانشلری اوزن اولوب قنقلری میانلری ایتمه چی
یوکسک و قنقلری معتدل اولوب و لطیفه کوچیک
اوله و دلی لطیف اولوب هر کچی برع اوله و صفات
دکری و یامر تع شکل اولوب غار صی غار صند اوله

وما

و باشی نه غایت بیولک و نه غایت کوچیک اوله بلکه
وسط اولوب بیولک مال و دکر اوله و بویسی
نه غایت اوزون و نه غایت قصه اوله بلکه وسط
اولوب یوزون اولیه و اکی کوچیک و کوشی کیک
و اثری لطیف اولوب بر قزیه اوزون اوله و اراچی
آچی اوله و لاقزیه آن و قزیه مال اوله یعنی
کیمسه ده که بومالمانک اکثری بولنسه اولکسک
نفس تغیس و عقل و تدبیر کوزل و ذهنی بالک
و طبیی لطیف و مزاجی معتدل و **و الله اعلم**

الرجل الخیر الذین

قلوب سلم و نفس امین عباد زاهد اولان کسینک
اماراتان اتفاق اولوب و دیدیلر که باشی بیولک
و دکر می اولوب اکی طر قاننده جق و اوله و آغی

الاولوب ششمش اوله اما غلظت و زحمون شمش
اولیه کوزینک رطوبت اولوب نظر نون سرور
وصفا لکنه و یوزینک ریکی سیاض اوله قزیه مال
یا کدیم کن یا سیاه اوله قزیه مال حیاسی بحال
غالب اوله قارف و کوشی طلسر اولیه نه غایت
سوز و نه غایت ارق اوله بلکه وسط اوله اوزی
ایغیه و لطف اوله و بر قزیه لطیف اولوب اوزون اوله
بر کسک بواوصاف کلسی و یا اکثری بولنسه اوله
کسه نلک خیرنه و صلاحنه و دینه و اسلا مغه
و قلبنک کین دن سلامتند حک اولنه **و الله اعلم**

الرجل الشجاع

شجاع و مقدم و بهادر اولان کسه نلک اوصاف
اتفاق اولوب حیدر لکه قلی غایت ایری و خوشبین

و هو

و قوی اوله و قانم طوری اولوب بقری یعنی اوله
و کوشی ایری و اکثری بیولک اوله اینه غایت
قوی و نه غایت بومش اوله بلکه وسط اولوب معتدل
اوله و آغی و وز اوله جق و اولیه اما طر اچی
اوله قانشلری غایت اوزون اوله و یوزینک ریکی
قزیه سیاضنه یا کدیم کن قزیه مال اوله کوسنک
و امور قنقلری جوق اوله و کیشی و غضبی غایت جوق
اوله و یانلر رینک ایچ یوزینک اچ جوق اولوب اشغه
بهادر قنقلر اوله اتنک و در سنک بیوست زیاد اوله
هر کسک بومفانک اکثری بولنسه اولکسک قوی
و غایت القس و شجاع در و یوحکم اولیه **و الله اعلم**

الرجل الجبان

ممن قلبی ضعیف و کدیری قورق و بواش اولان کسینک

علامتہ اتفاق ایدوب دیدیلرکه قلی بوشوق اوله
وقامت اکرچی ووزینک صکی یا صاق صا دیار ویاخه
اق اوله یا صا رویه مایل وکوزلرچی ضعیف اولوب
نظر زدن ضعیف لک کلنه ویا لدرینک لایح یوزنک
استاد اولوب یوقار ویه کلش اوله والری ایقلرچی
لطیف وخیف و ضعیف اوله برکست اوله بومارانک
کلیمی ویا اکثری بولنسه اولکست ناک قلی
ضعیف وکندری قورقندر دیوصکم اوله **۱۱** والله اعلم

الرجل اللغ

معنی وخی اوچراد رالک اولان کسه ناک اوصاف اوله
دیدیلرکه کوزلری بیرون وکلنه اولوب قباقلرچی
قالک وکندوس یایتاچ ویه رحی اولوب حرکت
سریع اوله ووزی دکرچی یا اوج طرفلر اوله زکی

صاق

صاق قریل یا بیاضنه مائل قریل اوله و بوی قصه اوله
آنجهن اوکند اکرچی اوله وحرکتی سریع وقانی جوق
وکلای قتی اوله واککندن ویکاندن قلی آن اوله **۱۱**
برکست اوله بواوصاف کلیمی ویا اکثری بولنسه
اولکسه یه یجیاد دیوصکم ایلده **۱۱** والله اعلم

الرجل الغلیظ القلب

معنی طبع غلیظ وکند وخیبش اولان رجیلاک امارات اوله
اتفاق ایدوب دیدیلرکه زکی غایتی بیاض یا کدم کن
اوله ووزی غایتی دکرچی اولوب یقالرینک دخی
قولقلرینک وایقلرینک اوجوق اوله والخی دخی
دکرچی اوله طویبکی وصال وقرق غایتی بیونک
اولوب بارمقلری قصه اوله والی کلری اوزون اوله
برکست اوله بواوصاف کلیمی ویا اکثری بولنسه

اولکستک طبع غلیظ وکند وخیبندر **۱۱** والله اعلم

الرجل المریص

معنی حریم وطمع کار اولان رجیلاک اوصاف اوله
اتفاق ایدوب دیدیلرکه قاری قصه اوله اوزمیه
ووزینک زکی کل رنگند اولوب قوللری بولن اوله
ویاشنلرینسی بری لایق اوله ایکی جانینک کلرچی
ایجرویه کرمش اوله و بوی صاغ جا نوبیه برمقدار
اکلش اوله برکست بومارانک کلیمی ویا اکثری
بولنسه اولکست حریم وطمع کار وهر نمانک
طمع سبیلده بلاد امدت قورتلن **۱۱** والله اعلم

الرجل الکسب لان

معنی کاهل و تنبل کسه لک علامتہ اتفاق ایدوب
دیدیلرکه کوزلری بولک ویا لدر ایچ اوله ویاخود

بکی

بکی کوزینه مشا بد کولک و بولک اولوب آنجه جوق اوله
آنو بولک ووزی انلر اوله هرکسه که بواوصاف
کلیمی ویا اکثری بولنسه اولکسه کاهل و تنبل
واجق واشک و ملعون بقالدر **۱۱** والله اعلم

الرجل القلیل العقل وکثیر العصر

معنی عقل از و بلی چکلک ایدن کسه ناک اوصاف اوله
اتفاق ایدوب دیدیلرکه ماشی کوچوک و قوللرچی
بولک اوله و دکرچی اولوب کسه سی جانیه چکلش
اوله الکی و بوی اوزون طریچی اشکاره ووزینک
زکی قریل اولوب بورننک اوچی ایچ اوله و اوزون
اوله برف استی اولوب قامتی اوزون و حرکتی سریع
اوله و اووزلر ایچ اوله برکست بواوصاف لک
کلیمی ویا اکثری بولنسه اولکستک عقلی و فکری

آز و خفت اوزده غصبي جوقه **۶** والله اعلم **۶**

الرجل القليل الغصبي

طس فمى واد راكى از اولان كمسه نك علامتند

د بيلر كه ارقد سنه و قارندك قلى جوق اوله و كوچك

كوك اولوب آخى جوق اوله بكي كوزى كى دى صافى

بياض يا لجرى نكند اوله يا كندم كى اوله نسياسه

مابل و بورنك اوچى بوغون و كند و بولت و بولو

وقولا قلى اوله اوازى انجه و كوزك و ايقلى اتلو

و حركتى كى اوله بر كسد او اما رانك كليسى و نيا

اكنزى بوانسه اوله كمسه واد رالدر **۶** والله اعلم **۶**

مقاله رابعه

مزاجه و برنده متعلق كلمات جامعه بيانند در

مصر د بيلر كه آدمك دى بياض اولون يا قلاى نكند

اولون

اولون مزاجك مبولو غنده د الود صاف قيريل يا بياضند

مانل قيريل يا كندم كى اولون مزاجك حرارتند د الود

بياض مزاجك لجرى و صافى قيريل نكند قارشمش اوله

مزاجك اعتدالند د الود كوزى اتلوق و صافى

آز اولورسه قانك غلبه سنه د الود و كوزى اتلوق

اكنسك اولجرى اولورسه قانك قانتنه و بولوك غلبه

د الود كوزى بياض ميشل نكند مابل اولورسه حرارت

آز و سودايه غايت مانل مزاجد را كوزى بياضند مانل

صاف و اولورسه يا خسته لغزى قانقش يا خود

بر نكند قانقش آدم نكند اولورسه غايتند

قانك قانتنه د الود كوزى صاف و بياضل يا كمل نكند

قارشمش اولورسه اوله بون بولوك غايتند شراب سيبه

مزاج بجهت نون و چركتون و مالا قزون مريض و زيمت

خالق اوماز والمجاهل من حقن في آذان اولو المس بدون اسقى
اوليقت مزاجك حرارتنه دالدر بدون صوف اولوق
مزاجك رطوبتنه دالدر بدون بوشق اولوق
مزاجك رطوبتنه دالدر بدون حق اولوق مزاجك بيوستنه
دالدر اكر بدون بوشق واسى اولورسه مزاجك حرارتنه
ورطوبتنه دالدر اكر بدون اسقى وحق اولورسه مزاجك
وحرارتنه ويوستنه دالدر اكر بدون صوف اولوب
بوشق اولورسه مزاجك صوفلوغنه ورطوبتنه دالدر
اكر بدون صوف وحق اولورسه مزاجك صوفلوغنه
ويوستنه دالدر اكر بدون صوف وحق اولوق ان واقع
اولو **الادخا** طبيعتك فعاله واشتها وعضم وعضود
ويونلك امثال نه واريسه اكر بونلر قوي وضعيف
ديعلو اولورسه بروحق بغالدر نفسك فعاله

رله وبل

زكواتن وسوزده وحرارتنه يترك وسرعت اوزرينه
اولوق وشهاعت واذم درود حق بونلك امثال مرسته
واريسه بونلر مزاجك حرارتنه دالدر وحق بونلرلك
مخالق وضد حق مزاجك بروسته لالت يدر
الاشياء التي يتبرء عن البدن شول شيلر كه بدنون
اشكار اولور بول وغامط وقيل ودرود حق بونلرلك
امثال حرته واريسه قيل جوق وسياه ويري ويونون
وحق بوشق اولوق مزاجك حرارتنه دالدر ويونلك
مخالق اولوق بروسته دالدر وحق بوشق مزاجك
حرارتنه دالدر وجوق اولوق رطوبتنه دالدر
وان اولوب قوق بيوستنه دالدر بول ركلو اولوق
قوق وغامط وحق قرو اولوق وان اولوق مزاجك حرارتنه
دالدر ويونلك مخالق اولوق بروسته دالدر

علامه البدن المعتدل

حرارتك بروسته رطوبتك اعتدال اوزرينه
اولات بدنك علامتلى اولدر كه لون بيامن اوله
قزيله مائل ودين صوف اوليه وغايت اسقى وحق اوليه
بلكه حرارتك رطوبتنه غالب اوله واقته غايت
بوشق ونه غايت حق اوله وقيل نه بوشق ونه لجه
اوله نه قرا ونه قزيل اوله نه قوشق وحق اوليه
اوله وطرلى نه طار اولوب كز اوله ونه كز
اولوب اشكار اوله واوزى نه بيلد ونه الحق بوشق
حركت نه تيز ونه كج اوله بومورده وسط اوله
طبيعت فعاله نه كز اوله بيلد رالت اوزرينه اولالر
علامه البدن الحار
حرارتك غالب اولان كمستك علامتى اولدر كه

سوسى

بوموسى غايت تيز اوله ودين اسقى اولوب حيف
اوله طرلى اشكار اولوب حركت تيز اوله
واوچوسى از وقيل غايتك قيو حقا اوله وقرا اولوب
جوق اوله ولون كندم كز وكز وسى مهور و تيز اوله
علامه البدن البارد
برودت اوزرينه اولان بدنك علامتنون ديولر كه بوشق
صوف وشهوق منعيق اولوب جماعى از اوله واوچوسى
جوق اوله حارده ذكر اوللر مخالفا اوله
علامه البدن الرطب
رطوبت غالب اولان بدنك علامتى اولدر كه سكرى
واق غايت بوشق وسست وضعيف اولوب ككلى
وطرلى واكدرى كز اوله اشكلا ودرست قوت
واسى كاما اولدو غذابت اوتورى زحمته وبله سبه

ومشقة دوكوبت جود اوله وضلع غايتن برمز اوله

علامه البدن اليابس

يوسق غالب اولان بونك علامتي اوله كه كوده مي غايتن قتي فيخيفنا اولوب قوت جوق اوله ودرسي دنجي جوق وحكم اوله وكوكلي والكري آشكاره

اولوب قتي جوق وزحمته ومشقته صبر اولوب اوله

علامه البدن الحار اليابس

حر اوله يوسق جمع اولان بونك علامتي اوله كه قتي غايتن سياه وكذوارق ودرسي قالد وحقين وسكري قوي وحكم وكوكلي والكري آشكاره ودرسي واونجوسى از وغمض وحر كافي وشماعني

واقدا جوق اوله ونيز وسريع اوله

علامه البدن البارد والرطب

برودت ودرطوبت جمع اولان بونك علامتي اوله كه كوده مي اسق وقل اوزون وطررلي طار وكوكلي والكري كمال وياغي واونجوسى وكاهل كتي وسست كتي

جوق وحر كافي اوله آتبادت بارد ويايس ودين حار رطب بوايكسي بر كيد مفرد اتدن كه انكلس هر جزيه نك مستقل علامتلي ذكر اولمشه انكردن مركب اولنلرده انك قياس لطيبه معلوم اولد وغمه

بنا بواراده علامتلي ذكر اولمشه انك اشعليليكه

مقاله خامسه

انسانك باشن و جوارحي واعضاء جزية سو دلالت ايند وكنشنه لريك معرفتده مركد هر عضو لك كيفتي نه صفتده دليللرد وهر عضو بر فصللار ميتين قانمشدر

فصل الرقوس يعنى باشلر بيا ننه در طرس سولش

باش اما افر اطله ببولك اولميه حفته عا اليه و كوزك
 فهمه وانقياده دليله اما غفلى غالبيا ولور افر اطله
 ببولك باش دله كه واضطر ايه دلائل كور چچك
 باش خفته معني صاحبنك ديني جيك كنه و باشك
 كو جيك كنه مقارن غفلك ده خي اكسو كل كنه
 دليله يعني باش فقه كوجنا اولسه اولميه غفلى
 ده خي اكسلا اولور افر افر كوجك باش مخونك والدر
 مكره بونه مناسب اوله ده خي وطوبه جوق غنه
 وشكل كوزك كنه دليله ممر ايد باشك در سوي
 منقبض اولوب و برين جمع اولق قلت حيايه والدر
ام الراس يعني ديني جوق اولق حرمه
 دليله جوق و ناسه مخالفته دليله بويون
 برين جوق اولق خباسته وعيشه دليله دن

باش سوي اولق برانز يته و خباسته دليله
 باشك اكسدن ياق جوق اولوب اكسد بر سوي
 كونا اولق عقده وجودت طبعه و خيرون دليله اما
 معتدل و مردوح اولان باشك اما راقي حكمانك اتفاقه
 وضعي و مقارن معتدل اولوب ببولك كه مائل ريش
 و كوزو ديني سنه مناسب اولوب مستدبر الشك
 اوله كانه بر طوبه و الاقي اوزر نك اكسه جا بنه
 بيله بر سوي قبل بتمش اوله ايك جا بنه ايجر و
 كيمش اوله و الاقي اكسدن آن جوق ببولك و اكسه ده
 بر سوي كوك اوله اكسه جوق اولق شر طيله
 بومشلي باش عقده و فرجه و فكر محصره و صالح انااله
 و صالح روينه و زياده حفظه و بر شئي تين اكلغه
 دليله **فصل الشعور** يعني باش قيلري بيانك در

لس

وجزته دليله ارسالته مشابه اوله و غندن اوتور
 و كريك جوق اولق بعد لرغه و عقده دليله جوق
 و اولو قلدرد قيل جوق اولق شهنومه دليله نكه ييه
 مشابه اوله و غندن اوتور افاق اوتور و ديكر كه
 قيلريك مردوح كه عقده و خيره وجوده طبعه
 دليله اوله اوله كه جوق لغت و ازل لغت و اوز لغت
 و قبيته لغت و بوغون لغت و اينجه كلك وسط اوله ده
فصل المجهان يعني اكلر بيانك در نصي اكل كه
 عروق اعصاب اوليه جيك و خصومت سومعه
 و دوز سنز اولغه والدر كوجك اكل ناد اكلغه
 و خسته دليله ببولك اكل كه دليله ده
 اكل بول بول اولق لاضار ووب او كوكه و قفولده
 وجوده طبعه دليله جوق اكل طول اولق مخون والدر

مصر قاق اري و قصه صاج حرمه و برانز اكلغه
 دليله دن سوزده عاجز اولغه دليله **طس** صيق
 اوزون صاج غلظته و برانز اكلغه دليله بهام قيله
 مشابه اوله و غندن اوتور و بومشق صاج كاله
 مرتبه قور ققلغه و مكر و كين طوغه و حسنه
 دليله معتدل صاج معتدل اكلغه دليله
مصر سياه قيل منفعت سومكه دليله افر اطله قيل
 حرمه و برانز لغه و برانز اكلغه دليله **مهم** باقوب
 ملوان قيل و كولوچ اوله دلو كنه و حاقنه دليله دن
 و ده قوشقواغه دليله **طنج** شيا عته دليله بوز
 قيل كتن ريكز اوله زياده مخون و صبر ازلغه
 دليله قارنك قيل جوق اولق اكلن اكسلا كنه
 دليله بويون قيل جوق اولق قوقه و شقيه كين

د ۱۶۳

مص مراد حق اولیجرتنه واقفانه د لیلارغ آن
 بوردن قولندن قولانده وانجه نیرکاکه د لیلارورنه
 آن اعتداله د لیلارغ **فصل المواجبه** یعنی قائلین بیا تنه
 قاشک قیلحق اولیجرتنه و کلام باره و فاسد
 اولیجرتنه د لیلارغ **مص** اوزون قاشک قولانده
 چکلش اوله کیرن و لافا و ریب ایا که مخصوصه
 بوردن جانی ایشانیه مانا اولوب قولانده و جانی
 یوقا رویه مانا اولدن کر قاشک لیلارغ و شوقه د لیلارغ
 جاتوق قاشق اولفته و لیلارغ و حضور و او یون غایتی
 سومکه د لیلارغ قاشک بوردن جانی انجه اولیجرتنه
 خصوصته و فتنه قویا د جی اولنده لیلارغ اتقاق
 ایتیرک قاشک لیلارغ که طبع جلیله و وصفت
 جلیله د لیلارغ که وضع کوزلا اولوب جرحین کوزلا اولوب

وسط اوله و هم بوردن جانی بو کسک اوله و لیلارغ
فصل العیون یعنی کوزلر بیا تنه در مص در دیرلرکه
 یلار ایچی بولک کوز کاحل لکه و ز نایه و حقیقه د لیلارغ
 جقور کوز خیا ننده د لیلارغ میمون کوزینه مشابه اولر
 لیون کوز چکل کوز کوز و تر ایچی و یلار ایچی جلیله
 و خجاییه و عورتلر لیلارغ د لیلارغ کوز چکل جقور
 کوزینه و حسد د لیلارغ کوز چکل طومال کوز که بیج
 کوزینه مشابه اوله جاهل لکه و عورتلر مانا اولفته
 د لیلارغ **مص** کوز تیز تیز حرکتتک و حرکت لیلارغ
 مکر و جلیله و خیا ننده و افرایفه د لیلارغ و کوز
 حرکت اتک و لیلارغ بونم مکر و غصبه د لیلارغ قورق
 کوز قورقلعه د لیلارغ زبرا قران ماده سود اوسیه
 قورقلعه موجود **مص** قورکی قوزل کوز شوقه با ایچی

ویها در لغه د لیلارغ واقفانه و غصبه و جوق جماع
 آنکه د لیلارغ کوز کوز صاریه مانا اوله زعفران ایچی
 جوق بریز صفتلر د لیلارغ زبرا کوز کاحل کند د لیلارغ
 ادر و صاریه و خوفه د لیلارغ بو کسک اجتناب
 غایتی بریز صفتلر صاریه اولور کوز بیکنل جوق
 نقطه لر اولیجرتنه د لیلارغ اگر کوز کوز اولوب
 اطراف نقطه لر اولسه خود با الله تقی من شوقه غایتی
 اصل شر اولفته د لیلارغ کوز صفر کوزینه مشابه اولوب
 صفر کی یعنی جفا د لیلارغ قور کوز که التوب د لیلارغ
 مشابه اولسه فی الجمله فتالعه و قان دو کوب آدم
 اولدی ایچی کده د لیلارغ قوزل کوز آنی د برنجی
 و یوقا و قبانیه ایچی اوله صفر کوز کی یا دانلعه
 و کیرن و ز نایه و غصبه د لیلارغ سن او غلا جملر کی

بقان کوز صاحبک فرح و شادان و کوله کن اولسه
 و هم جاذون و روح قوی و جوق فرح اولنده لیلارغ
نظم العین الی بیه نظرنا نظر القمیدان فی نظرنا
 قوه الروح و کثره الفرح د لیلارغ لیلارغ آنلر کی
 یعنی کوز زحمتنا اولغه و کیرن و او کوز که د لیلارغ کوزینه
 مشابه اولان کوز غایتی جلیله د لیلارغ بولک و لیلارغ
 کوز ایچی اولوب بعضی حروف و آدمکی اولغه د لیلارغ
 اطراف جلیله و بولک کوز بریز صفتلر د لیلارغ
 کوز که بلدی ایچی و تری ایچی اولد شوقه د لیلارغ اصغر
 کوز چکل اولور سه شوقه زیاد اولور کوز بولک اولور سه
 شوقه آرزو جاقه زیاد اولور **مص** بیرون کوز اولان
 لیلارغ کوز شوقه و خیا ننده د لیلارغ تیز تیز ایچی
 بولک کوز شوقه و بیله ماسی و حرکتی زیاد اولیجرتنه

شرطه با خود سوومه چه که چک بر می سوومه انش
کوی سیاه اولیج شرطه دلوکه دیلاره کولک کوزکه
آغه مانل اولد قورقلغه دیلاره زینا سیاض غلبه
بلوقه ادر بلوقه خوف موجب اولد انش و سکنه
مشابه اولان کوزنه حیالغه دالاره کلب کوزینه
مشابه اولد وغنیه اولد تورچی صابریه بیلدیشل
اورتاسینه متوسط اولان کوز قورقلغه دیلاره
تورچی حوق اولوب برقی اولان کوز شوقه دیلاره
کویچک کوزکه کویچک برین طوقه شده و غنیه اوله
خلقی آلهغه و بران منقلده لالتا یانه شانی کوز
کوزیکه دیلاره **هنا مکتاب فی التوبه تسع حصال**
موجود فی تسع رجال للثبیت فی الاشراف والجماعة
فی الاحول والشوم فی الاعوز والحقاقه فی السین

وگنیه

والکباسته فی الکوجح والشطارة فی الاحدب
والظرافة فی القصیرة والغفلة فی الطویل وشول
کوزکه شرم حجاب محذرة غیره محارم بریه بقه جمیع
او صاف ذمیه آناره مومله و موجود در دینک
کام و نیا اولیه سن زینا غیره اوله شمشیر که اگر برین
بقرین کسینک بران فعل اولدیکه تریشایت در بوجمله
اعضایه سس بود سک تریشایه قابلیت بودور قوز
ایمانی کوز اولیه عقلمه و زینر ککه دیلاره شول کوز
کوز اولد ابوسه و مومله و مومله صاحبون انعام
واحصانوت غیره نسته صابریه و مومله و مومله
قوزین **اما** بلکلیه که اعضا جز زدن حر عضو
احلاق و حمیدیه و ذمیه به دلالت ایزد اما اورد
غیره اعضا دن بوزله کوز زیاده دلالت ایزد اما

الک دلالتیجه سنون زیاده صراشتا الله الرحمن
تفصیل ایزد برینه ذکر اولور و کوزلک اوصافی دلالتین
بوزلک اوصافی دلالتی زیاده اولد وغنه اوج وجه
بیان اشملر **وجه اول** بودر که کالات خوبلمه و نفع
نشت ککه دلالت ایزد برینک بودر که محل حسرت
وقیح بودر قلم اعضا نیک حسنه و قیحیه زیاد
التفات نزل **وجه ثانی** بودر که برکنش او تاشنه و سیا
غضبه کلمه و یا سوسنه و یا ملولنا و لسه بودر
برصالت حمال اولور که قلات اعضا اولان **وجه**
ثالث بودر که انسانک اولور کوزلک نسته لر عقل
و فم و فکر و حفظه و بونلک معده فی دماغه
زینا یا شخوامک و فکرلک موعه سیدرس بوزلک
دلالتی بوقایده فویدر موجودن معلوم اولدیکه

وگنیه

وجهلک دلالتی الدت غیره اعضا دن اوجه و افضال
فصل الاذنان یعنی قولقلر سیانته در اوله اولد
قولاق که باشه مناسب اوله و لغت خارج اولد حواقیه
و کذب و بیعت فریه و برین حجت دیلاره **سطح** قولاق
بیولنا اولوب حرقالک اولوق حرصه و حجت زاننه دالده
قولاق کویچک اولوق قومه و شرع و فی و فالغه دیلاره
سطح بوجله بوقفه قولاق جهله و زینا به دیلاره خیر
دلالتین قیل یقی اولد اکلش و یا نثر قولاق که ضعیف
اولد غلغه و کمالک و کذب دیلاره ذکر قولاق
باشه یا پشمش اولد زیاده بیخچک که و حضور
دیلاره قلی قولاق اوزون غری و جهله دیلاره غری
اوزون اولد و غری بوسق غالب اولد وغنیه اولد
قیل بیکه غری سبب اولد که حار قولانغه مشابه اولد

اوتوری جمعه دیلار **نظم** اشعرت الاذن مشعرت
 بطول العز والبهل الذي ليس يزول في العر فطول العرش
 لا سلكه الا بس في المزاج ولزوم الجهل الشبه بالعمار
 المحتاج اتعاق اوروب ديور كه خولق ليد مرغوب
 اوله كه وني كوزله اولوب باشك معقارينه مناسيب
 اولوب بيوكله كن و كو حكل كن ويوقه لغان وقاله
 ويا بشما ده وسط اولوب يومسقله كو چي اوله
فصل الاثرف يعني بوزلر بيانته در مرم بوزون دخی
 طول بوزن عقل و فم آن اولغه و كلمه ناه عاجز اولغه
 دليله برون اوزن و اوجي انجه اولق اصحق لغه دخی
 شتر لغه ويني چك كه دليله دكلري كيك برون
 حسان و سرعته و غنبيه دليله دكلري طار برون
 انسانيت چوقلوقته دليله برون باكي كج اولق

كلام

دودق اوست دودق اوزر بنه جقن حصله و كين
 طومعه و فلبك قساوتنه و برانز فرمه دليله **مصر**
 ضعيف و خورده و ديشن كه اراسي آجين اوله ضعيف
 بونه و قلت عمر دليله خورده صيق ديشن غايتله
 يالنجانه و قو و جيلغه و نسيان چوقلغه دليله
 ايرى و اوزون ديشن شرتنه و شرن و قنديه دالده
ن خلتب ديشن قور ققلغه و آدم نديجي كيك
 دليله اورتنه ديشن كه اورتاسي آجين اوله كوجك
 صوبلكه و خويك دليله اكرى ديشن مكن دليله
فصل الوحي يعني بوزلر بيانته در سن اتلو
 بوز كاهل كه و جاهل كه دليله يكا قلا اتلو اولق
 طبيعت بوغولغه دليله **سبع** بوزارق و ضعيف
 اولق فرمه و جهته و هر امريك حصوله اقامه اتمكه

فصل في الاقوال يعني لغز لوبيا ننا در مرم كيك
 اغز شجاعتد فرمه دليله اكر چي ك اغز زيولك لكه
 و جيله كار اولغه و فراسته و بوركسز كه و غايتله
 احتراز ايلر جي كده دليله اورتاغز مبالغ و متدين
 و متشع اولوبيا نسا نيزي زياده اولغه دليله
 قاله دودق احاطله و طبيعت بوغولغه دليله
 بوغوه دودق فرمه و طبعك لطافتنه دليله ضعيف
 دودق دكسر اولق خسته كه و برانز خوبه و دخی
 اما نكسر كه دليله قزل دودق طنز لغه و اوله كيك
 دليله اغز ايرى اولق دودق طرقي مساوي اولوب
 طشون سوو ملك باخوره دودق لرك ايكسي ايله ايرى
 چكيك اولق شجاعتد دليله **عن** بوقار دودق آشفه
 دودق اوزر بنه جقن فرم وادراكه دليله الت

دودق

و حجه د لیلاره قتی د کوی و یوز حقاقت و حجه د لیلاره
 اکرا تا اولوب د کوی و اولورسه زیاده بر امر لعه د الدر
عقل یوز بولک اولیق باش کوجک اولغله شوقه
 و بدین چککه د لیلاره یوز منقل اولیق حقاقت و حجه
 و حیا سز لعه د لیلاره طر لرششک زیاده غصه به
 د لیلاره **ص** قاققن یوز لولک غصه به د لیلاره **ن**
 سرخوش یوز لولک فسقه د لیلاره او تا یوز یوز لولک
 حیا به د لیلاره نمکین یوز لولک ملول و حجون اولمه
 د لیلاره قورق یوز لولک تقویه د لیلاره **ع** برکسک
 یوزی د کوی و یکی غایبک صافی آق با خود قرا
 اولوب بکا قله تلو اولسه اول کسه جاهل و اجن
 و اشک قلمی و خلقی زیاده سیله بر امر **ح** و تقا علم
فصل فی الاموات یعنی اوز لر بیاتنه **در مین**

یوغون

الذی یورنه قوسه عقلی کسولک و اخلاق یاد **در مین**
 کولک و قتلک یوزی قریق عقلم و حیا به د لیلاره
 کولک و قتلک نعوم اوروب حیرت حقاقت و غفله
 د لیلاره **فصل فی الانفاس** یعنی نفسل بیاتنه **در مین**
 اوزون نفس بر امر حقه د لیلاره بوجه و عالم نفس
 بر امر معلل فکر اوروب دخی وجود کتور مکه د لیلاره
 خفیف نفس **ع** و ح و ح و ح در اما غضب و قتلک
 دکله و الله علم **فصل فی الالوان** یعنی رنگ بیاتنه **در مین**
م یعنی رنگ سیاه اولوب بولا غشرا و لوق غره و غصه به
 دخی قورق لعه د لیلاره و قلمی و خلقی بر امر اولغه
 د لیلاره سیاه اولوب بشله مال اولک قلمی بر امر
 د لیلاره قیل آن اولسه بر امر خلقه و فهم آلفه د الدر
ن قتلک نورلو و شوقلی رنگ زیاده غصه به د لیلاره

ساده

فصل فی التلیات یعنی صفای کربان و در مص

دکری و قلی کوزله صفای فرم و طبیعت کوزله ککنه
دالره صفای نالورده ورت کوشلو کوی اولوق فانه به
وعقله دلیاره غایت قلی آن اولوق یعنی کوسه اولوق
شتر و جریتمه دلیاره غایتنا و زون صفای قلیت
عقله و جهله دلیاره از مچق اوزنا اولوق حماقته
ویرانیندیشم دلیاردن صفال اوزون ویرانکنه
اولوق بارمز فکولر و عقلک نغمه الفغه دلیاره
صفال تکرمه صفالنده مشابه اولوق جهله و حماقته
دلیارده عقله و فرمه وجودت طبعه دلالت
ایده صفال اولور که نه غایت چوق و نه غایت آن
بلکه وسط اولوب جو قله ما نل اوله نه غایت طولی
و نه غایت عرض اوله بلکه بر قبضوت ازا چت

ارتق اوله

ارتق اوله و قلی قوی چق اوله فصل فی الصنای

یعنی یونول بیاتنه در مص یوغوت بیون نشاطه
و شنلکه و زیاده قوته و غضبیه دلیاره اینجه
بیون نفسرخ معیند خجی کند و ذلیل اولغده در
سمن قصده بیون مکره و خیرانته دلیاره اگر
قصه اولوب طولو و یوغوت اولورسه غضبیه شرفه
دلیاره اینجه اوزون بیون خور قله و غایت کین
طریقته و حسله دلیاره اگر بیون اینجه اوزون
اولوب باش کویچک اولورسه حماقته و خور قله
و فریاد زار ایلیجی اولغده و هر مراد عیله ایروب
وجود کوزکه و برتر لغه و کاتبه دلیاره **مص**
یوزی کوزله اولوب احسن و جدا اولغده دلیارده
کبره و تقاضا لکنه دلیارده **سمن** طریقی سولک و آشکار

ارتق اوله

اولک سمن کوی اولوق غضبیه و کین طوقده و هر حالت
دلیاره بیون یوغوت اولوب طریقی آشکاره اولوق
قلت فرمه دلیاره بیون سست اولوب کاه بر طرفه
اکلوب کاه بر طرفه اکلیل به نلک و نفسک ضعفه دالره
مقاله سادسه انسانک الدین غیر حی اعضا سناک
بیانته در هر چی برنجیه فصل اولور **کوکس**
بیانته در مص کوس سولک اولوب مده لری اولوق
کاهل و احق اولغده دلیاره **کوکس** انسوز و خجیه کوی
اولوق زبرک اولوب وسط لاله اولغده دلیاره **سمن**
ایده فنا حقی اولوب مباشرت ایتر کینس لری باشه
چیترا مغه دلیاره **کوکس** نه اتلورنه اریق بلکه وسط
اولوب اریق لده مال اولوق معرفت و صلیر و صابر لغه
و احسانه و انسا بینه وجودت طبعه دلیاره سولک

دالره

قارن نکاح جو قله دلیاره **فصل** ارقه بیاتنه در
مص یعنی ارقه قوته و غضبیه دلیارده **تکرر** کاه
دلیاره **ارقه** کوی اولوق یا رمن خور لره دلیاره **سمن**
فکره و زبرک کاه دلیاره و دخی ارقه طوقری اولوق
خلق ایلوکنه دلیاره اگر طوقری اولوب انجه اولورسه
غایت ایلوکه دلیاره ارقه چق اولوق شتارده
و هر عقیدک کاه و شادما کاه دلیاره **فصل**
بیل بیاتنه در **مص** بیل انجه و ضعیف اولوق نفسنج
اولغده دالره **بیل** انجه اولوب کوسدن جان بیستی
و قصه و آقیوت جان بی اوزون اولوق غایت قوتلو
و یورکین اولغده دلیاره **مص** اگر سینگ کله لری موزله
اولسه نفسک ضعفه دالاستا **فصل**
قول بیاتنه در **مص** کقول اوزون اولسه عطایه

دالره

و کبر و منصفه تحت آنکه دلیاره قوتک اشعه سی الخجه
 و باز سی بوغون اولوق قوتنه دالدر **م**س جهل مرکب
 ایلجه اولمغه دالدر اگر قوتک بو قاروسی و اشعه سی
 بوغون اولسه قابلیته و بورکل اولمغه دلیاره اگر
 قوتک بو قاروسی و اشعه سی برقی برینه موافق اولوب
 الخجه اولورسه زیاده قابلیته و معرفته و سخاوتنه دالدر
 اگر اوزون اولوب اشوز اولوب اودنه قایق اولسه
 اولماز بیر ال اولورغه و لایق کافان اولورغه و لایق نسینه
 جوق ایلمک و آرسوز جوق ایلمک دلیاره **ع** بارمق
 اتل اولوب طوقری اولوق حاقته دالدر بارمق قصه
 و اتل اولوق و بوغونلقان و الخجه کاکر وسط اولوق سی
 سخاوتنه و اشاعتنه و حلیم اولمغه دالدر و اگر قصه
 اولوب اولجه اولمها اولورسه معنی سخاوتنه دالدر

مس یعنی حاقته دالدر و اگر اوزونلق و قصه لغز
 و الخجه کاکر و بوغونلقان و اتل کاکر و اریق لغز و وسط
 اولسه زکاوتنه و سخاوتنه و قوتنه و وایت و وجوده
 طبعه دلیاره **ع** قصه بارمق کونکله دالدر آیه سی
 اوزون اولوب بارمق قصه اولوق حاقته دالدر
 و آیه قصه بارمق اوزون اولوق زینک کاکر و سخاوتنه
 دلیاره **م**س اولو کاکر دلیاره اگر آیه بارمق و بارمق آیه
 مناسب اولسه قاکر و فراسنه و مواسسته و حلیم و قلبک
 بر حاقته دالدر بارمق اوزون یا خود قصه اولوب
 اوچی کوردون بوغون اولسه زیاده حرمد و حاقته
 و بعضی آدملکه دالدر مدقدا و لوق حله و صبر بر لوق
 و صبر سزا اولوب حاردن نجا و زالیسنه دالدر معنی
 بارمق خرقه و آردینه اگر سی اولسه بعضی کماله و لایق

و عیث برقی سخاوتنه دلیاره **م**س دوق بوقه دخی
 سبوا کاکر مانا اولسه لغز لغه و بعضی کماله و حسن
 دلیاره اگر قوتک و سبوا اولسه جهله دالدر اگر
 دوق قاتک و مدقرا اولسه حله و کماله دالدر
 دوق آق و قاتک اولوق مینا و لیکله دلیاره **ف**صل
 ذکر بیانک دکر بوغون و اوزون اولوق حاقته
 جماعت غایتان لایق و حاقته و جهله دلیاره سخاوت
 مشابه اولدیغی کون اگر قصه اولوب بوغون اولسه
 شهرت بریست کاکر و غفلت و عقلم دلیاره و لایق
 اورب اوزینک عیدنه مطلع اولماقنه و معانه کاکر
 دلیاره اگر قصه اولوب الخجه اولسه غایتان زک
 و اهل انصاف اولماسنه دلیاره **م**س معانایا اولوب
 ایلمک طغنتان و تشقیقیندن نجه اولمغه و زیاده

حاج اولمغه دلیاره اگر خایه سی و اسع اولوب انا
 بورطه سی بیولک اولسه و حیا لغه دلیاره و بورطه
 کوجر لک اولوق غفلت و عقلم و صلح دلیاره اگر ظاهر
 قایق و اسع اولورسه حاقته و کاکر و بعضی برینه
 دلیاره اگر وسط لعالا اولسه ایوجه خوب لوقه دالدر
فصل آیت بیانکن در معنی آیت زیاده بیولک
 اولوق بوقه عقلم و قوتنه دلیاره ایاق زیاده کوجک
 اولوق نشاد لغه دلالت ایدر ایاق و طوق سکر لری
 اتل و قتی اولوق فرم با تل لغه دلالت ایدر ایاق و طوق
 اتسوز اولوق و سکر لوق اولوق قوتنه دلیاره بیولک بارمق
 اوزنه بارمقون قصه اولوق معرفته و غضب سی کلوب
 کمتسنه دالدر **م**س باش بارمق باشی بورق اولوق
 طریقل خال طریقل لوق بره قو طرف جان بیولک اولوق

فكانت به وسخاوتيه وغضبى ان اولوب تين كويك كمتنه
وقلوع وبعضى مكر وحيليه الورد اكر بونك عكسى
اولسه بخاره الورد باش بر وقتك كو چي ك بارغه
وارنجيه برى بر نالت اشغول على عدل او زريند اولورسه
سفا وتد وقلي صافى اولند واهل انصاف اولند والرد
فصل بوى بياننك در **من** بوى وزون اوق
شاد لكه ومبارك لكه لالت اورد اما غلطي خالى
اولنا قصه بوى دو شمشكه وفتنيه وكن وعلماوت
وسان بران صفتلره دليلاره غايت انا اولق زياره
حقاقتد دليلاره غايت لاغر اوق بعض زكاته وشمه
دليلاره امام محمد رسول الله حضرت لرحم انا وهم زكى
ايمن لكن بويله اوق نادر در لاجه صكالتاد
اورته بوى حكمته وزيرك لكه وياطن صفتلرنك

المعول

اعتدائه دليلاره والله اعلم **مقاله سا بجه** اولان
امارات وخطوط بياننك در **بلكل** كه سائر اعضا نك
صفت حيدرتيه و ذميتيه دلالتلرنك كفتل اقمع
واوضوح اولور وغمه بناه ال الجون مستقبيل بر مقالده
ذكو اربوب تفصيل او زريند شكل اربوب خطوطك
وسان بر جز تانك احوال ن بيان قارون اما لك
اوصافكده لالتق سائر اعضا دن زياده اولورشمه
سبب بويله سورده بلوكه عبادات وحسنات
وغيرو وجه معاش السنز اولماز هر عضو لك اله
احتياجه واردر وكوز سائر اعضا لرحم وقتك
كوره طور ن اما حق سبحانه وشمه الى كوزك
منظور بوى قلدشدر تا كيم آدم اوغاله نارى اله
اولان اما لالتق كوروب صفت مازومه موزوميه

باش خطتک دلا لاترین بلدر **پایچامس** آدمک
 طالع یعنی اولان خطلردن بلدر **پایچامس**
 جزو نمانده متعلق دلا لاترین میانک بلدر هر خطی برنجبه
 سررا اهل قننداره معلومده بریان اولنور **مقدمه**
 باش بارمق بوکسکدر بوکسک ککبه یعنی فصله
 نسبت اولنور بارمق دیوآد ویرمشلره **و** ویا کتاره
 شهادت بارمق درمشتریکلر **د** بارمق
 دیوآد ویرمشلره **ر** ویا نمانه یعنی بارمق که اولنور
 بارمق درمشتریکلر **ص** دیوآد ویرمشلره **د**
 ویا نمانه یعنی بارمق که اولنور **س**
 حکمیه **ص** بارمق دیوآد ویرمشلره **و** ویا نمانه
 بارمق که اولنور **ز** بارمق دیوآد ویرمشلره **د**
 بارمق دیوآد ویرمشلره **ر** ویا نمانه
 بارمق دیوآد ویرمشلره **و** ویا نمانه

بکری خطکه قول طرفندت بکا قولی ار قوری کسشد
غ ا ی ت خطی دیوآد ویردیله **و** بارمق ار اسنور
 این خط کبر مویسی **غ ا ی ت** خطی طرفندت بکا وارر
 بوخط یوریک ویرمشلره دیوآد ویرمشلره **و** ویرمشلره
د بارمق بکا وارر باش خطی دیوآد ویرمشلره **د**
 قول طرفندت بکا دن ایضی برخط جیتر بر طرفی باش
 خطی بر طرفی برخطه اولاشور بونلر کله سنک
 شکل بکلر اگا غدا خطی دیوآد ویرمشلره **د** باش
 ویرمشلره **و** ویا نمانه **د** دیوآد ویرمشلره **د**
 ویرمشلره **و** ویا نمانه **ل** دیوآد ویرمشلره **د**
 ویرمشلره **س** دیوآد ویرمشلره **د**
د بارمق دیوآد ویرمشلره **و** ویا نمانه
 طرفندت بکا وارر جماع ایندی یعنی جماع خطی دیوآد

ع

ا تا بلک که اول خط معنی دار اوله وکتبتن دخی بولک
 و اجزای مشتمل اوله خط د لایق زیاده قوری اولور
 و بونلر کعکسی بونلر کحکمیک عکسده و دخی اولور
 حکمی اکثر باصداغ التره بلنور و عورتلر معقول انسان
 بلنور و عورتلر کالترینلر حکمکن ایندوکت وقتش
 مناج کدر و حالته اولیق شرطور ککشی قاقش سونش
 و جوقه هر کاتانش والرد کویقنن سننه ملونن ایله
 تغییر ککشر اولمیه و دخی اولرد معتدل هواجه کورمک
 بکلر طبلره زیاده صوف و استی اولمیه تکم بنن کورمک
 بونلر شرطور و دخی هر جک کک کک کک کک کک کک کک
 اوله واکا کورده اوله مثلاً برجهودی برطالع اولور
 اول طالع سلطان و وزیر و نمانه دلا لاترین اوله
 و وزیر اولور بک اولماز ذیل هر دخی طالعده سنن

ویرمشلره و جماع خطی و خط **ل** اولنور
 مرتب دیوآد ویرمشلره و غدا خطتک اولور
 اولان طرفی عطار حکمیه **د** و غدا خطتک اصماغ
 یا نمانه یعنی حکمیه **د** بونلر کورن معلوم اولنه و اولنور

احکام بحکم سلطان وزیر علی بویه احوال آفرین
 ادنا اولیق اوزره در زیر آگون مستکه هر وقتک مستقل
 کند برون بکلی و وزیر علی اولیق اوما بو طاقان اولیق
 بو تقایر صیه دیمک کور که سلطانه وزیر اولیق
 اولوب یقین اوله تا کیم بود ارا اعتبار دیکند اولیق
 وزیر نظری کجا اولوز و دخی بر حین صحت کور سک
 که جوق و شامنه د لالیق ارا اوله جوق باشیه دیمک
 بوقره اما اولیق نه کوره آنلر که اکثریا قرق سیل باشلر
 اولدخی قرق سیل باشلر دیمک کورده و الله اعلم
باب اول لک نشاناری د لالتک بلایره لک
 احکام لایق ایلر معا بر ایلر لک کور ایلر اولغاند
 اوزون اولسه لک حقی آدم طوق طوق یحیی لایق
 دیزلرینه یقین یقینه بوز کور قوتنه و بوز کور کانه

وجود لکنه و عزتته و نفس ایلوکنه و فی الجمله
 اخلاق حسنه بیه د لالتا ایزره آکر قورلی قصه
 اولسه شوغاجی و قور قورده استعلا ایس کتاب
 فراموشه ذکر آتشد حکیم زاری قورلی قصه کسه
 نفسک ایله لکنه و اشتها سن حاصل آتسنه قورلی
 اوار و غنه د لیلدره پیش آکر قورلی اولوغلک
 یار و سنه دلک یقینه سدر منفسنه اختیار ارا بوی
 کسه یارده و سنا اولما د غنه د لالتا ایزره و دخی
 حکما دیشلر در کجه نین برکتی لایق ایلر یارده
 اوزنسه آکر کور کور ایلر و ج بار مغنک باشلر قورلی
 اوزون کلسه کور کور ایلر ایاغنک اوزنه بار مغنک
 اوزون و حرا لایق اولماغه د لالتا ایزره س اولدسنه
 مثلدر اوز غریه اوزون دیر کور کور ایلر یارده

جا بنون لایق جانلی اوزون اولغور کفایتد
 آکر کور کور ایلر یارده بوز کور وقت آوچن بوی
 قور صاله مالد بوز اولسه اشلر نه تین و جید
 و شیر مرد اولد و غنه د لایق آکر کور کور ایلر
 باشلر و غنی وقت لایق تر سه قاق و غنی وقتک
 تیریک ساکن اولما سنه د لیلدره نادر الهنجه ایلر
 جقن لایق ایلر و غنی وقتک ج بار مغنک مشعل
 اولسه آره لغنه آرنان کور غنه بوز کور کور
 دیر لایق حضور اوز زینه اوله آکر ج بار مغنک
 مشعل اولوب آره لغنه آرنان کور غنه عمر
 آخر لایق دیر لایق حضور اوز زینه اوله جقن کور
 بار مغنک جمع سنه ارا س مطبق اولوب ازلر
 ایلر کور کور سنه دایم ایلر کور و خوشلق اوله

آکر ایلر یارده باشلر یوغون اولوب ایلر اولسه و ایلر
 اروق و اشور اولسه عمری زحمتله و املر کجه
 آکر بار مغنک اوزنه قاق اولوب ارا لایق قریبه
 اولسه الهیاذ با الله تعالی املر محتاج اولسنه د لایق
 آکر ایلر بوز کور کور بیه مناسب اولوب و ج بعض
 اجزای لایق بعضینه موافق و مناسب اوله طریعتک
 و خصلتک لطیف لغنه و خوشلوقته د لیلدره و ج
 عکس دخی بوز کور عکس دخی آکر ایلر بیه سکور
 قور بوز کور اولوب کورده سی لایق اولسه مزاج حرا زنه
 و جوق سوز کور اولد و غنه د لیلدره اما جالیق سن
 حکیم ایلر بوز کور بوز کور لکنه د لیلدره آکر لایق قصه
 اولسه و بر مغنک دخی قصه اولسه لایق کور کور
 و اوز غری اولد و غنه د لیلدره آکر کور قصه اولسه

کند و اعضا لرزیده کوره قوتلو و پشیمان زبیرک او را و غنه
 دلیاره و دخی غورنارک کفعلی قصه اولسه
 فرجلی رطا را اولور و غلاف زخمه طوفور پرره
 زبیر اول موضع کیک کی مقدار اوله مقدار که
 اورنه بار مغک ایکجی فصله **ع ای ت** فصله
 وارجه اگسنگ کیک کی برابر و وایانک کوز لغنه
 ایکی اوله **ص** اگر اوج اوزن اولوب بار مغلر یون
 و قصه اولسه دلوکه و کاهلکه و غیره سوز لکه
 دلیاره اگر اوج و بار مغلر اوزون اولوب بریزه
 مناسب اولسه صناعتلره زبیرک اولماسنه دالده
 اگر بار مغلر و اوجلر اوزون اولوب یوغون اولسه
 کورنکه و بلغی مزاج خوب اولور و غنه دلالت اورد
 اگر بار مغلر بن کمر یانک عاق اولسه مخالف

دیلمز

دلیاره اگر بوخظک ایغنی بود اقلری باش خظنه
 وارسه لر یانجی و الایجی اولغه دلالت اورد اوله
 و اوله لر یوزینه کولوب وارد بجه مساوین اوجی
 اولغه دلالت اورد اگر بوخظ غر خظلر مشعل اولسه
 و آنلر زیاد بود اولسه تیز باشی کسلکه و یا ججه
 بیولک باره سی اولغه دالده اگر بوخظ باش خظن
 کورنسه اولوم قورغوسنه کله اما خلایق اوله
 اگر بوخظ اوزونلق **ب** بار مغک اورناسته ایلر ویه
 وارسه اسر کجه و جوق قافنه دلالت اورد خصی
 خط قرنا اوله اگر بوخظ طوغری و موازی بود اقلری
 اوله **ب** بار مغک دیندن یکا واره عزت و مرتبه
 برلوب سال حاصل اتمه سنه و اولو اولسته و اقرارده
 چقدر و غنه دلیاره اگر بوخظک اوجی اورده

مارملا

ویار من فکر لره وابتد وکنه دلیاره **باب دانی**
 جماع و **س** ل خطلر یانک دلالتلرین باره **م** اکثر
 جماع خظنک رنگ قرک و مشعل و بیولک اولسه جماع
 اعضا لرینک خوشلور غنه و بوخظ اوله دلالت اورد
 جماع خظلی بورد خطلر بار مشعل اولسه حتی بونلرک
 لیجرت مثلت کجی اولسه بونک صاحب اوله دینا طریقه
 و قوی قویه و غیر اوله که کورده و بشیات اولوب
 نه اولور **ی** بن طوغریم **دیه** اگر بوخظ بود قرین
 حاکم اولوب **ب** بار مغک دینه دله وارمه نصیب
 و مال سزا اولوب یا وزجر اخنه اوغرمه دلالت اورد
 اگر بوخظ **ب** بار مغک دینه دله واره اوله کجک
 و آوجندت اول بر طرفین برار بود اقلرینه **ب** بار مغک
 دینی کورده سعادت و وجود و و اولو اوله

معلقه بود یا در عمر کمه رفت و عمری ایضا اولاد
 امرض مختلفه بیان اولور عمرک اوز نالی و قسمه نالی
 عمر خطنک اوز لغنه و قسمه لغنه کوره مر و عمر خطنک
 ابته **س** طرفه زنده آرستطالیر کتلیب حیوانان
 دغشده که آدماک انزه اوج خط وارده بود اولور
 عمر اوز لغنه دلالت ایدر و عمری ایضا واقع اولاد
 مر ضلح بود وجهه دلالت ایدر که بو خطی لغنه خط
 کسرسه اول خط قره خسته لغنی اوله آشفه
 مر سوم اولاد شکایت معلوم **س** خطی **غایت**
 اوشه بو کتلیب عمری اقلین و عاده نال ناه غایت حقا
 بنامش قره یا شیه **س** اگر خطی کس خطی **م** طرفه
 یقین اوله زیاده کوچک اولان ایکن خسته اوله
اوم **س** او تاسنه اوله او تمه یا شته ایکن خسته اوله

هلالک اولاجنده دلیلور خصومنا بو خط بیولک و قزل
 اوله اما خط **س** بعضی کله موجود و بعضی کله اولور
 آدماک احوال مختلف اولور و فی سبب ندر اگر بو خط
 نقد بیولک و زکی معتدل اولوب مقبل اولسه
 اولقده بفرک خوشلو غنه و فرح اولقده دلیلور **س**
 اگر بو خط زکی و شقای و اجزای اولیه معونک
 و مغزک ضعیف اینه دلالت ایدر اگر بو خطک اوز ناک
 و یا خود بانکه کوچک ایدر نفعه جمل بیولقده علمک
 قبضه و اوغری اولقده دلالت ایدر اگر بو خطی **س**
 مقدار نجه بر غیر بو خط کسسه معاده دن حاصل
 اولور یا ش ایزسته دلالت ایدر اگر یا ش خطک یا ش
 قزل اولور سه کوس زحمت زنده دلالت ایدر **س** **باب**
ثالث عمر خطنک دلالت ایدر باهر نفس حیوانیه

مطهر

عزت اولقده دلیلور اگر بو خط نقد **م** طرفه زنده
 یکا المجلس اولقده عقلمک زیاده کتده دالته اگر بو خطک
س طرفه زنده یکا اولاد عزالون **م** طرفه زنده یکا دن
 اولان قز لغنه زیاده اوله حج کسسه مر حنی بنفنی
 اولور یا سر کتله دلالت ایدر اگر بو خط **م** طرفه زنده
 یکا بود قلبی بنسده فکر لر یا خود نصیحت لر تغییر
 اولور لغنه دلالت ایدر اگر بو خط لر دن مثل **س**
 ایضا بونک بوی بود قلبی بنسده **م** خطه طرفه زنده
 یکا بود اوله یار من لغنه نصکر **س** اگر بو خطک
 باشند اوج بکرک خطی بنسده که بری بنسده مقبل
 اولسه بو شکان **س** جدام اولاجنده دلالت ایدر
 اگر عمر خطنک بانته **س** خطه یقین بونجیلین
 برشکل اولسه **س** بر کوزی فاسد اوله ایکن بولسه

وسا زنده دخی بو کله قیاس ایدر سن اگر لغنه **م**
 خطی زنده قریبه یقین قطع ایلسه اولور خسته
 زیاده اولد حتمی که ذویه قریبه اوز ناک اولسه
 اولور یا طر سبب اگر کس خط نقد بیولک و اوز ناک
 اوله اولقده خسته کون دخی اوز نالی و قوه قز اولد
 آقا مرضک سبب کس خطک کار وک و سار وک برون
 معلوم اولور بو خط یا ش خطی طرفه زنده یکا بلورسه
 وانه بونجیلین **س** طرفه زنده یکا اولان بوغون اولور اوتوا
 اولور سه هر کتله دوست اولور یا بونجه یار نجه
 کتلیب لغنه دلالت ایدر اگر **س** طرفه زنده یکا بونجیلین
 بود قز اولسه **س** در ویش اولوب قز نده
 کدیب سوزر سو بکرک دلیلور اگر **م** طرفه زنده یکا
 بونجیلین بود قز اولسه **س** صاحب مال و طر

۴۱

اگر خط قصه اولوب اورنه بارمق مقابله سته دوکده
 بکت ایکن اصل بقشه خصوصاً اورنه سفک اورنه طوفون
 د وکنه صاحب کی اوله اگر بو خط اوله او جله ایکی کوچک بشت
 خط یا چشمش اوله بقورون کوه سته باره اوله د اوله
 اگر بو خط اکی اولوب باره باره اولسه حر اوله و قاتر لیه
 د لایق شایه **باب جلمس** آدمک بلورنی طوفونه و هی بلنسه
 مرگستان واحواله نون و فراست نون و لرینک خط نون
 و نون نون ایله و کیشیلر نون بلن و اما الان لرینک نون نون
 سیرلی کران لو او کیم بلورنی خط اوله لرینک نشانی
 بویکده و اورنه باره سفک ارق خط اوله و در خصوصاً اوله
غایت سطح نون بر او جوت کج **کج** باره سفک کله و
 او کیم بلورنی خط نون **ب** باره سفک خط اوله و جوت نون
 جامع و باش خط اوله بو قله نون **ب** باره سفک دینه دله و اوله

ایکی کوزنی فاسد اوله اگر کوزنی خط نون بر خط
 جقمسه **ب** باره سفک نون و ارسه نون اوله باره باره
 د اوله اگر خط نون بر خط کسسه سوزنی طوفونه
 کیروب بر سوزنی طوفونه او غرافقه اوله اگر بو خط
م خط طوفونه و نون بر نون بر خط جقمسه **ل** خط
 ابرسه و اشقره بقرا اولسه کوزنه نون و یا او قون یا زنده
 د اوله اگر خط نون بر نون بر خط نون بر خط نون
 او زنده و اوله کوزنی اوله او کیم د اوله اگر خط نون
 صول با نون ایسه کوزنی اوله او کیم **باب جلمس**
 یا نون خط نون د لایق نون بلورنی نون نون نون
 اگر بو خط **غایت** خط نون اوله د نون و مانک و او بو خط اوله
 اگر بو خط **غایت** خط نون و ارسه هر نون نون کسکه
 د لایق اگر **کج** خط نون یا نون خط اوله اوله نون نون نون

ک

او کیم بلورنی نون نون و هر خط نون نون او کیم بلورنی
 شمشیر باره سفک نون جوت خط اوله او کیم بلورنی
 نون نون نون نون جوت خط اوله او کیم بلورنی نون نون
 عطا و نون نون جوت خط اوله او کیم بلورنی نون نون
 مرتضه بو شکل نشان بر نون و قر نون و او خط
 وارده و اول خط نون نون نون نون نون نون نون
 کوزنی نون نون نون نون نون نون نون نون نون
 یعنی شهادت خالی اوله نون نون نون نون نون
 اوله نون نون نون نون نون نون نون نون نون
 ذکر ایسه کوزنی نون نون نون نون نون نون نون
 نون نون و معلوم نون نون نون نون نون نون نون
 بیان اوله نون نون نون نون نون نون نون نون
 ماکوزنی شکل نون نون نون نون نون نون نون

شکل

بیان آید که اهل قنیه مشهور در **اروی** بلکه که بخت
 بار مغک اول تلویق **د** بار مغک اول فصله یثمه اول
 کسسه صرا مزاده در سببی بود که ذهر نیک جماعه
 تالیبری وار **د** باروق ذهر حکم کنده در حو کله جماع
 حالان اولما سه ناقص اولور و سسلر غیره کن
 تجریمه اولغوشدر **ا** بار مغک اول فصله اول اولان
 خط بار مغک اول و لایسی بوزلک **د** اولانغی اول
 خطک اولوزنانه بو بچلین **د** نشان اولسه اولغوزنانه
 اصلا حقیقه **ا** اگر **ا** کور شکله تمام اولمقدت ان کسلا
 اولورسه امین اولور و غنه دیلار **د** یعنی اصلانغی بقیا
 اولد اما بالفضل اولمیه **ا** اگر **د** باروق فصله یقین بو بچلین
د نشان وارسه انا سبیل و قز قز اولشیر زنا
 ایتدی و کتده دلالت ایدر العیاد بالذکر **ا** اگر **د** بار مغک

اکسلا

بولرک کور علم احکامه حکم اتک یوقدد زیرکله
 یاد اولور منکسر اولمشدر و طبیعتلر دخی عاده تلر ندهن
 خارج اولمشدر **ا** اگر **د** استر سگ برکسنگ عوزلر
 اوغلا بچلری نغدد اوله ذهر بریند و رسوم اولان
 خطلر دن معلوم اولور نظر اولمیه **ا** اگر **د** بار مغک
 دویندن الک مول طرف جانبیت بکرک خطلر الک
 اولوزوغنده اینر اولسه اولمقد اوغلا بچلر دلالت
 ایدر **ا** اگر اول خطلر الک طوعر و سته قتی ملو طوعر
 اولورسه ارک اوغلا بچلری اولمغانه دلالت ایدر
ا اگر **د** بچک اولورسه قیز اوغلا بچلری اولمغانه
 دلالت ایدر خطلر و دجه عاده لری اوله مکتده
ا اگر قتی اول ملو طوعر سینه **د** باروق طوعریت اولان
 اوله طوعر مرتبه ایدر ملو طوعر خطلر مرتبه سندن

و طوعر

ار سندن عر خطلر قزیه قز موضوحا فعدون اشانغی قول
 طرخنه بر خط اولورسه غلام باره اولمسنه دلالت ایدر
 بهلا نیوسر کیم ایدر **ا** اگر **د** بو خط **ا** یث خطنه وارسه
 جمیع عر نیک مال اکسلا اولمیه **ا** اگر اولوزده بو خط اکسلا
 اولسه مال و عر نیک اولمیه اکسلا اوله **ا** اگر موکتد
 اکسلا اولسه قی للمجهد بو خطه کوره قیاس ایدر سن **د**
 و **د** قتی قلم فر استدر مشهور دلالتلر بولمشدر **د** اگر ایکی
 خطک آره سنه قلمر بنسه غلام باره کتده و یا خود
 عوز قز ایدر زنا ایتدی و کتده دلالت ایدر اما کورده سی
 قتی قلم اولمیه و **د** قتی قلمر قتی قلمر تلر نیک مجرایب
 حکمکننده هر کور برکسندی بولرک جماعه ایدر
 باشلسه تیز بیک دلالتلر ظاهر اولمده باشلر زنا که
 بولسنه لر طبیعتی مخالف قلمر بهلا نیوسر کیم ایدر

دیر الکتی قزجقا دونه دلالت اورد اگر بری برندن
 خطل ابراق اولسه الکتی عورق چوق زمان صکون
 الماغه دلالت اورد مختل خطل مسافس قدر اولور
 عورتلر المانک زمان قدر و مدقن اگر اولغا مختل خطل
 اینوب عورتلر خطل بنده اولاشه اول عورتلر اولغده
 اولغا مختل خطل اولغا غده دلالت اورد اگر عورت خطل
 قزق اولسه اولغا مسافس اولغا غده الماغه اولغا مختل
 خطل اینوب عورت خطل اولاشن سبب اولور
 ارنک اولور عورت اولغا قزق اولمیه عورتلر خطل
 اوزون اولسه یا شلو عورت الماغه دلالت اورد
 اگر عورت خطل قفسه اولسه کج یا شلو عورت الماغه
 دالده صامل کلام عورت بیوکلی عختله کوز اولور
 اگر بوز کوز اولان خطل عورت الماغه اولسه بوقاره

دکر

رنک بولنسه آنر خستلکه ویا اولسود که دالده
 اگر مریخ برندن اشغام رسوم شکل لریک بریسی
 بولنسه متوقیر حالر و خسته لکلن اوغرامده دالده
 اگر شمس برندن بولنسه تین خور و قائلنزه دالده
 اگر مشتری برندن بولنسه جوق رفق و مال قازغده
 دالده اما مقیم درویشکی اوله اگر زهر برندن بولنسه
 کالای تیسر همین سوز سولسنا زحمت چکوب آنرجه
 دیر نوبت اما اهل عقل و اهل کرا اولوب جوابان کامل
 و دوست و صالح و عاقل و زاهد و درویش و فقرا نایب
 سوب آئرله مختلط اولوب کورمسته دالده اگر مائت
 لجنند بود کوز اولان صفتلر بولنسه برلر خویملر
 و بیخنت طالعو کشتی اولغا اما جومرد و سنی اولسته
 دلالت اورد مکرور لریک شکلری بود و الله اعلم

مورد

م زاویہ **وج** بارعقلک داراسته طومر و اولسه
 کویک مسکین اولوب و حریم قزاند سنک زیاده جهانه
 دلالت اورد آکو بوزاویه **ب** بارعقلک اورته سنه طومر و
 اولوب زاویه حاده دخی اولسه ذهن زبرد اولوبت مافنه
 دلالت اورد آکو **س و م** ل خطلر نشتن زاویه حادث
 اولسه مری برینه طوقه سطرار اقلق ظاهر اولسه کدیوی
 سولق قندر و غیر لوی ساسرکن و ایلیک بلر و قصه فخر و ایلیکی
 و غیره ایضا مایل کلام مردار خو بلو و عاقبتی خیر اولماز
 بورد برکشی اولدوغنده دلالت اورد آکو کرا اولون خطله
 اراقلق قتی زیاده یقین اولغله متصل برکی اولسه اما
 حقیقتا متصل اولسه خطا برید اوغرا میده و یا خود
 تیورون دیا رسی او مانعه دلالت اورد آکو بو خطلر
 اراست و غیر ی خط **م** زاویسنک جودن جویق

شکل ثالث

اما بعد بنگر که زاویه لرند حکما منکر و بیان ایدم آکو

آکو زاویه منفرجه اولسه بونک فکسی کرا بوزاویه
 اولسه آدمکی و انسا نقیق اولوب سفیر لیا اولوقه
 دلالت اورد آکو زاویه بونجیلین **س** نشان اولسه
 و عورتلرده اولسه حوی انک اولوغنده دلالت اورد
 آکو حاجت ایدسه قننه کله دالده آکو کور منفرجه اولسه
 اصحن اولوب دخی انسا نقیق اولما و غننه دلالت اورد
 آکو نایقه اولسه ممد و بوزی منعیض اولمانسه دالور
 آکو کورده **س** بونجیلین **س** نشان اولسه یا تلور آکو
 نالکر تغذیه حاج کور اولورسه متدین و مشرعر و اولی
 کسنده اولوب دنیا ترک اختیار ایلیوب و حضور سر
 شیخ کویک کشتی اولوب غزل اولمانسنده دلالت اورد
 آکو کور خراج کور اولوب و خوش لیشا نلفش اولسه
 یا تلور آکو ایکی مثلث اولسه مری برینک خطلی

کیر و آکلور **س** خطنه طوقه سنه اشعه بترسه آق
 بیدن و یا ضریرت حال اولمانسنده دلالت اورد آکو
 خطلی زاویسنک او سننه کلر خط صباغ طرفه
 اراسی آکلوب کله آکلوب قاوننه یقین اولوب
 واروب **م** زاویسنک التنهن قاشسنده دلیله کله
 ایدک و غیره پشیمان اوله مثلث **ب** یا تنه
 بونجیلین **س** نشان اولورسه ایچین عورتدن
 میراث یه سنه دلالت اورد آکو کور بوندن
 بونجیلین **س** نشان اولورسه و قزل اولورسه
 بریل تام خستما اولسنده دلالت اورد آکو **س**
 زاویه قایمه ظاهر اولوب قزل اولسه کویک
 و حرارت غریب ننگ و قویرلا خوشلوقنده دلیله
 آکو کور زاویه اولسه حرافی کشتی ایلغه دلیله

برینسک اوزرینه اولسه ایواناغده دالنت ایورد
 آکر اوج اولورسه یا تلور آکر ورتتا اولورسه ایورد
 آکر مکرورد بلدنکی بوغجیلین **نشان اولوب**
 وقل اولسه عادل و امین اولماغه دالنت ایورد آکر لک
 مرتفعه مثلث کبر که زاویه حاده اوله **خطک**
 اورتا سنه واقع اولسه بیولده و شمشیرک اولور
 دالنت ایورد آکر مکرورد **ج و ح** انالوقی مقابله سنه
 حاج کبر اولسه سفر کورب و زخم کورمکده
 دالنت ایورد آکر ایکی خطلر بارمغک دینورده چتوب
 عرضین کسر سه اوزون سفر کوب و چوق و لابنار
 کورمکده دالنت ایورد آکر قرق حصکی برینک بریاور سنکی
 اولسه یعنی بوغجیلین **نشان اولسه**
 ایورد آکر قرق حصکی برینک بوغجیلین **نشان اولسه**

صاحبته دولت و عزت اولماغه دالنت ایورد آکر قرق
 حصکی برینک عرضین برینک بوغجیلین **شکل حاد**
 اولسه عقبه کله چک مرینلر دالنت ایورد آکر
 جماع خطلر برینک مقوب **ج** بارمغک دینورده
 کلسه چوق نسلره جا نشوب زیاده زخم کورمکده
 دالنت ایورد آکر **ج** بارمق دینورده ایکی قصه چوق
 ایوق خطلر بنسه اینر ای اولوب معطل نینورده
 دالنت ایورد آکر مکرورد ان خطلر برینک کلسه
 ایملک کوب زخم کورمکده دالنت ایورد آکر **ج** بارمغک
 او جینی بوغی دینورده اوج کورمکده خطلر مقوب
 آشفده سنه اینر کورمکده یا بوغی نینورده سقم و دم
 اولورده دالنت ایورد **ج** بارمغک دینورده ایکی طوق غری
 خطلر مقوب لک اوزنلورده کبر لراما بو کلسه دینا

صاحبه

کسلر کبر اولیه عقلک زینک ککمه و علم دایمه مطالعه
 اولوب انجه کبر اولوب و انواع علوم بلکه وقت
 اولور که چوق سوال و وقت اولور که آن سوالر بو یلجه
 برکش اولور و غنه دالنت ایورد آکر ایکی خطلر کسلش
 اولور سه مکرورد خلاقی اولور و غنه دالنت ایورد آکر
 عطار برینک اشقندن بو قار وید یعنی لک مرتفعه و انجه
 برکری شکل خطلر جسد یا کسنه لرامده و سته اولور
 دالنت ایورد آکر عطار کسک برینک بوغجیلین **نشان اولسه**
 دو شمشیر کاغالب اولور دالنت ایورد آکر عطار برینک
 کبرکد و قاشمش خطلر اولسه اوغلان ایسکن
 طبیعتلو و تر دینلور اولور دالنت ایورد آکر و انان خطلر
غ ایکی خطلر بقین برده اولور لرامده و ایلی طبع مزاج
 اولوب طبیعتی اما لیبنتا اوزرینه اولور و غنه دالنت ایورد

آکر عطا برینک بوغجیلین **شکل اولوب** ایله کوب
 برعوت کسنلور لغه دالنت ایورد آکر بارمغک اول فصله
 بقین بو خطلر یوزت کبر تمام بارمغی جو بر سه صوره
 بوغی لغه و یا خود اصملاغه و یا بوغی لغه دالنت ایورد
 آکر مکرورد خطلر مزبور بارمغی جو بر سه صوره
 بوغی لغه و در لولغا طر لره اوغرا یوب الیمان بالله
 بولک ایلی اوغرا یوب بنده خلاص اولور دالنت ایورد آکر
 بارمغک اوکی فصلی و ستنه بوغجیلین **نشان**
 اولورده زیاده بارمغی آکر طر لره دینلر بوغجیلین **نشان**
 اولورده اصملاغه و یا بوغی لغه دالنت ایورد آکر بارمغک اوکی
 فصلی او ستنه بوغجیلین **نشان اولسه** یا کور قرق نینورده
 ضرر ناکمه دالنت ایورد آکر قرق نینورده بوغی لغه اقریادن برینه
 ضرر ناکمه دالنت ایورد آکر بارمغک اوکی فصلی او ستنه

کر

اگر شتر می بریزد طوفانی خطرناک است و از غنچه ابروی
 نغده بار مغک دیدنه بقینا اولوب جوق اولورسه
 اولغده مالقری زیاده وایلورکری اولوب ومرتیلری
 اولوب صاخب خیر اولغده دلالت ایوانا اما شتر طی
 بودر که بو خط غیر خط کسکش ویا بوکلیش
 اولسه مئکور لمل خلافتنه دلالت ایوانا ودرخی
 بعضی لری مئشور که شتر می بریزد خاج کبی ویا
 مئشور خط لری نکلی اولسه و تصویر بری معنی دار
 اولغده عزتیه وحرمتیه دلالت ایوانا اگر شتر می بریزد
 بونجلیت **نشان اولسه بدنی سی ضعیف اولوب**
 وحرکت لری زحمت لری برکی اولغده دلالت ایوانا اگر
 بر طوفانی آنچه چک خط الگ مرتعنه ایون نکلی
بار مغک دیدنه وار سد بو خط اولورده اولسه

بارون کوی بونجلیت **نشان اولسه افراطه جمع اولماسته**
دالده مئکور لمل شکل بودر **نشان اولسه**

دینیه نصفه دانه اولوب اورتیه بقدر مرتینک
 ایلوکری مختلف اولور غنچه دالده اما اشغه بقسه
 کسکله و تغییر حال اولغده دالده **اگر ایست خطی**
 طوفانی و متقبل اولوب رنگی و جمعی دار اولوب
 یوقاری طرفه مانا اولسه خصوصه اکر بودا اولری
 طوفانی اولوب اکلش اولمید و اولورده اولسه
 ایلوکری دلالت ایوانا **اگر ایست خط نغده**
 متقبل خط حقیقوب **ل خطنه وار سد عری**
 اولیک دیرکی طار و زحمت لری اولوب مئکر آفری بولت
 و حضور و زینیه اولوب خیر اولماسته دالده اگر
 مئکور خط اورتیه بار غنه وار سد مشوقسی
 اولغده دلالت ایوانا **اگر مئکور خط بار غنه**
 وار سد اوزاق سفر لری کتکره دلالت ایوانا **اگر مئکور**

انسان یق اولوب حرار کشی اولور غنچه دلالت ایوانا
 اگر بو خط غورتلورده اولسه اولورده ویا ایلوکری
 دلالت ایوانا اگر بو خط اکر می و یوغن اولسه اولورده
 چومرد اوله اما عورت لری اولسه جمعی سومه دالده
 اگر عری بریزد خط کوی کیرک و کوی اورتیه اولسه
 طوفانی اولوب مھال لری جمعی اولوب و حقیق ایوانا
 و حرار قبول و جماعه زیاده اشتهای اولغده دالده
 اگر مئکور خط طوفانی اولسه مئکر ناله بخته دالده
 اگر **بار مغک دیدنه زهر بریزد اکر می و قنلس**
 خط لری اولسه بالایی اولوب و غری اولغده دالده
 اگر اکر می و قنل اولسه الگ مرتعنه زهر بریزد
 اولملر اما بار مغک دیدنه وار میل قوالریان دخی
 المرنق یارده سی اولغده دلالت ایوانا **اگر بار مغک**

خط **ب** یا خود **د** بار مغه یقین وار سه غایت بیرون
 نصیب اولغه دلالت ایله **ا** اگر مذکور خط متصل و ایوب
 در کله اولوب **ب** بار مغک دینه و یا خود **د** خطنک
 یانه چیرمه غایت و قتی خوش و لطف اوله **ا** اگر
غ ای ت خطنک او سنه غوزله ده **ع** خطنک
 اوچ و یاد ورت یادخی زیاده بلذ کبیر اولسه **ا** آن
 ویران اره وار و بیهر کی کند قوتلغه دلالت ایله **ا**
 اگر قوتک اوزنه سنه **ب** خطنک **غ ای ت** سطحی کتوب
 عطاره حکمی یونله طور سه کنوسه و ستر یله
 صدق تاروب و دستار کا ملاقه و آد ملک
 انجمنه دلالت ایله **ا** اگر مذکور خط قوتک دینه
 چیقوب **ا** کی و اولسن اولد قول اولوب کند و
 اختیار ری الذی اولما ده غنده دلالت ایله **ا** اگر جماع

حظک

طبیق سه اولوب زیاده جو مره اولما سنه اولد
 اگر دهری برنه مثلک و یا خود مرع اولسه غایتک
 حالی ای خوش اوله **ا** عطاره برنه بلذ کی بر
 اولسه غوزتک مال حاصل اتسنه دلالت ایله **ا** اگر
ب و ج بار مغک اولسنه **ب** خطنک چیقوب
 یای شکلی کی کلوب **ب** بار مغه وار سه با سنه
 یاره اولوب یا خود اولسنه دلالت ایله **ا** اگر
ب و ج بار مغک اولسنه **ب** خطنک چیقوب
ع بار مغک دینه وار سه حبوس وار و غشته
 دلالت ایله **ا** اگر **ج** بار مغک دینه یعنی مرع
 حکمی برنه نصیب دانس کی **ب** خطنک اولسه کند
 یوقار ویه بق اوله زنده کیر سنه دلالت ایله
 اگر دهری برنه مذکور خط کی اولسه او غری

اولما

لبقها بقية نقطه لراولسد اولقدرد وستارچي اولوب
 بركات بولخه دليارد وضلع ليخناه نقطه لوقدر
 لبا سدرچي اولوب ياخود خلقت اولقدرد فاسه
 بولخه دليارد اكو دريق اوزردن اوو حق نظر
 اولسد اولقدرد وشمارچي اولوب ويكي زياني لحي
 اولماغه دليارد العياذ بالله لله من شر ذلك
 ذكر اولناد احوال تفصيل اوزرد مستطورا لانا
 شكارت معلوم در وقت اوزرد نظر اقبه
 والله لله اعلم بالصواب
 واليه المرجع والمآب
 حرره الفقير الحقير المذنب المحتاج الى رحمة ربه
 حسين ابن الحاج عمر المعروف بموسى زاده حقيق
 في التاريخ لصنما بيع وتلدن وماله والفتن
 ٢

تم ختمه با زره مستقام
 بسم الله الرحمن الرحيم
 ١٠٠
 ٧٩
 ١٠٠١
 ٧
 ١٠٠
 استأجرت كتيبة من الولا واهل اهل واجه
 لاني حمله في نقشه سالكه تكميله
 ماشفا في فخره عيشه ترمه
 دعا ايه لار
 بعدت
 حاجات
 ايه
 ١٠٠

SONUÇ

Kıyâfet ilmi insanın neye meyilli olduğunu söyler fakat eğitim ile bu giderilebilir. Eğitimciler bunları görerek talebelerin meyline göre ortamlar kurmalıdır. Fakat nedense kıyâfet ilminin bu eğitime yardımcılık vasfının pek fazla üzerinde durulmamış, daha çok fal olarak görülüp incelenmiştir. Halbuki kıyâfet ilmi; eğitimde, saray için memur alımında, tıpta, hukukta vb. kullanılmaktaydı. Nedense buna dair müstakil çalışmalar oldukça az. Çoğunlukla el yazmalarının incelemeleri yapılmıştır. Başka ilimlerin kıyâfet-nâme ile ilgisi farklı açılardan ele alınmamıştır.

Kıyâfet-nâmeyi oluşturan temel referansın Hz. Ali'den rivayet edilen Rasulullah'ın şemâil-i şerîfinin oluşu çoğu araştırmacı tarafından es geçilmiş, bu ilme sanki bir safsataymış gibi yaklaşılmıştır. Kimi kaynaklarda kıyâfet-nâmenin aslında Batı kültüründen gelen bir ilim olduğunu İslamî edebiyat sahasına girerken sakıncalı yanlarından ayıklandığı sonrasında ise Kur'an, hadis ve sahabe hayatlarından getirilen delillerle meşrulaştırdığı söylenmektedir. Halbuki gelecekte haber vermeyen yalnızca karakter analizi yapan kıyâfet-nâmelerin meşrulaştırılması gereken bir yanı yoktur. Özellikle kef-nâmeler el falı olarak nitelendirilmiştir. Halbuki bu eserlerin geleceğe dair hüküm verdikleri doğru olmakla birlikte büyük oranda karakter analizi yaptıkları göz ardı edilmiştir.

Başka bir tespit yapmak gerekirse incelenilen eserde cinsiyet ayrımı yapılmaz. Her bir uzva ve çizgiye dair kadın erkek fark etmeksizin hüküm verilir. Yalnızca bir yerde el çizgilerini okuma noktasında şöyle denir: Erlerin hükmü çoğunlukla sağ elden anlaşılır. Kadınların sol elinden bilinir.^(35a, 865-866) Buradan kıyâfet-nâme bölümündeki ifadelerin hem kadın hem de erkekler için geçerli olduğuna ulaşabiliriz. Kadınlardan "avrat" olarak özellikle zina, evlilik veya hamilelik hakkındaki yerlerde ayrıca söz edilir.

Kısacası, kıyâfet-nâmelerin bugünkü fizyonomiyle ilişkisi, diğer ilimlere katkıları gerek tarihsel olarak gerekse güncel meselelere bir çözüm olması niyetiyle ayrıntılı incelenmemiş, benzer söylemler çoğu makalede tekrar edilegelmiştir.

Yeni bir kıyâfet-nâmeysi ve içindeki geniş çaplı kef-nâmeysi ortaya çıkaran ve her bir başlığının günümüz Türkçesine aktarımını verdiğimiz eser tahlilimizin literatüre ve bundan sonra yapılacak akademik çalışmalara katkı sunmasını temenni ederiz.

KAYNAKÇA

- Akın, F.** (2022). 20. Yüzyılın Başlarında Osmanlı İmparatorluğunda Kıyâfet İlmi: Avanzade Mehmet Süleyman. *Genel Türk Tarihi Dergisi*, c4, 8, 697-714.
- Akkaya, M., Özkan, H.** (2020). Enderun Mektebi'ne Öğrenci Alım Usulleri. *Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, c.15, 30, 149-170.
- Akkuş, M.** (2006). Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebî Türler ve Tarzlar. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Altınışik, H.** (t.y.). Yüzünüz Ruhunuz Hakkında Ne Söyler. *Gönül Kültür ve Medeniyet Dergisi*. <https://www.gonuldergisi.com/yuzumuz-ruhumuz-hakkinda-neler-soyler-insan-iliskileri-ve-yuz-okuma-uzmani-halim-altinisik.html> Erişim: 17.05.2024
- Aydın, Ş.** (2022). *Seyyid Salih'in Terceme-i Kıyâfet-nâmesi İnceleme-Metin-Dizin* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Bozkurt, K.** (2008). *Kıyâfet İlmi Türk Edebiyatında Kıyâfet-nâmeler ve Şaban Sivrihisari'nin Kıyâfet-nâmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Bulut, M. A.** (2023). Elfabe: El ve Yüz Çizgilerinin Anlamı. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Canım, R.** (2010). Divan Edebiyatında Türler. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Çaldak, S.** (2005). Taşköprülüzâde'nin Mevzû'atı'l-Ulûm'daki İlimler Tasnifi Üzerine. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Elâzığ, c5,2,115-146.

- Çavuşoğlu, A.** (2009). Kıyâfet İlmi ve Kutadgu Bilig'de Kıyâfet İlmi/Fizyonomi İzleri. *Bilimnâme XVII Dergisi*, 2, 293-302.
- Çelebi, S. L.** (2016). Padişahlar ve Fizyonomi-Kıyâfetü'l-İnsâniyye fi Şemâilil-Osmâniye. İstanbul: Yazıgen Yayıncılık.
- Çelebioğlu, A.** (1979). Kıyâfe(t) İlmi ve Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi ile Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kıyâfetnâmeleri. Ankara: Sevinç Matbaası
- Çiftçi, Ö.** (2017). Fatîn Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eş'âr). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195831/fatin-tezkiresi.html>
- Demir, A.** (2017). Bir Manzum Kıyâfetnâme Denemesi: Yüz-nâme. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Dikkaya, H., Ak, M.** (2022). Bir Edebî Tür Olarak Kıyâfet-nâme ve Bursalı Murâdî'nin Kıyâfet-nâme'si. *Akif Dergisi*, 52(2), 91-108.
- Durak, E.** (2022). *Klasik Türk Şiirinde Beden ve Beden Algısı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Efe, M.** (2022). *Kıyâfet-nâme (Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 2553)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Ekinci, R.** (2017). Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî Vefâyât-ı Ayvansarâyî. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194287/vefeyat-i-ayvansarayi.html>
- Gökkaplan, Y.** (2022). Faldan Siyasete Söylem Analizi: Neticetü's-Sülûk fi Nasihati'l-Mülûk Örneği. *ANASAY Dergisi*, 19, 69-93.

- Gümüş, İ.** (2021). Dımaşki'nin kitâbü'l- âdâb ve's-siyâse fi 'ilmi'n-nazar ve'l-firâse (Kıyâfet-nâme) adlı eserinin Süleymaniye kütüphanesinde kayıtlı tercümesi üzerine bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 788-841.
- İnce, A.** (2018). Mirzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi Tezkiret'üş-Şuârâ. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-203805/mirza-zade-mehmed-salim-tezkiretu39s-su39ara.html>
- İsen, M.** (Ed.).(2020). Eski Türk Edebiyatı El Kitabı. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kandemir, Y.** (2010) "Şemail" *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c38, 497-500.
- Kef** (t.y.) *TDV İslam Ansiklopedisi*. Erişim: 23.03.2024.
- Kıyâfet** (t.y.) *TDK*. Erişim: 26.03.2024.
- Kıyâfet** (t.y.) *Kubbealtı Lugatı*. Erişim Tarihi: 26.03.2024
- Kuşeyrî** (1980). Risale-i Kuşeyrî. Ali Arslan (Çev.). İstanbul: Haşmet Matbaası.
- Lüleci, M.** (2020). Kurgusal Fizyonominin Şarkî Aynaları: Batı-dışı Modernite ve Modern Türk Romanı Üzerinde Bilişsel Bir Kültür Çözümlemesi. *Türkiyat Mecmuası*, 30(2), 607-633.
- Macdonald, D.** (t.y.) "Kıyâfet", MEB İslam Ansiklopedisi. İstanbul: c6,775.
- Mansûriyye** (t.y.) *TDV İslam Ansiklopedisi*. Erişim: 23.03.2024.
- Mengi, M.** (2022). Kıyâfetnâme. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: c25, 512-513.
- Mermer, A.** (2009). Klasik Türk Edebiyatı 12-15. yüzyıl Edebi Türler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi.
- Oltulu, E.** (2017). Sağlığınızı Yüzünüzden Okuyun. Milliyet Gazetesi. <https://www.milliyet.com.tr/pembenar/elcin-oltulu-sahin/sagliginizi-yuzunuzden-okuyun-2454511> Erişim: 17.05.2024

- Pala, İ.** (2004). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Sarıççek, R.** (2021). Mustafa b. Bâlî İlm-i Firâset: Yüzler Hâli Söyler. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Sümbüllü, Y. Z.** (2010). Fal ve Falcılık Kavramı Ekseninde Türk Kültüründe Fal ve Kehânet. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 43,55-72.
- Şenocak, A.** (2017). İbn Arabî'de Firâset İlmi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 51-61.
- Şimşek, S.** (2019). *İslam Kaynaklarına Göre Fizyonomi ve Eğitim İlişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Tulum, M.** (2013). Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Türk, G.** (2007). *Anadolu Sahasına Ait Bir Kıyâfet-nâme Örneği Üzerine İnceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Uludağ, S.** (1996). "Firâset". TDV İslam Ansiklopedisi. İstanbul: c13,116-117.
- Uşaklıgil, H.Z.** (2023). Ruhun Lisanı İlm-i Sîma. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Uygun, A.** (2005). *El Falı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Yapıcı, M.** (2020). *Süleymaniye Ktp 1457 Numarada Kayıtlı Mensur Mecmua İnceleme-Metin* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Yılmaz, D.** (2003). Mârifetnâme. İstanbul: İpek Yayın Dağıtım.
- Yiğit, S.** (2023). *Klasik Türk Edebiyatında Çirkinin Estetiği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla

İNDEKS⁵

- Ağız: 24b, 598.
Akıllı Zayıf Ömrü Uzun Kimse: 13a, 303.
Alın: 19a, 462.
Anlayışı Zayıf Kimse: 13b, 313.
Arka: 29a, 715.
Ayak: 31a, 772.
Baş Hattı : 41b, 1040.
Baş: 17a, 415.
Bel: 29a, 722.
Beyin Yeri: 17b, 426.
Boy: 31b, 785.
Boyun: 28a, 690.
Burun: 23b, 579.
Cesur Kimse: 10b, 244.
Cimâ ve Gıda Hatları: 38a, 941.
Cüzüyyata Dair Delaletler: 43a, 1070.
Dinen Hayırlı Kimse: 10, 230.
Ehl-i Berber: 4a, 77.
Ehl-i Çin: 5b, 111.
Ehl-i Habeş: 6a, 118.
Ehl-i Hicaz: 4b, 84.
Ehl-i Hind: 5a, 97.
Ehl-i Irak: 5a, 93.
Ehl-i Mağrib: 6a, 129.
Ehl-i Meşrik: 6b, 133.
Ehl-i Mısır: 4a, 73.
Ehl-i Nûbe: 6a, 126.
Ehl-i Rum: 4b, 89.
Ehl-i Sevahil: 6a, 122.
Ehl-i Şam: 4b, 81.
Ehl-i Yemen: 5b, 116.
Ehl-i Yunan: 6b, 136.
Elin Bölümleri ve El Hatları: 33b, 836.
Elin Nişanları ve Hükümleri: 35b, 884.
Filozof Kimse: 9a, 195.
Göğüs: 28b, 707.
Gözler: 20a, 482.
Gülüş: 26a, 645.
Hararetili Beden: 15b, 375.
Hayâsız Kimse: 11b, 268.
Hırslı Kimse: 12b, 287.
Hilekâr Kimse: 6b, 141.
İnsanın Bahtı: 42a, 1049.
İtidalli Beden: 15b, 364.
Kaşlar: 19b, 470.
Katı Kalpli Kimse: 12a, 278.
Kol: 29a, 727.
Korkak Kimse: 11a, 258.
Kulaklar: 23a, 560.
Kuru Beden: 16b, 391.
Kuru Sıcak Beden: 16b, 396.
Nefes: 26b, 653.
Ömür Hattı: 39b, 991.
Renk: 26b, 657.
Saç: 18a, 441.
Sakal: 27b, 676.
Ses: 25b, 636.
Soğuk Beden: 16a, 381.
Yalanla Hemhâl Kimse: 12b, 296.
Yaş Beden: 16a, 385.
Yaş Soğuk Beden: 16b, 402.
Yüz: 25a, 620.
Zayıf Kalpli Kimse: 8a, 180.
Zeker: 30b, 759.
Zina Eden Kimse: 7b, 163.

⁵ Bu indeks metindeki verileri kapsamaktadır.

